

A portrait of Johan Cruyff, a Dutch footballer and coach, with long dark hair and blue eyes, wearing an orange turtleneck sweater with the Dutch national crest on the chest. The background is a solid orange color.

ЙОХАН КРОЙФ

МОЯТ НАЧИН АВТОБИОГРАФИЯТА

Заветът на един от най-великите
футболисти и треньори.

*Йохан Кройф,
Ян де Грот*

МОЯТ НАЧИН. АВТОБИОГРАФИЯТА

*Холандска
Първо издание*

MY TURN

Johan Cruyff, 2016

Отговорен редактор: *Христо Блажев*

Редактор: *Милена Братованова*

Коректор: *Стойчо Иванов*

Предпечатна подготовка: *Петър Дамянов*

Превод от английски: *Христо Димитров*

Адаптация на корица: *Дамян Дамянов*

Сиела Норма АД, София, 2017

<http://4eti.me>

ISBN: 978-954-28-2309-4

СЪДЪРЖАНИЕ

Линия на времето.....	4
Предговор.....	8
Глава 1.....	9
Глава 2.....	21
Глава 3.....	36
Глава 4.....	48
Глава 5.....	62
Глава 6.....	73
Глава 7.....	87
Глава 8.....	98
Глава 9.....	109
Глава 10.....	115
Глава 11.....	130
Глава 12.....	142
Глава 13.....	153
Глава 14.....	161
Четиринадесетте правила на Йохан Кройф.....	168
Снимки.....	173
Послеслов.....	189

Линия на времето

КАТО ИГРАЧ

На клубно ниво

1964-1973 г. - *Аякс* (319 мача, 253 гола)

1973-1978 г. - *Барселона* (184 мача, 61 гола)

1979 г. - *Лос Анджелис Аџтекс* (27 мача, 14 гола)

1980-1981 г. - *Вашигтон Дипломатс* (32 мача, 12 гола)

1981 г. - *Леванте* (10 мача, 2 гола)

1981-1983 г. - *Аякс* (52 мача, 20 гола)

1983-1984 г. - *Фейенорд* (44 мача, 13 гола)

На национално ниво

1966-1984 г. - *Холандия* (48 мача, 33 гола)

Трофеи

С Аякс – Ередивизи - 1966, 1967, 1968, 1970, 1972, 1973, 1982, 1983 г.

Купа на Холандия - 1967, 1971, 1972, 1983 г.

Купа на европейските шампиони - 1971, 1972, 1973 г.

Европейска суперкупа - 1972, 1973 г.

Междуконтинентална купа - 1972 г.

С Барселона - Ла Лига - 1974 г., Купата на краля - 1978 г.

С Фейенорд - Ередивизи - 1984 г., Купа на Холандия - 1984 г.

КАТО МЕНИДЖЪР

1985-1988 г. - *Аякс* (Купа на Холандия 1986, 1987 г., Купа на носителите на купи - 1987 г.)

1988- 1996 г. - *Барселона* (Ла Лига - 1991, 1992, 1992, 1993, 1994 г.; Купа на краля - 1992 г., Купа на европейските шампиони - 1992 г.; Купа на носителите на купи -1989 г.)

Отличия

1971 г. - „Златна топка“

1973 г. - „Златна топка“

1974 г. - „Златна топка“ и „Най-добър играч на световното първенство по футбол“

Важни дати

1947 г. (25 април) - Йохан Кройф е роден в Амстердам.

1957 г. (април) - Присъединява се към младежкия отбор на *Аякс*. 1959 г. (юли) - Почива баща му.

1964 г. (15 ноември) - Дебютира в първия отбор на *Аякс* и бележи първия си гол при загубата с 1:3 от *Грьонинген*.

1965-1966 г. - Бележи първия си хеттрик и общо 25 гола през сезона, *Аякс* печели Ередивизи и става шампион на Холандия.

1966 (7 септември) - Дебютира за националния отбор на Холандия в евроквалификацията срещу Унгария (2:2) и се разписва.

1967 г. (6 ноември) - Става първият холандски национал, получил червен картон.

1966-1967 г. - Кройф е голмайстор на холандското първенство (33 попадения), избран е за „Футболист на годината“ в страната, а *Аякс* печели дубъл с шампионска титла в Ередивизи и Купата на Холандия.

1967-1968 г. - Избран е за „Футболист на годината“, *Аякс* печели шампионата за трета поредна година.

1968 г. (10 декември) - Кройф се жени за Дани Костер.

1969 г. (28 май) - *Аякс* губи финала за Купата на европейските шампиони от Милан с 1:4.

1970 г. - Кройф се завръща от контузия с фланелка с №14. Продължава да носи същия номер до края на кариерата си.

1970 г. (29 ноември) - Бележи шест гола при разгрома над *АЗ Алкмарс* 8:1.

1971 г. - Кройф е избран за „Футболист на годината на Холандия“ и на Европа. На 2 юни *Аякс* печели Купата на европейските шампиони за пръв път (2:1 срещу *Панатинайкос*), а Кройф подписва нов седемгодишен договор с родния си клуб.

1972 г. (31 май) - Бележи и двата гола за победата с 2:0 във финала за Купата на европейските шампиони срещу *Интер* (Милано). *Аякс* печели и Междуконтиненталната купа.

1973 г. (30 май) - *Аякс* печели Купата на европейските шампиони за трета поредна година (1:0 срещу *Ювентус*).

1973 г. (19 август) - Кройф изиграва последния си мач за *Аякс*, преди да бъде трансфериран в *Барселона* за рекордна за света сума (около 2 милиона долара).

1974 г. (9 февруари) - Ражда се синът му Жорди. Раждането е регистрирано в Амстердам, тъй като при режима на Франко името е незаконно в Испания.

1974 г. (17 февруари) - *Барселона* съсипе *Реал* (Мадрид) с 5:0 на стадион „Бернабеу“ и печели испанския шампионат Ла Лига за пръв път от 1960 г.

1974 г. - Кройф извежда Холандия до финала на световното първенство по футбол, където отборът губи с 1:2 от ФРГ (Западна Германия). Избран е за „Играч на шампионата“, за пръв път демонстрира прословутия си финт в мача от груповата фаза срещу Швеция.

1974 г. (декември) - Избран е за „Футболист на годината на Европа“.

1977 г. (октомври) - Отказва се от националния отбор на Холандия.

1978 г. (19 април) - *Барселона* печели Купата на краля (3:1 срещу *Лас Палмас*).

1978 г. - Холандия отново достига финала на световното първенство по футбол, но губи от Аржентина с 1:3 в продълженията. Кройф не играе в турнира.

1979 г. - По съвет на Кройф е основана футболната академия на *Барселона* „Ла Масия“.

1979 г. - Кройф преминава в *Лос Анджелис Аџтекс*, избран е за „Футболист на годината на Северноамериканската футболна лига“ (НАСЛ).

1980 г. - Преминава във *Вашингтон Дипломатс*.

1980 г. - Кройф се връща в *Аякс* като технически съветник. Отборът е на осмо място, но завършва сезона на второ.

1981 г. - Преминава в испанския *Леванте* след провален трансфер в английския *Лестър*.

1981-1982 г. - Подписва договор с *Аякс* като играч. *Аякс* печели шампионската титла в Ередивизи.

1982-1983 г. - *Аякс* печели дубъл с шампионска титла в Ередивизи и Купата на Холандия.

1983-1984 г. - *Аякс* не подновява договора на Кройф и той преминава в градския съперник *Фейенорд*. С него печели дубъл - шампионска титла в Ередивизи и Купа на Холандия.

1984 г. - Избран е за „Футболист на годината на Холандия“ за пети път.

1984 г. (13 май) - Кройф прекратява състезателната си кариера на футболист.

1985 г. (юни) - Присъединява се към *Аякс* като технически директор (де факто като мениджър).

1985-1987 г. - *Аякс* печели купата на Холандия в два последователни сезона.

1987 г. (13 май) - *Аякс* печели Купата на носителите на купи (1:0 срещу *Локомотив* - Лайпциг)

1988 г. (през лятото) - Кройф става мениджър на *Барселона*.

1989 г. (10 май) - *Барселона* печели Купата на носителите на купи (2:0 срещу *Сампdoria*).

1990 г. (5 април) - *Барселона* печели Купата на краля.

1991 г. (февруари) - Кройф се подлага на операция за двоен сърдечен байпас.

1992 г. (20 май) - *Барселона* печели Купата на европейските шампиони (1:0 срещу *Сампdoria*).

1993 г. (февруари-март) - *Барселона* печели Европейската суперкупа (3:2 общ резултат срещу *Вердер* (Бремен) 1991-1994 г. - *Барселона* печели Ла Лига четири пъти поред.

1996 г. (април) - Кройф е уволнен като мениджър на *Барселона*.

1997 г. - Основана е фондацията „Кройф“.

1999 г. - Избран е за „Футболист на века в Европа“ и остава втори в анкетата за „Футболист на света“, като отстъпва на Пеле.

1999 г. - Основан е институтът „Кройф“.

2004 г. - Включен е в списъка на ФИФА със стоте най-велики живи футболисти.

2015 г. (октомври) - На Кройф е поставена диагноза рак на белите дробове.

2016 г. (24 март) - Кройф почива в Барселона на шестдесет и осем години.

Предговор

Аз не съм човек с дипломи и научни степени от колежи. Всичко, което съм научил, е усвоено чрез опита. След като на дванадесетгодишна възраст загубих баща си, животът ми се определяше от *Аякс*. Първо от втория ми баща, който поддържаше терените на клуба, а по-късно от треньорите ми Яни ван дер Веен и Ринус Михелс. Благодарение на *Аякс* станах не просто по-добър футболист, а получих възпитание.

Тъстът ми помогна да добия финансов опит. Когато започнах, нито един футболист в света дори не беше чувал за маркетинг и въртенето на бизнес беше нещо напълно ново. Но в живота ми се появи човек, който ми помогна да се справям с това и ме поддържаше, понеже всеки път, когато си помислях, че мога да действам сам, нещата тутакси се проваляха. Но това е без значение, част от живота е. Най-важното накрая е дали си се поучил или не.

Искам да подчертая колко важно е семейството за мен. Не само родителите ми, родителите на съпругата ми и тя самата, децата ни и внуците, а и всички хора в *Аякс*, които ме хванаха за ръка и ме поведоха, когато бях в много трудна фаза от живота си и бях много уязвим. Затова *Аякс* за мен също е семейство. Семейството определи какъв съм в момента. Що се отнася до футбола, имам само един недостатък - мисля само как да съм на върха. Като играч и треньор не можех да се занимавам с нещо на по-ниско ниво. Можех да мисля само в една посока - нагоре. Да бъда възможно най-добър. И тъкмо затова в крайна сметка трябваше да спра. Физическото ми състояние вече не позволяваше да правя необходимото, за да остана на върха, а щом се случи така, вече нямаш работа на терена. Но нагласата ми беше добра и станах треньор.

Но най-вече искам да кажа, че винаги съм живял с мисълта да правя нещата все по-добре и да ставам по-добър. Пренесох това във всичко, което съм постигнал.

Йохан Кройф
март 2016 г.

Глава 1

Всичко, което съм постигнал, е било правено с визия за бъдещето, с концентрация върху прогреса, а това означава, че не мисля много за миналото. За мен това е напълно естествено. Подробностите за мачовете, в които съм играл, са описани по-добре от други хора по света, мен ме интересува самата идея на футбола. Като гледам постоянно напред, мога да се съсредоточа да ставам по-добър в това, с което се занимавам. Връщам се назад само за да преценя какво наистина бих могъл да науча от грешките си. Може да научите тези уроци от различни перспективи в живота си и понякога трябва да мине време, за да видите как всичко е свързано. Аз винаги се движа напред и не мога да гледам на случилото се преди като права линия от събития. Есенцията на наученото като играч се изразява най-вече в четири неща, които ти трябва - добра трева, чисти съблекални, футболисти, които сами си чистят обувките, и опънати мрежи на вратите.

Всичко друго - умения и скорост, техника и голове, идва по-късно. Това е философията, която определя постиженията ми във футбола и в живота. Пренесох я във всичко, което съм направил, било то с Тоталния футбол на терена, със семейството ми или с фондацията „Кройф“. Всичко опира до развитието и никога да не спиращ да се опитваш да бъдеш още по-добър.

Футболът е моят живот още от самото начало. Родителите ми имаха магазин за плодове и зеленчуци в „Бетондорп“, на няколкостотин метра от стадиона на *Аякс* „Де Меер“ в Амстердам, така че нещата бяха предопределени. Баща ми не пропускаше нито един мач на *Аякс* и макар че надали съм наследил таланта си от него, той ми предаде безусловната любов към клуба. Всъщност корените на таланта ми са пълна мистерия. Явно е, че не съм се научил да играя от баща ми или дядо ми, тъй като никога не съм ги виждал да ритат топката. Вуйчо ми Герит Драayer, братът на майка ми, има няколко мача като ляво крило за първия отбор на *Аякс*, но това е било през петдесетте години на миналия век, когато *Аякс* не е бил един от най-известните клубове в Европа.

Баща ми разказваше за играчи като Алфредо ди Стефано, които знаели всичко за това как да използват пространствата по терена, както и за Фаас Вилкес, който пък е имал феноменален дрибъл с топката. Можел да я поеме в средата на терена и да премине през четирима или петима противници. Невероятно. Вилкес е играл за *Ксеркес* (Ротердам), а след това отива в *Интер* (Милано), *Торино* и *Валенсия*, преди да се върне в Холандия в края на кариерата си.

Тогава осъзнах какво може да постигне един холандец на терена. Но ние няхмахме телевизор, не можех да гледам много чужди отбори, затова рядко съм го виждал в игра. А Ди Стефано видях за пръв път лично едва през 1962 г., когато той пристигна в Амстердам с *Реал* (Мадрид) за финала на Купата на европейските шампиони.

За мен всичко започна на улицата. Квартал „Бетондорп“, където живеех, беше известен като „Бетонното село“, тъй като след Първата световна война е бил експериментално застроен с евтини жилища. Беше работнически квартал и като деца прекарвахме колкото се може повече време навън. Откакто се помня, играехме футбол на всяко възможно място. Тук се научих да мисля как да превърна недостатъка в предимство. Осъзнаваш, че бордюрът всъщност не е препятствие, а можеш да го използваш като съотборник за бързо двойно подаване. Така благодарение на бордюрите можех да работя върху техниката си. Когато топката отскача от различна повърхност под странен ъгъл, трябва да реагираш за миг. През цялата ми кариера противниците ми често оставаха изненадани, че стрелях или ги подминавах от неочакван ъгъл, но това се дължи на детските игри на улицата. Същото се отнася и за баланса. Ако паднеш на бетона, ще те заболи, а ти, естествено, не искаш да се нараниш. Затова, когато играеш футбол, внимаваш да не паднеш. Ето такива мачове те учат постоянно да реагираш на ситуацията, те ми дадоха уменията ми на футболист. Ето защо съм привърженик децата и младежите да играят без бутони на обувките. Те са пропуснали моите часове на улицата, когато се учех да не падам. Нека са с гладки подметки, така ще изградят по-добър баланс.

Животът у дома беше доста обикновен, но това не ме вълнуваше. Израснах в топло семейство; с брат ми Хени, който е две години и половина по-голям от мен, спяхме в една стая. Когато си малък, това е голяма разлика във възрастта. Но аз излизах да играя футбол колкото се можеше по-често, така че той си имаше своя живот, както аз моя.

Нравът ми е комбинация от характеристиките на родителите ми. Умението да общувам дължа на майка си, а лукавостта - на баща си. А аз определено съм лукав. Винаги търся как да получа предимство, точно като баща ми Манус. Татко беше шегаджия. Едното му око беше стъклена протеза и той се обзалагаше с хората на пет цента, че ще може да издържи по-дълго да гледа слънцето. Закриваше здравото си око с ръка и се вторачваше нагоре за минута или повече, и после си прибираще парите. Майка ми Нел беше много общителна жена. За нея всичко се въртеше около семейството. Тя имаше девет братя и сестри, така че аз бях не само с девет лели и чичовци, но и с над десет първи братовчеди. Хубавото на това е, че ако нещо се случи, винаги има кой да ти помогне. Един разбираше от печки и котлони, друг рисуваше хубаво, така че все имаше врата, на която да почукаш, ако се появеше

проблем. Но що се отнася до футбола, бях напълно сам - нито един от тях не се вълнуваше от моя интерес към играта.

Записаха ме в училището „Грун ван Принстерер“ в Амстердам. То беше християнско, макар и да не бях възпитан като силно вярващ, а и наблизо имаше и обикновени училища. Бях влизал в църква само за да отнеса поръчка от магазина на баща ми и когато го попитах защо трябва да ходя на училище с Библия в раницата, той ми рече: „Йохан, в тази книга има хубави истории. Опитвам се да ти дам колкото се може повече добро, а по-късно можеш сам да решиш какво да правиш с него.“

Исках да играя футбол дори в училище и от много малък ме знаеха като момчето с топката. Всеки ден взимах топката си с мен, слагах я под чина си и я подритвах по време на часовете. Понякога учителите ме гонеха, защото никак не стоях мирен. Правех го толкова инстинктивно, че дори не осъзнавах, че ритам топката от десния към левия крак и обратно. Не си спомням нещо по-специално за ученическите ми години, но съм сигурен, че нито веднъж не избягах. Не изпитвах страст към ученето, но разбирах, че това е нещо, което трябва да се прави и затова упорствах, докато не станах достатъчно голям, за да реша, че вече не ми е нужно.

За разлика от училището, си спомням първия път, когато отидох в *Аякс*, сякаш беше вчера. Мисля, че беше 1952 г., значи съм бил на около пет години. Баща ми ме попита искам ли да ида с него, за да занесем кошници с плодове на болните или контузените играчи, и аз веднага скочих на колелото. Спуснахме се по улицата до стадиона, а аз се вълнувах страхотно, че за пръв път ще вляза в сградата на клуба, а няма да съм просто на трибуните. Тогава се срещам с Хенк Ангел, приятел на баща ми, който поддържаше терена. Хенк ме попита дали искам да му помагам и отидох още на следващия ден. Така започна животът ми с *Аякс* - още когато бях на пет години. Сещам се за детството си с обич. Бях обграден единствено от любов. Не само у дома, но и в *Аякс*. Чичо Хенк ми даваше да правя всякакви странни работи на стадиона, когато терените бяха току-що положени или непригодни за игра през зимата, и благодарение на него прекарвах много време в клуба. Като награда за старанието ми ми позволяваше да играя футбол в коридора или по трибуните.

През летните ваканции често бях на гости в дома на Аренд ван дер Вел, нападател на *Аякс* и семеен приятел. Той току-що беше преминал от *Аякс* в *Спортклуб* (Енсхеде) и се беше уредил добре в провинцията. Там получих и първите си уроци по шофиране - бях на седем или осем години, седях в скута на Аренд и държах волана. В *Спортклуб* (Енсхеде) се срещнах и с Абе Ленстра, превъзходен нападател, който тъкмо беше преминал в клуба от *Хееренвееен*. По онова време той беше истинска икона, веднъж поритях с него

на тренировка и за мен това беше нещо много специално. Но от Абе съм запомнил най-вече, че той винаги носеше топка със себе си.

Като дете се виждах много често с чичо Хенк, особено след като жена му почина и той идваше да яде у дома. Докато бяхме на масата, слушах със затаен дъх какво се случва в *Аякс*. Тъкмо по онова време, докато бях още малък, Аренд ван дер Вел също идваше на обяд или на вечеря. Тогава той беше още млад футболист в първия отбор, живееше в северната част на Амстердам, твърде далеч, за да успее да се прибере и да се върне навреме за вечерната тренировка, затова се хранеше с нас. Така още от съвсем ранна възраст не само прекарвах цялото си свободно време на стадиона на *Аякс*, но клубът присъстваше физически и у дома ми. Благодарение на чичо Хенк, както продължихме да го наричаме и след като татко почина, а той се ожени за майка, и на Аренд още от петгодишен знаех всичко, което се случва в клуба - от съблекалните до първия отбор. Ден след ден седях и ги слушах, попивах всичко като гъба.

Щом пораснах достатъчно да тичам сам навсякъде и да играя футбол на улицата с приятелите си, стадионът на *Аякс* стана мой втори дом. Ходех там всяка свободна минута и никога не излизах от нас без футболна топка. От петгодишен, когато отидох да помогна на чичо Хенк на стадиона, винаги си носех и футболните обувки. Откъде да знаеш, можеше пък на отбора да липсва човек за контролен мач или за тренировка... Късметът ми често проработваше, макар че повечето пъти ме пускаха само защото им беше жал за мен. Бях торба кокали, приличах на скарида и ме съжаляваха, но това означаваше, че макар и да нямах работа там, макар дори да не бях в младежкия отбор, играех с тима на *Аякс* още от съвсем малък. Това е още един пример за вярата, която винаги съм имал и която се опитвах да предам - че можеш да превърнеш недостатъка, какъвто беше хилавата ми фигура, в предимство.

Винаги ме питат какъв е най-яркият ми спомен като футболист. Честно казано, не си спомням повечето подробности, не се сещам дори за първия ми гол за *Аякс* в домакински мач, когато вече бях професионалист. Но си спомням, при това съвсем ясно, кога за пръв път ме пуснаха на терена при пълен стадион. Не бях футболист, а момче от поддръжката на терена и трябваше да разровя мястото пред голлинията с вила. Бях на около осем години, баща ми беше все още жив, не бях дори записан в школата, но ето че бях на терена пред пълен стадион и помагах да направим терена перфектен за първия отбор. Човек не забравя такива неща. Ръчках чимовете с вилата и се чувствах отговорен, трябваше да осигуря най-добрия възможен терен за моите герои. Цял живот съм бил играч, мениджър, гледал съм футбол и съм мислил за него, затова съм убеден, че съм станал човекът, който съм, именно заради такива първи впечатления и защото отрано съм се научил колко важно

е да помагаш и да поддържаш нужното ниво. След като прекратих кариерата си на играч и мениджър и основах фондацията „Кройф“, за да помогна на децата да получат шанс да играят футбол, съставихме списък от четиринадесет правила, които хората трябваше да спазват. Номер две беше за отговорността и за уважението към терена и онези, които го поддържат, всичко това се корени тъкмо в детството ми. Както казах, научил съм всичките си житейски уроци в *Аякс*.

Бях посредствен ученик, но още от малък харесвах цифрите. Нумерологията ме вълнува. Ето например аз се ожених за Дани на втория ден от дванадесетия месец - декември. Две и дванадесет прави четиринадесет - номера, е който играя. Годината беше 1968, а шест и осем също прави четиринадесет. Не е чудно, че сме заедно и след четиридесет и осем години. Бракът ни е прекрасен. Същото се отнася и за сина ни Жорди. Той е роден през 1974 г., а аз съм дошъл на този свят през 1947 г. Сборът от двете цифри е все единадесет. Рожденият му ден е на 9 февруари, а моят е на 25 април. Това е две плюс девет и две плюс пет плюс четири. Пак единадесет.

Умея отлично да запомням телефонни номера. Приятелите трябва да ми кажат номерата си само веднъж и никога няма да ги забравя. Може би затова смятам добре наум. Това не го научих в училище, а в магазина за плодове и зеленчуци на родителите ми. Когато баща ми излизаше да доставя поръчки, а майка ми готвеше, аз трябваше да помагам на клиентите. Но бях твърде дребен и не стигах до касата. Така се научих да смятам наум, бях много малък, но не правех грешки и афинитетът ми към цифрите вероятно се дължи именно на това. Освен това мисля, че тази ранна обич към тях ме накара да ги пренеса и във футбола - как да получим предимство над противника, как да работим по-добре с пространствата, както правеше Ди Стефано. Да, родителите ми не са ми предали футболните умения, но ми дадоха различен начин на мислене за футбола.

Що се отнася до изграждането на физическите качества, нужни на един футболист, винаги съм изпитвал ненавист към бягането по пресечен терен и упражненията с медицинска топка във фитнеса. Когато влязох в първия отбор на *Аякс* и Ринус Михелс ни пращаше да тичаме в гората, аз все гледах да избягам колкото се може по-напред, да се скрия зад някое дърво и да изчакам отборът да се върне, като се надявах, че напред по маршрута няма да има човек, който да следи какво правим. Понякога ме хващаха и за наказание трябваше да правя извънредна тренировка в гората, при това в осем часа сутринта в почивния ми ден. Михелс ме взимаше с колата си точно навреме. Беше по пижама зад волана, смъкваше прозореца и казваше: „О, за мен е твърде студено, връщам се в леглото“. И ме оставяше унижен.

Присъединих се към младежката школа на *Аякс* официално през 1957 г. Бях на десет години. Когато ме взеха, бях кльощаво момче и съм сигурен, че ако

това беше днес, щяха да ме подложат на какви ли не физически програми. Но ми се размина, а така или иначе това нямаше да ми хареса. Максимумът за мен беше да помоля майка ми да ми готви повече зелен боб и спанак заради желязото в тях. Иначе правех онова, което винаги бях правил, тоест прекарвах цялото си време в игра на футбол - било то в клуба или на улицата с приятелите ми. За мен беше важно не просто да играя футбол, а да му се наслаждавам.

По-късно ми се случи нещо подобно като трениор на Франк Рийкард в *Аякс*, който все се преструваше, че кашля, когато трябваше да бяга по пресечен терен. Обикновено играчите бяха в две групи, едната следваше другата. Той отиваше във втората, оставяше другите да го изпреварят, а при втората обиколка влизаше в първата група. Така бягаше една обиколка по-малко от другите. Другите трениори не го забелязваха, но на мен не ми убягваше. Беше ми забавно. Разбира се, по-късно му казах, че го виждам, но преди това доста се посмях. Подобни шашми ми харесваха, дължа това на баща си, но притежавам и доста от чертите на майка ми. По-късно, когато започнах да се срещам с Дани, ми се искаше да оставам навън до по-късно, отколкото Михелс разрешаваше. Всяка вечер той караше из Амстердам, за да провери дали колите ни са паркирани пред къщите ни точно навреме. Веднъж излязох с колата на пастрока ми и оставих моята пред къщи. Михелс заподозря какво съм направил и заплаши, че на другия ден ще ме глоби. Все още живеех с родителите си и му казах: „Обади се на майка ми, ако не вярваш, бях си у дома“. Той го направи, а тя си изигра ролята перфектно. Михелс трябваше да се откаже от глобата, а с майка ми се посмяхме на негов гръб.

Влязох в младежкия отбор на *Аякс*, когато бях на дванадесет години, а Яни ван дер Веен ме учеше не само на футбол, но и на правила и ценности. Той беше първият в *Аякс*, който ми каза винаги да избирам определен път и да го следвам. Той беше още един от примерите как животът в този клуб компенсираше образованието, което не получавах в училище. Яни работеше само с младежкия отбор, но развиваше идеите, които беше използвал с Джек Рейнолдс - англичанина визионер, първия трениор на тима през четиридесетте години на миналия век, спомогнал за изграждането на основите, на които по-късно щеше да стъпи Тоталният футбол. Яни ни научи да играем мачове, да работим върху грешките си и да сме изобретателни в тренировките. От Михелс взехме дисциплината, но с Яни се забавлявахме. Когато сам станах трениор, използвах тези идеи в *Барселона*. Винаги съм казвал, че работата във футбола не е работа. Трябва да тренираш усилено, но трябва и да се забавляваш.

Трениори в младежкия състав ми бяха Вик Бъкингам, който беше мениджър на първия отбор преди Михелс, Кийт Спърджън, който също щеше да води представителния тим за един сезон, и най-важният човек - Яни ван дер Веен,

наставникът на младежите. Ван дер Веен винаги настояваше да тренираме по много специфичен начин с пет основни елемента. Мачовете винаги се редуваха с поддържане и развиване на петте ключови за футбола умения - изстрели, игра с глава, дрибъл, пасове и контрол върху топката. Така винаги имахме много занимания с топка. Този тип тренировки винаги са били стандарт за мен. С тях осъзнах, че уж най-лесното често пъти е най-трудно. Затова смятам едното докосване до топката за най-висшата форма на техника. Но да направиш перфектно отиграване с едно докосване, трябва да си ритал топката стотици хиляди пъти на тренировка, а ние правехме точно това. Това беше мисловната школа на *Аякс* и тя щеше да продължи да произвежда играчи на техническото ниво на най-добрите в света. И всичко това се дължи на сравнително простите тренировки на хора като Ван дер Веен.

Но не беше само той. Дълга нещо и на Вик Бъкингам, който по-късно ме пусна в първия отбор, когато бях само на седемнадесет години. Той имаше двама синове на моята възраст, а те все още се адаптираха към живота в Амстердам. Майка ми ходеше да чисти къщата им, затова често бях там и успях да науча английски. Не в училище, а като разговарях със семейство Бъкингам. Така се правеха нещата в *Аякс* - грижиш се за младите в отбора и следиш да се държат както трябва. Когато започнах да играя за първия състав, един от футболистите, Пит Кайзер, ме взе под крилото си. Той беше почти четири години по-голям от мен, а когато аз се появих в съблекалнята, имаше зад гърба си вече три години в тима. В *Аякс* тъкмо започваха да предлагат професионални договори и Пит първи подписа такъв. Аз бях вторият и забелязах, че Пит ме харесва. Например той винаги следеше да съм у дома преди девет и половина вечерта, за да не си навлека глоба или наказание от Михелс.

Бъкингам ми даде място в първия отбор, но най-специална връзка имах с Михелс, който пое състава през 1965 г. Михелс закриляше тима от останалата управленска структура в клуба, която беше напълно аматьорска. Когато Михелс пристигна, ние се намирахме близо до дъното на класирането и той се опита да ни защити от случващото се извън терена, за да е сигурен, че се фокусираме единствено върху подобряването на играта и да изясним мисленето си. Той изведе *Аякс* до върховете на футбола. Връзката, която създадохме в *Аякс*, е от онези неща, които трудно се изразяват с думи, защото той стана част от живота ми извън клуба. Много по-късно, когато вече имах мои деца, той се обличаше като Дядо Коледа и идваше на детските празненства у дома. Но дъщеря ми Шантал го разпозна. Все едно я чувам как каза: „Хей, ти не си Дядо Коледа, ти си чичо Ринус“.

Бях на осемнадесет години, когато Михелс пое отбора. Бях най-младият в състава, но той ме дърпаше настрана и ми говореше за тактиката на играта.

Не го правеше с никой друг и тези разговори изградиха връзката ни. Обсъждахме как да станем по-добри, ако правим определени неща, и сега си давам сметка, че именно в тези разговори развихме идеите, които щяха да оформят уникалния начин на игра на *Аякс* в края на шестдесетте години на миналия век, докато всички останали отбори се придържаха към старите си методи. Той ми обясняваше как иска да играем и какво да правим, ако нещо се обърка. Хенк Ангел, Аренд ван дер Вел, Яни ван дер Веен, Ринус Михелс, Пит Кайзер и мнозина други помогнаха да се изградя като човека, който съм. През важните моменти в живота ми те са вървели до мен по пътя ми извън игрището. Но Михелс беше този, който ме заведе на лекар, тъй като, когато баща ми почина, вече няхахме автомобил. По-късно между мен и Михелс имаше и не-лицеприятни моменти, но те никога не опетниха образа на човека, който беше до мен, когато наистина имах нужда от него като млад.

Баща ми почина през 1959 г., когато беше на четиридесет и пет, а аз бях на дванадесет. В онзи ден получих дипломата си от основното училище и по време на прощалното тържество чух, че е починал. След това *Аякс* започна да играе още по-голяма роля в живота ми, тъй като вече няхах баща у дома, към когото да се обърна. Казаха ни, че е починал от инфаркт заради повишения му холестерол. Никога не успях да се отърся от смъртта му и когато пораснах, усещането, че съдбата му ще ме сполети, се засилваше. Дълго време смятах, че няма да доживея до петдесет години. Затова и не бях особено изненадан, когато като треньор на *Барселона* развих проблеми със сърцето горе-долу на същата възраст като баща ми. По някакъв начин се бях подготвил за това. Но имаше една съществена разлика - тридесет години по-късно медицинската наука можеше да ме спаси.

Баща ми, а и майка ми, са погребани в източното гробище на Амстердам, току до стария стадион на *Аякс*. Скоро след смъртта му започнах да си говоря с него всеки път, когато минавах край оградата на гробището пеша, с колело или с кола. Този навик ми остана за дълго време. Говорех му за училище, а когато ме взеха в *Аякс*, темата се измести основно към футбола - какъв идиот е съдията, как бях отбелязал головете, такива неща. Разговорите ни се променяха през годините, но никога не престанаха. Все исках да говоря с него и да потърся съвета му, когато трябваше да взема трудно решение в живота си. „Е, тате, какво ще кажеш?“ На следващата сутрин се събуждах и вече знаех какво трябва да направя. Все още нямам никаква представа как ставаше това, но той беше до мен всеки път, когато се налагаше да реша нещо, и след разговора ми с него винаги знаех какво да предприема.

Ето например какво стана, когато бях в началото на двадесетте си години, живеях в Амстердам, току-що се бях оженил и играех редовно в първия отбор. Нещата вървяха добре, но по онова време в *Аякс* имаше много скандали и се разкъсвах от съмнения по редица въпроси, дори и за това как

ми помага баща ми. Не съм кой знае колко религиозен и се зачудих как е възможно това. В крайна сметка никой не се е върнал от мъртвите. Тогава се обърнах директно към татко. Помолих го да спира часовника ми всеки път, когато е наоколо, без значение в каква форма, за да покаже, че е наистина тук и може да чуе каквото казвам. Може да е съвпадение, но на следващата сутрин часовникът ми спря. Моят тъст имаше часовникарски магазин, отидох там още на същия ден, но часовникарят не откри нищо нередно и скоро механизмът заработи отново. На следващата сутрин се случи същото - часовникът спря. Отидох в магазина, но пак не откриха повреда. Същата вечер казах на баща ми, че ме е убедил, че е чул всичко, което съм говорил. На другия ден часовникът работеше и повече никога не е спирал. Нося го всеки ден.

В месеците след смъртта на баща ми майка ми трябваше да започне работа, за да печели пари. Отношенията ни с *Аякс* бяха близки заради баща ми и чичо Хенк, а и защото аз все се мотаех там. Клубът се погрижи за семейството ми. Намери работа на майка като чистачка в дома на треньора Бъкингам и така се запознах със семейството му. Наеха я и като чистачка на съблекалните. Няколко години по-късно майка се омъжи за чичо Хенк, той стана мой втори баща, докато все още работеше в клуба, и връзката ми с *Аякс* беше завършена.

Майка ми вече печелеше някакви пари, но те не стигаха да отидем някъде през ваканциите и прекарах цялата година на „Де Меер“, дори и след края на сезона. Нямах значение кой месец е, все бях там и играех футбол. През лятото нямаше мачове и на стадиона идваше бейзболният отбор на *Аякс*. И в тази игра бях много добър. Като кетчър стигнах дори до националния отбор на Холандия още на петнадесет години. Бях и първи хитър, но бях толкова дребен, че никога не успявах да хвърлят три страйка срещу мен. Често пращаха и четирите топки встрани и взимах базата заради грешки.

Бейзболът ми позволи да се концентрирам върху множество детайли, които по-късно щяха да са ми от голяма полза във футбола. Кетчърът например показва на питчъра къде да хвърля, тъй като вижда цялото игрище, а питчърът е с гръб към него. Научих се, че трябва да знаеш накъде ще хвърлиш топката още преди да си я хванал, а това значеше да имаш представа за полето около себе си и къде се намира всеки играч още докато топката не е в ръката ти. Нито един треньор по футбол не ми беше казвал, че трябва да знам накъде ще подам още преди топката да е стигнала до мен, но по-късно, когато вече играех професионално, уроците от бейзбола - да се фокусирам върху общата картина на терена - ми бяха много полезни и се превърнаха в моя сила. Бейзболът е един от онези спортове, които в тренировките могат да разкрият неизявен талант, тъй като има много общо с футбола. Например спринт на късо разстояние, плъзгане (то е като шпагата), представа за

разположението на другите в пространството, предварително обмисляне на следващия ход и още много неща. Това са същите принципи, които използва *Барселона* с контрола върху топката, тренировките „рондо“ с кръг от играчи, които си подават с едно докосване, докато двама или трима в кръга се опитват да им я отнемат - това е основата на стила тики-така.

Знам със сигурност, че при мен това проработи, тъй като и много след това отново се потапах в бейзбола. Като треньор успешно пренасях много от съветите в бейзбола във футбола. Същото се отнасяше и за мисленето няколко хода напред, бейзболът ме научи и на това. Постоянно трябва да взимаш решения за пространството и за риска, при това за частица от секундата. За да си добър бейзболист, трябва да покриеш разстоянието между рънъра и хоума и да пратиш топката до базата, преди рънърът да я достигне. Бейзболът ме научи и на тактически прозрения - да вземеш точното решение и да го изпълниш технически добре. Едва по-късно сглобих отделните елементи заедно и създадох визията си как трябва да се играе футболът. По онова време усвоявах уроците, без да имам представа от цялостната картина. Бях просто момче, което прекарваше с топката всяка будна минута от всеки божи ден.

Престоят ми в младежката школа на *Аякс* между десетата и седемнадесетата ми година беше прекрасно време, тъй като не носехме голяма отговорност. Всеки ми помагаше да стана по-добър, а постиженията все още предстояха. Едва по-късно, когато започнах да говоря за тактика - първо като играч, а след това и като треньор, - осъзнах значението на опита си от онези дни и направих връзката между тях и това, което се случваше пред мен, примерно в мач срещу *Реал* (Мадрид). Развитието ми като футболист беше бързо именно защото подсъзнателно бях поел всичко, все гледах и слушах. От полза ми беше и продължителният период, когато играех за два различни състава. На 15 ноември 1964 г. дебютирах в първия отбор на *Аякс* като крило на седемнадесетгодишна възраст, но в третия състав бях вратар. Това ми носеше огромно удоволствие. Между гредите бях наистина добър и една година дори бях втори вратар в мачовете на *Аякс* в турнира за Купата на европейските шампиони, тъй като тогава на пейката можеше да има само една резерва.

Михелс и Яни ни научиха също, че трябва да сме психологически устойчиви и силни. Все още си спомням какъв трик ми приложи първо Яни, когато бях още на петнадесет или шестнадесет, но който работеше и когато играех в първия състав при Вик Бъкингам, а после и с Ринус Михелс. Ван дер Веен направи следното - първо играех едно полувреме с младежите, а на следващия ден бях резерва в първия отбор, като понякога ме пускаха. Понеже имах минути при мъжете, се чувствах морално задължен да бъда най-добрият на терена за младежите. Ето как смятах, че трябва да се играе -

във всеки мач да се старая да бъда най-добрият, без значение в кой отбор бях. Казвах ми, че говоря твърде много, дразнеха се и все искаха да си затварям устата. Но аз бях на стадиона от сутрин до вечер, всеки ден, и когато получих шанс за изява, не го приех като нещо странно, тъй като познавах футболистите от половината си живот. Бях хлапе, забавлявах се, а през първите си петнадесет години не се тормозех с философия или анализи. Нямах усещането за провал, просто приемах всичко каквото е и му се наслаждавах.

От *Аякс* ми предложиха първия професионален договор през 1965 г., няколко месеца след дебюта ми. Както споменах, бях едва вторият играч с договор на пълно време след Пит, всички останали бяха с полуаматьорски статут. Аз обаче все още се занимавах със странични неща и си живеях живота. Повечето време бях на улицата с топката и се сдобих с банкова сметка и започнах да планирам едва когато се запознах с Дани. Подписах договора в присъствието на майка ми и щом излязохме от офиса, веднага й казах, че вчера е почистила съблекалните за последен път. Не исках тя да отива и да работи в стаята, която аз току-що бях изцапал. Известно време след това тя продължи да пере екипа ми на ръка у дома, защото нямахме пералня. Спестявах няколко месеца, за да си я купим.

В наши дни може би ви е трудно да схванете идеята, че играч е името на „звезда“ трябва да си пере мръсния екип у дома, но подобен опит е полезен за изграждането на характера. Така се учите да се грижите за дрехите си, да си почиствате обувките, изграждате се като личност. По-късно, като треньор, се опитах да предам това на младите футболисти. Скритото послание беше, че ако си чистите обувките, знаете е какви бутони сте и ще можете по-добре да усещате терена. Като треньор се надявате да предадете и добри социални умения на възпитаниците си. Ако това не сработваше, като треньор в *Аякс* и *Барселона* винаги нареждах на двама или трима от футболистите да почистят съблекалнята, за да засиля чувството им на отговорност. Открих, че подобно поведение е важно във футбола, тъй като прилагаш на практика нещо извън играта, а си го научил от нея. Осъзнах това много по-късно. Изтъкнах прането на екипа у дома като достойнство, но, разбира се, това говори много колко непрофесионална беше организацията в *Аякс* през 1965 г., втората ми година в първия отбор.

Пит Кайзер и аз бяхме единствените с професионални договори, а това означаваше, че можем да тренираме целия състав само вечер, тъй като всички останали трябваше да са на работа, примерно да са в магазинчето си за тютюневи изделия. През деня на стадиона обикновено не се събирахме повече от седем души. Другите можеше да се появят вечерта и да потренират няколко часа, ако са в настроение. Тази ситуация не се запази много дълго.

Краят ѝ настъпи, когато през януари 1965 г. вторият престой на Вик Бъкингам като мениджър приключи и при нас дойде Ринус Михелс.

Глава 2

В общи линии периодът на професионалното израстване на клуба продължи девет години - от началото на първия ми пълен сезон в холандската Ередивизи до финала на световното първенство в Мюнхен през 1974 г. За по-малко от десет години превърнахме *Аякс* от непознат отбор в хегемон на Тоталния футбол, за който светът още говори. Често ме питат дали подобна революция все още е възможна. Мисля, че да, всъщност съм убеден в това. Доказателството е *Аякс* от осемдесетте и деветдесетте години на миналия век, а наскоро го показаха още *Барселона* и *Байерн* (Мюнхен).

Основата на големия пробив на *Аякс* беше комбинацията от талант, техника и дисциплина. Както казах, Яни ван дер Веен и Ринус Михелс имаха огромна роля за това. Ван дер Веен ни научи не само да обичаме футбола и клуба, но и да работим върху техниката си по много изчистен начин. Той имаше и усет за триковете на терена, а ние ги усвоихме в играта си за позиция. Научих, че футболът е процес от допускане на грешки, анализирането им, научаването на уроците и отказ от разочарование. С всяка година ставахме все по-добри и никога не се обръщаме назад. След края на всеки мач аз вече мислех за следващия и как мога да стана по-добър. Над-градихме тренировките на Ван дер Веер и развихме футболните си умения при Михелс. Нарастването на професионализма на отбора означаваше, че през деня можем да тренираме като едно цяло и в резултат да ставаме по-добри не само като техника, но и като психология. Щом постигнахме това, започнахме да градим начина си на мислене. Но най-специалното беше, че следването на указанията му никога не се свеждаше до сляпо подчинение.

В *Аякс* винаги имаше място за хумор и самоирония. Според мен тази комбинация беше от жизнено значение за аурата, която изградихме около нас като тим. Знаехме какво правехме и го вършехме с удоволствие. Често пъти това беше най-страшното за съперниците ни. Но аз бях обграден от тази атмосфера в клуба още от най-ранна възраст и никога не съм се боял от провала, никога не съм се притеснявал от предстоящия мач. Ходех на „Де Меер“ почти всеки ден още откакто бях на пет години и познавах всички играчи от първия отбор, а така преминаването ми при тях от младежите не ме стресна ни най-малко. Такова беше отношението ми към всеки мач. Интересувах се единствено как играем и обясняването на тактиката. Преди да се оженя, не се вълнувах за бъдещето, живеех ден за ден, радвах се. Не ме беше грижа каква ще е следващата стъпка. Бях луд на тема футбол, смятах мачовете за най-великото нещо на света и не правех разлика дали съм на терена за младежите, за първия или за третия отбор.

Това не се промени и по-късно, когато вече участвах в големи двубои, включително и при дебюта ми за националния отбор на Холандия през 1966 г., а малко след това и в първия ми двубой за Купата на европейските шампиони. Излизах и играех както винаги. В онези дни Михелс ме наричаше „нешлифован диамант“, но винаги се грижеше да бъда ангажиран, както когато ме привикваше преди мача, за да поговорим за противника и тактиката ни. Така още като млад ме научи да мисля за играта на отбора. По-късно приложих същия метод към играчи като Марко ван Бастен и Пеп Гуардиола. Ползите са двустранни - добре е за отбора, но е добре и за футболиста.

Естествено, когато е млад играч, човек допуска грешки. Но това е част от процеса на учене. Да вземем например първия път, когато ме изгониха. Случи се във втория ми мач с националния отбор на Холандия. Играехме с Чехословакия през 1967 г. Още от началния съдийски сигнал започнаха да ме ритат, но съдията Руди Гльокнер от ГДР само гледаше. Накрая го попитах защо все оставя на защитниците да им се размине, а той ми каза да си затварям устата. Малко по-късно отнесох свиреп ритник току под носа му, а той дори не отсвири нарушение. Отново повдигнах въпроса, а той ми показа червен картон, изгони ме и получих едногодишна забрана да участвам в мачове на националния отбор. Стана страхотен скандал, това вероятно беше първият път, когато се подемаше дискусия за правото на футболистите да протестират, но аз знаех, че имам всички основания да негодувам. Чехите се мъчеха да ме спрат с ритници и така да ме изолират от играта, съдията го позволи, а накрая се нахвърли срещу мен, понеже го попитах защо не предприеме нещо. Днес играчите и реферите носят обща отговорност публиката да бъде забавлявана възможно най-добре, но през 1967 г. съвсем не беше така. Съдията беше пълен господар на терена, никой не можеше да оспорва властта му, да не говорим и за огромната социална разлика между мен, млад западен спортист в ерата на „Бийтълс“, и един източногерманец, който командваше на терена веднъж седмично за деветдесет минути, а след това трябваше да превива глава в ГДР.

Можех да продължа да играя в *Аякс* въпреки наказанието за националния отбор, но в клуба също имаше предимства и недостатъци, с които трябваше да се справим. Коронясаха ни като шампиони през първия ми сезон, 1965-1966 г., и във втория кръг на турнира за Купата на европейските шампиони през 1966-1967 г. щяхме да играем с *Ливърпул*. По онова време *Ливърпул* беше не само най-добрият клуб в Англия, но и един от най-силните отбори в света. Аз по принцип съм слаб в помненето на мачове, двубои и събития, но все още си спомням почти всичко от легендарния „мач в мъглата“ на Олимпийския стадион в Амстердам и от реванша на „Анфийлд“ в Ливърпул. Сещам се, че тимът на Англия току-що беше спечелил световното

първенство и всички говореха за него, а в *Ливърпул* имаше футболисти като Рон Йейтс, Иън Сейнт Джон, Томи Лорънс и Питър Томпсън, все добри играчи, за които всички бяхме чували. Хората разправяха, че ще загубим, но на полувремето водехме с 4:0. Мачът едва не беше отложен заради гъста мъгла, видимостта беше много лоша, но и двата отбора играеха при еднакви условия. Но основната причина да си спомням мача е, защото в двубоите срещу *Ливърпул* получихме доказателство, че технически сме подобри и всичко, което Михелс правеше, работеше. Технически погледнато, шампионът на Англия беше напълно разбит. Крайният резултат в Амстердам беше 5:1 и все още се сещам как мениджърът Бил Шенкли каза след срещата, че това е просто ужасяващо и в *Ливърпул* сигурно ще бием със 7:0.

Седмица по-късно направихме още едно откритие. Стоях настръхнал на терена на „Анфийлд“, но не защото се плашех от съперниците ни, а заради атмосферата. Огромната трибуна „Коп“, където седят най-фанатичните привърженици на отбора, беше пълна и всички пееха. „Анфийлд“ беше невероятно впечатляващ. Наистина му се насладих за деветдесет минути, а и изиграхме великолепен мач. Завършихме наравно - 2:2, но имахме пълен контрол през цялото време. Щастieto ми от нашето развитие и от преминаването ни в следващия кръг можеше да се сравнява единствено с впечатлението, което ми направи „Анфийлд“. Онази вечер английският футбол ме заплени. Играех футбол на най-високо ниво едва от два-три сезона и никога не бях виждал нещо подобно - страстта към футбола, неистовото желание на феновете отборът им да победи, и си помислих, че един ден бих искал да играя в Англия. За жалост, тази мечта не се сбъдна, тъй като по онова време границите все още бяха затворени за чуждестранни играчи. Дори и днес смятам, че това е невероятен срам.

След като елиминирахме *Ливърпул*, всички започнаха да говорят, че имаме шанс да спечелим Купата на европейските шампиони, но на четвъртфиналите бяхме отстранени от *Дукла* (Прага) с общ резултат 2:3. Беше несправедлива и нещастна загуба с късен автогол, но така стана. Разбира се, аз се поучих от нея, тъй като това беше философията, формираща начина ни на мислене и на говорене за футбол. Ставахме по-добри с всеки мач и във всеки мач правехме по още една стъпка в посоката, в която ни водеше Михелс. Искахме да печелим срещите си, но искахме и да забавляваме феновете и да ги изпратим у дома щастливи. Това не беше лесна задача, но успехът ни над *Ливърпул* показва, че *Аякс* върви по правилен път. Мачът с *Ливърпул* беше много важен за нас заради хапливата реплика на Шенкли, че никога не е чувал за *Аякс* (макар че това беше направо вежливо в сравнение с думите на Макс Меркел от *ФК Нюрнберг*, който каза, че ни е мислел за марка почистващ препарат). До двубоя с *Ливърпул* ние бяхме почти напълно анонимни на международната сцена. След него всичко се промени.

На следващата година имахме лошия късмет да се паднем в жребия още в първия кръг с *Реал* (Мадрид), великия отбор на онова време. Направихме още една стъпка към величието, като вкарахме мача в продължения и загубихме минимално. Година по-късно, през 1969 г., се доближихме още повече до Купата на европейските шампиони, но на финала *Милан* ни победи с 4:1. Тогава Михелс докара в отбора шест или седем нови играчи. Велибор Васович беше привлечен като либеро, последен в защитата, и внасяше сигурност пред вратата. По-късно на този пост застана Хорст Бланкенбург, тъй като имаше по-голям афинитет към атаката и беше по-техничен. Васович пък вкарваше мощ в състава. Никой не смееше да се закача с Васович. Ако си нападател, знаеш, че ще си имаш проблеми с него. Най-важното беше, че освен физически силен той беше и психически устойчив, а и имаше опит в европейските турнири. Това беше още една крачка към Тоталния футбол.

И тогава дойде 1971 г. Спечелихме Купата на европейските шампиони за пръв път, вдигнахме я и през следващите два сезона. За шест години *Аякс* се беше превърнал от посредствен тим в най-силния отбор на света. Каква беше тайната ли? Много просто - комбинация от талант, техника и дисциплина, всичко, върху което в *Аякс* работехме още преди идването на Михелс. Приносът на Михелс, нещото, за което разговаряхме през цялото време, беше колко важна е организацията на терена. Точно тук любовта ми към смятането наум даде резултати, за да мога да разбера как да се възползваме максимално от игрището пред нас и да победим съперника си. Щом осъзнаеш как да организираш един отбор, значи виждаш и какви възможности имаш. В *Аякс* постигнахме това първи - преди всички останали отбори.

В *Аякс* например в лявата част на терена беше, както го наричахме, тути-фрути, но вдясно нещата бяха стабилни. Вдясно играеха Вим Сурбиер, Йохан Неескенс и Сяк Сварт, като гарантираха сигурност. Никой обаче не знаеше какво ще се случи вляво, където се подвизаваха Рууд Крол, Гери Мюрен, Пит Кайзер и моя милост. Така имахме перфектната комбинация от техника, тактика и футболен стил. Тя печелеше мачове, но също толкова важно беше, че правеше хората щастливи. Разбрах, че това е основна част и от моята работа. Зрителите идваха на стадиона, след като бяха работили цяла седмица и в почивния им ден трябваше да им доставим удоволствие с чудесен футбол, като в същото време завършим мача и с хубав резултат.

Добър играч е този, който докосва топката само веднъж и знае накъде да тича - холандският футбол се върти около това. Винаги съм казвал, че футболът трябва да се играе красиво и атакуващо. Трябва да бъде спектакъл. В *Аякс* харесвахме техниката и тактиката. Всички треньори говорят за движение, за много бягане и за полагане на значителни усилия. Аз пък казвам да не се тича чак толкова. Футболът се играе с ум, трябва да си на точното място в точния момент, не по-рано, не и твърде късно.

Като погледна назад, виждам, че всичко си дойде на мястото в мача с Бразилия на световното първенство през 1974 г., когато Михелс водеше националния отбор. Дотогава никой всъщност не знаеше колко сме добри, а двубоят с Бразилия вероятно беше моментът, който да посочиш и да кажеш - ето *това* е Тотален футбол. Бяхме нервни, когато излязохме на терена, тъй като си мислехме, че играем срещу отбора на Бразилия от 1970 г., когато той стана световен шампион. Отне ни тридесет минути да осъзнаем, че ние сме по-умели от бразилците. Все още откривахме какво можем и изведнъж разбрахме, че можем да спечелим. Победата беше следствие от процеса, върху който се бяхме концентрирали. Първата крачка беше да носим радост на тълпите по трибуните, следващата беше да бием. По онова време не си давах сметка за значението на постижението ни - едва когато се разболях, осъзнах колко важно е това, което сме постигнали като отбор. Беше наистина нещо специално.

В онзи период след 1968 г. наученото от Михелс остави незаличим отпечатък върху разбирането ми за играта. Той например вярваше, че защитата се свежда до това да дадеш възможно най-малко време на противника си, когато владееш топката, трябва да си осигуриш най-голямо пространство, а загубиш ли я, трябва да ограничиш пространството на съперника. Всъщност всичко във футбола е функция на разстоянието. После идват десетките хиляди часове тренировки за практическата страна на нещата. На терена следях всички опции, но само от моята перспектива. Процесът ми беше интересен. Ако можеш да анализираш следващия си ход, то тогава имаш шанс да го завършиш успешно. Като хвърля поглед назад, виждам, че сме имали развитие. Не смятам, че са ме учили кой знае колко, най-важните уроци научих от грешките и провалите. Станалото - станало, опитвах се да науча нещо ново от него и да продължа напред. Никога не съм се ровел в миналото и когато се връщах у дома и затварях вратата, можех да оставя всичко зад гърба си и да го забравя, дори и да бяхме загубили. Ето защо никога не съм бил добър в помненето на подробности от мачовете или дори головете, които съм отбелязал. Процесът винаги ми е бил много по-интересен. Анализирах чрез шесто чувство. Нямаше нужда да се връщам назад и да си повтарям мачовете, за да знам какво трябва да направим.

В края на първия ми престой в *Аякс* бях спечелил Купата на европейските шампиони три пъти и бях избран за „Футболист на годината“ на Европа през 1971 г. и 1972 г. Това беше хубаво, но какво са трофеите и медалите, ако не спомени от миналото? По стените на дома ми няма нищо, свързано с футбола. Когато години по-късно ми връчеха някаква награда, медалът изчезваше в кутията с играчки на внуците ми. Футболът е игра на грешки. Харесваше ми математиката на играта, анализът, как да станем по-добри. Хората често ме питат как сме го постигнали, какво се е случвало в

съблекалнята и как сме създали Тоталния футбол, но за мен това не е важно. Притежавахме инстинкт, играехме заедно от години и се познавахме добре, ето това беше важно. Разбира се, парите също са фактор, макар че, както съм казвал и преди, никога не съм виждал торба с пари да отбележи гол. Основната идея е отборната работа - да пристигнете като отбор, да си тръгнете като отбор и да се върнете у дома като отбор.

В онези години в *Аякс* се радвахме на отлични резултати и играехме хубав футбол, но се надявам да ме запомнят не само като умел играч, но и като човек, който постоянно се опитваше да става по-добър. Например във финала за Купата на европейските шампиони през 1971 г. спечелихме срещу *Панатинайкос*, но не се получи хубав мач, тъй като много от играчите се справяха трудно с напрежението. Но финалът през 1972 г. срещу *Интер* (Милано) беше много по-добро изражение на Тоталния футбол.

Много хора си спомнят гола ми срещу *А до ден Хааг* през 1969 г., т.нар. фалцов гол. За мен това беше чиста интуиция, но ми е приятно, че все още се говори за него. Да, техническото изпълнение беше добро, но аз нямах друга опция. Но хората останаха щастливи и спечелихме срещата. Едва по-късно разбрах колко важно е било това попадение и какво влияние е оказало. С десния крак овладях дълга изчистена от защитата топка в лявата част на игрището. Когато отбраната изрита топката напред, тъкмо си връзвах чорапа и в ръка държах лентата, която го прихващаше горе. Топката все още се въртеше, когато я изритах към вратата, и затова се изви и фалцира над вратаря. Вече казах, това беше чиста интуиция. Както и другите ми финтове и удари, никога не бях тренирал нещо подобно - идеята просто ми хрумна. Едва по-късно започна да означава нещо.

През първата част от живота ми не следвах никаква философия. Попивах колкото можех повече, живеех ден за ден. Имаше моменти, които ми даваха опит и прозрения в следващ етап, когато семената вече бяха посети, поникнали и стръковете бяха готови да бъдат ожънати. Едва по-късно осъзнах, че основите на всичко, което съм създал, са били положени по-рано. Развитието ми като футболист беше съвсем нормално, но другите неща в живота ми не бяха. На преговорите за първия ми договор отидох с майка ми и щом това отмина, започнах да се препъвам на всяка крачка. Особено трудно ми беше да се оправям с медиите и търговските отношения, защото нещата изведнъж започнаха да се развиват много бързо. Името ми попадна в пресата, а сватбата ни с Дани беше по първите страници. Известността като цяло ми харесваше, но на моменти вниманието ми се струваше прекалено. Включвах се във всичко, но в действителност си нямах понятие от нищо. Ето защо идването на Кор Костер в живота ми беше като дар от Бога. Бащата на Дани беше търговец на диаманти в Амстердам и практичен бизнесмен. При първото ми гостуване в дома на Дани той ме попита имам ли спестовна

сметка. Нямах и му го казах. Разбирах единствено от футбол. Кор остана изумен и започна да се грижи за делата ми.

От този момент насетне казах на шефовете в клуба: „Говорете с него, той ще ми помага“. Отначало те се дърпаха и не искаха да го направят, но през 1968 г., три години след като бях подписал първия си договор, отидох на преговори с Кор и го оставих да ме представлява. По онова време това беше нещо нечувано, бордът на директорите беше като ударен от гръм и отсякоха, че тъстът ми няма работа там. Тогава им рекох: „Вие сте шестима тук, защо аз да не мога да дойда с някого?“. Директорите настояха и ние си тръгнахме. По-късно все пак позволиха на Кор да води преговорите от мое име. В клуба не бяха никак доволни, но Кор помогна много, и то не само на мен, но и на всички холандски футболисти, като участва в изграждането на пенсионна схема, и то по време, когато нямаше абсолютно никакви финансови договорки за подкрепа на футболистите след края на кариерата им.

Сътрудничеството между Кор и мен скоро се превърна в ангажимент на пълен работен ден за него. Никой не можеше да мине покрай Кор и той ме пазеше от неприятности. Ето защо смъртта му през 2008 г. оказа толкова голямо влияние върху мен. Той беше изключително важна фигура в живота ми - не само за мен като футболист, но и като бащинско присъствие, като тъст, като дядо на децата ни и просто като човек.

Кор ме напътстваше и социално. Най-важното нещо, на което ме научи, беше да имам самоуважение и разбираше, че ролята му е да възпита у мен определени качества. Когато си известен футболист, се движиш в нереален свят, всичко е ненормално - заплатата, интересът от медиите - и в такива моменти бизнес мениджърът ти трябва да направи така, че да е сигурен, че талантливият му възпитаник няма да се разкъса между дванадесет неща едновременно. С годините рискът за футболистите става все по-голям, при това не само заради социалните мрежи. Много от футболистите обичат да изтъкват, че имали много последователи, но кого следват те самите? Никого, доколкото виждам. Така ти не си готин, това е ограничение. Кор разбираше това по-добре от всеки друг и се стараеше да се развивам не само като играч, но и като личност, която трябва да се оправя с живота си и след като приключи с футбола. За жалост, днес има толкова малко такива футболни агенти, че често се чудя те чии интереси защитават? Бих стигнал дори още по-далеч. Когато агентът е наистина отдаден на футбола, той трябва да следи не само интересите на клиента си, но и на клуба му. А това означава да следи какво клубът може да направи и какво - не, точно както направи Кор при преговорите с *Аякс*, а по-късно и с *Фейенорд*.

Според мен парите са много важни във футбола, но винаги трябва да са на второ място след самата игра. Ако парите са водещият елемент, значи правите всичко точно наопаки. Често се позовавам на великите отбори в

историята - *Аякс*, *Реал* (Мадрид), *Барселона*, *Байерн* (Мюнхен), *Милан* и *Манчестър Юнайтед*. Техните състави винаги са имали солидно ядро от играчи от младежката школа, а футболисти, които носят в себе си ДНК-то на клуба, винаги прибавят нещо специално. Ето затова не разбирам защо клубовете от английската Висша лига почти не развиват собствени кадри. Нима нивото на играта се е подобрило след пръскането на толкова милиарди? Ни най-малко. Знам със сигурност, че процесът, който започнахме с *Аякс* през 1965 г., все още работи - добри тренировки и силни лидери в комбинация с талант, техника и дисциплина.

През 1973 г. *Аякс* беше непобедим. За три години бяхме спечелили всичко възможно. През последните два сезона това се случи без Ринус Михелс, който отиде в *Барселона* след първата ни Купа на европейските шампиони през 1971 г. В *Аякс* той беше наследен от румънеца Щефан Ковач. Приятен мъж, но с много по-слаба дисциплина. А ако треньорът не налага дисциплина, то в отбора се появяват множество различни мнения. Ковач беше от типа треньори, които казват: „Добре, момчета, ето ги правилата. Помислете върху тях, правете това, правете онова и се развивайте“. В началото всичко вървеше добре. В съблекалнята имаше неизбежни различия в мненията, тъй като всеки от играчите растеше индивидуално, но нашата групов дисциплина ни държеше заедно. Но когато спечелихме втората си Купа на европейските шампиони през 1972 г., започнаха да се появяват пукнатини. Финалът срещу *Интер* (Милано) определено беше най-добрият от трите. Спечелихме с 2:0, като притискахме италианците от първата до последната минута. Имах добра вечер и вкарах и двата гола. Целият свят говореше с възторг за мача. Това беше футбол на най-високо ниво, в чистия му вид, при това на финал. В клуба обаче хората започваха да изказват идеи, надхвърлящи положението им. Всичко започна с виждането на Ковач, че трябва да насърчава индивидуалното развитие на играчите. Добре, но той не прилагаше този принцип спрямо себе си.

Отпускането на юздите на футболистите създава трудности в отношенията в отбора. Това нямаше да е от такова значение, ако всеки си има собствено мнение, но поставя на първо място общото благо на тима. Но не стана така. Нещо повече, някои от футболистите се почувстваха отчуждени, тъй като не разбираха какво се очаква да направят или отказваха да приемат факта, че това, което правеха, няма да донесе желаните резултати.

Ето защо през август 1973 г. напуснах *Аякс* и преминах в *Барселона*. Трансферът беше неочакван, включително и за мен. Клубът току-що беше спечелил третата си поредна Купа на европейските шампиони, неотдавна бях удължил договора си за още седем години, тъкмо бях станал баща и бях решил да отгледам децата си в Холандия, тъй като средата е позната. Смятах, че съм осигурил бъдещето си, а и бъдещето на семейството си във всяко едно

отношение. Скоро обаче разбрах, че това съвсем не е вярно. Усещах, че под ръководството на Ковач ситуацията в *Аякс* бързо отива от зле на по-зле, при това по такъв начин, че повече не можех да остана в отбора. Михелс винаги планираше тренировките ни, а стилът на Ковач с индивидуално развитие маловажаваше дисциплината както в тренировките, така и в мачовете.

Аз бях вероятно най-добрият футболист в клуба и със сигурност най-известният, затова методите на Ковач ме превръщаха в център на вниманието. Но хората често забравят, че съотборниците ми бяха изключителни играчи и определено по-добри на конкретните си постове - краен защитник, полузащитник, ляво крило или каквото и да било, - отколкото аз можех да бъда на тяхно място. Защо тогава аз да съм в светлината на прожекторите? За жалост, явно на много от момчетата в състава им се е струвало, че аз просто търся внимание.

Последната капка беше гласуването за капитан. Случи се по време на тренировъчен лагер, точно преди началото на сезон 1973—1974 г. Ковач беше напуснал клуба през лятото и на негово място дойде Георг Кнобел, но злото вече беше сторено. Стори ми се странно, че въобще се налага да гласуваме. Тъкмо бях предложил да продължа да бъда капитан, когато чух, че мой съперник е Пит Кайзер и всеки ще си каже мнението. Играчите се оплакваха, че мисля само за себе си. Това беше някаква форма на завист, с каквато не се бях сблъсквал преди.

В крайна сметка избраха Пит. Беше ужасен шок. Веднага си отидох в стаята, обадих се на Кор Костер и му казах, че веднага трябва да ми намери нов клуб. Това беше. Бях пострадал, бях наранен, но щетите не се виждаха с просто око. Ударът беше особено жесток, тъй като бяхме не само съотборници, но и близки приятели. Затова не го и очаквах. Същото ми се случи и с други хора, с които смятах, че имам специална връзка, но накрая трябваше да я прекратя.

По-късно мислих много за това гласуване. Питях се къде съм сбъркал. Като капитан бях общителен, но понякога се налагаше да бъда и строг. Свободният подход на Ковач ме принуждаваше да реагирам, когато смятах, че ни вреди. Трябваше да съм критичен както към цялата група, така и към отделни играчи. Вероятно това не е било най-правилното решение по времето, когато се възхищавах на всички ни, но като капитан се чувствах професионално задължен да го направя. Винаги съм действал с цел да подобря нещата, никога не съм искал да руша.

Това обаче доведе до най-големите конфронтации. Казвал съм на някои от момчетата, че трябва да внимават как се държат. Давах да се разбере, че победата ни вчера е била хубава, но ако всички не положим старание, утре можем и да не спечелим. Все по-често избухваха спорове. Чувствах се още по-наранен, тъй като бях направил много за другите играчи, като например участието ми в основаването на Съюза на футболистите професионалисти в

Холандия (СФГТХ). По-късно от него щеше да се създаде и Фондът за пенсионно подпомагане, а доколкото знам, той е единствен по рода си за футболисти в света.

Тъстът ми и Карел Янсен основаха СФПХ, макар и аз никога да не съм бил негов член. Хората ме критикуват, че съм участвал в създаването на организацията, а никога не съм станал част от нея. Но трябва да изтъкна, че тя не беше замислена за такива като мен. Аз имах висока заплата и можех сам да се погрижа за делата си. Но това далеч не можеше да се каже за много други футболисти, особено от провинциалните отбори. За тях СФПХ беше благословия, но за мен съюзът просто не беше подходящ. Ето защо не се налагаше да стана негов член, така можех да заема страната на играчите или на администрацията, в зависимост от ситуацията. Също така е неразумно да се слагат под общ знаменател хората с големи приходи и тези със средни. Организацията е само една и това не е добра идея.

Направих нещо подобно и в *Аякс*. Клубът беше получил много пари от спечелването на Купата на европейските шампиони, но в предишните сезони все отпадахме в ранните етапи на турнира и парите никога не бяха поделени с играчите, които са ги спечелили. Предложих 70 процента от сумата да бъде дадена на отбора. Реално това нямаше да струва и стотинка на клуба, тъй като сумите от наградния фонд на европейските турнири не бяха включени в годишния бюджет. Бордът на директорите не искаше да се съгласи, въпреки че това беше съвсем честна сделка на базата на постигнати резултати. Според мен няма нищо лошо да получиш премия, ако си се справил добре. Успях да се наложа и отборът и клубът си поделиха парите.

Вероятно вече разбирате защо на фона на всичко това приех гласуването за капитан и свалянето ми като страхотен удар. От една страна, преминаването в *Барселона* беше страхотен ход в кариерата ми, но нямаше дори да ми хрумне, ако не беше случката на тренировъчния лагер.

Защо *Барселона* ли? Испания тъкмо беше отворила границите си за чуждестранни играчи, Ринус Михелс беше отишъл там от *Аякс* две години по-рано, а и бях ходил в града на почивка. В Майорка се бях видял няколко пъти с Карлес Рексач. Той играеше за *Барселона* и разправяше чудесни неща за клуба и за града. Това беше горд клуб в сърцето на обществения живот, но когато отправи оферта за мен, не беше печелил титла в първенството от повече от десет години.

В *Аякс* се чувствах неудобно и нежелан и когато при такива обстоятелства те поиска клуб като *Барселона*, си длъжен да разгледаш нещата по-подробно. Особено ако трансферната сума е рекордна.

По една щастлива случайност Вик Бъкингам, треньорът, при когото дебютирах в първия отбор на *Аякс*, беше работил в *Барселона*, преди да отстъпи мястото си на Михелс. В борда на директорите беше и Арманд

Карабен, страхотен човек, женен за холандка. Имаше и още няколко щастливи съвпадения, които за мен въобще не бяха случайни. Да не забравяме също, че предложението за заплата беше гигантско. По онова време в *Аякс* печелех по милион гулдена, върху които плащах 72 процента данък. В *Барселона* щях не само да получавам двойно повече, но и да давам на испанските данъчни само 30 или 35 процента. Не само щях да печеля повече, щях и да запазвам повече от парите си.

Колкото повече мислех, толкова по-разумна ми изглеждаше идеята. Щях да играя футбол в южна страна в свирепа конкуренция с отбори като *Реал* (Мадрид), през чийто състав бяха минали имена като Ференц Пушкаш и старият ми герой Алфредо ди Стефано. В крайна сметка решението да подпиша се оказа лесно. По онова време в Испания на власт беше генерал Франко и, естествено, ме критикуваха, че ще играя футбол в страна с диктатор. Когато стана ясно, че напускам *Аякс*, бях засипан от всякакви отровни съобщения и какви ли не глупости. Но за мен най-лошото беше, че *Аякс* осигури на майка ми, която винаги беше давала най-доброто от себе си за клуба, ужасно място на стадиона. Беше зад една от колоните. Това ме съкруши.

Ожених се за Дани на 2 декември 1968 г. Дотогава живеех само за себе си и за футбола, а вече трябваше да започна да споделям неща и да съм по-ангажиран относно хората около мен. В моя случай новата ми отговорност като семеен човек се пренесе и върху футбола. Почти веднага започнах да мисля и за правата на другите играчи, не само за моите. Започнах да участвам във всякакви неща, като например учредяването на системата за премии.

Скоростта на промяната не ме изненада, никога не съм оставял за утре нещо, което мога да свърша днес. Когато обстоятелствата се променяха, аз се адаптирах бързо и довеждах нещата докрай. У дома получавах голяма подкрепа от Дани и това ми помагаше. И колкото повече мисля за това, толкова повече се убеждавам, че формирането на семейството ми имаше пръст и в корените на Тоталния футбол. Това беше стил, който можеше да се изпълнява само от футболисти, които можеха да играят не само за себе си, но и за останалите от отбора. Десет души трябваше непрекъснато да внимават какво прави човекът с топката и да предвидят какъв ще е следващият му ход.

Точно това се случва в едно семейство, особено ако има и деца. Разбира се, всичко, което един човек от семейството прави, се отразява на останалите и опитът ми като съпруг и баща се оказа безценен, когато дойде ред да напусна *Аякс*. Шантал се роди през 1970 г., Сусила се появи две години по-късно, така че когато през 1973 г. преминах в *Барселона*, бях тъкмо по средата на усвояването на семейните уроци и бях добре подготвен да се справя със сътресенията около трансфера. Всичко започна още с кацането на летището.

Имаше толкова много хора, огромен ентузиазъм. От една страна, това малко ме плашеше, но, от друга, беше невероятно вдъхновяващо. След негативния период в *Аякс* най-после отново усещах нова енергия.

На изпращане получих и симпатичен малък „подарък“ от Кралския футболен съюз на Холандия (КФСХ), управителното тяло на футбола на родината ми. Трансферният прозорец в Холандия затваряше през юли, а в Испания беше отворен до края на август. Затова КФСХ отказа да ми даде разрешение да играя и трябваше да изчакам два месеца, преди *Барселона* да може да ме използва в официален мач. Затова ръководството на клуба реши да организира няколко приятелски срещи, за да могат привържениците поне да имат шанс да ме видят в действие. Успехът беше пълен. Стадионът беше препълнен за всеки от двубоите и след само три мача клубът си върна парите по трансфера ми.

Разбира се, в КФСХ не бяха доволни от хода на *Барселона*, но аз заплаших, че ще се оттегля от националния отбор. Наближаваше световното първенство в Германия, през ноември ни очакваше решителна квалификация в Белгия, а преди това имаше няколко контролни мача. Заявих, че без достатъчна игрова практика няма как да се подготвя за „оранжевите“. Как би могъл да очакваш, че някой, когото насила си накарал да седи два месеца на пейката, ще се представи на високо ниво?

Натискът даде резултат и на 5 септември 1973 г. дебютирах за *Барселона* в приятелски мач срещу *Серкъл* (Брюж). Победихме с 6:0, аз отбелязах три гола и изведнъж всички вече бяха убедени, че рекордният ми трансфер е напълно оправдан. После изиграхме още три приятелски срещи — с *Кикерс*, *Арсенал* и *Оренсе* - и ги спечелихме. На пръв поглед това беше много добре, но значението на успехите беше дори по-голямо, тъй като стартът на *Барселона* в първенството беше ужасен. Когато дебютирах в Ла Лига при домакинството срещу *Гранада* на 28 октомври, отборът ни имаше само една победа и се влачеше някъде на опашката в класирането.

За щастие, мачът с *Гранада* беляза повратен момент в състоянието ни. Крайният резултат беше 4:0, аз вкарах два гола, а след това не загубихме нито една среща и спечелихме първенството с осем точки преднина. През този сезон направо летях. Ентузиазмът в клуба беше вдъхновяващ, но в същото време ми беше съвсем ясно, че летвата се вдига всяка година. Но докато играех добре, всичко щеше да е наред. Но в *Барселона* се случваха странни неща още от самото начало. Нищо не вървеше по план. Да вземем за пример раждането на сина ми Жорди през 1974 г. Дани трябваше да роди на 17 февруари, но тогава имаше гостуване на *Реал* (Мадрид). Освен това бяхме решили тя да роди в Амстердам при лекаря, който ѝ беше помагал за Шантал и Сусила, а раждането отново трябваше да бъде с цезарово сечение. Исках да присъствам, също като миналите два пъти.

За мен това беше най-естественото нещо, но зад гърба ми всички изпаднаха в паника. Накрая Ринус Михелс попита дали операцията не може да се пренасрочи със седмица по-рано. Сигурен съм, че вече беше говорил с лекаря, без аз да знам. Както и да е, с Дани се съгласихме, Жорди се роди на 9 февруари, а седмица по-късно можех да играя срещу *Реал* в Мадрид. Това се оказа много удачно решение, тъй като Дани трябваше да изчака десет дни след цезаровото сечение, преди да се прибере у дома. Спечелихме мача с *Реал* с 5:0 и веднага отлетях за Холандия, за да взема съпругата си, докато всички в Каталуния бяха на седмото небе от радост. Когато няколко дни по-късно кацнахме на летището в Барселона с бебето, имаше още едно голямо посрещане, тъй като феновете ни все още празнуваха. Победата на „Бернабеу“ имаше огромно значение не само за клуба, но и за цяла Каталуния. Областта страдаше под тежкия режим на диктатора Франко в столицата, така че успехът ни имаше и огромен политически залог. Открих го, когато отидох да регистрирам Жорди в Барселона.

Докато Дани се възстановяваше в болницата, бях регистрирал раждането на Жорди в Амстердам. (Неговото пълно име е Йохан Жорди, но щяхме да му викаме Жорди.) Взех акта му за раждане с мен в Барселона, за да мога да го регистрирам и в Испания, както и трябваше да направя. Дотук добре, но служителят ми каза, че Жорди е каталунско име (свети Жорди е светецът - покровител на Каталуния) и не е разрешено да се използва, затова синът ми трябваше да бъде записан като Хорхе, което е испанският вариант.

„Значи имаме проблем - отвърнах аз. - Името на детето е Жорди и така ще си остане. Ако вие не го регистрирате, ще отнесе въпроса на по-високо ниво, но тогава неприятностите ще са за вас.“

Позицията ми не беше политическа, защитавах правото ни да наречем сина си както преценим. Не знаехме предварително какъв ще е полът на бебето и миналия декември се бяхме спрели на две имена - Нурия, ако е момиче, и Жорди, ако е момче. В Холандия никой не беше чувал за такива имена, но Дани и аз смятахме, че са наистина специални.

Датата на раждането приближаваше и казахме какви имена сме избрали на няколко души в Испания. Веднага ни заявиха, че можем да забравим за каталунското Жорди. Отсякох, че само Дани и аз имаме право да решим как ще се казват децата и никой друг не бива да ни се бърка. Избрахме имената, защото ни харесваха, а не защото един от двама ни имаше роднини, които се казваха така. Първата ни дъщеря се казваше Шантал, което е френско име. Сусила е индианско име. Това се дължеше и на цялостното отношение на нашето поколение. Понякога правехме неща, които се отличаваха от привичките на по-старите.

Обясних всичко това и на служителя в Барселона. Отначало той рече, че е невъзможно. Отвърнах му, че в такъв случай няма никакъв късмет. Човекът

сигурно си е давал сметка и за вихрещите се националистически настроения след победата над *Реал* (Мадрид), а и аз му предложих подходящо извинение. Бях регистрирал Жорди първо в Амстердам, затова извадих акта му за раждане и казах, че в Испания не може просто така да се отхвърля официален документ. Каквото и да запише, актът за раждане ще е валиден по цял свят. Това го успокои и той вписа сина ми без повече въпроси. Ето как успехът ни с 5:0 имаше не само емоционална стойност за народа на Каталуния, но и помогна на сина ми. Съмнявам се, че служителят щеше да промени мнението си толкова лесно, ако бяхме загубили в Мадрид или бяхме някъде в дъното на класирането.

Ринус Михелс беше развил нова схема за мача с *Реал* и в онази вечер на „Сантяго Бернабеу“ всичко мина по план. Тактиката на Михелс сработи перфектно. В онзи мач не излязох като външен нападател, а се върнах малко назад, като така освободих пространство за други играчи. Това беше поразителен тактически ход, който не беше използван преди, но едва години по-късно разбрах как Михелс се е досетил за него. По онова време в Мадрид живееше Тео де Грот, приятел на Михелс, негов стар съотборник в *Аякс* и баща на спортния журналист Яп де Грот. Тео бил съсед на централния защитник на *Реал* (Мадрид) Грегорио Бенито, а той често гостувал на холандците отсреща. Явно не е знаел нищо за връзката между Де Грот и Михелс, тъй като преди мача с *Барселона* разкрил целия план на *Реал*. Основната стратегия била да не ме пазят персонално, а цялата защита на Мадрид да ме покрива зонално.

Когато Михелс разбрал това, ми каза да се дръпна малко назад. Така четиримата защитници нямаше да има кого да следят и щяха да се объркат, а нашите нахлуващи полузащитници щяха да се възползват от това. Планът проработи, полузащитниците ни се впускаха в рейдове напред и това свари отбраната на *Реал* напълно неподготвена. Забележително е колко голямо влияние могат да окажат случайните събития. След победата с 5:0 изиграхме серия от мачове, каквито сигурно повече няма да се видят. Три месеца по-късно *Барселона* стана шампион на Испания за пръв път от четиринадесет години. Това беше незабравимо изживяване и все още ми е приятно, когато се сетя за него. За разлика от *Аякс* в *Барселона* приеха лидерската ми позиция като капитан. Като лидер трябва винаги да поемаш отговорности. Винаги съм казвал, че създаването на семейство ми помогна за това. Научи ме да бъда по-ангажиран към другите хора. Това се прехвърли и в Тоталния футбол.

През този страхотен първи сезон в *Барселона* започнах да се справям все по-успешно и по-успешно с голямото напрежение на терена и извън него. Разбира се, това беше част от ролята на капитана. Михелс ми помогна много. По-късно хората взеха да разправят, че той е станал велик треньор заради

мен, но не е така. Той имаше ключов принос за развитието ми като играч, винаги ми даваше правилен съвет, и то навреме. Той винаги е внасял огромен професионализъм в моето представяне, без значение от сферата, още откакто бях на осемнадесет години в *Аякс* и ме привикваше да разговаряме за тактиката на мачовете. Михелс вдигна темпото на развитието ни и обръщаше внимание на всички подробности. По-късно, когато сам станах треньор и съветник, изпитах на свой гръб колко е трудно, ако играчите ти не са вдъхновени да се стараят винаги да бъдат на най-високо ниво. Ако се случи нещо такова, няма как да успееш, без значение колко много го искаш и какви усилия полагаш. Михелс създаде нападателите, които ми бяха нужни на терена като футболист. Направи го в *Аякс*, в *Барселона* и в националния отбор на Холандия. Не искам да кажа, че моят принос не е бил важен, но за да се издигнеш на следващото ниво, ти трябва помощ и от други хора. Сам нищо не можеш да направиш.

Глава 3

Назначаването на Михелс като треньор на националния отбор на Холандия за световното първенство по футбол през 1974 г. в Германия на мястото на Франтишек Фадронч беше много важно за мен. Може да се каже, че беше от ключово значение. Естествено, не бях забравил как ме изритаха от *Аякс*. Бях се срещал с бившите ми съотборници няколко пъти за мачове на Холандия и в началото имаше проблеми. Те все мърмореха заради мен. Защо аз все пристигах по-късно от тях на сбора на националите? Те не осъзнаваха колко време отнемаше пътуването от Испания в онези дни. Тогава нямаше толкова много полети.

Имаше например един случай, когато гостувахме в северната част на Испания. Трябваше да се приберем с автобуса до Барселона, оттам да хвана самолет за Амстердам, а после да се прехвърля на друг до някакъв град в Източна Европа, където играехме в световна квалификация. Всичко беше много сложно - тръгнах в неделя, пристигнах във вторник, а мачът беше в сряда вечерта. После разбрах, че някои от момчетата се дразнели, че не пътувам с отбора. Е, как да го направя?

Фадронч не ме подкрепи и това беше поредният горчив хап, който трябваше да преглътна. Понякога се чудех струва ли си неприятностите, но щях да представям страната си на световно първенство и отказът не беше реална възможност. Когато КФСХ назначи Михелс, вече и дума не можеше да става да не играя. Още е пристигането си той нареди на всички нападатели да тренират схемата, която по време на мондиала стана известна като Тотален футбол. Тоталният футбол изисква талантиливи играчи, които действат като дисциплинирана група. Ако някой се оплаква или не обръща внимание какво му се говори, значи пречи на останалите и е нужен треньор със здрава ръка като Михелс, за да пресече нещо подобно още в зародиш. Не знам кой измисли термина Тотален футбол, но той предава идеята много точно. Освен от качествата на играчите Тоталният футбол зависи от разстоянията и позициите. Това е основата на тактическия замисъл. Когато постройката и разстоянията са точни, всичко си идва на мястото. Но всички трябва да са много дисциплинирани. Не може някой да реши да играе сам за себе си, така нещата няма да се получат. Ако някой започне да притиска противников играч, целият отбор трябва да вдигне темпото.

Ето един пример. Когато притисках защитник с по-силен десен крак, винаги го атакувах от дясната му страна, за да го принудя да подаде с по-слабия си ляв крак. Междувременно Йохан Неескенс изскачаше от полузащитата вляво от него и принуждаваше противника бързо да се освободи от топката. Това

само влошаваше проблема. За да излезе напред обаче, Неескенс трябваше да остави своя човек непокрит. Той обаче нямаше как да се възползва, защото Вим Сурбиер бързо попълваше дупката на Неескенс. Бързо и ефективно създавахме ситуация трима на двама. Казано накратко - аз притисках защитника от силната му страна, Неескенс правеше същото от слабата, а Сурбиер принуждаваше пазача на Неескенс да остане на място. Всичко това се случваше в кръг с радиус пет или десет метра.

Тоталният футбол се свежда винаги до това какво виждаш, а не от нещата зад гърба ти. Иначе казано, винаги трябва да имаш общ поглед и да следиш топката.

Да вземем като пример ръгбито. Играчите трябва да подават топката назад или настрани, за да могат да бягат напред. В резултат те имат по-добра видимост към нещата пред тях. Същата теория би могла да се приложи и към футбола, но повечето хора не мислят така. Те смятат, че трябва да подават напред, докато всъщност трябва да пуснат пас към човека, който изскача зад гърба им. Той е в по-дълбока позиция, но има по-добра представа за терена.

Във всеки един момент Тоталният футбол се определя от разстоянията на терена и между линиите. Ако играете така, дори вратарят представлява отделна линия. Той не може да хваща върната назад топка с ръце, трябва да я отиграе с крак. Той трябва да е сигурен, че защитниците ще получат топката в правилния момент. Често трябва да излиза до ръба на наказателното поле и да е вариант за разиграване с хората пред него. Стилът ни на световното първенство в Германия беше такъв, че в отбора нямаше място за вратар, който не мърда от голлинията.

Затова и Ян Йонгблуд беше предпочетен пред Ян ван Беверен, който дотогава беше наш първи вратар. Най-интересното е, че като млад Йонгблуд е бил нападател. Като вратар той не само обичаше да се включва напред, но и беше много добър в това. Често спасяваше опасни положения, защото мислеше като атакуващ футболист. В отбраната пред Йонгблуд имаше само един чист бранител - Вим Рийсберген. Ари Хаан беше полузащитник, а крайните защитници Рууд Крол и Вим Сурбиер бяха играли първо като крила. Почти всички бяха футболисти, които можеха да мислят за общата картина. Имаха отлична култура за намиране на позиция, а технически бяха дори още по-добри.

Разбира се, превръщането на полузащитник или нападател в бранител беше част от философията на Михелс в *Аякс*. Смяташе се, че ако някой е играл като крило между осем- и осемнадесетгодишна възраст, винаги може да мисли за ставащото пред него и винаги ще търси начин да се включи в предни позиции и дори да отбележи гол, дори и да играе в защита. Това означава, че той не обича да тича назад и се възползва от малките дистанции

по терена. Да не забравяме и факта, че като цяло полузащитниците и нападателите са по-умели с топката в краката от чистите бранители.

Ако върнете крило като краен защитник, винаги ще имате полза от техниката му.

Чувал съм, а и съм чел на различни места, че хората, гледали световното първенство в Германия, са смятали, че начинът ни на игра е чиста случайност. Това са пълни глупости. По онова време холандският национален отбор се състоеше от група футболисти, които бяха не просто добри, а ужасно добри. Изключителни. В лявата страна на полузащитата беше не само Гери Мюрен от *Аякс*, но и Вилем ван Ханегем от *Фейенорд*. За всеки пост се конкурираха играчи от световна класа. Вдясно бяха Вим Янсен, също от *Фейенорд*, и Йохан Неескенс, който скоро щеше да напусне *Аякс*, за да се присъедини към мен в *Барса*. Какво повече да искаш? Кажете ми кой е по-добро ляво крило - Пит Кайзер или Роб Рензенбринк? Където и да погледнеш, имаше футболисти от топ класа, печелили трофеи във всяко национално първенство, в което бяха участвали. Просто изберете състав и те щяха да свършат останалото.

Това беше талант на световно ниво, комбиниран с пълен професионализъм. Да вземем например Рууд Крол - универсален защитник, на когото винаги съм се възхищавал невероятно. Той можеше да играе на всяка една позиция в защитата и полузащитата. Човек, който е решил да стигне до върха и си е написал домашното как да го постигне. След всяка тренировка се връщаше на терена, за да упражнява допълнително пасовете си напред. Супер.

Стартовият ни състав пращеше от качество, но с лекота можеше да посочите петнадесет човека, които бяха не просто изключително добри, но и можеха да си сменят постовете. Десният бек можеше да застане в центъра на терена, а Джони Реп или Рене ван де Керкхоф можеха да се развилнеят по дясното крило. Отборът беше пълен с талантиливи играчи. И всеки от тях внасяше нещо специално.

Световното първенство през 1974 г. беше кулминацията на пет години успехи на холандски клубове. Всичко започна през 1970 г., когато *Фейенорд* (Ротердам) победи *Селтик* (Глазгоу) във финала за Купата на европейските шампиони. После *Аякс* вдигна същия трофей три пъти поред. Черешката на тортата беше класирането на холандския национален отбор за финалната фаза на световното първенство, това не се беше случвало от 1934 г. В състава бяха предимно момчета от *Аякс* и *Фейенорд* и най-доброто от двата футболни гиганта най-после се сля. Идеалната комбинация.

Това беше последната голяма крачка към признанието, че Холандия е голяма футболна нация. През онова лято в Германия осъзнах колко велик турнир е световното първенство. Холандският футбол беше доминирал европейските клубни сцени в продължение на четири години с *Фейенорд* и

най-вече с *Аякс*, но дори това не можеше да се мери с аурата на световното първенство. Самият му мащаб оказваше влияние върху всичко. Само вижте какво влияние оказа то на „Вилхелмус“, националния ни химн. Никога не бях чувал толкова много хора да го пеят така от сърце преди мачовете. Ами морето от фенове в оранжево по трибуните? За пръв път виждах толкова много от тях, събрани на едно място. Чувството, че наистина представляваш страната си, се засилваше с всеки следващ ден. Изпълваше ни гордост, че играем за Холандия. Всички - от футболистите до феновете - усещаха, че е чест да бъдат в Германия.

Аз играех все по-добре и по-добре и скоро целият свят ни следваше по петите. В онези дни нямаше мобилни телефони и интернет, така че подкрепата за отбора не заля социалните мрежи, но постепенно набирахме инерция и се превръщаме в почти непобедима сила.

Но подготовката за световното първенство не премина никак гладко. Имаше много караници за парите и спонсорите. Това можеше да се очаква, тъй като всичко беше непознато както за футболистите, така и за КФСХ, тъй като никой от нас нямаше представа що е то световно първенство. Нещата се разпиляваха и размиваха и се събра комитет от играчи с представители на *Аякс* и *Фейенорд*, за да сме сигурни, че ще ни предложат справедливи условия. На терена винаги сме били съперници, но ето че изведнъж работехме заедно, за да намерим решение.

Благодарение на тъста ми знаех много повече за тези неща, отколкото останалите. Кор и аз бяхме много пред другите. Бързо се съгласихме, че не става дума кой печели най-много, а за цялата група. Да има за едните, но и за другите. Всички щяха да вземат една и съща базова сума, а всеки, влязъл в игра, щеше да получи премии за броя мачове. Футболистите с най-много срещи щяха да вземат и най-много пари. Това беше новаторско, но всички имахме полза като група.

Един от проблемите беше, че аз имах договор с компанията за спортно облекло „Пума“, а това значеше, че на световното първенство не мога да нося нищо от екипировката на конкурента им „Адидас“. Дотогава по екипите на националния отбор на Холандия нямаше лого, но за мондиала това се промени и на фланелките се появиха трите отличителни линии на „Адидас“. КФСХ беше подписал договор с „Адидас“, без да уведоми играчите. Някой там беше решил, че няма нужда, защото фланелките били на съюза. „Но главата, която се подава от фланелката, е моята“, казах им тогава. В крайна сметка едната от линиите на моя екип беше премахната, като така той стана рекламно неутрален.

Отне ни малко време да свикнем с тези организационни неща извън терена, защото ни бяха напълно непознати, но дните бяха великолепни, не на последно място защото накрая всичко щеше да се напасне. Намирането на верния път ни направи още по-силни. Турнирът приближаваше, а когато започна, забелязахме, че ставаме все по-сплотени като група. Бяхме национални футболисти от различни клубове, но вече бяхме един отбор. Това се видя още в първия ни мач срещу Уругвай. Отборният дух личеше. Разбира се, вярвахме си, че можем да постигнем нещо чудесно, но в интерес на истината не бяхме очаквали, че състав от страна от Южна Америка, която смятахме за по-голяма и по-установена футболна сила, няма да може да ни удържи. Честно казано, бяхме поразени от собственото си качество. У дома бяхме свикнали да излизаме срещу отбори, които знаеха точно как играят *Аякс* и *Фейенорд*. Но това беше световното първенство и нашите съперници сякаш нямаха ни най-малка представа. Правеха неща, от които ние се бяхме отказали още преди пет или шест години.

Начинът ни на игра беше напълно естествен за нас, но Тоталният футбол печелеше възхищение по целия свят. Мощният ни динамичен стил се концентрираше да избутаме противника назад колкото се може по-ефикасно, с топката или без нея. Защитниците можеха да атакуват, а нападателите да се отбраняват. Хората смятаха, че това е фантастично за гледане. Във всеки мач ставахме по-добри и това допълнително засилваше усещането, че можем да станем световни шампиони.

На онзи мондиал участваха шестнадесет отбора. Бяха разделени в четири групи по четири тима, а първият и вторият продължаваха във втората фаза, където сформираха две нови групи - А и Б. Победителите от тях отиваха на финала, а вторите щяха да спорят за третото място.

Като изключим двубоя ни срещу Швеция, спечелихме всички останали в групите с разлика. Уругвай, България, ГДР и Аржентина нямаха никакъв шанс. Мачът с Швеция завърши 0:0, а веднага след него казах, че е жалко да играеш толкова добре, а да не стигнеш до хубав резултат. Но пък всички говореха за финта, който бях направил, т.нар. обръщане на Кройф. При движение напред прекарах топката зад опорния си крак, обърнах се мигновено и спринтирах към топката.

Не бях правил финта на тренировка, нито пък го бях упражнявал. Идеята ми хрумна за миг, тъй като в онзи момент беше най-доброто решение за ситуацията. Има импулси, които се появяват, тъй като техническите умения и тактическата зрялост са вече на такова ниво, че краката реагират без замисляне на идеята в главата, дори и само да е проблеснала в ума ти. Винаги съм използвал такива финтове. Никога не съм го правил с цел да накарам съперника ми да изглежда като глупак, а само като най-удачното решение на даден проблем. Да, случвало се е да прекарам топката през нечий крак, но

единствено ако съм нямал друг начин да го преодоля. Това е напълно различно от разиграването на някого за забавление. Дори аз се дразнех, когато виждах други да правят така.

Отборите на Холандия и Бразилия, носителя на световната титла, спечелиха първите си два мача от втората фаза в Група А, така че прекият сблъсък в последната среща реално представляваше полуфинал на световното първенство. За мен този мач беше върхът на турнира. Спомням си го по-ясно от финала. Бяхме по-класни от действащите световни шампиони във всички елементи - като техника, скорост и креативност. Просто бяхме по-добри.

Победата с 2:0 беше триумф за отбора, но и лично за мен. Не само защото голът ми за 2:0 по-късно беше избран за най-красиво попадение на шампионата, но и защото успехът беше символ на същността на Тоталния футбол. Лявото ни крило Роб Рензенбринк се върна назад, за да получи топката от левия ни краен бранител Рууд Крол. Рензенбринк създаде свободно пространство за Крол, той нахлу в него, получи топката, напредна покрай страничната линия и центрира към мен, а аз засякох топката от воле до близката греда. Цялото разгръщане на атаката и завършващият удар са фантастични за гледане дори и сега.

Мнозина смятат този мач за един от най-великите в историята на световните първенства, но ние знаехме, че в първите минути не стояхме добре. Разбира се, играехме срещу бразилците. Та те бяха световни шампиони и технически погледнато, толкова добри, че нямаше накъде повече. В този състав играеха куп известни имена - Жаирзиньо, Ривелиньо, Пауло Сезар... Отначало бяхме стреснати, но успяхме да се съвземем и да ги победим в собствената им игра. И двата тима бяха отлични технически, но ние можехме да вдигнем темпото. Това беше разликата - ние можехме много по-добре да играем на скорост.

Теренът също криеше една важна подробност. В Бразилия тревата е напълно различна от тази в Европа и ние го знаехме. Забелязва се най-вече, когато отиграеш топката по земя. В Германия тревата беше къса, с тънки и сухи стръкчета, а в Бразилия е по-дълга, по-гъста и по-тучна. Това оказва влияние върху скоростта на движение на топката. За щастие, играехме в Германия, а не в Южна Америка и теренът работеше в наша полза.

Освен това бразилците минаваха през период на преход. Бяха започнали да не залагат само на техника, а на комбинация от техника и физика. Нашата основа беше техниката, а всичко останало беше въпрос на избор на позиция и подкрепа. Добрата позиционна игра означаваше, че не се налага да тичаш чак толкова много и техниката изпъкваше по-лесно. Въпреки по-слабото начало успяхме да се справим добре и на почивката резултатът беше 0:0. Вече бях заявил, че нямаме търпение да срещнем Бразилия и през второто полувреме показахме защо. Имахме късмет, че не получихме гол при

няколко положения в първите минути на мача, уплашихме се до глупост, но после отборът се стегна и заигра най-добрия футбол, на който бяхме способни.

За жалост, във финала срещу домакините от Германия се случи тъкмо обратното. Немците бяха европейски шампиони с играчи като Франц Бекенбауер, Герд Мюлер и Паул Брайтнер. Те тримата, а и още няколко души от състава бяха от *Байерн* (Мюнхен), а по онова време това беше най-добрият клуб в Европа и тъкмо беше спечелил първата от трите си последователни Купи на европейските шампиони. Ако се бяхме подготвили да излезем срещу тях както срещу Бразилия, нещата можеше и да се развият в наша полза. Но след успеха с 2:0 срещу световните шампиони всички бяха толкова отпуснати и доволни, че следващият мач сякаш беше без значение.

Това беше класически случай на възгордяване и падение. Преминеш ли една определена точка на самоувереност, става невероятно трудно да се върнеш назад. Срещу Германия започнахме с бърз гол. Подадохме си топката сигурно шестнадесет пъти, без немците дори да успеят да я докоснат, преди да извършат нарушение за дузпа. Създавахме положение след положение. После обаче те изравниха пак от дузпа, а в края не можахме да спрем Герд Мюлер и той вкара за 2:1. Мислехме, че ще спечелим със сигурност, но не можахме да пратим топката отново в мрежата, каквото и да опитвахме.

През целия мач всички или избързвахме, или закъснявахме, никога не бяхме навреме. Някак си нищо не се получаваше на 100 процента. Разбира се, можеш да играеш съвсем успешно и на 95 процента, но ако съперникът ти играе на предела на силите си, си в опасност да отстъпваш по целия терен.

Понякога загубата на мача се случва в главата. Само вижте как паднаха головете. Първо Вим Янсен направи късен шпагат за дузпата, а при второто попадение топката мина между краката на Рууд Крол. Това беше типично за поведението ни в срещата. Много хора си мислят, че когато се отбраняваш, трябва да изритваш топката всеки път. Но изкуството на защитата се състои и в това да знаеш кога трябва да оставиш вратаря да спаси удара.

Но никога не бива да позволяваш шут към вратата да мине между краката ти. Тогава вратарят не може да направи нищо. Това е грешка, която виждате всяка седмица. Вратарят може да покрие около пет от седемте метра на голлинията, следователно отговорността на защитника е да блокира останалите два метра. Щом тези два метра останат свободни, вратарят прилича на идиот. Нападателите често изчакват защитникът да им даде възможност да стрелят между краката му и ще вкарат гол четири от пет пъти, понеже вратарят разчита съотборникът му да покрие именно това пространство. Много отбори са все още слаби в този елемент от защитата.

Ние така и не успяхме да влезем във финала, а голът на Мюлер се оказа победен. Естествено, когато всичко свърши, всички бяхме обзети от

разочарование. Знаехме, че сме най-добрите в света, но не бяхме вдигнали трофея.

Е, аз доста бързо преодолях случилото се. Не го усетих като голям удар. Много по-важни бяха възхищението и положителното отношение към играта ни. Може би само германците смятаха, че е трябвало да спечелят, всички останали, целият свят, беше на наша страна. Във финала не бяхме в най-добрата си форма, но дадохме пример на милиарди хора. Дадохме и надежда на футболисти, които също като мен не бяха едри или силни. Този турнир промени цялата философия на футболната игра.

Тази философия е всъщност съвсем проста, такава е и днес. На терена има една топка, а тя е притежание или на теб, или на противника. Ако ти владееш топката, съперникът ти не може да отбележи гол. Ако се възползваш добре от нейното притежание, шансовете за хубав изход са по-големи. Така акцентът пада върху качество и техника, докато преди беше върху работа и усилия.

За мен световното първенство беше страхотно изживяване. Всички гледаха мен, затова носех и най-голямата отговорност. За щастие, всички ме подкрепяха и ако трябва да бъда честен, не усетих особено напрежение. Никога не съм смятал пресконференциите или разговорите за глупост, нито пък са ми били досадни. Но накрая момчетата от отбора ми казваха: „Давай по-кратко, че да се махаме оттук“.

Всички истории как след края на мондиала съм казал, че това е последното ми световно първенство, са пълни глупости. Взех това решение по-късно и по съвсем различни причини. По време на шампионата живеех с постоянен прилив на адреналин и не съм усещал никакво напрежение. Не забравяйте, че ние печелехме почти всички мачове и нямахме погрешни стъпки. Дори и в отбора всичко беше позитивно, изпитвахме удоволствие от футбола.

За пръв път обаче се срещнахме с жълтата преса. Тъкмо преди финала германският парцал „Билд цайтунг“ публикува снимки и статия за холандски футболисти и германки в басейна на хотела. Написаха, че и аз съм бил там. Разбира се, целта беше Дани да узнае за скалъпената история. По-късно се появиха и цитати от резервите ни, които твърдяха, че жена ми е побесняла и ме е държала часове на телефона в нощта преди финала. Това беше нещо напълно непознато за мен в професионалния футбол. Медиите се опитваха да манипулират ситуацията. Добре, но това не ме притесняваше. Дори и по-късно, като треньор, почти не позволявах общественото внимание да ми влияе, така че със сигурност не бих го направил и преди финала на световното първенство. Обвиненията, че сме играли зле, понеже аз съм бил повлиян от скалъпената публикация, нямат нищо общо с истината. Абсолютна тъпотия. Измислица. Тогава Дани беше във втората ни къща в планините край Андора, там дори нямахме телефон, така че нямаше как дори

да поговорим, какво остава да се караме. Успяхме да се чуем едва след финала, тогава й казах каква е тази дрънканица и как се разпространява.

Днес търсенето на сензации и неточното отразяване от медиите се е превърнало в част, макар и зловредна, от играта, но тогава не ни влияеше. Причините за загубата от Германия са съвсем прости. Пропуснахме твърде много възможности, вратарят на немците Сеп Майер изигра мача на живота си, а дузпата в полза на домакините беше неоснователна. За мен световното първенство все още е прекрасен спомен, въпреки че не станахме шампиони и въпреки лъжите в пресата. Понякога става така, че си победител, дори и да не си вдигнал купата. Където и да отида, хората искат да разговарят за отбора ни от онези дни. Според мен в турнира спечелихме повече похвали и уважение, отколкото повечето световни шампиони преди или след това. И съм горд с това постижение.

Световното първенство ни превърна в култови фигури по целия свят. Хората се възхищаваха на този непреклонен дух, забравяха несъвършенствата и поражението във финала. Нашата сила се криеше в честността ни. Ние не се преструвахме, бяхме себе си - холандци по рождение и амстердамци по природа.

Някак си стана така, че започнах да налагам тенденции. Все повече и повече хора се вълнуваха как изглеждам, какви дрехи нося, каква е прическата ми. Всичко това зависеше от влиянието на Дани. Прекарвах най-много време с нея. Нека да е ясно - аз никога не съм купувал дрехите си сам. И идея си нямам от това. Аз не обръщам внимание на цветовете, дрехите са напълно затворена книга за мен. Хващам първото, което видя в гардероба, и го обличам. Дори не знам дали панталонът е подходящ за ризата. Нямам никакво отношение към облеклото, затова и никога не съм се вълнувал какво нося. Нещата с косата ми стоят по същия начин. Оставих я дълга, защото Дани я харесваше. Въобще не ми пука за външния ми вид. Печелил съм трофеи с много клубове, но се превърнах в звезда след световното първенство в Германия. Изведнъж всичко, което казвах и си мислех, стана важно, при това не само в Холандия, а по целия свят. Все още ми е странно.

Световното първенство през 1974 г. беше специално не само за мен, то беше върхов момент за цялата страна. Онова, което започна в *Аякс* през 1965 г., достигна върха на славата си през 1974 г. с най-добрия футбол, който Холандия беше играла до момента. За жалост е истина, че след върха следва спускане и спад.

Преживяването от 1974 г. беше великолепно, следващият ми сезон с *Барселона* също беше силен, но реших, че световното първенство през 1978 г. ще е без мен. Отначало изпитвах съмнения, макар и винаги да съм смятал, че ще прекратя кариерата си именно през 1978 г. Ако ме попитате защо, няма да мога да ви отговоря, нямам никаква представа. Отказването на тридесет и

една се беше забило в главата ми още откакто бях момче. Затова смятам, че нямах подходящата психическа нагласа да си заслужа място в състава за следващия мондиал, бях си втълпил, че всичко е свършило. Европейският шампионат през 1976 г. беше ужасен, отпаднахме от Чехословакия на полуфинал и съмненията започнаха да ме обземат. Положителната ми нагласа се върна за кратко през 1977 г. С националния отбор на Холандия изиграхме два отлични мача срещу Англия и Белгия и се замислих сериозно дали да прегърна възможността на следващата година да отида в Аржентина в компанията на толкова силен състав.

Тогава се случи нещо ужасно. Беше 17 септември, седях си у дома в жилищния ни комплекс в Барселона и гледах баскетбол по телевизията. На вратата се позвъни, очаквах куриер да донесе пратка. Но когато отворих, в главата ми беше опрян пистолет и ми наредиха да легна на земята по корем. Всички си бяха у дома. Децата бяха в стаята си, а мъжът заповяда и на Дани да легне.

Опитах се да преговарям с него. „Пари ли искаш? Какво искаш?“ Човекът ме овърза за масата, но за да го направи, трябваше за момент да остави пистолета си на земята. Дани използва възможността, скочи на крака и побягна извън сградата. Копелето се втурна след нея. Успях да се освободя и грабнах пистолета, за да съм сигурен, че няма отново да се озове в ръцете му. Носеха се такива писъци, че из целия комплекс хората отваряха вратите си, за да видят какво става. Нападателят бързо бе заловен.

По-късно пред апартаментата ни откриха бус с матрак на пода, така че всичко сочеше към опит за отвличане. По онова време такива престъпления не бяха рядкост в Испания. Не знам какъв е бил мотивът на похитителя, а и не ме интересува. Никога не се опитах и да разбера. Само едно нещо имаше значение - целта на онзи тип беше животът ни.

Следващите шест месеца бяха ужасни. Живеехме с постоянна полицейска охрана. Около мен постоянно имаше хора - когато пътувах, когато водех децата на училище, когато отивах на тренировка или на мач с *Барселона*. Близко до дома ми винаги имаше полицейски автомобил, виждах го как кара зад мен. В стаята ни за гости всяка вечер имаше полицаи. Атмосферата беше непоносима. Беше невъзможно да продължава така. Не можех да понасям напрежението, не можех дори да говоря за случая, за да ми олекне. От полицията все повтаряха да не отварям дума за това, за да не би и на други лунатици да им хрумнат някакви идеи.

В такава ситуация няма как да отидеш на другия край на света и да оставиш семейството си да се оправя само за осем седмици, така че просто нямаше как да пътувам за Аржентина с холандския национален отбор по футбол. Ако играеш на световно първенство, трябва да си напълно концентриран. Ако не

си, ако те мъчат съмнения или си разсеян, по-добре въобще не ходи. От това няма да излезе нищо добро.

Ернст Хапел, треньорът на Холандия, ми се обади в Барселона, за да обсъдим отказването ми, но аз не трепнах и за секунда. Беше ми наредено да си мълча за опита за отвличане и казах на Хапел, че не се намирам в подходящо физическо и психическо състояние, за да играя в толкова важен турнир. Мисля, че той не остана убеден, тъй като мондиалът е на съвсем различно ниво. Велик спортист като Хапел смяташе, че не е правилно да се пропуска такава възможност, но просто не можех да му разкажа всичко. Последва националната кампания „Докарайте Кройф в отбора“ и получих цели торби с писма от феновете на Холандия, които ме молеха да премисля. Но за мен сигурността на семейството ми стоеше на първо място и не ми беше никак трудно да отстоявам позицията си. След опита за отвличане дори за миг не се замислих дали да не отида в Аржентина. Въпросът въобще не стоеше на дневен ред. Всеки, който би оставил семейството си при такива обстоятелства, сигурно си е загубил ума.

За жалост, опитът за отвличане се оказа много тежък за преодоляване и дълго време се чувствахме заплашени. Едно момиченце беше отвлечено във Валенсия, а с Дани дочухме, че похитителите знаят, че имаме деца и възнамеряват да ни посетят. Купихме си два добермана за охрана и цялото семейство премина обучение как да се справя с кучетата. Полицайте ни съветваха да ги махнем, защото: „Само си представете какво ще стане, ако нападнат някой нежелан посетител“, но им отвърнах, че тъкмо затова съм ги взел.

В крайна сметка пропуснах световното първенство по няколко причини. Ако се върна назад във времето, мога да призная, че така загубих шанс да прекратя кариерата си, когато съм на върха. Холандия достигна отново финала срещу домакина Аржентина и от Би Би Си ме поканиха да бъда коментатор в студиото. Беше ми много трудно. Мачът беше груб, в 38-ата минута получихме гол, а през второто полувреме съдията не даде дузпа в наша полза. В края успяхме да изравним, в последната минута ударихме греда, но в продълженията отстъпихме с 1:3.

Гледаш такъв мач, а в главата ти се върти мисълта, че ако ти беше на терена, кариерата ти можеше да приключи със световна титла. Ако бях направил това, ако бях сторил онова... Не ми се случва често, но тогава тези мисли ме обладаха. Обзе ме чувство какво бих могъл да постигна, ако бях там, но в същото време осъзнавах прекрасно, че за това трябваше да изоставя семейството си. А не можех да го направя.

Дали щяхме да спечелим, ако бях на терена? Честно казано, мисля, че щяхме да имаме шанс. Дори по онова време качествата ми щяха да добавят класа към тима. Бяхме го доказали предишната година на „Уембли“, когато

заглавията след мача тръбяха „Тотална футболна наслада“. Чувството беше фантастично, никога няма да го забравя. Дори ми се струваше, че като отбор сме по-зрели, отколкото през 1974 г. Можех да се присъединя, но избрах да не го правя. А в студиото на Би Би Си си мислех: „По дяволите, наистина щеше да ми хареса да бъда там“. Беше много странно и много тъжно.

Истината трябваше да остане скрита и заради това съпругата ми отново беше подложена на изпитание. Четири години след смехотворните истории за телефонните разговори през 1974 г. дойдоха обвиненията, че Дани е злият гений и ме е принудила да се откажа от участие в Аржентина. Това е просто неопишуемо. Ако въобще има съпруга на футболист, която никога не е търсила публичност, то това е Дани. Но я обвинявах за всичко. Затварях си устата десетки години, но слуховете и лъжите все изплуваха отново и отново. Все едно някой удряше шамар след шамар в лицето на семейството ми. Минаха почти тридесет години, децата ми вече имат собствен живот и реших да разкрия истината. Ето това е тя. Такава е била винаги. Но дори и след толкова години продължавам да бъда нащрек, в случай че наоколо има репортер, който слухти. Развих фобия, не смея да си отворя устата дори у дома. Научих се да се справям с такива ситуации и така и трябва да бъде.

Глава 4

В *Барселона* играх пет сезона - от 1973 г. до 1978 г. Създадох връзка с клуба, а и с каталунците. Тя стана още по-силна десет години по-късно, когато станах треньор на *Барселона* и със семейството ми се преместихме да живеем в града завинаги. Разбира се, първият ми сезон като играч беше, както описах по-рано, наистина зрелищен - огромно въодушевление от идването ми, победа с 5:0 срещу *Реал* (Мадрид), шампионска титла на Испания, а да не забравяме и личното ми преживяване на световното първенство в Германия. Очакванията в *Барселона* винаги са били високи, но след 1974 г. така и не спечелихме втора титла, докато аз бях в отбора. А Купата на краля взехме чак в последния ми сезон.

Колкото по-дълго играех в Испания, толкова по-добре разбирах колко важна е ролята на политиката във футбола. Като за начало, за разлика от съотборниците ми, аз никога не се плашех да прекрача „партийните“ разпоредби. Не и аз. Аз съм човек от Амстердам, който казва това, което му е на сърцето. Това беше много необичайно за Испания в дните на режима на генерал Франко, а и непосредствено след това. Арманд Карабен, каталунски националист и член на борда на директорите на *Барселона*, смяташе, че отношението ми е страхотно. Тогава не се замислях особено, но по-късно си дадох сметка, че той умишлено е използвал характера ми като част от приноса на клуба в ожесточаващата се борба на Каталуния за освобождаване от властта в Мадрид. Аз бях световноизвестен играч и затова никой не можеше да ме пипне с пръст, а това значеше, че от време на време Франко биваше провокиран.

Отначало не си давах сметка какво прави той. Играех футбол, не се занимавах с политика. Но в крайна сметка забелязах, че нещата не се развиват както би трябвало. Играех в отбор, който беше спечелил шампионска титла веднъж за пет години, а за мен това беше пълна лудост. През 1977 г. направо ни ограбиха. Бях в най-добрата форма през живота си, всичко сочеше, че ще спечелим първенството. И изведнъж ме изгониха срещу *Малага* без никаква основателна причина. Съдията твърди, че съм го нарекъл „хихо де пута“, което значи „кучи син“. През живота си не съм произнасял подобна ругатня. Нито тогава, нито когато и да било. Да, на терена говорех постоянно, но само да наставлявам или да хваля съотборниците си. Е, под влияние на емоциите съм подвиквал и не чак дотам ласкави реплики, но ние играехме футбол на най-високо ниво и понякога човек трябва да е по-рязък, за да го разберат. Това е така, но никога не съм

обиждал някого с изрази от рода на „кучи син“. Мисля, че най-грубата ми фраза е била „ненормалник“.

В мача срещу *Малага* се развиках на съотборник, който на няколко пъти изтърва играча, който трябваше да пази. Креснах му нещо от рода на „Трябва да си пазиш човека!“. Съдията се приближи до мен и ми вдигна червен картон. Останах като ударен от гръм. Това просто не беше правилно. Не беше, но се случи, а след това застанахме пред дисциплинарната комисия в Мадрид - неговата дума срещу моята. Нямаше никакъв шанс да ми се размине и ме наказаха за три мача. Загубихме два от тях, единият беше равен. Можехме да целунем титлата за сбогом. През онзи сезон шампион стана *Атлетико* (Мадрид), като прекъсна серията от пет поредни титли на градския си съперник *Реал*. Дори и днес за мен този червен картон е неопровержимо доказателство до каква степен политиката се намесваше във футбола. За щастие, много от нещата в Испания са вече различни. След осемдесетте години на миналия век страната пое пътя на демокрацията и оттогава *Барселона* има петнадесет шампионски титли срещу дванадесет за *Реал*.

Животът ми като футболист на *Барселона* беше направо удивителен. Страхотно е да се живее в този град. Просто е фантастично. А с присъствието на Ринус Михелс и Йохан Неескенс, който беше купен след мен, пазехме холандската жилка. За жалост, не успях да се насладя напълно на престоя си в Испания със семейството ми, тъй като футболът обсебваше всеки час. Пътуването за гостувания беше особено голямо изпитание, тъй като беше с автобус или с влак, понякога дори нощем, а това означаваше, че спяхме по седалките. Пътувах постоянно, рядко се свъртах у дома, а това понякога беше наистина мъчително.

Когато отидох в *Барселона*, треньор беше Ринус Михелс, но не той ме взе там. По-късно Арманд Карабен ми довери, че първият избор на Михелс е бил Герд Мюлер, голмайсторът на немската Бундеслига. Никога не съм разговарял с Михелс за това, а и той не е споменавал, че съм бил резервен вариант. Както и в *Аякс*, той обсъждаше всичко с мен предварително и ме оставяше да командвам на терена. Не така обаче стояха нещата с Хенес Вайсвайлер, който замени Михелс преди началото на сезон 1975-1976 г. Рядко съм спорил с който и да било треньор, но с него просто не можех да работя. Проблемът на Вайсвайлер беше, че той непрекъснато повтаряше на големи хора какво трябва да правят, без значение дали са способни да го изпълнят или не. Този метод действа, ако играчът притежава нужните качества, но той сякаш не се съобразяваше с това. И някои от футболистите бяха като ударени с мокър парцал.

Един път му казах: „Каква я мислиш? Даваш нарежданията, които играчите абсолютно не могат да изпълнят“. Вайсвайлер побесня и не можа да ме

разбере. Това беше типично за пропастта между методите на германските и холандските треньори. В онези дни в Германия решенията се взимаха от треньора и всички им се подчиняваха. В Холандия работехме в сътрудничество. Ако всички бяха съгласни с нещо, го правехме, но не и ако имаше противоречия. През онзи сезон завършихме втори след *Реал* (Мадрид). Уволниха Вайсвайлер още преди края на първенството, а той хвърли вината върху мен. Но ако се беше погледнал в огледалото, щеше да види, че неговите методи бяха непригодни не само за мен, но и за всички в отбора. Вайсвайлер и *Барселона* бяха обречена комбинация. Това се случва често - погрешен треньор в погрешен клуб.

През 1978 г. реших да се откажа от футбола, но двата прощални мача за *Аякс* и *Барселона* бяха поличба, че не ми е съдено кариерата ми да приключи така. В *Барселона* загубихме от *Аякс* с 1:3, а вторият мач в Амстердам срещу *Байерн* (Мюнхен) беше пълна катастрофа. Това не беше точно сбогуването, което си представях. После пък станах бизнесмен. Решението ми даде един от най-важните уроци в живота ми, а може би и най-важния.

Случи се по време, когато нещата бяха малко извън контрол. С тъста ми се виждахме едва по три или четири пъти в годината. Докато все още играех футбол, Кор нямаше кой знае колко работа като мой агент. Договорите ми бяха за по няколко години, условията бяха договорени и 80 процента от времето ми минаваше в тренировки или в мачове. Но в мига, в който окачих бутоните на пирона, 80 процента от времето ми беше заето с нещо друго. Непримиримотта, която ми вършеше толкова добра работа във футбола, този път ми изигра лоша шега.

Няма да посочвам имена, нека само кажа, че по време на кариерата ми изградих кръг познанства. Получих предложение за инвестиране, което звучеше страхотно. За жалост, беше в бизнес област, от която не само нищо разбирах, а и - като това беше най-голямата глупост - няхах никакви връзки в нея. Човекът се възползва от невежеството ми. Имах пари, а където има пари, винаги ще се намерят и плъхове, които да душат около тях. Всеки го знае, научих го и аз. Но тогава още не ми беше ясно.

Може и да не ви се вярва, но инвестирах в свинеферма. Как, за Бога, се замесих в *това..?* Ако нещо ви носи удоволствие или ви е интересно, сигурно бихте могли да обясните защо влагате пари в него. Аз обаче не можех. Хвърлих се с главата надолу. Дори не казах на Дани какво правя. Понякога не разбираш какъв глупак си, докато някой не ти посочи, че се самозаблуждаваш. Изведнъж ти казват: „Какво, по дяволите, правиш? Това ли е бъдещето ти? Така ли искаш да прекараш остатъка от живота си?“. Тогава трябва честно да си признаеш грешката. Иначе казано, че въобще не се вълнуваш от прасета. Че си блъскаш главата в тухлена стена, при това толкова силно, че нямаш никакви извинения.

За известно време си мислех, че съм напипал добра сделка. Когато обаче тъстът ми ни дойде на гости в Барселона, настоя да разбере какво съм направил. Казах му, че съм купил три парцела земя, върху които можем да строим. Кор незабавно поиска да види нотариалните актове. Направо ме разкъса. Бях платил, но така и не бях поискал документите. Не бях привикнал с такива неща.

Казано накратко, излезе, че няма нотариални актове. Кор рече, че са ме преметнали. „Платил си, но на твое име няма нищо“. Нямах как да направя. Кор беше категоричен: „Избий си идеите за бизнес от главата. Приеми загубите си и върши това, в което си добър“.

Сякаш това не ми стигаше, ами се появи и Хосеп Луис Нунес. Той стана президент на *Барселона* през 1978 г. и моментално ми вдигна мерника, а покрай мен и на други хора. От години испанските клубове плащаха данъците на играчите си. В един момент обаче законодателството се промени и всеки трябваше да си ги внася сам. От клуба заявиха, че ще посрещнат задълженията на всички играчи, но не и моите. А причината беше, че щях да напусна *Барселона* и Нунес отказа да плати данъците ми, макар и това да бяха пари, които бях спечелил с играта си за клуба. Той се нуждаеше от останалите футболисти за новия сезон и реши проблема за тях, но аз така или иначе нямах да бъда в състава, затова трябваше да се оправям сам.

Нямам никаква представа колко пари загубих по онова време. Ни най-малка. По-голямата част от състоянието ми изчезна. През март 1979 г. апартаментът ни беше даден на друг и ние трябваше да си опаковаме багажа и да си тръгнем. Във вестниците се появиха статии, според които загубите ми възлизали на около шест милиона долара, но не мога да кажа дали сумата е вярна. Но бяха много пари.

Но скоро успях отново да си стъпя на краката. Не ми беше особено трудно, тъй като никога не ме е било кой знае колко грижа за парите. За финансите се грижеше тъстът ми. Когато той почина през 2008 г., ми се наложи да отида сам до банката - за пръв път от тридесет години. Не знаех дори в коя банка е сметката ми. Винаги съм се пазел от бизнес въпросите.

И сега да ме попитате колко пари имам, пак няма да мога да ви кажа. Нямам представа. Ако има някакъв проблем, ще ми кажат. Светът на финансите ми е чужд, не се занимавам с тях. След провала ми със свинефермата не съм инвестирал в нищо, нито в апартамент, нито в парцел земя, в нищо. Знам, че имам пари, знам, че са в банката и са там от години, но, убийте ме, нямам идея каква е лихвата и дали въобще печеля нещо от влога си. Може да ви се струва глупаво, но това не ме вълнува. Днес с банката се оправя един от племенниците ми и ме уведомява своевременно, ако се появи нещо, което трябва да знам.

Бързо изхвърлих от ума си грешките, които допуснах през онзи период. Вярваме, че всеки си има съдба, а моята вероятно е да се откажа млад от футбола, да направя нещо феноменално глупаво, а после отново да намеря пътя си като футболист. Всъщност в тези три реда е събрана цялата история на кариерата ми като играч.

Бях се отказал на тридесет и една години и все още бях достатъчно млад, за да оправя нещата, като се върна на терена. Представете си какво щеше да стане, ако бях допуснал същата грешка на тридесет и шест, когато вече нямаше да съм в състояние да се върна като футболист. Но на тридесет и една можех да го направя доста лесно, ако се наложеше. Някои от най-добрите моменти в живота ми дойдоха след тридесет и втория ми рожден ден. Ако не бях допуснал онези грешки, щях да изтърва някои фантастични неща.

Ето защо смятам, че всичко случило се е било писано да бъде така. Реагирах късно и не успях да спася парите си, но моментът беше идеален да продължа да играя. Винаги съм имал много практичен подход към проблемите. Ако не мога да оправя някакъв проблем, просто го изключвам. Започвам отново, обръщам чиста страница, но запомням провала, бил той загубен финал на световно първенство или пропилен милиони долари, и търся положителните неща. Не знам дали това е някакъв вид самозащита, но аз съм такъв. Някои хора смятат, че това е късогледо поведение, други го разглеждат като инстинкт за самосъхранение. Аз пък смятам, че всеки опит е страхотен, бил той добър или лош. Никой не започва нещо ново с идеята, че ще сбърка. Замислянето впоследствие е полезно, но то не може да промени нещата. Много по-добре е да се учиш от грешките си. Не направих друг опит да подновя кратката ми кариера като бизнесмен. След нея реакцията ми беше нещо от сорта на: „Чудесно, момчета, това приключи, затова ви казвам лека нощ и продължавам към следващата ситуация“.

Така имах и прекрасна възможност да премисля решението си да се откажа от футбола. Как иначе щях отново да се изправя на крака? В крайна сметка осъзнах, че може би идеята да изоставя такъв уникален талант толкова рано не е била толкова добра. На тридесет и една години човек е все още млад, но аз имах шанс да се поправя. Оттогава си знам мястото - то е във футбола и никъде другаде.

Винаги съм казвал, че ако ще започваш наново, направи го по най-добрия начин и наистина се постарай. В апартамента ни в Барселона вече живееха други хора и решихме нашето ново начало да бъде в Америка. Бях се отказал от футбола преди шест месеца и в главата ми се въртяха какви ли не мисли. Всичко онова, заради което играех - гордост, страст, другарство, внезапно изчезна. В дома ми не се усещаше напрежение и това се дължи на Дани, която винаги участваше в разрешаването на проблемите. Подкрепяше ме дори

когато направих онези инвестиции без нейно знание и отглеждаше сама трите ни деца, докато животът ни беше несигурен заради постоянната заплаха от отвличане.

Освен това тя се справяше с баща си по-добре от мен. Признавам, че съм допускал огромни грешки, но Кор имаше склонност да преувеличава нещата. Дани се опитваше да поддържа баланса при такива разговори. Винаги го е правила. Освен това е страхотен организатор и винаги ме ангажира. В едно отношение си приличаме особено много - и двамата имаме склонност да теглим чертата и да не поглеждаме назад.

Реших да отида в Америка, за да започна изцяло на чисто. Далеч от миналото и на идеално място за изграждане на нещо голямо, след като се бях сгромолясал почти до банкрут. Това беше едно от най-добрите решения в живота ми. В Америка открих нови амбиции в себе си, а и начини да ги осъществя. Подписах с *Лос Анджелис Аџтекс* от Северноамериканската футболна лига (САФЛ). Носеха се какви ли не слухове, че водят преговори с *Ню Йорк Космос*, но това никога не е било вариант поне за мен, тъй като наистина не исках да играя на изкуствена трева. Тя беше подходяща за бейзбол и за американски футбол, но тези спортове се играят с ръце. Американската изкуствена трева е за бягане, а не за истински футбол.

За *Космос* играх в един демонстративен мач. В отбора беше и Франц Бекенбауер, който тогава имаше договор с клуба. Говорих и с братята Ахмет и Несухи Ертегюн, шефовете на „Атлантик Рекърдс“, които бяха собственици на *Космос*. Разговаряхме, но никога не сме водили подробни преговори. „Джайънтс Стейдиъм“ беше красив и внушителен, но дори един-единствен мач на изкуствената настилка „АстроТърф“ ми беше достатъчен.

Изкуствената трева в онези дни беше съвсем различна от днес. Представляваше нещо като килим и понякога причиняваше големи пришки по петите. Топката отскачаше странно, не свикнах и с това. Американците смятаха, че е страхотна, но според мен не можеше да става и дума да играя футбол върху кече. Исках да играя професионално в Америка, но само за отбор с терен с истинска трева. В *Аџтекс* попаднах на точното място, техният „Роуз Боул“ имаше невероятна зелена трева. Същото беше и във *Вашингтон Дипломатс* - другият клуб от САФЛ, чийто екип съм носил. Фактор за решението ми да избира *Аџтекс* беше и треньорът - кой друг, ако не Ринус Михелс. След седем месеца мързелуване можех отново да стъпя на терена.

Преговорите се водеха типично по американски, изумително бързо. Всичко се уреди в рамките на един ден и ми казаха, че са ми запазили билет за полета след пет часа, тъй като искат да съм при тях още същата вечер. Звучи невероятно, но е истина - пътувах дванадесет часа и влязох в игра четири часа след като кацнах. Видях Михелс в съблекалнята, преди това дори не бях говорил с треньора за трансфера. Играх около 70 минути, вкарах два гола и

това убеди хората, че ще бъде добро попълнение. Другото страхотно нещо беше, че самият Михелс дойде след мача в хотела ми, за да ми направи масаж. Мускулите ми отказваха след дългото пътуване, не можех да тичам и той го видя. Оказа се, че докато е учел за треньор, е изкарал и курсове за масажист, беше наистина много добър. Това беше една от особеностите на Михелс - беше невероятно строг, но в същото време и изключително загрижен.

В Америка наистина започнах съвсем на чисто. Всички, които се смееха на злополуките ми, бяха далеч в Европа, намерих мястото си в един напълно нов свят. Да, нов, но очакванията бяха същите. Случваха се всякакви неща, дори за миг не ми беше скучно. Разбира се, изкарахме и чудесни ваканции в Хаваите, на едва пет часа полет от Лос Анджелис. Не чак толкова хубава беше продажбата на *Ацтекс* на мексиканските инвеститори „Телевиса Кори.“. Мексиканците искаха да превърнат клуба в южноамерикански анклав, така че аз не се вписах в плановете им. Собственикът на *Вашингтон Дипломатс* побърза да прояви интерес и ме продадоха почти веднага.

Не бях пускал молба за трансфер, нито пък ме попитаха дали искам да си тръгна или къде предпочитам да отида. Нещата в САФЛ се правят така. Аз нямах договор с клуба, а със самата лига. Можеше да отидеш на тренировка и да разбереш, че са те продали на друг клуб и до четиридесет и осем часа трябва да си в другия край на Америка. Няма значение кой си, хващаш самолета и толкова. В онези дни понятието „свободен агент“ не съществуваше. Имаше клауза „съкрати и продай“, която се задействаше на полусезона. Ако си контузен по това време, имаше опасност договорът ти да бъде прекратен. Концепцията клубът като семейство, която се приемаше в Европа, не беше приложима в САЩ. Тук всичко беше бизнес. Мисленето беше далеч от онова, на което бяхме свикнали. Или си в посредствена форма и можеш да продължиш да играеш, или те гонят и взимат друг.

Идеята ми за джентълменските споразумения във футбола също се породиха от опита ми в Америка. Клубовете например могат да се споразумеят да ограничат броя на чужденците в отбора или да постигнат консенсус как заедно да развиват младите играчи, като това се постига само с ръкостискане и обща цел за по-добър баланс между тимовете. Те си помагат един на друг, за да постигнат по-високо ниво. В спорта американците разбират много по-добре от другите колко важно е всички да си сътрудничат. Това е и голямата разлика между американските и европейските клубове. В Европа всеки действа сам за себе си, никой не мисли по правилния начин - да повиши нивото на играта възможно най-много, а в американската лига това е изискване. Самите американци искат най-доброто.

Мексиканците дойдоха, а аз си тръгнах и се озовах на другия край на Щатите. Положението въобще не ми допаднаше. Беше март, в Лос Анджелис

се разхождах по къси панталони, а във Вашингтон още имаше половин метър сняг. Но *Дипломатс* ме спечелиха още при първото ми посещение. Видях всякакви страхотни неща и в крайна сметка останах доволен от трансфера. Прекарах две чудесни години в клуба, а Вашингтон е удивителен град. Всеки, който срещнах там, сякаш просто минаваше за малко и никой не беше местен жител. Всичко се въртеше около политиката. Президентът на клуба беше демократ и партията ме прие много топло. Съпругите на братята Кенеди се опитаха да ми намерят дом, тъй като в началото никак не можех да си представя, че съм известна личност.

Съсед ми беше Робърт Макнамара, министър на отбраната в администрацията на Джон Ф. Кенеди, а по мое време беше президент на Световната банка. Той беше човек с невероятна репутация в световната политика. Виждах го как бяга в парка по къси панталони в пет часа сутринта, а в седем лимузина с американски флагчета на капака спираше пред вратата му. Но в същото време той беше много приятен човек, който ни даваше всякакви полезни съвети как да се оправяме из квартала. Например къде ще е хубаво да запишем децата на училище и кои са най-добрите магазини за хляб и зеленчуци. Ходех на тренировки с велосипед. Районът беше прекрасен, а карането на колело беше страхотно.

Вашингтон е свят на крайностите, но е наистина хубав. Там можеш да научиш много. Например *Вашингтон Дипломатс* беше част от компанията, която притежаваше и „Медисън Скуеър Гардън“ в Ню Йорк. Изпълнителният ни директор Анди Долич беше усвоил тънкостите на работата си в „Гардън“, а начинът, по който управляваше *Дипломатс*, ми отвори очите за много неща. Не се учудих, когато по-късно той спечели световните серии с бейзболния отбор на *Оуклънд Атлетикс*, а след това се прехвърли в баскетбола и постигна успехи с *Голдън Стейт Уорийърс*, *Мемфис Гризлис*, преди да премине в отбора по американски футбол *Сан Франциско Фортинайърс*. Ето че човек, способен да се развие на най-високото ниво в баскетбола, бейзбола и американския футбол, се оказа мой ментор в *Дипломатс*. Благодарение на работата си с хора като Долич познавам структурата на футбола от А до Я. Знам какво си мисли играчът, знам какво смята треньорът, знам на какво мнение са спонсорите и знам какви са плюсовете и минусите при съчетаването на тези три елемента.

Във Вашингтон имах възможност да получа представа от спорт на най-високо ниво, тъй като в Америка той наистина е на висота. Мисленето за най-големите постижения е в гените на американците. Голямата разлика между спорта в САЩ и Европа е, че в Щатите той се управлява от училищна система, а в Европа - от клубна. За да се развиваш в Европа, първо трябва да те забележи някой клуб, докато в САЩ спортът е важен, тъй като е част от училищната програма. Всеки ходи на училище и всеки има шанс. Това е

огромен контраст спрямо ситуацията от другата страна на Атлантика, където спортът и ученето са две напълно отделни неща. В Европа ходенето на училище е едно, заниманията със спорт са нещо съвсем друго. Това е грешка. И двете са едно и също, но в спорта получаваш други знания. В Америка това е решено по брилянтен начин. Едно дете може да стане лекар, адвокат или състезател по американски футбол. Тези пътища на кариерно развитие не са разделени, а вървят заедно. Американците приемат ученето и спорта като двете страни на една монета. Ние ги разделяме, те ги обединяват. Ето защо в Америка човек с таланта на Айнщайн разбира от спорт, а спортистът разбира идеите на Айнщайн.

В Европа често се смята, че спортистите са леко глуповати. Това, разбира се, не е вярно, не можеш да си елитен спортист, ако не си интелигентен. Няма как да стане. Наскоро един приятел ми разказа страхотна история как е разговарял с китайската баскетболна звезда Яо Мин, който играеше за *Хюстън Рокетс*. В един момент станало дума кой е най-добрият баскетболист, срещу когото Яо Мин се е изправял. Той казал, че според него това е Шакил О'Нийл.

Обяснението ми се стори както красиво, така и много специално. В лицето на Яо Мин Шакил имал съперник, който притежавал същите физически качества - също толкова висок и силен. В първите два сблъсъка Яо Мин успял да отнеме топката на О'Нийл, но след това дори не я доближил. Според китайския център всеки атакуващ играч в баскетбола е изпадал в стотици ситуации под коша и ги е подредил в главата си сякаш с поредни номера от 1 до 100. Така той интуитивно знае какво да направи, стига да се сети за точния номер.

О'Нийл обаче се изправил срещу нещо напълно ново. Никога преди не бил играл срещу Яо Мин. Въпреки това успял да анализира новата ситуация почти мигновено и да я добави към базата данни в ума си. След пет минути вече имал варианти 101 и 102 и надделял над противника си. Глупав спортист няма как да направи това, то е по силите само на много интелигентен човек. Аз винаги съм казвал, че футбол се играе с главата, краката са само за бягане.

Ако разглеждате спорта и интелекта по този начин, ще получите много по-широка картина за взаимодействието между спорта и обществото. И ще откриете, че няма да сте съгласни с тесногърдото отношение, което господства в много от европейските спортове. Разбира се, в Америка има много повече възможности за спорт, но е и по-трудно да се възползваш от тях именно защото са почти неограничени. Тук за място на терена се борят петима души, в САЩ конкуренцията е между петстотин. Много по-трудно е, а това изгражда различно мислене.

Американците отдават и голямо значение на данните и на статистиката. Измерват случилото се в проценти. Примерно баскетболист с 80 процента

успеваемост в стрелбата е слаб, а друг с 90 процента е добър. Според мен това е спорен начин за оценка на представянето. Сигурен съм, заключенията, които ще направя на базата на прекия опит, ще са различни от тези, основани на колонки с цифри. Лионел Меси, да речем, бележи при три от десет удара и някой може да го критикува, че ефективността му е едва тридесет процента. Аз бих казал следното - повторете същото постижение и да видим дали ще сте на неговото ниво. Практически е невъзможно.

Били Бийн беше първият, който видя това. Треньорът на бейзболния *Оуклънд Атлетикс* разглеждаше статистиката по различен начин и постигна забележителни успехи. Той разбираше, че дяволът се крие в детайлите, но първо трябва да видиш въпросните детайли. Истината се крие не само в големите числа - 70 процента спечелени мачове, но и в онези един или два процента гениални отигравания или грешки, които понякога обръщат резултата. Всичко зависи от гледната точка. Дори не става дума за блестящите решения или ужасните грешки, а за неуловимите дребни подхлъзвания или пропуски. Именно тях трябва да ограничите или да се опитате да извлечете максимум от им. Ако питате мен, данните и статистиката никога няма да могат да вземат връх над представянето. Те са помощно средство, но трябва да ги интерпретирате обмислено. Бийн беше първият, който разбра това, а страхотното е, че се е вдъхновил от Тоталния футбол на холандския отбор на световното първенство през 1974 г. Останал възхитен от факта, че левият защитник може да играе и като дясно крило, докато в същото време е добър и на обичайния си пост. И започнал да анализира бейзболистите по различен начин.

Направи ми впечатление, че основната цел на спорта на най-високо ниво в Америка е да забавлява зрителите. Винаги съм казвал, че точно така и трябва да бъде, но беше страхотно да се убедя, че хората в може би най-спортната нация в света мислят по същия начин. Зрителите работят усилено цяла седмица. Когато си тръгнат от стадиона, трябва да са доволни от мача и от видяното. Това може да се случи по много начини. Можеш да спечелиш, да покажеш себераздаване, но въпреки това да не постигнеш успех. Трябва да можеш да виждаш нещата в перспектива. Това е клише, но не всичко се свежда до победата. Винаги съм бил безкрайно убеден в това. Естествено, всеки се опитва да спечели, но важното е как го постигаш. Трябва да си наясно какво очаква публиката и да се приспособиш. Вероятно Америка е страната, където това е вярно в най-голяма степен. Там знаят какво искат да видят на терена феновете, знаят какво искат да купят, знаят какво искат да пият, да ядат, знаят всичко.

Същото се отнася и за футбола, макар че през годините в САФЛ видях свят на крайности. От една страна, трябваше да играя на най-високо ниво в професионално управлявана организация, а от друга, се появявах в

телевизионно предаване и първо трябваше да обясня на хората какви са размерите на терена, че цветът му е зелен и за какво служат линиите. Футболът беше все още нова игра за САЩ и трябваше да бъде обяснен на американците от нулата. Всъщност беше много забавно - играех на най-високо ниво, а сякаш бях на детска площадка. Но нещата се получаваха. Вашингтон беше пълен с италианци, а повечето от тях обичаха футбола. Имаше и англичани, които предаваха ентузиазма за играта си на американците. В САЩ имаше много хора, които бяха свързани с футбола или поне някога са били свързани, но им трябваше човек, който да може да го обясни по телевизията.

Защо аз? Просто защото, ако си известен в Америка, получаваш множество възможности, а една от тях беше да създам свое собствено телевизионно предаване. В точното време и на точното място. Италианските и английските треньори нямаше как да бъдат по-щастливи. Изведнъж футболът се появи по телевизията, а щом дават нещо по телевизията, значи е важно. Излъчвахме дори тренировъчни курсове. Записваха се все повече и повече хора и популярността на играта нарасна лавинообразно. Беше много приятно да съм част от всичко това.

Във Вашингтон за пръв път получих и опита, който по-късно ме наведе на мисълта да основа фондацията си. По-горе споменах, че собственикът на клуба беше демократ и чрез него установих връзка със семейство Кенеди. Веднъж сестрата на Джон Ф. Кенеди, Юнис Кенеди Шрайвър, ме помоли да стана посланик на Специалните олимпийски игри. Тя беше създавала организация за спортисти с умствени заболявания, която днес е световноизвестна. Почувствах се поласкан, когато преди няколко години заедно открихме надпреварата на Специалната олимпиада в Полша.

Семената на моята фондация бяха посети през първия ми сезон с *Вашингтон Дипломатс*. Като част от професионалните ми задължения трябваше да правя нещо, което се оказва толкова стойностно, че бих го правил така или иначе. Но нека бъда честен - заслугата не е изцяло моя. Когато преминах във *Вашингтон Дипломатс*, ми казаха, че при всяко гостуване трябва да водя тренировка за деца с увреждания. Отначало ми беше много трудно. Няколко месеца по-късно помолих да ме освободят от задължението, тъй като не виждах никакъв смисъл. Казаха ми да ритат топката в едната посока, а те я запращаха в тъкмо обратната.

Когато изложих желанието си на организаторите, те ми казаха да изгледам един видеоклип, който бяха заснели от тези тренировки. Обясниха ми да не обръщам внимание къде отива топката, а да гледам очите на децата, очите на майките и на бащите им. Да видя какво щастие им доставях, когато просто успеях да ритнат топката - нещо, което никога преди не бяха успявали да направят. Разбира се, щеше да е нужно много време, преди някое от тези деца

да стане дори малко по-добър футболист, но работата не беше в това. Въпросът беше да ритнат топката и да се опитат да подобрят координацията си. „Когато се върнете другия път - казаха организаторите, - ще видите едно напълно различно дете и напълно различен човек. Ще видите колко е щастливо само защото е успяло да докосне топката с крак.“

Това обяснение ми отвори очите. Изведнъж видях колко щастие съм донесъл. Започнах да се радвам на тренировките, да виждам нещата по различен начин, да мисля различно. Вместо разочарование изпитвах огромно удоволствие от заниманието си. Осъзнах, че правя нещо съвсем дребно, но се случват велики неща. Ето например малкото момченце на съседите страдаше от синдрома на Даун. Веднъж то влезе в двора ни, носеше топка. Научих го как да стреля, как да играе с глава, малко от това, малко от онова... Продължихме така месец или два. Един ден се върнах от поредица гостувания с *Дипломатс* и го видях да играе футбол с другите деца на улицата. Щом ме видя, детето изтича към мен, скочи в ръцете ми и се прегърнахме. Беше толкова щастливо, че може да играе с другите деца. Или по-скоро, че те му даваха да се присъедини към тях. Но дори простичкият факт, че то изобщо може да се приобщи към тях, ми даде огромна увереност, че правя нещо наистина добро.

Това даде отражение и в други области. Когато беше горещо, семейството на това момче трябваше да внимава особено много. Имаха басейн в двора и се ужасяваха, че един ден синът им, който не можеше да плува, щеше да падне вътре и да се удави. Един ден плувах в същия басейн, детето излезе, видя ме и тутакси се затича и скочи във водата. Сякаш беше забравило страха си. Увереността, която беше получило от футбола, му беше помогнала да преодолее уплаха си от водата и вече можеше да се научи да плува.

Тогава осъзнах, че като помагаш по мъничко - малко тук, малко там, - можеш да промениш живота на едно дете. Усилията са нищожни, а удовлетворението е огромно. Това беше житейски урок, който след футбола успях да завърша със Специалните олимпийски игри. Ето защо имам лек проблем с хора, които не спират да натякват, че победите са Светият граал на професионалния спорт. Естествено, резултатът е важен, но на първо място трябва да са феновете - хората, за които клубът е кръвта във вените им. Те също трябва да се чувстват добре. Някои може и да не са съгласни, но аз винаги съм бил идеалист професионалист, който обаче знае за какво говори. Като дете израснах с *Аякс*. Напусках клуба три пъти след различни скандали, но като фен съм доволен, когато отборът се справя добре. Това усещане е в кръвта на човек. То е напълно неопределимо, но е най-прекрасното.

Почти тридесет и пет години по-късно националният отбор на САЩ по футбол е в първите двадесет и пет в световната ранглиста, а мачовете от Националната лига привличат все повече и повече зрители по трибуните.

Това не ме учудва. Американците могат да преследват успеха. Те са способни да си дадат сметка за недостатъците и да се стремят да ги отстранят, тъй като целта им е да успеят. Разбира се, този начин на мислене има и несъвършенства. Юрген Клинсман, треньор на националния отбор от 2011 г., често не можеше да подбере най-добрия състав, тъй като беше длъжен да включи хора от всички клубове. Не можеше примерно да вземе четирима души от един отбор. Всеки клуб допринася за общия бюджет на лигата и затова трябва да може да представи свой национал пред феновете си. Не знам дали все още е така, но ми е ясно, че това е голямо ограничение за треньорите и ако продължава така, развитието на представителния отбор на страната може да бъде забавено с години.

В Америка спортът е неразривна част от образователната система. Така все повече деца се стимулират да спортуват, групите нарастват, а така клубовете имат по-голям избор при привличането на състезатели. В момента всички американски клубове са много силни. Който и да е отбор в света ще има проблеми срещу националния тим на САЩ или срещу лидерите в Мейджър Лийг Сокър. В наши дни няма недостиг на добри играчи. И все пак те не са супер силни. Не са изключителни. Ето такъв един талант може да промени нещата.

Това вероятно е свързано с организацията по върха. Става дума за тренировки, треньори и тактика на мачовете, защото този невероятен талант, който един ден все ще се появи, трябва да бъде отгледан. Смятам, че това е най-големият недостатък на американската система - изключенията все още не потвърждават правилото. И това не е само във футбола. Същото е с голфа или с ездата - всички правят едно и също. Следват правилника буква по буква. Това се среща и във всекидневието. Има много норми и разпоредби, но къде е Айнщайн? Къде са бунтарите? Ако американците успеят да станат по-гъвкави във футбола, едно значително препятствие ще бъде заличено.

В САЩ научих много неща. Усвоих уроци, които по-късно успях да използвам в личния си живот. Току-що се бяхме нанесли в къщата си във Вашингтон, когато някой от клуба ми се обади, за да пита каква застраховка „Гражданска отговорност“ имам. Каква отговорност пък ще е това, помислих си. Открих, че е добре да имаш застраховка дори и за стъпалото пред външната врата. Ако някой се подхлъзне на него, може да се озовеш пред съдията и да имаш сериозни неприятности. Направо не повярвах на ушите си. Обясниха ми, че някой може да твърди, че на стъпалото е имало бананова кора, дори и аз да съм нямал и идея, че е така. Ами ако човекът сам оставел банановата кора и я снимал уж като доказателство? „Наистина трябва да помислиш за тези неща“, ми каза служителят на клуба.

Това променя мисленето ти. Не бива просто да свиеш рамене и да откажеш да приемеш наглед налудничавите съвети сериозно, а да превключиш ума си

на различна предавка и да приемеш ситуацията такава, каквато е. Накрая рекох на човека от клуба: „Отлично, ще е страхотно, ако уредите нещата“. Можех да направя и някакъв остроумен коментар за правната система на страната му, но от моя гледна точка беше наистина добре, че клубът се опитваше да предвиди проблемите дори на такива ниво. Не бива да се смеете, а да покажете уважение, и то голямо.

Това е едно от нещата, които в Европа не са добре уредени. Тук ние рядко отделяме време, ако въобще отделим, за предвиждането на проблемите. Това е и коренът на всички неприятности с играчи от бедни семейства, които показват отличен футбол, забогатяват и след това тръгват по лош път. Поставете се на тяхно място. Просто опитайте да го смелите. В интерес на истината почти никой клуб в Европа не обръща внимание на такива неща. Пропастта е твърде голяма. Бордът, директорите и мениджърите, които трябва да предвиждат подобно развитие, не разбират културата на футболистите с бедно минало. Те нямат житейския опит, за да се поставят на нечие място в подобна ситуация. Кой ще ги наставлява, кой ще ги насочва по правилния път? В Европа все още сме далеч от тези неща.

Америка ми даде три прекрасни и поучителни сезона с *Ацтекс* и *Дипломатс* и успях да премисля живота си. Това време ми донесе и огромно удовлетворение. Кметът на Лос Анджелис Том Брадли ме направи почетен гражданин на града, станах и почетен член на борда на Специалните олимпийски игри в Северна Америка. Научих и много за управлението в една професионална организация. Работих със специалисти в среда, в която всички се стараеха да подобрят представянето на отбора - от продавачите на билети до отговорника по екипировката.

В Америка започнах да се замислям и за основаването на онова, което по-късно щеше да се превърне в моята фондация и моите школи. Започнах да правя проучвания и сондажи за нещата, които щях да реализирам след петнадесет години благодарение на Специалните олимпийски игри и на начина, по който спортът и образованието са съчетани в САЩ. Дори и днес изпитвам лека гордост, че заедно с Пеле, Франц Бекенбауер, Йохан Неескенс и останалите бях един от онези пионери, довели до възхода на футбола в този развиващ се в играта континент. Когато виждам как се развива футболът там, съм убеден, че е просто въпрос на време националният отбор на САЩ да спечели световно първенство. Като фен на футбола смятам, че това е чудесно.

Глава 5

Спрях да играя в Америка през 1981 г., но след това съм се връщал там много пъти. Това е интересна и вдъхновяваща страна, поне по отношение на спорта, а през трите години научих всичко, което можах, от системата им, премислих много неща и отново заиграх на високо ниво. Това бяха страхотни години, но като футболист исках нещо повече. Исках нещо повече, а и можех да дам повече. Това чувство се засили, докато тренирах с *Аякс* след края на сезона. Все още можех да се изправя срещу титуляри от Ередивизи и реших да предприема позната крачка - да се върна в холандския футбол. Изкарах известно време в Испания с *Леванте* и реших да се върна в Амстердам.

Беше фантастично отново да играя за *Аякс*. Отборът беше млад и всички очакваха с нетърпение да играят с мен. Но бързичко се сблъсках с проблем. В Америка бях свикнал на друг начин на управление на клуба и за мен ефективният футбол вече не означаваше само да играеш добре на терена, но и да се вгледаш как се ръководи клубът и защо е така. Това, което видях извън терена, никак не ми хареса.

За щастие на игрището *Аякс* пак си беше *Аякс*. Отборът беше спечелил титлата през сезон 1979-1980 г., а в състава имаше много млади футболисти. Бях на тридесет и четири, когато се върнах в клуба като играч и се разбирах добре с много от младоците. Там вече бяха Франк Рийкард и Марко ван Бастен, изведнъж отново бях лидер във всяко едно отношение. Като футболист трябваше да давам пример още от първия ден. Имах какво да доказвам. Всички говореха, че се е върнал един старец. Такива сме холандците, все виждаме негативното. Имах обаче късмет да отбележа ранен гол срещу *Харлем*. При това красив. Всички зяпнаха от изумление и критиците трябваше да си затворят устата, защото явно все още имаше качествата.

След това прекарвах повечето от времето си на терена като смяна на други играчи, но в интерес на истината затова и ме бяха взели. В онзи етап от кариерата си бях играл на кажи-речи всеки пост освен като вратар. Бил съм нападател, полузащитник, последен в отбраната - всичко. За мен това не беше ново. Но си имаш работа с ново поколение футболисти, а за тях нещата, за които ние трябваше да се борим преди десет или дванадесет години, бяха уредени наготово. Те имаха изградени навици и за тях това беше логично, но ако искаш да си футболист на топ ниво, не бива да спиращ да мислиш. Трябва да импровизираш. Ако притежаваш това качество, когато стъпиш на терена, ще го пренесеш и в играта.

Тук говоря най-вече за социалния аспект на нещата. За сигурността. Майка ми, а след това и жена ми трябваше да перат калния ми екип, но екипите на тези момчета ги чакаха в съблекалнята на сутринта. Ние нямахме милата стара леля, която да ни посреща у дома с кафе, плодов сок, сандвичи и паста. Нищо нямахме. Абсолютно нищо. Но при завръщането си в *Аякс* заварих модел на навици от един по-лесен живот с по-малко отговорности. Някой да си чисти сам обувките? Не видях такъв човек. Момчетата се събираха на замявката и се смееха: „Да бе, трябваше сам да си сменя бутоните“. В тренировките им имаше недостатъци и се опитах да ги поправа.

Този път в *Аякс* си нямах работа с треньори като Ринус Михелс и Щефан Ковач, а с Курт Линдер. От него съм научил много. Подписах договор като футболист през декември 1981 г., отидох на стадион „Де Меер“, а първото, което той ми каза, беше: „На твоята възраст не бива да се претоварваш с тренировки. Полагай специални грижи моторът ти никога да не спира“.

Така по време на тренировките не ми се налагаше да бягам толкова бързо или толкова много като младите момчета, тъй като според Линдер в това нямаше никакъв смисъл. Той постоянно се грижеше да не се контузя. Линдер си тръгна след година и беше заменен от Ад де Мос. Той беше все още млад да бъде мениджър, бяхме родени в една и съща година, и той искаше да се учи от мен.

Когато някой иска нещо подобно, веднага го усещаш. Той те пита определени неща, казва други, а после ти само говориш. Няма как да си помислиш: „Хей, трябва да го науча на това-онова“. Не, темите изскачат сами и ги обсъждате. Никога не сме имали проблеми, ако аз знаех нещо, а той - не.

Нещата за мен се развиваха добре както на терена, така и в съблекалнята. Вече казах, че не бях доволен от работата на борда. Благодарение на годините във *Вашингтон Дипломатс* и на работата със супер мениджър като Анди Долич можех да видя доста области с възможност за подобрене. Недоволството ми щеше да се задълбочава, особено след втория сезон.

Нека започнем от началото. Когато се върнах в Холандия, отново попаднах в страна със 70 процента данъци. Заплатата ми беше максималната за холандския професионален футбол. *Аякс* не можеше да ми плаща повече. Но по време на преговорите съветниците ми казаха, че клубът може да ми помогне да си направя пенсионен фонд отделно от заплатата.

Кор предложи прекрасен план, базиран на факта, че присъствието ми на терена ще увеличи посещаемостта. Да предположим, че за даден мач на *Аякс* по трибуните обикновено имаше 10 000 души. Предложихме приходите от публиката над тези 10 000 да се делят между мен и клуба. Ако бяха продадени примерно 20 000 билета, 5000 от тях бяха за *Аякс*, а приходите от другите 5000 щяха да отидат в пенсионния ми фонд.

През онази първа година спечелихме шампионската титла, стадионът беше претъпкан, а това ми докара купища пари. Разбира се, не можех да ги харча, те бяха за по-късно, но пенсионният план беше огромен успех. Така беше и през втория сезон, не на последно място защото повечето от мачовете ни се играеха на Олимпийския стадион, който побираше над 50 000 души. Почти два пъти повече от „Де Меер“.

Стараехме се да постигаме добри резултати, но и да забавляваме зрителите. Когато нещата вървят добре, ти хрумват някои неочаквани идеи. Например двама души да участват при изпълнението на дузпа. Направихме го с Йеспер Олсен в мача между *Аякс* и *Хелмонд спорт*. Разликата в класите на двата отбора беше толкова голяма, че в срещата нямаше никакво напрежение. Когато съдията ни даде дузпа, се опитахме да предложим на феновете нещо ново. Вместо да стрелям директно във вратата, пузнах топката напред и настрани към Олсен. Вратарят се обърка за миг, после се спусна към Олсен, а той ми подаде. Бях зад него, затова нямаше засада и лесно чукнах топката в празната врата. Хората решиха, че изпълнението е страхотно.

Сезонът беше много положителен във всички отношения освен в едно - бордът реши, че печеля твърде много пари. „Вие не получавате ли също толкова? - попитах аз. - Защо се оплаквате от мен, когато също си тъпчете джобовете? Никога не сте имали толкова много публика.“ Директорите обаче не бяха съгласни и стана скандал.

Междувременно тъстът ми беше установил добри контакти с *Фейенорд*. Просто чудесни. Когато от този клуб чуха за проблемите ми с *Аякс*, веднага се свързаха с мен и ми казаха: „Ела при нас и ще създадем същата система“. Това, разбира се, беше много интересно, тъй като стадионът на *Фейенорд* беше за 47 000 души.

В крайна сметка това и направих. В края на сезон 1982-1983 г. подписах с *Фейенорд*. Моят клуб пак беше *Аякс*, но хората в управата му отказаха да се съобразят с мен. Дочух, че са казвали, че съм твърде стар и прекалено дебел, а и съм продължавал да трупам килограми. Трябваше да се справя с тези обвинения. Освен това настояваха да се задоволя с обикновена заплата, а аз, естествено, не бях склонен да го направя.

Трябва да кажа, че си прекарах чудесно във *Фейенорд*. Беше наистина прекрасно. *Аякс* и *Фейенорд* са големи съперници, така че в началото бях нарочен за лошото момче. Трябваше да убедя привържениците ни в моята лоялност, а и да печелим. Успях да ги спечеля още в първия мач, както бях направил в *Барселона*, в *Лос Анджелис Аџтекс* и във *Вашингтон Дипломатс* и в *Аякс*. Отбелязах страхотен гол в тогавашния Турнир на Ротердам. Всички започнаха да викат и да ръкопляскаат. Изведнъж осъзнаха, че го правят за човек, когото са мразели. За момент целият стадион се обърка, но ледът се

пропука, когато феновете видяха как се радват съотборниците ми. Черешката на тортата беше, че спечелихме турнира.

Често се говори, че през последните ми три сезона като футболист треньорите са били на скамейката само за шоуто, тъй като аз съм взимал всички решения. Това са пълни глупости. Нещата в най-високото ниво на спорта просто не са такива. Винаги ще помня Курт Линдер като човека, който не позволи моторът ми да спре. Ад де Мое ми беше непознат, но и с него се разбирахме. Подходът на Тийс Либрегтс във *Фейенорд* всъщност беше като този на Линдер. Когато бягахме по пресечен терен, той все ми казваше, че не е важно на кое място ще завърша. „Бягай с групата и виж колко време ще ти отнеме.“

По отношение на техническата и тактическата страна на играта не бива да се забравя, че Ринус Михелс ме натовари с отговорността да диктувам играта по време на мача, при това докато бях все още съвсем млад. На осемнадесет години вече усещах инстинктивно кога да пратя някого напред или назад по терена или кога и как да се намеся за доброто на отбора. На световното първенство през 1974 г. вече го правех напълно естествено, дори не се замислях. Но никога не се е стигало до ситуация от типа на „тук ще правя каквото си искам“. Нещата не бяха такива, особено ако си поне частично отговорен за тактиката на отбора по време на мач. По същата логика е напълно невярно, че Линдер, Де Мое и Либрегтс са водили само тренировките, а аз само съм играел футбол. Усилията винаги са били съвместни. Не можеш да компенсираш пропуските на слабия мениджър, нито пък добрият мениджър ще успее да прикрие моите недостатъци. Няма как да стане. След завръщането си в Холандия играх почти три сезона и спечелих три шампионски титли и две купи на Холандия. Това е възможно единствено при осъзнато сътрудничество между професионалисти на най-високо ниво.

Всичко зависи от добрата комуникация. Треньорът дава указанията си от страничната линия, а аз трябва да ги разпространя по терена. Това, разбира се, е напълно нормално, понеже във футбола няма прекъсвания. Треньорът може да говори на отбора преди мача и на полувремето, но я се опитайте да кажете какво трябва да прави крилото на другия край на игрището, когато 50 000 души по трибуните викат и пеят. Просто няма да успеете. Ето защо ви трябва човек в отбора, който да следи голямата картина.

Тъкмо по тази причина хващах топката да изпълня странично хвърляне, когато бях някъде около нашата скамейка. Треньорът можеше да ми подвишне набързо: „Внимавай за това и за онова“. Аз също можех да го попитам нещо. Не защото съм смятал, че съм по-добър от другите, а защото това е част от професионалното мислене. Уважението винаги е било от огромно значение за мениджъра и за дясната му ръка на терена. Затова и

никога не съм се карал с треньор. Е, почти никога. Единственото изключение беше Хенес Вайсвайлер, но той водеше *Барселона* само една година. Само с него съм имал проблеми.

Последната ми година като активен футболист с *Фейенорд* беше един голям купон. С *Либрегтс* постигнахме чудесни неща, а с момчета като Рууд Гулит и Андре Хукстра имахме чудесна група играчи. Йоп Хийле, Бен Вайнстекерс, Стенли Брард и всички останали бяха в страхотна форма през сезона (*по това време в отбора е и българинът Андрей Желязков-Жужо - бел. прев.*). Що се отнася до мен, започнах шампионата с намерението да покажа на новия ми клуб нещо малко по-специално. Случи се именно това, при това съвсем не беше малко. Все още не мога да го проумея напълно, дори и да се замисля. Как, за Бога, успяхме, особено като имате предвид, че започнахме сезона с разгромно поражение с 2:8 от *Аякс* на Олимпийския стадион. Отнесохме какви ли не подигравки. Но хората често забравят, че подобни случаи могат да са началото на възраждане. Така и стана.

След онова 2:8 спечелихме всичко. Наистина всичко. Купата, първенството, а аз получих и „Златната обувка“ за най-добър футболист в Ередивизи. Около Великден от *Фейенорд* вече искаха да удължат договора ми. Но играехме два пъти седмично, в събота и в понеделник, ако не се лъжа. На сутринта след втория мач се чувствах ужасно. Спънах се по стълбите и не можех да се кача горе. Казах на Дани: „Вече не мога да продължавам така. Трябва да спрем. Това е“. Онези два отворителни прощални мача през 1978 г. показаха, че отказването ми от футбола няма да мине, както го бях мислил, но пет години по-късно приказката завърши както трябва - с щастлив край, докато съм на върха. С футбол и моменти, за които хората в *Аякс* и *Фейенорд* все още говорят. Спечелих и трофеи - три шампионски титли и две купи на страната за три години, няма как да е по-добре. Бях доволен, че приключвам така. Беше хубаво.

Бих искал да изчистя едно недоразумение. Никога не съм бил мотивиран от злоба или мъст. Дори и през 1983 г., когато с *Фейенорд* исках да си изкарам яда на *Аякс* за това, че ме бяха изхвърлили на боклука. Така нареченото отмъщение, което уж съм преследвал, не беше свързано с нараненото ми его, както често си мислят хората. При мен нещата никога не са чак толкова прости.

През 1983 г. почина вторият ми баща, чичо Хенк, и загубата ми се отрази толкова зле, че формата ми в *Аякс* пострада. Бордът знаеше каква е истинската причина, но на света бяха разказани какви ли не невероятни истории за мен. Преминах във *Фейенорд* в много лошо състояние, но успях да се стегна, да събера всичките си останали сили и да завърша кариерата си в духа на втория ми баща. Това ми даде енергията на тридесет и седем години да спечеля всичко, което можеше да се спечели на терена - купата, Ередивизи

и „Златната обувка“ за най-добър футболист в Холандия. Все още се изненадвам какви сили отприщи у мен смъртта на чичо Хенк.

Приключих с *Фейенорд* през 1984 г. и реших една година да бъда само зрител. Да наблюдавам играта от разстояние ми подежда много освежаващо. Освен това ми стана ясно защо националният отбор на Холандия не беше успял да се класира нито за европейското първенство през 1984 г., нито за световните първенства през 1982 г. и 1986 г. Качествата на треньорите и на младежките школи бяха подложени на сериозно обсъждане. През почивката си видях, че клубовете страдат от ужасен недостиг на експертно мнение. Нямаше хора, които да подобрят качествата на професионалните футболисти още мъничко и да ги изстрелят направо към върха. Появяваха се всякакви типове с какви ли не генерални идеи, но почти нямаше хора, които знаят как да подхождат към определени аспекти.

Когато започнах да играя, треньор на младежите в *Аякс* беше Яни ван дер Веен. Самият той е бил добър играч и ни тренираше на базата на практическия опит, добит от неговите наставници. На тренировките предаваше на новото поколение футболисти комбинация от собствените си прозрения и наученото от други. Спомням си, че когато времето беше лошо, Ван дер Веен вкарваше младежите да тренират в салона. Това не беше чак толкова хубаво, а за мен беше направо безполезно. Вътре обаче треньорът провеждаше занимание за игра е глава, какво друго можеш да правиш в салона. Опъваше мрежа, разделяше ни на два отбора и трябваше да прехвърляме топката през мрежата, но само с глава. Ето как нуждата да сме на закрито разви едно основно умение.

След години вкарах с глава решителния втори гол срещу *Интер* на финала за Купата на европейските шампиони през 1972 г. Изпълнението беше технически перфектно, макар че някой с моя ръст не би трябвало да може да отправи такъв удар. Всичко това се дължи на тренировките в салона, когато валеше дъжд. Ван дер Веен ги измисли на самото място. После КФСХ беше разтърсена от промени. Вече ти трябваше диплома, за да бъдеш треньор. Кои футболисти обаче учеха за нея? Определено не бяха играчите от улицата, с които бяхме свикнали. Трябваше да учиш цели четири години, за да станеш треньор, и изведнъж тези хора станаха напълно различни.

Нека дам себе си като пример. Нямаше как едновременно да играя футбол и да уча. Когато имах свободно време, школите бяха затворени и не искаха да направят никакви изключения. По-късно се опитах да дам решение на спортистите чрез моя Институт „Кройф“, но хората въобще не мислеха така по онова време. Ако си активен състезател, нямаш никакъв шанс да учиш. Ето как ситуацията обуслови, че треньори ще станат не чак толкова надарените футболисти. Нито един велик играч не се записа да учи просто защото никой нямаше време. Едното беше следствие от другото. Онези,

които не бяха звезди в клубовете си или в националния отбор, можеше да не тренират всеки ден и отиваха да учат. Логично нивото на треньорите падна, а оттам падна и качеството на футбола. В момента КФСХ предлага съкратени курсове за бивши национали, но това пак са теоретични, а не практически занятия. Почти нищо не се е променило за последните тридесет години. Техническите умения, тази бивша сила на холандския футбол, вече са негова слабост.

Кариерата ми като треньор започна през 1985 г., когато ме взеха като съветник в *Рода* (Керкраде). После Леон Мелхиор ме помоли да помогна с основаването на младежката школа на *МВВ* в Маастрихт. Мелхиор беше бизнесмен с разнообразни интереси, а през свободното си време беше създал световноизвестна конюшня с някои от най-добрите състезателни коне. От *МВВ* се бяха обърнали към него за съвет как да реорганизируют клуба, а той на свой ме потърси, за да помогна на младежкия отбор.

Това бяха първите знаци, че вече съм отворен към ново завръщане във футбола. Скоро след това хора от *Аякс* и *Фейенорд* вече чукаха на вратата ми. Бях особено доволен от интереса на *Аякс*. Клубът явно искаше да тегли черта на миналото. Бях постигнал спортното си отмъщение и с радост зарових томахащата.

След това развитието на нещата се ускори и през юни *Аякс* ме назначи като технически директор. Това беше новосъздаден пост, терминът „технически директор“ се употребяваше за пръв път в холандския футбол. Това всъщност беше правен трик, защото така можех да бъда вода отбора, без да имам диплома. Първото предложение беше да стана старши треньор, но от Асоциацията на треньорите заплашиха клуба със съд. Терминът „технически директор“ позволяваше на *Аякс*, а и на мен да продължим напред.

Ходът може да ви се стори непочтен, но всъщност може да се каже, че Холандският футболен съюз ни подкрепи. В началото на 1985 г. написах писмо до КФСХ, в което изложих какво ми е нужно, за да бъда ефективен като треньор в професионалния футбол. Съставихме писмото заедно с Ринус Михелс, който тогава беше технически съветник на футболния съюз. Надявахме се да променим правилата така, че хората, които имаха реално значение за професионалния футбол със своите знания и опит, да получат шанс присъствието им да се усети.

Вече бях проумял, че в истинския живот само слънцето изгрява просто ей така и затова предложих алтернативен вариант на тогавашната диплома. Предложих бившите професионални състезатели и национали първо да положат изпит, а после да минат курсове в областите с незадоволителни познания. Така обучението щеше да се съкрати чувствително, никой нямаше да учи неща, които вече знае, а точните хора щяха много по-бързо да се

озоват в спорта, където беше мястото им. Където наистина имаше нужда от тях.

По онова време холандският футбол изпитваше крещяща нужда от хора, които можеха да анализират и да подобрят не само клубовете, но и качествата на единадесет отделни състезатели. Аз бях убеден, че върхът е постижим единствено ако на тренировките отработиш дребните детайли в играта. Ключовите един или два процента. Идеята ми за полагане на изпит и създаване на индивидуален план за всеки човек целеше да дам подходящо решение на КФСХ, като бързо привлечем повече истински експерти. Така обаче поемах и голям личен риск. Казано просто, нямаше да имам никакви проблеми с неща като тактика и техника, но мисленето ми за футбола беше толкова по-различно от разбиранията на повечето хора, както и от разбиранията на преподавателите в курса, че вероятно винаги щяха да ме късат на изпита.

Месеците си минаваха, а от КФСХ нямаше ни вест, ни кост. От футболния съюз заявиха, че ще разгледат предложението, но всичко спря дотам. Ситуацията се проточи и накрая се отказахме и създадохме термина „технически директор“, за да мога да започна работа в *Аякс*. В противен случай щях да стана заложник на правилниците, а не бях съгласен с това. За мой късмет имах опита от футбола в Америка, бях разбрал как трябва да се работи в професионалния спорт и можех да приложа опита си спрямо положението в *Аякс*. Това беше жизненоважно. Първата стъпка беше да поема отговорността за всичко, свързано с футбола - от първия отбор до младежите и стажантите. При този тип лидерска структура трябваше да формирам екип с всички в клуба. Те бяха хората, които трябваше да налагат политиките.

Бързо разбрах, че ролята ми в *Аякс* не се нрави особено на КФСХ или на асоциацията на треньорите. Започнаха да ме шпионират и да твърдят, че взимам участие в тренировките. Бързо отхвърлих тези обвинения. Аз не съм човек, който може да се затвори в кулата си от слонова кост и оттам да дава разпореждания. Моята материя е футболът, на терена съм като у дома си. Използвах извинението, че след тежката си кариера съм качил килограми, трябва да ги сваля и затова тичам сред другите играчи.

Ако трябва да бъда съвсем честен, не съм водил дори една тренировка. Имах технически екип - Кор ван дер Харт, Шпиц Кон и Тони Бруинс Слот, трима много опитни треньори, които компенсираха отлично моята липса на опит. Сред футболистите обаче можех да се концентрирам върху дребните детайли. Това е нещо, което няма как да научиш дори и след сто години обучение. Или го имаш, или не. Цялата организация на първия отбор беше основана на американския модел. Използвах специалисти. Вече бях осъзнал,

че един човек не може да бъде най-добрият на всички постове по терена. Това обясних и на техническия си екип.

Освен тримата треньори в *Аякс* имаше и фитнес експерт. Наех и първия треньор на вратарите в *Холандия*, който взе под крилото си всички на тази позиция - от младежите до първия отбор. По-късно започнах да работя и със скаути както за вътрешното първенство, така и в чужбина. Предоставих отговорността за тренировките и за следенето на новите попълнения и така нататък на други хора, защото те бяха по-добри от мен в тези занимания. Никога не съм се преструвал, че мога да се занимавам с нещо, в което нямам умения. Израснах с един треньор и един или двама помощници, но младостта ми беше повлияна и от хипи движението през шестдесетте години на миналия век и от неговото различно мислене. Един ден например предложих в *Аякс* да поканим Лен дел Феро, оперен певец, специалист по техники на дишане, за да помогне на играчите да извлекат максимума от всяко вдишване и издишване. В елитния спорт това е много важно. Така Дел Феро започна да работи с момчетата в съблекалнята. По-късно в *Барселона* взех рефлексолог, тъй като цялата енергия на тялото винаги се освобождава чрез краката. Такъв човек ти е нужен, за да добави нещо ново.

Винаги съм се оглеждал за специалисти, за да можем да работим по-добре върху детайлите. Това беше наистина важна част от моите методи. Хората в *Холандия* не бяха свикнали да работят така, поне в началото на престоя ми начело на *Аякс*. Обясних следното: „Ако водите тренировките за физическа форма, това е ваша отговорност, не моя. Затова не ме питайте какво да правите. За мен са важни две неща - футболистите да могат да играят в продължение на 120 минути и да се забавляват. Не съм нито полицаи, нито надзирател. Но ако не можете сами да решите какво да правите, ще трябва да намеря някой, който може.“

Всичко се свеждаше до намирането на хора, които имаха желание да носят отговорност и знаеха как да го правят. Те не биваше да си мислят: „Ами какво ще каже Кройф?“. И когато отделните специалисти започнаха да тренират играчите, аз не ходех да гледам какво правят. Това беше тяхна задача и тяхна отговорност.

Повечето клубове имат старши треньор и помощник, но *Аякс* изведнъж се оказа с екип от седем души. Всички специални тренировки бяха за техника. Нямам предвид само техника с топката. Да вземем например фитнес подготовката. Целта не е футболистите да могат да изтичат десет километра, без да се задъхат, а да могат да бягат по-добре заради по-добрата техника на движенията. Това вероятно помага за намаляването на риска от контузии или преумора по време на мача, а и играчът може да стане по-бърз от съперниците си при спринтове на къси дистанции.

Бягането е сложна тема, която няма нищо общо с топката, но тренировките за него също попадат в графата „техника“, без значение в каква форма са. Същото се отнася и за другите физически аспекти на играта. Да вземем например скачането и играта с глава. Можеш да удариш топката с глава, но умееш ли наистина да прецениш колко силно и къде да я насочиш? Във всеки елемент от тренировките има страшно много детайли.

Разработих голяма част от чисто футболните неща сам. Къде е дясната тиръка, когато стреляш вляво? Как поддържаш най-добър баланс? Какви са проблемите ти и как можеш да ги решиш? Или пък свиквах среща с други специалисти, за да видя дали тренировка за техника може да се използва за следене на физическото състояние. Често пъти въпросът не е какво искаш да подобриш, а и колко интензивно тренираш. Резултатът в *Аякс* беше, че всички се научиха не само да дават най-доброто от себе си, но и да го споделят с другите.

Давах си сметка, че холандският футбол се отдалечава все повече и повече от начина, по който бяхме изненадали света през 1974 г. Когато отидох в *Аякс*, реших, че още от самото начало ще започнем да играем по основните принципи на Тоталния футбол. Така вратарят Стенли Менцо се превърна в страж, който беше и подчертано полеви играч и можеше да бъде ефективен далеч извън наказателното поле. Това беше ново за времето си, но тридесет години по-късно е масова практика. В клубове като *Барселона* и *Байерн* подобен ход е вкоренен във философията на клуба. Харесва ми да го виждам. Намерението ми беше отново да придам на школата на *Аякс* нейния характерен облик. Основният ни принцип беше да играем възможно най-атакуващ футбол. Имахме трима нападатели и свободен полузащитник зад тях, а това означаваше, че защитата на противниците ни щеше много трудно да се справи с персонална опека или зонава отбрана.

По онова време всички отбори в Ередивизи играеха с двама нападатели и смятах, че ми трябва трима защитници, а не четирима. Така можех да пусна четирима души в средата на терена. За да го направя, обикновено на мястото на единия от централните бранители влизаше атакуващият полузащитник с номер 10, скритият нападател. Когато владеехме топката, Менцо излизаше напред до шестнадесетия-седемнадесетия метър, а целият отбор се изнасяше дълбоко в полето на противника. С избора си на Менцо показах и какво мисля за състава. Невинаги пусках на терена единадесетте си най-добри играчи, а група футболисти, които най-добре си пасваха. Подбирах защитници, с които Стенли се разбираше. Винаги ми е било забавно да установявам дали играч А си пасва с играч Б.

Срещите ни винаги бяха интересни за гледане, но провокираха и много дискусии, а според мен професионалният футбол трябва да прави именно това. Някои хора смятаха, че този тип футбол е страхотен, но други мислеха,

че той няма да доведе до истински резултати. Казах на всички, че неизбежно понякога ще губим, но това не е важно в контекста на общото ни развитие. Инвестирахме в първия отбор. Съставът ни вече беше достатъчно силен, за да завършим в челната тройка както и да играехме, но аз исках да постигнем нещо повече, при това по приятен за публиката начин.

Като мениджър винаги съм се придържал към тази идея. Никога не съм се съмнявал в нея, дори и след няколко загуби. По-късно в *Барселона* беше същото. Всяка година печелехме трофеи. В първия ми сезон в *Аякс* вдигнахме Купата на Холандия, а това ни спечели място в турнира за Купата на носителите на купи (КНК). Щяхме да го спечелим през 1987 г., когато на финала в Атина победихме *Локомотив* (Лайпциг) с 1:0 с гол с глава на Марко ван Бастен. Отборът на *Аякс* беше най-младият, печелил престижен международен турнир. Това беше много специално, отчасти и защото хората от години мърмореха, че холандските клубове не могат да бъдат равностойни на големите бизнес интереси, които властваха в играта в Италия и Испания.

Спечелването на Купата на носителите на купи ни донесе и още едно предимство. Най-после реакцията на КФСХ беше положителна.

Около шест месеца след като в началото на 1985 г. бях писал до футболния съюз с предложение за съкращаване на курса за треньори, узнах, че то е било отхвърлено. Председателят на *Аякс* Тон Хармсен, който беше и в борда на КФСХ, ми каза, че и самият Ринус Михелс е гласувал против. Това беше много странно, тъй като Михелс ми беше помогнал в съставянето на писмото и лично го представи във футболния съюз в качеството си на технически съветник. Така идеята ми щеше да стигне до най-подходящите хора, но според Хармсен Михелс бил направил тъкмо обратното. Все още не мога да го повярвам. Никога не съм питал Михелс дали е било така, защото не можех да си представя, че е вярно. Дори и днес.

Но след като *Аякс* спечели Купата на носителите на купи, КФСХ внезапно се отказа от всичките си възражения срещу поста ми на технически директор. На 1 юни 1987 г. КФСХ не само ме почете за международния успех на *Аякс*, но и ми връчи дипломата за „професионален треньор по футбол“. Разбира се, това беше еднократен жест, но ако ме бяха помолили да изкарам дори специално съкратен курс, не съм сигурен, че щях да го направя. В *Аякс*, а по-късно и в *Барселона* никога не се захващах с неща, които не контролирах напълно. В техническия си щаб винаги привличах специалисти, които ме допълваха. Но имах и щастието да работя в два велики клуба, които можеха да си позволят това.

Глава 6

След отказването си от футбола започнах кариера на треньор, но дори и тогава бях по-близо до играта, а не някакъв висш мениджър. Бях по-скоро играч, отколкото треньор. Най-много ми харесваше просто да играя футбол с отбора. Така можехме да изчистим заставането по терена и тактиката за мача. Това ми допадаше изключително много. Разбира се, като треньор бях повлиян и от други хора. В крайна сметка аз самият съм имал много наставници. Когато си работил с хора като Яни ван дер Веен, Ринус Михелс, Георг Кеслер, Щефан Ковач, Франтишек Фадронч, Хенес Вайсвайлер, Гордън Брадли, Курт Линдер, Ад де Мое и Тийс Либрегтс, все ще копираш нещо и от тях. Отбелязваш си силните им страни и се опитваш да се поучиш от слабите.

Това оформи възгледите ми, но само отчасти, понеже човек всъщност се формира сам. Сигурно се досещате, че Ван дер Веен и Ринус Михелс са ми оказали най-голямо влияние. Ван дер Веен беше треньор, който учеше футболистите как да станат технически добри. Михелс обаче беше треньор и мениджър. Той беше корав като камък - когато се срещнеш с такъв човек, той със сигурност ще остави следа у теб. Това вече се виждаше, когато за пръв път посегнах към професията треньор, пет години преди да започна кариерата си официално. През 1980 г. още играех във *Вашигтон Дипломатс*, когато от *Аякс* ме поканиха да стана технически съветник след края на сезона в Америка. Треньор беше Лео Беенхакер, но първият отбор не играеше особено добре. В първия ми мач при гостуването на *Твенте* в Енсхеде реших да не сядам на скамейката, а да се кача на трибуните, тъй като оттам имах по-добър поглед върху терена.

В един момент *Аякс* изоставаеше с 2:3, но аз бях забелязал няколко възможни начина да обърнем резултата. Слязох от трибуните, отидох до страничната линия, дадох нареждания на играчите и седнах до Беенхакер на пейката. Спечелихме с 5:3, а след мача в пресата се вдигна голям шум, че съм направил Лео да изглежда като глупак. Честно казано, ако се наложи, бих сторил абсолютно същото отново. Беенхакер знаеше каква ми беше работата, а като съветник трябва да действаш, щом ситуацията го изисква. Точно такъв беше случаят с *Твенте*. Имаше опасност *Аякс* да загуби, а аз видях решението на проблема. После можеш да съветваш и да помагаш. Това е хубаво, стига да работи. Ако не се получава, скоро всички ще те подгонят. А и това се случи за момента, след мача започнахме да мислим за следващия, така че аз не смятах, че съм направил кой знае какво. Но онзи двубой между *Твенте* и *Аякс* ми показа много ясно къде е силата ми. Имам общ поглед върху картината не само като играч, но и като треньор.

Пет години по-късно станах треньор. Да играя футбол винаги ми е харесвало повече от всичко друго и това беше естественото продължение на професионалния ми път. Вече не бях играч, но пак исках да бъда ангажиран с този спорт. Още от началото смятах, че тренировките са само заместител на истинската игра. Ето защо и в *Аякс*, и в *Барселона* се стараех да осигуря колкото се може повече контролни срещи по време на предсезонната подготовка.

Този подход не се вписва в методите на някои треньори от Стария континент и вижданията им за заниманията през юли и август. Това е пример колко различни са треньорите. С годините ми направи впечатление, че се делят на два основни лагера - едните са искали да станат треньори, а другите са станали, защото вече не са били в състояние да играят. Ясно е, че аз съм от вторите, а и освен това предпочитам да се концентрирам върху детайлите и да оставя по-физическите аспекти от тренировката на някой друг.

Ако сте ръководител в клуб и изберете човек като мен, е добре сериозно да си помислите да го комбинирате с „истински“ треньор - например някой като Тони Бруинс Слот в *Аякс*, а по-късно и в *Барселона* ме допълва отлично. Той наблюдаваше играчите изкъсо и умееше да прави тренировките интересни и забавни, за да поддържа мотивацията им.

В *Аякс* комбинацията между мен и тогавашния директор и вицепредседател на клуба Ари ван Ейден беше сполучлива. Ако бордът знаеше как стоят нещата, никога нямаше да ни оставят да работим заедно. Поне не и както го правехме. Директорите трябва да са връзката между треньора и борда. Да са част от отбора, всъщност всички трябва да са част от отбора - от жената, която носи чая, до президента. Така трябва да се работи в клуб от топ ниво. В *Аякс* обаче не мислеха така. В Америка бях научил как се действа в модерните професионални клубове и се оказах въввлечен в спор с организация, изостанала далеч назад във времето.

За жалост, трябва да кажа, че тридесет години по-късно почти нищо не се е променило. В елитния футбол се въртят огромни пари, но се допускат едни и същи грешки. Решенията се взимат от членовете на борда, а те нямат никаква представа кое е най-доброто. Изборите се правят след лични разговори и лобиране в заседателните зали и кабинетите на директорите. Резултатите понякога са ужасяващи, но хвърлят на вълците треньора, а истинските виновници, взели решението, се крият зад гърба му. Искам също да отбележа, че за да си успешен треньор, трябва много умело да управляваш хората си и да знаеш кой е точният човек за конкретната задача. Ето защо винаги се изумявам, когато видя, че някой друг, а не мениджърът, взима решения за трансферната политика. Последниците от нанесените вреди може да траят години. Пропиляват се милиони, а треньорите и играчите страдат незаслужено.

Изпитвал съм това на гърба си както в *Аякс*, така и в *Барселона*. И в двата случая нещата започнаха добре, отборът и аз бяхме в светлината на прожекторите, а бордът стоеше на заден план. Това обаче не продължи дълго. Бордът започна да се намесва по въпроси, касаещи играта, и в крайна сметка се стигна до спречкване. Директорите създадоха проблемите, а след това се опитаха да обвинят мен. В интерес на истината в *Аякс* имаше напрежение още от първия ден. Опитът ми от Америка ме беше научил какъв ефект може да окажат финансовите различия върху играчите. Анди Долич, генералният мениджър на *Вашингтон Дипломатс*, ми беше показал как разликата в заплащането се отразява в съблекалнята, а оттам и на терена.

По тази причина винаги съм обръщал голямо внимание на заплатите и бонусите на играчите ми. Почти не се интересувах аз колко получавам, но при тренирането и развиването на отборите ми бях принуден да следвам определен модел на мислене. Не може например деветият в списъка за титулярния състав да печели повече от третия само защото има по-хитър агент. По принцип размерът на заплатата би трябвало да е поверителна информация, но такива неща винаги се разчуват и в съблекалнята се появява напрежение и почват спорове. Ето защо исках да знам с точност кой какви пари получава, за да мога да избегна подобни скандали.

Ръководството на *Аякс* създаде и друг проблем. За да спази финансовата си политика, клубът наложи горна граница на трансферната сума, която ще иска при продажба на играч. Това изглеждаше хубаво, поне за кратко, но неприятностите започнаха, когато италианският милиардер Силвио Берлускони пое *Милан* през 1987 г. и пазарът полудя от налетите пари. С политиката си за ограничаване на цената на футболистите *Аякс* не можеше да се възползва от новите условия, но основният ни конкурент *ПСВ* (Айндховен) можеше. Продадоха Рууд Гулит на *Милан* за десет пъти повече пари, отколкото *Аякс* взе за Марко ван Бастен. На всичкото отгоре *Аякс* беше едва ли не единственият клуб в Холандия с подобни виждания. Най-добрите ни футболисти си тръгваха за дребни суми и трябваше да ги даваме на конкурентите, за да намерим заместници от Ередивизи. В такива моменти най-много си патех от голямата ми уста. Веднага казах на борда какво мисля за всички тях и ги държах отговорни за обезкървяването на състава. Така нямаше как да си създам приятели.

Спечелихме Купата на носителите на купи през 1987 г. и се озовах в невероятна ситуация. *Аякс* имаше толкова много възможности за растеж и развитие, но ръководството ги потискаше. Няколко пъти предложих Ван Ейден да отиде на специализация при Анди Долич, това щеше да е полезно не само за него, но и за клуба. Бордът обаче не обърна внимание и не направи нищо.

После трансферният пазар съвсем полудя. Ван Бастен беше преминал в *Милан*, бяхме си получили парите по сделката, а аз от няколко месеца следях Сирил Реджис от *Ковънтри Сити*, физически силен и харизматичен нападател в разцвета си. *Ковънтри* правеше успешна кампания за Купата на Англия и трябваше да действаме бързо, преди цената на Реджис да скочи. Мина още месец, а *Аякс* дори не беше започнал сериозни преговори. *Ковънтри* спечели Купата на Англия, Реджис беше звездата на отбора и вече не ни беше по джоба.

През онова лято на 1987 г. продължителното изчакване от страна на клуба провали и други трансфери. Накрая един от футболистите ми, Арнолд Мюрен, ми подсказа, че ирландецът Франк Стейпълтън е свободен за трансфер. Бяха играли заедно в *Манчестър Юнайтед*, а и аз си спомнях Стейпълтън като отличен нападател. Не струваше нищо, тъй като все още беше контузен. Ето как трябваше да привличам състезатели.

Капката, която преля чашата, беше провалът при трансфера на Рабах Маджер. Той току-що беше спечелил Купата на европейските шампиони с *Порто*, като отбеляза красив гол с пета за победата на финала с 2:1 срещу *Байерн* (Мюнхен). Точно такъв играч ми трябваше. Освен това разбрах, че ми се е възхищавал като футболист и мечтае да играе под мое ръководство, а и в договора му имаше клауза с фиксирана максимална трансферна сума от 800 000 долара. Имах едно наум от предишните ни провалени трансфери и проведох първата част от преговорите сам. Може и да не съм се справил много добре, но нямах доверие на никой друг. Отнесох ситуацията до борда и до директорите едва когато бях приключил устните обсъждания. Имахме уговорка, че трансферът трябва да бъде пазен в пълна тайна до мача за Суперкупата на УЕФА между *Порто* и *Аякс*, който трябваше да се играе седмица по-късно. Португалците бяха категорични в това условие. За тях Суперкупата беше важен трофей, не искаха трансферът да се разчуе и така да се създаде впечатлението, че подценяват двубоя.

Условията бяха съвсем ясни и трансферът изглеждаше сигурен. Но се провали, и то по причина, която демонстрира колко зле бяха нещата в *Аякс*. Само двама от членовете на борда и председателят бяха напълно запознати с подробностите около сделката с *Порто* и един от тях я издаде на пресата в деня преди мача. Президентът на *Порто* побесня и ми каза, че трансфер няма да има. *Байерн* побърза да вземе Маджер и събитията отново се обърнаха срещу мен.

Проблемите изскачаха един след друг. Ван Бастен винаги е бил безспорната звезда в *Аякс* и след продажбата му на *Милан* трябваше да намеря как да заместя не само качествата му, но и авторитета му. Не можех да взема играчите, които исках, затова трябваше да избирам от наличния си състав. След напускането на Ван Бастен исках да откроя друг играч с вродени

лидерски качества. Човек веднага се сеца за Франк Рийкард. Той беше най-добрият ни играч, но не успяваше да поведе отбора. Франк е скромен по природа, а аз се стараех да променя това. За жалост, недоволството му се изостри и той загуби желание да играе за *Аякс* буквално за една нощ. Изведнъж вече не се вълнуваше какво става, беше му дошло до гуша от всичко. Бях шокиран. Но искам да е ясно, че този проблем можеше да бъде избегнат, ако ръководството на клуба беше действало професионално на трансферния пазар.

Посланието ми към Рийкард, че просто се опитвам да му помогна като футболист, остана нечуто. Невъзможно е да направиш някого по-добър, ако той не желае да се учи. Нямаше как да вложа енергията си в такава задача. Да, в спорта на елитно ниво трябва да си строг спрямо недостатъците на хората и да покажеш съвсем ясно какво трябва да се направи, за да бъдат премахнати, но в този случай не се получи.

Това се отнасяше и за футболистите, които в края на сезона все още не бяха показали развитие. Отново и отново се принуждавах да уча, че трябва да съм строг първо спрямо себе си. Трябва да подбереш най-добрия състав и си почти длъжен да забравиш какъв човек облича фланелката. Това е най-трудното нещо на света, но нямаш избор. Щом започнеш да си затваряш очите за пропуските на един, винаги ще се намери и втори, който няма да иска да се съобразява и накрая ще загубите контрола върху цялата група.

Механизмите на топ ниво са такива и, честно казано, не се сецам за друг начин на действие. Вероятно това е и мой недостатък -не мога да се поставя на мястото на някой, който не иска да направи това, което му казвам. Играчът трябва да може да научи нещо от мен. Ако не иска или не може да се научи, значи трябва да се разделим. Аз трябва да продължа напред. Дразнещо е, но често става така, че с най-хубавите хора се работи най-трудно и трябва да се отървеш именно от тях. Това винаги ме е разочаровало, особено ако си станал приятел с тях. Но разривът с Рийкард беше различен. Лошото бизнес управление беше нарушило баланса в отбора и бях принуден твърде бързо да го притисна да бъде лидер, а той все още не беше готов.

Като треньор винаги съм искал отборът ми да е хубава комбинация от играчи, които съм изградил сам, няколко млади таланти, привлечени от други клубове и двама или трима чужденци за подсилване на състава. В *Аякс* се справяхме фантастично в това отношение. Феновете се радваха на играта ни, при нас дебютираха Арон Винтер и Денис Бергкамп, който тогава беше на седемнадесет години. Убедих и няколко състоятелни бизнесмени от Амстердам да вложат един милион гулдена в школата на клуба. Това беше колосална за времето си сума, поне що се отнася до развитието на младите.

Стадионът беше пълен, *Аякс* отново печелеше трофеи, но бордът започна все по-осезателно да се меси в работата ми. Това се видя през летния

трансферен прозорец на 1987 г., но и след това имаше все по-отчетливи опити за намеса в техническата страна на нещата. В началото на 1988 г. вече не можех да издържам повече. Бяхме на ски почивка със семейството ми, когато председателят на клуба Тон Хармсен ми се обади по телефона, за да ми каже, че е решил проблемите ми с ръководството. Трябвало само да разговарям с целия борд и всичко щяло да се уреди. Побързах да се върна в Амстердам, но се оказа, че Хармсен ме е подвел. Вместо да са склонни на помирение, останалите членове на борда се нахвърлиха срещу мен. Хармсен седеше и само гледаше.

Не можех да търпя повече и на следващия ден подадох оставка. Нямах начин да понеса това, колкото и да исках да остана в Холандия, колкото и доволен да бях, че съм отново в *Аякс*. Трябва да призная, че няколко нощи не можах да спя, понеже семейството ми се чувстваше отлично в Амстердам. Но нямаше какво да направя. Бордът на *Аякс* искаше да ме довърши, намериха се и журналисти, които да му припяват. Имах чувството, че искат да съсипят всичко, което бях изградил. Не им позволих, тръгнах си с вдигната глава. След това клубът загуби инерция. Не може да нараняваш хората и да ти се размине. Бордът направи това с мен първо като играч, а сега и като треньор. Между нас вече нямаше да се получи нищо добро.

Всичко в *Аякс* вървеше толкова добре, а ето че изведнъж приключи. Беше много странен момент. Бях спечелил Купата на носителите на купи, когато никой не го очакваше. И ме принудиха да напусна, защото исках да изведа клуба на по-високо ниво. Фактите говореха сами за себе си. Три пъти идвах в *Аякс* и заварвах шкафа за трофеите празен. Сега си тръгнах за трети път и отново го оставях пълен.

За щастие, добрите ми спомени в клуба са много повече от лошите и това се дължи най-вече на играчите. И като футболист, и като треньор работих с фантастична група. Всички бяха страхотни. Забавлявахме се и вероятно заради това се задържахме заедно толкова дълго. Накрая ситуацията се влоши, но не по наша вина и се стигна чак до това да се карам с някой като Франк Рийкард. За щастие, след това с Франк успяхме да си оправим отношенията, но беше шокиращо, че въобще се стигна до разрыв.

Желанието на семейството ми да се установи веднъж завинаги в Холандия, за жалост, не се сбъдна. Отново ме изгониха от *Аякс* и пътят ми пак сочеше към Барселона.

И преди съм казвал, че играя футбол най-вече за да радвам публиката. За мен целта не са единствено победите. Принципите ми винаги са се формирали от въпросите „Колко добре си играл, за да спечелиш?“ и „Какъв ще е подходът ти, за да го постигнеш?“. Винаги трябва да се съобразяваш с феновете. Те седят на трибуните, клубът е част от техния живот. Като треньор и играч трябва често да мислиш като тези хора. В Холандия

манталитетът е различен от този в Германия, Англия, Испания или Италия. Характерът е различен. Ето защо в Холандия не можеш да играеш като италианец. Просто не можеш, няма значение кой си и откъде идваш.

Едно от големите ми предимства като треньор на *Барселона* беше, че бях играл там. Познавах начина на мислене и знаех как ограниченията в разбиранията могат да бъдат променени, за да се постигне определено качество. За да можете да постигнете това, трябва да сте наясно с каталунския начин на живот, с политиката и с националния характер. В *Барселона* първо трябваше да се съобразя с традицията - клуб с голямо име, много пари, но малко трофеи. В това отношение нивото в *Аякс* беше малко по-високо. Всеки футболист в Амстердам мислеше за атаката, а в *Барселона* приоритетът беше защитата. Трябваше да започна с промяна в начина на мислене.

За мен това е много важно - искам да работя в клубове, които желаят да играят футбол, и то така, както трябва. Технически добър и привлекателен футбол. Искам да усещам атмосферата, да помириша съблекалнята. Клуб, на чийто стадион има писта за лека атлетика, не ме интересува. Теренът и съблекалнята никога не трябва да са отдалечени. Игралите трябва да имат усещането, че стъпват на терена направо от привичната си среда. Страхотно е, а е и голямо предимство, ако младежите могат да тренират, както го правят в *Аякс* и в *Барселона* - да виждат стадиона и да се надяват, че един ден ще играят там.

За мен футболът е емоция. Като състезател дори не можех да си представя, че ще губя време да задушавам играта на съперниците си, не исках да се отегчавам със седене на пейката и постоянно търсех начини да се усъвършенствам. Като треньор исках да се наслаждавам и да се стремя да постигна перфектния футбол. Тогава резултатите идват сами. Където и да съм работил, винаги съм искал хората около мен да говорят за футбол и да мислят за футбол. По цял ден, ако е възможно. Тази всепоглъщаща атмосфера липсваше в *Барселона*. Никой не разказваше нищо. Това беше основното, което исках да дам на клуба и на феновете - да започнат да говорят за футбол и за начина, по който трябва да се играе. Дори и клюките трябваше да са за футбол.

За да се случи нещо подобно, трябва да разчиташ на свободололюбивия си дух и да си много упорит. За мен такова начинание е като пъзел от проблеми. Виждам един и веднага се опитвам да го реша, но така, че да ми е по-лесно да поставя следващото парченце от пъзела. Накрая всичко се отплаща. В крайна сметка това е игра, наистина хубава игра.

Естествено, случилото се в *Аякс* ме беше направило крайно предпазлив спрямо политиката на клуба, но според мен ситуацията в *Барселона* беше дори по-лоша, отколкото в Амстердам. Имаше какви ли не постоянни кризи,

скандал след скандал. Клубът беше печелил Ла Лига само веднъж през последните дванадесет години и посещаемостта на стадиона беше паднала до 40 000 души, а някога на мачовете идваха по два пъти повече хора. Затова ми беше ясно защо президентът Хосеп Луис Нунес искаше да ме привлече - той се мъчеше да оцелее на поста си. Беше президент от 1978 г., когато напуснах *Барселона* като играч, а сега искаше да се върна като треньор, но не защото подкрепяше вижданията ми за футбола, а защото се надяваше, че ще напълня витрината с трофеи. Аз бях просто едно средство в неговата политика. Давах си сметка за това, опитът ми от *Аякс* ме беше подготвил и затова изложих изискванията си предварително.

Едното от тях беше аз да съм единственият шеф в съблекалнята. Не играчите, не бордът, а аз. Ако бордът искаше да обсъдим нещо, щяхме да се срещнем, но не исках да виждам никой от членовете му в съблекалнята. Исках това да е напълно ясно на Нунес, като знаех, че той не е съгласен. Президенти като него са свикнали всички да правят каквото кажат те, но сега камъните бяха по неговата глава. Никога не установихме кой знае колко топли взаимоотношения и това беше една от причините.

Картите се размесиха още при представянето на отбора преди сезона. Публиката започна да ръкопляска на Нунес и да освирква Алесанко, когото току-що бях направил капитан. Сграбчих микрофона и заявих на феновете, че ако продължават така, мога веднага да подам оставка. Причината беше, че при предишен спор с ръководството Алесанко беше защитил съотборниците си. Беше показал характер, а на мен ми трябваше точно такъв човек, за да изведе *Барселона* обратно на върха. Отсякох пред целия стадион, че не искам да имам нищо общо с близкото минало на клуба. То беше свързано с омраза и завист между всички в *Барселона*. Това не ме вълнуваше, не исках да работя по този начин и помолих феновете да ме подкрепят.

После започнах да казвам всичко на пресата. Вестниците трябваше отново да са пълни с материали за *Барселона*, но положителни. Бях се научил, че можеш да работиш с медиите или да си срещу тях. Така че споделих с журналистите: „Ще ви помагам. Можете да пишете, да анализирате и интерпретирате каквото си искате, но ако се обръщате към нас, ви моля да отразявате съвсем точно какво съм казал аз или някой от играчите“.

Никога не сме провеждали закрити тренировки. Това беше добре за атмосферата, а връзката с феновете се засили. Понякога го извъртах в моя полза, ако някой от футболистите трябваше да бъде поставен на мястото си. В началото например имах един от играч с десен крак, който си беше навирил носа твърде много. Накарах го да стреля към вратата само с левия крак. Топката летеше къде ли не, само не и към мрежата и зрителите умряха от смях. Проблемът беше решен със замах.

Захванах се за работа - първо с минимизирането на дребните грешки. Както казах, проблемите почти никога не се дължат на големи пропуски, често малките камъчета обръщат каруцата. Треньорската професия започва тъкмо с това, ето защо тренирах заедно с футболистите. Така виждаш повече неща и можеш да се намесих по адекватен начин.

Понякога просто сядах на топка до страничната линия и наблюдавах. Намериха се хора, които твърдяха, че съм мързелив. Може би, но ако седя на едно място, пак ще видя повече, отколкото ако се разхождам напред-назад. Като гледам от едно място, мога да анализирам някого по-добре, а и виждам детайлите по-ясно. Често това са детайли, които 99 процента от хората не познават или не разбират.

Преобърнах нещата в *Барселона* още от самото начало. Когато отидох там, заварих стил на игра, при който защитниците тичаха по-малко от нападателите. Искях да променя това на момента, като не забравях, че футболът е игра на добавяне на метри. Трябва да премислиш ситуациите, да си креативен, но и логичен.

Както вече споделих, аз обичам да обръщам традиционно-то мислене с главата надолу, като казвам на нападателя, че той е първият бранител, като помогна на вратаря да разбере, че той е първият нападател, и като обясня на защитниците, че те определят размера на игралното поле. Всичко това се базира на разбирането, че разстоянието между отделните линии играчи никога не може да е по-голямо от десет или петнадесет метра. Всички трябва да знаят, че когато притежават топката, трябва да създават пространства, а без топката трябва да играят по-стегнато и да притискат съперника. Това може да се получи, ако футболистите следят позициите си по терена. Когато един започне да бяга, другите трябва да го последват.

Тренировките са процес, в който играчите трябва да се въвличат по разнообразни начини. Щом ми се стореше, че отборът се отегчава, измислях някакво друго упражнение, което ни размиваше. За мен нещата се свеждаха до използване на пространството и пресмятане на метрите. Правех го толкова често, че веднъж някой ме попита дали не съм някакъв полудял математик. Възможно е, винаги съм се увличал по числата и разстоянията. Опитах се да предам това възможно най-ефективно, така че играчите да го разберат. Вижте например комбинацията от Роналд Куман, с когото подписахме през 1989 г., и Пеп Гуардиола, когото пуснах в първия отбор през 1990 г. Те бяха двойката централни бранители на *Барселона*, но не бяха бързи, а и не бяха чисти защитници. Ние обаче винаги играехме в противниковата половина. Изчислих какви са шансовете ни на базата на трите основни типа подавания, които противниците ни можеха да използват. Първото е изритване на топката дълбоко в нашето поле, зад линията на защитата. Ако вратарят ни беше добър и стоеше далеч пред наказателното поле, винаги щеше да овладее топката.

Следва центрирането. Имах бързи крайни бранители, които бяха тренирани и като крила. Винаги успявах да се придвижам навреме и да пресекат подаването. Третият вариант беше пас през центъра. Гуардиола и Куман имаха толкова съвършено усещане за позициониране, че винаги го пресичаха, макар и да не бяха съвършените дефанзивни полузащитници. Вероятно именно затова се получаваше. Вратарят знаеше къде да застане, а крайните защитници бяха привикнали към ролята си.

Не спирахме да работим с бранителите, за да намерим точно това решение. Натиск можеше да се оказва не само с тридесетметров спринт, но и със съкращаването на дистанцията с няколко метра в точния момент. Обясних, че ако дадеш на някого пет метра свободно пространство, той ще изглежда като добър футболист, понеже не е под напрежение. Едно е да се опиташ да отнемеш топката при сблъсък тяло в тяло, съвсем друго е да се хвърлиш на шпагат от три метра. За да можеш да играеш така, трябва да си бърз и постоянно да превключваш темпото. Нужни ни бяха повече от десет хиляди часа тренировки, за да постигнем нивото на онзи дрийм тийм, както често наричат отбора от онова време.

Тъкмо по тази причина харесвам спортове с много тактика като бейзбола и баскетбола. Като младеж играех и бейзбол, тогава се научих да мисля един ход напред, но във футбола това не е достатъчно. Трябва да мислиш още по-напред. Във футбола няма прекъсвания, освен на полувремето, и тренировката трябва да покрие всички възможни варианти.

Успехът дойде почти веднага, както се получи и в *Аякс*. Хората решиха, че новият ни стил е чудесен и скоро на стадиона започнаха да се стичат тълпи от над 90 000 души. В наша полза беше и обстоятелството, че все повече отбори започваха да залагат на по-дефанзивна игра, а ние търсехме головете. Всичко си дойде на място. Обикновено се получаваше, понякога губехме, но на терена винаги се случваше нещо забавно. Играехме динамично, създавахме много положения пред вратата на противника.

Отправната точка на стила ни с много голове беше схемата с трима нападатели. Двама действаха по крилата и целта ни беше да натикаме съперника в неговата половина. Това ни спестяваше много тичане, играчите пестяха сили и всеки имаше енергията да поеме инициативата както физически, така и психически. Това обаче изискваше чести и интензивни тренировки. Колкото по-инстинктивно играехме, толкова по-малко умствени усилия щяхме да хабим. Така създадохме нещо, което изглеждаше трудно, но всъщност беше много лесно. Съсредоточавах се на 100 процента върху непосредствената задача, но я изпълнявах автоматично и дори не я забелязвах.

Стопроцентовата концентрация е от ключово значение, когато играеш в зони с постоянно образуващи се нови и нови триъгълници, така че човекът с

топката винаги има две възможности за пас. Изборът му обаче се определя от третия човек. С това искам да подчертая, че решението за подаването не се взима от футболиста с топката, а от онези около него. Следващият пас зависи от посоката на движението им.

Ето защо направо полудявам, когато видя, че някой на терена стои на едно място. За мен е напълно безсмислено да се играе така. Владееш ли топката, всички единадесет души трябва да се движат. Да преценяват разстоянията до сантиметър. Въпросът не е колко бягаш, а накъде. Непрекъснатото образуване на триъгълници означава, че топката никога не спира.

В *Барселона* трябваше да започнем от нулата и ни трябваша четири години, преди да постигнем върха си със спечелването на Купата на европейските шампиони през 1992 г. До този момент всичко се свеждаше до усилените конкретизирани тренировки, добри упражнения и прецизни трансфери. Те трябваше да са максимално обмислени, тъй като правилото за максимум трима чужденци в отбор все още беше в сила. Днес няма ограничения за броя на чуждите състезатели в клуба и на терена, но тогава не беше така и това налагаше на скаутите съвсем различен начин на работа. И по тази причина не можехме да мърморим за цената на футболисти като Христо Стоичков, Михаел Лаудруп или Роналд Куман, макар че *Барселона* взе Стоичков и Лаудруп почти без пари.

Не успяхме да спечелим Ла Лига още през първата година през сезон 1988-1989 г., но както и с *Аякс* вдигнахме Купата на носителите на купи, като на финала победихме *Сампдория* (Генуа) с 2:0 с голове на Хулио Салинас и Лопес Рекарте. През втория сезон отново взехме Купата на краля и дойде времето да оберем плодовете на успехите си. Промяната в стила беше почти завършена и трябваше да поработим върху заставането по терена. Част от това беше привличането на някой като Христо Стоичков, тогава непознат българин, който, нека пак да кажа, ни излезе евтино. Трябваше ми човек като Христо не само заради футболните му качества, но и заради характера му. Той беше боец, инат в добрия смисъл на думата. Той можеше да разтърси отбор, в който нямаше кой знае колко силни характери, не само в съблекалнята, но и на терена.

По онова време стомахът ми започна да ме притеснява все по-често и по-често. Понякога започвах да се потя наглед без причина или повръщам внезапно. Вече бях отказал цигарите, но в края на февруари 1991 г. съпругата ми се намеси. Накара ме да отида с нея в болница и ме приеха. Кръвоносните съдове около сърцето ми бяха задръстени. Подложих се на тричасова операция и ми поставиха два байпаса. За мой късмет не бях получил инфаркт. Беше по-скоро атеросклероза, удебеляване на стените на артериите.

Заболяването не ме изнерви. Мнението ми за цялата процедура беше, че щом толкова много хора се стараят да оздравеят, няма смисъл след това пак

да съм болен. На моменти е много полезно да си известен. Когато хирургът кардиолог знае дяволски добре, че целият свят го гледа, ти е ясно, че човекът ще се постарее да извърши операцията възможно най-добре. Това е страхотно чувство.

След това започнах да проумявам все по-ясно и по-ясно, че са ми помогнали и са ме лекували не за да се откажа от живота, а да се възползвам от него по най-удачния начин. Освободих се от всякакви опасения, че ще умра млад. След проблемите със сърцето се отърсих от натрапчивата идея, че ще си отида млад като баща ми. Забравих я напълно.

Основният ми урок беше, че няма как да правиш нещо лошо за здравето си и да очакваш, че ще ти се размине. Например дали пушиш или не. След операцията се постарях да продължа да живея както и преди, е, може би с някои нови правила. Исках да се върна колкото се може по-бързо към нормалното ми всекидневие. Естествено, мислих много за пристрастеността ми към пушенето. Чудех се защо съм пушил толкова много и в продължение на толкова години, особено след като лекарите ми казаха, че 90 процента от проблемите със сърцето се дължат на пушенето. Няма как да не се замислиш. Осъзнах, че в продължение на години начинът ми на живот е бил несъвместим с поддържането на нормално здраве. Знаех, че пушенето може да причини рак, знаех, че вреди на сърцето, и пак продължавах да се залъгвам с извинението, че ми помага срещу стреса. Нямах никакви проблеми да си намеря причини да продължа да пуша.

След операцията мисленето ми се промени коренно, и то към добро. Спрях цигарите от днес за утре. Изритях ги от живота си. В същото време се заплених и от идеята да дам пример и на другите. Но не исках да се превръщам в лице на всякакви кампании срещу пушенето, имах много такива предложения, исках да направя нещо, което да ми бъде по вкуса, а и да е ефективно - да провокира действие, реакция, да е с универсален морал. Така се зароди идеята да заснемем видеоклип, финансиран от Министерството на здравеопазването на Каталуния. В него подритвам във въздуха не топка, а кутия цигари. При всяко докосване с глава, рамо, коляно или крак се чува сърдечен удар. Аз казвам: „Футболът винаги е бил моят живот“. След кратка пауза изритвам кутията далеч, а тя се пръсва. Финалната ми реплика е: „А пушенето за малко не ми отне живота“. Клипът беше дублиран на испански, каталунски, английски, френски и холандски и се излъчваше по цял свят. Ето такава послание исках.

Проблемите със сърцето доведоха и до друго откритие. Три седмици след операцията лекарите поискаха да ме поставят под наблюдение точно по време на един важен за *Барселона* мач с голямо напрежение, за да видят как реагира сърцето ми на подобни вълнения. Срещата беше *Барселона - Динамо* (Киев), четвъртфинал за Купата на европейските шампиони през 1991 г. От

болницата „Сант Жорди“ изпратиха специална апаратура и прикрепиха към гърдите ми всякакви вендузи, жици и бутони. Така можеха да следят сърдечния ми ритъм по време на двубоя, който гледах у дома по телевизията. Получи се наситен с емоции двубой, който *Барселона* реши чак в последната минута, но пулсът ми не се ускори дори за миг. След това ме изследваха и докато седях на скамейката, но резултатът беше същият - нищо необичайно. Имаше дори мач, в който пулсът ми се забави сякаш бях полегнал да дремна следобед. Единственият случай, когато се ускори, беше на среща с борда на *Барселона*.

Точно месец след хирургическата намеса се върнах край страничната линия като треньор, а няколко седмици по-късно *Барса* спечели първата си шампионска титла под мое ръководство. По време на целия мач не палех цигара от цигара, а стоях с близалка в устата. Смятах, че е приятна на вкус, а и ми помага да се боря със стреса, макар медицинските изследвания да не показваха, че съм под някакво напрежение.

Сезон 1990-1991 г. беше много специален, много поучителен, тъй като спечелихме първенството на Испания, но след това загубихме финала за Купата на европейските шампиони с 1:2 от *Манчестър Юнайтед*. Играхме много добре, загубихме най-вече заради лош късмет, но това ми показва, че все още не сме достигнали окончателната си цел, макар и да сме направили няколко големи крачки към нея.

Успяхме през следващия сезон, още една специална, прекрасна и щастлива във всяко едно отношение година. Започна се с трансфера на Рихард Вичге от бившия ми клуб *Аякс* в *Барселона*. В Амстердам току-що бяха избрали нов борд на директорите, а негов председател беше старият ми приятел Михаел ван Праг. Старият борд, който ме беше прогонил, беше оставил страхотна финансова каша зад себе си, а клубът беше обременен с дългове за милиони.

Признавам си честно, че накарах ръководството на *Барселона* да плати малко повече за Вичге, за да измъкна *Аякс* от трудностите. Доколкото си спомням, трансферната сума беше 8 милиона долара, а можеше да се разминем с 6 милиона. Но пък през годините бяхме похарчили толкова малко за нови футболисти, че клубът все пак ми дължеше нещичко.

Така започна една незабравима година. През май 1992 г. дъщеря ми Шантал се омъжи, а седмица по-късно *Барселона* спечели Купата на европейските шампиони за пръв път в историята си.

Вярно е, имахме и късмет, в това число и в чисто футболно отношение. В годината, когато станахме най-добри в Европа, едва не бяхме елиминирани във втория кръг на турнира от шампиона на Германия *Кайзерслаутерн*. Хосе Мария Бакеро отбеляза решаващото попадение в последната секунда на срещата, ако не беше станало така, нямаше да стигнем до финала срещу *Сампдория*. Това беше спасение свише, точно както години по-късно Андрес

Иниеста се разписа в края на мача срещу *Челси*, а *Барселона* триумфира в Шампионската лига, като на финала победи *Манчестър Юнайтед*.

Това показва колко много понякога успехът зависи от късмета. Но човек трябва да управлява късмета си. Ето защо като футболист винаги съм поемал инициативата. Ръководил съм мача, за да съм сигурен, че контролирам нещата. Така направих и на 20 май 1992 г. на стадион „Уембли“ срещу *Сампдория*. След деветдесетте минути на редовното време резултатът беше 0:0, а Роналд Куман щеше да отбележи историческия си гол в продължението. След четири години работа мисията ми беше завършена. През онази вечер на терена виждах отбора, който винаги съм си представял. Отбор, който има контакт с публиката, който освобождава нещо във феновете и е комбинация от добре тренирани каталунци и няколко внимателно подбрани попълнения. Разбира се, имаше и емоционални реакции. Снимката как прескачам едно рекламno пано и се препъвам в него обиколи целия свят и е типичен пример за онези моменти, когато правиш нещо, което не можеш да обясниш дори и на себе си. Правиш го, защото е първото, което ти хрумва. Може да е било емоция, може би не. Трябваше да изляза на терена и най-лесно ми се стори да прескоча паното, значи може да е било и проява на здрав разум.

Цяла Каталуния полудя след победата ни в Лондон. Радостта се лееше неудържима и няколко седмици по-късно, когато станавме шампиони на Испания за втора поредна година. Беше невероятно, но беше истина. През този сезон бяхме начело на класирането само веднъж, и то след последния кръг. Спечелихме у дома срещу *Атлетик* (Билбао), а *Реал* (Мадрид) загуби с 2:3 от *Тенерифе*. Като емоция първенството беше дори по-силно от успеха ни на „Уембли“. Всички стояхме в централния кръг на терена и чакахме последния съдийски сигнал в Тенерифе. Няма как да забравиш нещо подобно.

За жалост, Роналд Куман не успя да изпита чувството. Ринус Михелс, който тогава водеше националния отбор на Холандия, го беше повикал за приятелски мач. Когато чух, си помислих, че е някаква шега. Как би могъл един футболист да се справи с нещо такова? И то да го направи Михелс, точно той! Не можех да го разбера. Играеш цяла година за титлата, а накрая не можеш да дойдеш и да вдигнеш трофея. Беше прекалено глупаво.

Глава 7

Може да ви се стори като противоречие, но проблемите, които по-късно доведоха до разрива между мен и клуба, бяха родени през най-успешния сезон за *Барселона* през 1991-1992 г. Още веднъж се получи паралел с *Аякс*, след като бяхме спечелили турнира за Купата на носителите на купи през 1987 г. Щом има успехи, всички се радват заедно с теб във вихъра на лудостта. Това беше типично и за *Барселона* - докато се носехме на крилете на еуфорията, договорите бяха удължавани, дори и на играчи, които не се бяха представили на нужното ниво. Така че Нунес и вицепрезидентът Жоан Гаспарт отново взеха всичко в ръцете си. Гаспарт отговаряше за договорите, но, разбира се, той беше само машата на президента. Въпреки успехите ни отношенията ми с Нунес не бяха на бизнес основа. Не му вярвах. Той така и не успя да заличи усещането ми, че съм в клуба единствено за да се задържи той на трона си. Винаги съм чувствал, че трябва да съм силен, иначе ще затъна в неприятности.

Още в началото на следващия сезон стана ясно как успехите са се отразили на всички. През 1992-1993 г. отпаднахме още във втория кръг за Купата на европейските шампиони след поражение от *ЦСКА* (Москва) с 3:4 общ резултат от двата мача. Същия декември загубихме и двубоя за Междуконтиненталната купа с 1:2 от *Сао Пауло*. Това беше един от малкото случаи, в които загубата ми беше безразлична. Винаги съм се възхищавал на бразилския треньор Теле Сантана заради вижданията му, които издаваха неподправената му любов към футбола. Този човек беше имал честта да води Бразилия на световното първенство през 1982 г. Загубата на този фантастичен отбор от Италия ме накара да се замисля за нашето поражение от Германия през 1974 г. Но независимо от успеха на италианците хората помнят начина, по който играеше Бразилия, и имената на невероятната им полузащита с футболисти като Зико, Фалкао и Серезо.

Десет години по-късно Теле Сантана беше треньор на южноамериканския шампион *Сао Пауло* и прати собствения си дрийм тийм за мача срещу нас в Токио. След двубоя казах пред пресата, че ако ще те блъска кола, е по-добре да е „Ролс-Ройс“.

Титлата в испанското първенство отново се реши в последния кръг и отново *Тенерифе* ни помогна, като победи *Реал* (Мадрид) с 1:0 и ние измъкнахме първото място. Година по-късно съдбата се намеси в наша полза за трети пореден път. През 1994 г. лидер беше *Ла Коруня*, но изпусна дузпа в последната минута на последния си мач срещу *Валенсия* и резултатът остана 0:0. Това ни беше достатъчно да станем шампиони за четвърта поредна година.

През 1994 г. достигнахме и финала на Купата на европейските шампиони срещу *Милан*. Мачът беше няколко дни след като бяхме отпразнували титлата в Испания. Ето още един пример как нещата могат да се объркат, ако направиш крачка твърде рано или твърде късно, но не и навреме. Натрупаха се дребни грешки и доведоха до разгром с 0:4 от един отличен съперник.

След това започнаха да се появяват нови и нови проблеми. *Барселона* се движеше във възходяща посока вече шеста година. Имахме футболисти, които бяха израснали в клуба. Както и с *Аякс*, страхотното беше, че имахме не само талантлив отбор, но и чудесни момчета. Състезатели, които даваха много положителна енергия не само на мен, но и на другите.

В личния си живот поддържах добри отношения с някои от младите в състава. Никога не съм разделял личния от професионалния си живот. Редовно излизахме на ресторант или празнувахме рождените им дни. Стараех се поддържах и добри професионални взаимоотношения. Разбира се, играчите оставаха разочаровани, ако биваха пренебрегнати. От друга страна, бях и треньор, който се грижеше за контузените състезатели и ако някой от тях влезеше в болница, отивах лично да се уверя, че скалпелът няма да се забие в другия крак. За да мога да успокоя контузените си футболисти, си изградих навик да присъствам на операциите, да ги уверя, че щом треньорът е там, всичко ще бъде наред. Трябваше да обличам хирургически халат с шапка на главата и маска за уста. Така играчът се чувстваше по-спокоен и отговорността да постъпя така беше моя.

В резултат през годините у мен се изгради възхищение към медицинската наука. Повечето хирурзи нямаха нищо против и ме допускаха да присъствам на всякакви операции. Една от най-интересните беше мозъчна интервенция, в която участваше и клубният лекар на *Вашингтон Дипломатс*. Беше смайващо да наблюдавам как отстраняват част от черепа и разрешават проблема с невероятна прецизност. Наистина ми доставя удоволствие да гледам как истински експерти извършват специални процедури.

Бил съм свидетел на десетки операции и натрупах знания по въпроса, особено при контузии на краката. Затова и можех да предвидя, че нещата в *Барселона* ще се объркат, защото не разполагахме с най-добрите хора, които да се грижат за играчите ни.

След шест години изграждане на състава настъпи повратен момент. Сезонът беше 1994-1995 г., а на онзи етап клубът трябваше да се замисли сериозно как щяхме да започнем да подмладяваме талантливия, но вече застаряващ отбор. Това се прави стъпка по стъпка и е много важно ръководството на клуба да разбира какво се случва. Да оценява значението на дългосрочната стратегия и да може да се дистанцира от лудата радост на победите. Михаел Лаудруп и вратарят ни Андони Субисарета например щяха да преминат съответно в *Реал* (Мадрид) и *Валенсия*. Водеха се ожесточени

дискусии, но аз не исках да поема риска такива чудесни играчи да приключат кариерата си на пейката. Те не заслужаваха да бъдат дванадесетият човек.

В такива ситуации треньорът и бордът на директорите трябва да са от едната страна на барикадата. Това беше моментът Нунес да ме убеди, че не съм в клуба само за да задържи поста си, а че двамата работим за доброто на *Барселона*. Но той само потвърди подозренията, които таях през годините. Също като Тон Хармсен в *Аякс* Нунес започна да мърмори пред пресата. И както стана и в Холандия, малко журналисти прозряха истинското му лице зад маската.

Единственото хубаво нещо през сезона беше дебютът на сина ми Жорди в първия състав. На 10 септември 1994 г. той излезе за *Барселона* срещу *Сантандер*. Беше само на двадесет години, веднага вкара първия гол и имаше важен принос за крайния ни успех с 2:1. За съжаление, присъствието ми в клуба му докара най-вече неприятности с Нунес.

Последният ми сезон през 1995-1996 г. можеше да повтори под индиго последните месеци в *Аякс*. Години наред бях действал бързо и успешно на трансферния пазар, но през 1995 г. бордът изведнъж започна да недоволства. Исках например да привлека талантливия Зинедин Зидан от *Бордо*, но директорите не бяха чували за него и от сделката нищо не излезе. Все по-често започна да ми прави впечатление, че постът ми се пренебрегва, включително и от някои от лекарите, с които работехме. Някои си мислеха, че са недосегаеми. Най-грубият пример беше на една операция на наш футболист, за която се беше събрал екип от специалисти. Бяхме пред залата, когато изведнъж един от лекарите се обърна и заяви: „Това е моята болница и тук оперирам само аз“. Футболистът беше вече в операционната и никой не можеше да направи нищо. Там имаше хора, които бяха много по-опитни в тази област, но егото на въпросния лекар беше по-важно от всичко друго. По-важно от доброто за играча и клуба.

В личен план най-печалното последствие беше операцията, на която синът ми Жорди трябваше да се подложи в края на 1995 г. Беше на менискуса, сигурно най-лесната интервенция за хирург ортопед. За нещастие, операцията не мина добре и последствията за кариерата на Жорди бяха ужасни. Той има проблеми с коляното си дори и днес. Краката на Жорди бяха леко извити навън и при такъв пациент е абсолютно задължително хирургът да не проведе само операцията на коляното, но и да вземе предвид баланса в ставата, иначе проблемът само ще се задълбочи. Беше ужасно, но след операцията Жорди вече не можеше да тренира на 100 процента и така не успя да се възползва от способностите си.

През април 1996 г. вече беше ясно, че този сезон няма да успеем да спечелим трофей за пръв път от идването ми през 1988 г. Не бях недоволен от ходовете, които бяхме предприели за обновяване на отбора, но имаше

други, негативни неща, които като представител на всички играчи не можех да приема. Все по-често се криеше информация, а уговорките не се спазваха. Ситуацията беше крайно неприятна, а отношенията се влошаваха. И като гръм от ясно небе прочетох във вестника, че съм уволнен, а Нунес и Гаспарт щели да представят Боби Робсън като мой заместник. Беше просто нереално. Само преди няколко дни бях провел разговор с Нунес за следващия сезон и лично бях убедил Луис Енрике да премине от *Реал* (Мадрид) в *Барселона*. Той го направи заради мен. Нунес го знаеше, но си замълча за предстоящото ми уволнение.

Може би най-неприятното беше, че временно треньор стана моят приятел и дясна ръка Чарли Рексач. Той реагира така, сякаш това е най-естественото нещо на света. Не очаквах точно Рексач, който беше дори по-яръстен опонент на Нунес от мен, да направи това. Пострада от решението си още в първата тренировка. Жорди всъщност отказа да тренира под негово ръководство и се разрази скандал. В крайна сметка се реши Жорди да бъде в състава за мача срещу *Селта де Виго*, иначе публиката щеше да побеснее.

За щастие, този двубой се превърна в чудесен спомен. *Барселона* изоставаше с 0:2, но Жорди беше един от футболистите, които обърнаха резултата до 3:2. Но най-хубавото беше, че след като вкара победния гол, той излезе от терена и накара Рексач да стане и да му ръкопляска. След мача Жорди обясни, че е искал да даде на фенове-те възможност да благодарят на баща му.

Това беше и последният мач на Жорди за *Барселона*.

Беше тъжно, че нещата в *Барселона* щяха да приключат както с *Аякс*. Виждах мисията си в това да променя имиджа на *Барселона*, че е най-богатият клуб, но така и не играе по най-добрия или най-красивия начин. Фактът, че успех, не означаваше, че просто бях постигнал целта си, а и че отдадеността ми надхвърля задачите на треньора. Но най-големият проблем в *Барселона* е самият клуб. Всичко се върти около политиката. Това обяснява и отвращението ми към цирка от директори, които използват чуждите сантименти в своя полза и водят клуба си право към пропастта. Рано или късно обаче маските падат. Това се случи в *Аякс* с Хармсен, случи се покъсно и в *Барса* с Нунес. И аз съм доволен, че е така.

Ясно е, че кариерата ми е оказала голямо влияние на семейството ми. Ние имаме много здрава връзка и винаги сме се опитвали лудостта около нас да не ни засяга, но на Дани, Шантал, Сусила и Жорди не им беше никак лесно. От всичките ми деца под най-голямо напрежение беше синът ми Жорди, но този стрес го изгради като чудесния човек, който е сега. Почти всичките ми решения за кариерата имаха огромно влияние върху живота на Жорди. Когато през 1983 г. напуснах *Аякс* като играч, той остана в младежката школа, а аз отидох във *Фейенорд*, за да си разчистя сметките с клуба. По-

късно си тръгнах от „Де Меер“ като треньор, а той трябваше да изостави клуба и приятелите си. Оказвах влияние върху живота му и след това, понеже хората в Барселона, както и в Амстердам, не спираха да му натякват, че е в отбора единствено защото е син на треньора.

Ето защо дебютът му за националния отбор на Холандия и участието му на европейското първенство през 1996 г. беше най-хубавото, което можеше да ми се случи. Националният мениджър Гус Хидинк го повика изцяло по собствена преценка, аз не съм се намесвал по никакъв начин. Емоцията ми достигна върха си, когато на европейското първенство Жорди отбеляза първия гол срещу Швейцария в Бирмингам. В такива моменти миналото минава като лента пред очите ти - грубото отношение, клюките, нещастията... Но ето че на тридесет метра под мен Жорди беше на терена и доказа, че е преминал през всичко, без да се пречупи. Не мога да опиша колко горд се чувствах. Не мога да се сетя за много моменти, в които съм бил толкова развълнуван. Понякога кожата ти настръхва, когато видиш как някой се представя изключително. Ако някой е просто добър, няма да се трогна кой знае колко, но наистина изтръпвам, ако той направи нещо невероятно. Лекоатлетът Едуин Моузес например спечели повече от сто последователни финала. За мен това е фантастично, страхотно. Когато си толкова добър и печелиш толкова често, е човешко да се преситиш. Но години наред той не изневери на отдадеността си, бягаше на топ ниво в сряда и подобряваше резултата си в неделя. Ако успеете да постигнете нещо такова, значи сте велик, нещо много повече от спортист.

Това качество се вижда и в други състезатели на световно ниво. Тези на върха, без значение какъв е спортът им, изпитват неутолим глад за победа още от първия съдийски сигнал или изстрела на стартовия пистолет. Това е култура, която някои хора носят в себе си, нещо много повече от обикновено качество. Това е нещо в ума и в тялото и се проявява в най-красивите моменти.

Играчите, които притежават такъв нрав, са наясно не само че постигането на съвършенство е трудно, но и знаят точно колко трудно е. Хора като мен, които са откривали тази култура в себе си, я уважават много. Те усещат, че винаги има какво да доказват и ще го докажат. Това е изключително хубаво, истинска мистерия и не е въпрос само на талант, а на изпипване и на най-дребните детайли. Разбира се, нужни са и качества, иначе няма да достигнете нужното ниво. Винаги съм се наслаждавал, когато гледам играта на най-добрите.

Затова бях и толкова горд е Жорди, който винаги е правел каквото трябва. Видях, че има талант за футбол, още когато беше момче. Личеше си по начина как риташ топката. Но не може да се каже, че съм му обръщал внимание всеки ден. Живеехме в апартамент в Барселона - ако риташ топка вътре, все

ще направиш беля. Занимаваш се с топката, но не играеш истински футбол. Той започна да го прави чак когато се върнах в *Аякс*, тогава Жорди беше на около десет години. Дотогава го оставях да следва собствения си път. След това, в Америка, можеше да играе футбол на улицата. Там имаше и летни лагери, а децата бяха ангажирани с футбол по цял ден. Вашингтон беше проевропейски ориентиран град и много хора пращаха децата си в такива лагери. За Жорди беше много полезно, тъй като подобри английския си и се занимаваше със спорт на добро ниво.

Когато се върнахме в Холандия, той започна да тренира с *Аякс*. Изведнъж Жорди заигра доста добре. Още по-хубаво беше, че в градината на къщата ни във Винкеveen имахме малко игрище с врати. Беше фантастично да ритаме заедно там, виждах, че е добър играч, макар и по някакъв странен начин. По-силният крак на Жорди беше левият, но това си личеше само когато изпълняваше дузпи. С десния си крак не беше толкова уверен, а това е много любопитно, когато го откриеш на толкова ранна възраст.

Жорди трябваше да се справя с някои предизвикателства още откакто беше момче, а моето име отново беше замесено. Ако играеше зле, значи приличаше на майка си, ако направеше добър мач, всички казваха, че има качествата на баща си.

Човек би могъл да се справи с нещо подобно, но нещата се промениха, когато аз отидох да играя за *Фейенорд*, а той остана в *Аякс*. Това беше много труден период. Благодарен съм на мениджъра Хенк ван Тойненбрук, който веднага направи Жорди капитан на младежкия отбор. Това беше много специален жест, особено за толкова малко дете. Има неща, които помниш завинаги. Треньорът на Жорди успя да преобърне ситуация, която иначе можеше да навреди много на сина ми. Ван Тойненбрук показва нюх и разум, а за мен това беше изключително ценно. Между другото, не се сещам някой в *Аякс* да е казал лоша дума за Жорди или че по някакъв начин е привилегирован само защото е мой син. Ако е имало нещо подобно, сигурно щях да разбера от Дани, която винаги придружаваше Жорди като малък. Докато бях футболист, а след това и треньор в *Аякс*, аз почти нямах възможност да го водя където и да било.

Жорди много харесваше *Аякс*, но през 1988 г. той беше едва на четиринадесет години и трябваше да дойде с нас в Барселона. Там премина проби в школата и игра за клуба през осемте години, в които бях треньор. Всяка година се приближаваше с още една стъпка до първия отбор и през 1994 г. аз най-накрая реших, че е достатъчно добър, за да го включа. Беше на двадесет години, доста възрастен за дебют, но това нямаше значение. Още с идването си в *Барселона* като тийнейджър Жорди се озова в странната ситуация, че като чужденец можеше да играе в регионалните първенства, но не и в националните. Това беше налудничаво. Жорди можеше да бъде в Б

отбора, който участваше в каталунската лига, но не и в първия отбор, който се бореше в националния шампионат.

Но един холандец няма как да се примири с нещо подобно, така че се замесих в една малка провокация. Звъннах във футболния съюз и казах: „Обаждам се да ви съобщя, че в неделя той ще играе за първия отбор. Да знаете, че няма да приема, ако сте решили да наказвате някого или нещо подобно. Аз съм холандец, треньор съм на *Барселона*, не съм тук за ден или два. Синът ми има същите права като което и да било друго хлапе в Испания, Каталуния или където и да било. Няма да търпя никакво противопоставяне. Плащам си данъците, правя всичко, което правят нормалните хора, така че децата ми имат същите права“. Жорди беше в състава, игра в мача, но наказания не последваха. Мисля, че във футболния съюз най-последно разбраха, че не са прави и просто са пропуснали да променят едно остаряло правило.

Окей, с всичко това само се опитвам да кажа, че Жорди премина през много изпитания. Неслучайно някои говорят за „синдром на Жорди“. Напрежението да излезеш на терена с фамилията Кройф на фланелката е голямо, но ситуацията се усложняваше допълнително заради това, че и двамата работехме в *Барселона*. Изборът дали да го пусна в игра или не трябваше винаги да бъде подчинен на крайно обективно решение.

В *Барселона* можех да следя развитието му, тъй като исках да имам постоянен контрол върху три отбора - първия, втория и третия. За да го направя, трябваше да имам директна връзка с треньорски екип и да знам кога някой футболист е готов да мине едно ниво нагоре. Винаги съм смятал, че трябва да дадеш някому шанс в мига, когато ситуацията го позволява. Не ми пукаше дали играчът беше от младежкия или от втория отбор. Казано накратко, пускаш го в дълбокото и гледаш дали може да плува.

Така стана и с Жорди, повече или по-малко. Той трябваше да играе така, че да е най-добрият, защото последното нещо, което искаш като баща, е 100 000 души да освиркват сина ти. Намираха се и глупаци, които кряскаха, че нарочно бутам сина ми нагоре. Не беше така, той трябваше да е достатъчно силен, за да може да се защити и при най-тежки обстоятелства.

Начинът ми на мислене беше тъкмо обратен на онова, което викаха идиотите. Жорди измина много дълъг път, преди да реша да го пусна за първи път. Трябваше да достигне нивото, в което да може да се защити срещу критиките на 100 000 души по трибуните. Или по-скоро да убеди всички тези хора, че критиките им са неоснователни. Футболът може и да е игра на грешки, но човек трябва да има качествата да се издигне над тях. Трябва да е психически и физически готов.

Ако някой си мисли, че съм се отнасял към сина ми с привилегии, значи нищо не разбира от футбол. Никога не съм си позволявал нещо подобно. Важните хора за мен са онези, които ме подкрепят, с които работя всеки ден

и с които разговаряме за играчите. Седнахме с Тони Бруинс Слот и с Карлес Рексач и си зададохме въпроса: „Готов ли е? Да, готов е. Значи може да играе“.

Това беше всичко. Отборът го прие като най-естественото нещо в света. Момчетата бяха свикнали с него. Жорди тренираше като всички останали, често беше в съблекалнята и всички го познаваха. Да, началната точка на всичко винаги са качествата и основата. Може ли човек да се справи, или не може? Той можеше и дебютира в домакинството срещу *Сантандер* на 10 септември 1994 г.

Най-изненадана беше Дани. Тя нямаше никаква представа, че Жорди е сред титулярите. Седеше на трибуните и изведнъж видя как синът ѝ излиза на терена. Ето тогава се замесих в истински неприятности, не в клуба, а у дома. За щастие, всичко мина отлично, дори страхотно. Жорди вкара за 1:0 с глава след плонж още в осмата минута. Спечелихме с 2:1, той беше един от най-добрите в мача и публиката го изпрати с ръкопляскания на крака.

Барселона ме уволни през 1996 г. и, за жалост, Жорди също трябваше да се махне. Виждахме какво ще стане, беше част от плана да ме разкарат. В *Барселона* имаше строго правило да не се допуска футболист да навлезе в последната година на договора си. Всички играчи имаха контракти за още две или три години. Така през сезона никой не мрънкаше, че договорът му изтича. С Жорди обаче не се случи така. Той беше един от младите футболисти, преминали в първия отбор от втория, но договорът му не беше променен, каквато беше обичайната практика при такава ситуация. Година след дебюта си той продължаваше да се представя добре.

Все по-често и по-често обаче му се налагаше да почива в деня преди мач, а понякога и след това. Дължи го на лекаря, който не само обърка операцията му, но след това беше замесен и в заговора договорът на Жорди да не бъде подновен. След като този човек го оперира, бордът не спомена и дума за удължаване на договора. През декември 1995 г. синът ми беше постигнал устно споразумение, но никой не го потърси с писмено предложение. Жорди се опита да разбере какво става, но всеки път го отпращаха с обяснението, че уточняват последните подробности. През април той поиска нова среща, но тогава вече беше ясно, че са го използвали като пионка в политическата игра срещу мен. Ситуацията беше изключително неприятна. Мен ме уволниха, а неговият договор изтече.

После от клуба се опитаха да претендират, че държат жълтата му карта (без т.нар. жълта карта играчът не може да получи друг договор - бел. прев.) и ние решихме да вземем мерки. За щастие, Жорди успя да докаже, че договорът му не е бил подновен, и така можеше да напусне като свободен агент. Нунес даде пресконференция и наговори какви ли не хули, само и само да опетни името на Жорди. Уж искаше да се отърве от него, а изведнъж взе

да го замеря с кал и да твърди, че е стигнал до това ниво единствено благодарение на мен, а накрая бил приложил всякакви номера, за да си тръгне като свободен агент.

Жорди обаче бързо разбра, че доброто ражда добро. Мениджърът на *Манчестър Юнайтед* Алекс Фъргюсън го харесваше много. В Шампионската лига бяхме победили *Юнайтед* с 4:0, а Жорди игра страхотно. Ето че на двадесет и две години той премина на „Олд Трафорд“ и отново беше сред добри хора, а не сред змиарника в *Барселона*. В Англия беше с играчи като Дейвид Бекъм и Ерик Кантона. Всички го приеха с отворени обятия. Едно нещо ми направи много силно впечатление през годините - най-добрите футболисти почти винаги бяха много добри хора. Не мога да се седя за спортист на елитно ниво, който да е подлец или да тормози останалите. Няма такива. Всеки може да си мисли каквото ще за Кантона, Бекъм или когото и да било, но всички тези звезди помагаха на младите момчета. Чувството е много хубаво. Често във вестниците има, как да се изразя, интерпретации или лични мнения за някои хора, наречете го както щете, но когато се срещнеш лично с тях, виждаш, че негативните статии не са верни. Нито един спортист на топ ниво не ми е отказал услуга.

Семейството ни остана в Барселона, а през 1996 г. Жорди пое в друга посока и вече не беше под крилото ми. Нямах никакви проблеми с това. Дори не ходех на всичките му домакински мачове. Мислих много, но в крайна сметка Жорди беше млад мъж, напълно способен да се оправя сам, нямаше нужда да съм все край него. Опитах се да намеря някакъв баланс. Знаех, че ако започна да го гледам на „Олд Трафорд“ постоянно, нещата няма да спрат само с това. Щеше да ми се наложи да говоря с пресата, мениджърът щеше спонтанно да ме кани да се видим зад кулисите. За мен това е напълно нормално, но Жорди вече беше негов играч, не мой. Ситуацията беше много любопитна. Ще ти се да отидеш, но не го правиш.

Естествено, ходих на няколко мача на *Манчестър Юнайтед* и неизбежно се натъквах на сър Алекс Фъргюсън. Понякога контактите ни трябваше да бъдат не приятелски, а професионални. Често това зависеше от играта на отбора - дали футболистите са се представили добре или не, дали Жорди беше на ниво или не и, разбира се, дали бяха спечелили. От време на време ми се налагаше да си играя на криеница, за да избегна неловки конфронтации. С Дани бяхме на мнение, че няма да ходим до Манчестър, ако нещата в клуба не се развиваха както трябва. Щяхме да отидем на другия домакински мач.

Същото стана и през 2000 г., когато Жорди премина в *Алавес*. Треньорът понякога се допитваше до мен просто от любопитство. Президентът също се интересуваше живо и ми се обаждаше със сърдечна покана да седна до него. Това е донякъде нормално, но в същото време и не е, тъй като можеше да се

отрази на сина ми. Ако трябва да съм честен, винаги съм смятал такива ситуации за много трудни. Така или иначе Жорди прекара четири чудесни години в Манчестър. За мен това също беше добре. Вече не бях треньор и разполагах с цялото време на света да се занимавам с каквото искам. Например редовно да гледам английски футбол, който наистина много харесвам. Обичам невероятната футболна атмосфера на Острова. За жалост, така и не успях да играя там, тъй като по мое време все още действаше ограничението за чуждестранни футболисти. Затова за мен беше чудесно, че Жорди имаше този шанс, при това в най-великия английски клуб. Синът ми можеше да направи нещо, което аз не бях постигнал. За мен това беше просто фантастично.

Радостта ме завладя още със стъпването на „Олд Трафорд“. Всички на стадиона се познаваха. Срещаш се с бивши съперници на терена. Боби Чарлтън, разбира се, беше винаги там. В интерес на истината не бях личен познат с никого, но имах усещането, че познавам всички. Това е някакво лудо чувство, да усещаш, че си на място, където познаваш всички. Естествено, това не е така в буквалния смисъл на думата, но чувството е такова.

Беше страхотно да гледам сина си от трибуните. Английските фенове също ми допадат, те изпитват истинско уважение към добрите футболисти. Не само заради уникалния им талант, но и защото се раздават на 100 процента. В Холандия не е така, нито пък в Испания освен в *Атлетико* (Мадрид). Привържениците на този клуб уважават хората, които оставят сърцата си на терена. Английските фенове обаче са неразривно свързани с отбора си. Това е в кръвта им. Винаги го подкрепят, в добро или в лошо. Ето защо умеят и да губят, стига любимците им да не са пестили усилия.

В Англия Жорди откри и брата, който аз и Дани не можехме да му дадем. Така приемахме Роберто Мартинес. По онова време Жорди играеше в *Манчестър Юнайтед*, а Роберто беше в *Уигън Атлетик*. Двата станаха неразделни и не изключвах възможността един ден да заиграят заедно. Бяха двама страхотни и талантливи младежи, като футболните им качества също бяха от значение. По-късно внукът ми игра две години в *Уигън* под ръководството на Роберто. Беше във втория отбор, но и това беше хубаво за развитието му. Редовно ходех да го гледам и виждах, че Роберто се справя много добре и като мениджър. Дори спечели Купата на Англия, при все че *Уигън* беше сравнително малък клуб. И за Роберто може да се каже, че е добър човек - открит и с честно лице.

Жорди се справяше отлично в Англия. Това беше и страната, която свързвам с най-хубавия си спомен за него като футболист - гола му за Холандия срещу Швейцария на стадион „Вила парк“ на Евро '96. Спечелихме с 2:0. Това е един от онези прекрасни мигове, които ми дават

усещане за покой. Мислиш си - видях го съвсем ясно, той го направи и го направи в точния момент.

Нещо такова се случи и в последния му мач за *Барселона* под ръководството на Рексач. След неговия край той излезе от терена и отсече: „Довиждане, тръгвам си“. Това е нещо специално в характера му, без да броим футболните му качества - той умее да накара нещата да се случат в мига, в който трябва.

Естествено, не мога да подмина нещо подобно без емоции. Така е, вълнувам се, то е вътре в мен. Всъщност това не е емоция, а гордост. Може и да не ми личи, но я изпитвам. Хората видяха реакцията ми на трибуните след важния гол срещу Швейцария, видяха и как в мача срещу *Сампдория* се опитвам да прескоча рекламното пано, но се спъвам. Понякога просто трябва да направиш нещо.

Ако погледнете цялата кариера на Жорди, ще видите, че отначало беше страхотна, после не чак толкова, а накрая дори никак. Но мога да кажа, че ситуацията беше фантастична както за мен, така и за него. Чудесно е да видиш, че поема по свой път като директор в *Макаби* (Тел Авив) и показва собствен начин на мислене. Той е много пряк човек. Ако каже нещо, значи ще го направи.

Жорди прави много хубави неща по неговия начин - с безкрайна честност. Това е скритата му сила в ужасно сложното място, където се намира. В *Макаби* има три типа играчи - евреи, палестинци и араби. Всички живеят и играят там. Жорди се опитва да пусне най-добрия си отбор, но мнозина от феновете, които са предимно евреи, негодуват, ако на терена излезе палестинец или арабин. Но Жорди защитава всички. Според мен това е страхотен опит, невероятно обучение.

Като дръпнеш чертата, виждаш, че кариерата на Жорди беше невероятна въпреки физическите му проблеми. Стигна до националния отбор на Холандия и игра за велики клубове като *Аякс*, *Барселона*, *Манчестър Юнайтед*, *Алавес* и *Еспаньол*. После имаше удивителния шанс да получи свободна роля на терена под ръководството на холандския наставник Ко Адриансе в *Металург* (Донецк) в Украйна, преди през 2010 г. да се откаже като активен футболист с *Валета* в Малта и да стане мениджър. Беше в Малта и в Кипър, а сега е в Израел. Всичко това показва, че Жорди е много силен характер. От друга страна, едно време беше момче с дълга коса, а сега е почти опадала. Подозирам, че това го притеснява повече, отколкото си давам сметка. Ето защо за мен е наистина специално, че днес той е на такъв етап от развитието си.

Глава 8

Имах възможност да проследя всичко случващо се с Жорди в *Манчестър Юнайтед*, защото за пръв път през живота си не бях активно ангажиран с футбол. Не бях играч, не бях и треньор, но не ми беше скучно и за минута. Аз искам да се развивам непрекъснато, това винаги е било част от мен. Винаги съм бил идеалист като футболист и треньор, сега исках да приложа опита си в нови предизвикателства.

Идеята проработи още от самото начало. Бях добър в почти всичко, с което съм се занимавал. Ходех на мачове на Жорди, но освен това имах колонка в секцията „Телеспорт“ на вестник „Де Телеграф“, пишех статии за пресата в Испания, а и коментирах мачове за холандската обществена телевизия НОС. Обърнаха се към мен и за подкрепа на здравни клиники. Разширявах хоризонтите си и се чувствах добре. Не ми се налагаше да правя нещо друго. Треньорската професия никога не ми е липсвала, защото не ми беше приятно да се занимавам с нещо, което вече бях правил. Не желяех да се повтарям, а да продължа напред.

Искам да посрещам всичко открито и понякога на пътя ми се изпречваха изненади, като например мачовете с по шест човека, които организирахме с Крейг Джонстън и Яп де Грот. Крейг е австралиец, но е роден в Южна Африка и стигна до националния отбор на Англия, докато играеше в *Ливърпул*. Майката на Яп е американка, баща му е бивш нападател на *Аякс*, но той е израснал предимно в Тексас. Да кажем, че и двамата са отгледани в чужбина. Хрумна им да превърнем упражнението с шестима в отбор в забавление, тоест да играем на по-малък терен и с по-малки врати. Така се създават много повече положения, има повече удари и падат повече голове.

Футболът обаче се съчетаваше с музика, така че имаше и американски привкус. Целта беше да забавляваме публиката и да вдъхновяваме младите. Схванах идеята на секундата. Това не беше просто упражнението, което бях изпълнявал в *Аякс*, бях го използвал и като треньор. Отбор с шест човека ти дава всичко необходимо - техника, скорост и заставане по терена. Може да се използват три линии, а усвоените умения лесно се прехвърлят в мач единадесет срещу единадесет.

Решихме да поръсим правилата с малко от „Соса на Кройф“ - моят номер 14 щеше да присъства по някакъв начин във всички мачове. Срещата например се състоеше от две полувремена от по седем минути, теренът беше дълъг 56 метра (14 x 4) и 35,32 метра широк, колкото стандартна врата от 7,32 метра с две полета по 14 метра до всяка от гредите. Измислихме и правила, за да направим играта по-бърза и по-привлекателна. Примерно, ако

топката напуснеше очертанията на терена, можеше да я върнеш в игра с хвърляне с ръце или с подаване с крак. Нямаше засада при странично хвърляне с ръце, но ако топката се вкараше в игра с крак, правилото за засада важеше. При жълт картон футболистът напускаше терена за две минути и не можеше да бъде заменян. При втори жълт картон се вдигаше червен и играчът излизаше от игра.

Едно от хубавите правила беше, че вратарят трябваше да хвърли топката към центъра до десет секунди след отбелязан гол. Другият отбор можеше веднага да изпълни център и да атакува, дори и ако съперниците им още се радваха. Равен резултат нямаше. Най-важно беше да забавляваме зрителите и при равенство в редовното време се биеха дузпи. Играчът тръгваше с дрибъл от централната линия и имаше пет секунди да стреля. Победата даваше три точки, загубата - нула. Същото се отнасяше и за успех с дузпи.

Както виждате, отнасяхме се много сериозно към мачовете с по шест човека в отбор и затова надали е изненадващо, че онова, което през 1997 г. започна като забавна тренировка, след шест години се превърна в откриването на „Игрищата на Кройф“ - градски терени, изградени от фондацията „Кройф“, за да може повече деца да играят футбол. Това ми се стори удивително заради няколко неща - бях започнал нещо, а години по-късно то се беше превърнало в напълно нов план. Както стана и с мачовете шестима на шестима.

Новата игра се разви дотолкова, че на 27 януари 1997 г. проведохме първия турнир в новия формат. Беше на „Амстердам арена“, новооткрития стадион на *Аякс*, а участници бяха *Аякс*, *Милан*, *Ливърпул* и *Глазгоу Рейнджърс*. Тогавашният президент на УЕФА Ленарт Йохансон реши, че това е страхотно и веднага ни подкрепи.

Това беше футбол на най-високо ниво, съчетан със забавление, тъй като културата на участващите страни беше такава. Бяхме разположили огромни екрани зад вратите, на които се показваше триизмерно повторение на головете. Всяко движение на футболистите се записваше. Не искахме да създадем просто едно красиво събитие, искахме да го превърнем в живо предаване, да заинтригуваме целия свят. Привлякохме CNN и MTV, а за музикален канал това беше перфектно събитие, тъй като известни футболисти като Пол Гаскойн, Паоло Малдини, Стив Макманамън и Патрик Клуиверт говореха за музика.

Постигнахме страхотен успех. На стадиона имаше 47 000 души, а още милиони телевизионни зрители от повече от сто страни видяха как *Милан* спечели финала след изпълнения на музиканти като Джери Марсдън, Юсу Н'Дур, Масимо ди Каталдо и Рене Фрогер.

Мачовете шестима на шестима доведоха и до срещата ми с Питър Брайтман, който отговаряше за събитията извън футбола на „Амстердам арена“. Питър живееше в Лондон и поддържаше връзка с мастити

бизнесмени, които искаха да въведат елитния футбол в Ирландия. Всяка седмица стотици хиляди ирландци пътуваха до Англия, за да гледат футболни мачове. Инвеститорите бяха решили да изградят голям футболен стадион в Дъблин. Лондонският *Уимбълдън*, който тогава нямаше клубен стадион, но играеше във Висшата лига, се съгласи да се премести в столицата на Ирландия, стига да запази лиценза си. Така лудата по футбола Ирландия щеше да има свой клуб в английския елит.

Проектът ме привлече с пацифистката си идеология. Клубът щеше да играе във Висшата лига на Англия, а католици и протестанти от двете страни на границата щяха да викат за него от трибуните и да се радват при всеки гол. Идеята беше в размирно време да се основе футболен клуб, но в името на мира. Аз бях неутрална страна, необвързан и ме помолиха да поведе начинанието. Католиците и протестантите се бяха запънали като магарета на мост, но аз не изповядвах тяхната религия и затова бях идеалният посредник. Пътувах често до Лондон, за да уредя нещата с инвеститорите. Отново работех по уникален проект, а и си прекарвах времето в един от любимите ми градове.

За съжаление, планът се озова в задънена улица, тъй като Футболният съюз на Ирландия не ни съдейства. Хората в него се заинатиха, че щом играеш в Ирландия, трябва да участваш във вътрешното първенство. За мен това беше просто срамно и не го разбирах. Нима *Андора* и *Монако* не играеха в испанския и френския шампионат? Проблемът остана нерешен, а Ирландия няма клуб на елитно ниво дори и днес. Е, за мен това беше трупане на опит, както често ми се случваше. Не знаеш какво става, но знаеш, че нещо става.

Същото се отнася и за решението на испанския съдия през 1999 г., три години след като напуснах *Барселона*. Според клаузите в договора ми имах право на два бенефисни мача, но президентът на клуба Хосеп Луис Нунес ги оспори. Съдът реши, че правото е на моя страна, с условието, че двубоите трябва да се организират възможно най-бързо. Задачата беше почти невъзможна, но се справихме. Първият двубой беше на 10 март в Барселона, а вторият беше на 6 април в Амстердам. Бяха две незабравими вечери.

На „Камп Ноу“ цели 100 000 души можаха най-после да отдадат почит на дрифт тийма от началото на деветдесетте години на миналия век. Някои от играчите го заслужаваха дори повече от мен. Години наред Нунес се опитваше да заличи спомена за онзи фантастичен период, но на бенефиса феновете показаха, че още го помнят. Не ми се случва често, но след последния съдийски сигнал настръхнах целият, особено когато играчите се струпаха около мен в централния кръг и имах възможността да благодаря на феновете от името на всички. Емоцията беше огромна, не можех да мисля и преди да се усетя, запях клубния химн, а целият стадион ме последва.

Фантастичен момент, но най-хубавото беше, че най-после се въздаде справедливост.

Месец по-късно отново настръхнах. В *Барселона* все още се разправяха как са минали тържествата по честването на дрийм тийма с феновете, но в Амстердам целият *Аякс* беше на нокти - привърженици, играчи, персонал, домакини, момчетата, които подаваха топките, просто всички.

Аякс щеше да чества вековен юбилей след година и клубът не искаше да засенчва голямото си тържество, затова кръсти бенефиса ми „Тридесет години финали“. Бяха поканени всички футболисти, участвали във финал на международен турнир. Събраха се около петдесет човека, от Пит Кайзер до Брайън Рой, от Йохан Неескенс до Арон Винтер и от Марко ван Бастен до Денис Бергкамп. Вечерта щеше да бъде изпълнена с носталгия. Щеше да става дума единствено за футбол, но *Аякс* се гради именно на това. Бенефисът започна със старата гвардия, последва едно полувреме между *Аякс* и *Барселона*, а вечерта приключи е четиридесет и пет минути, в които едни срещу други застанаха отборите на *Международен Аякс*, в който бяха бивши играчи на *Аякс*, преминали в клубове зад граница, и испанските шампиони.

Както и в *Барселона*, в Амстердам също се получи голямо празненство. Черешката на тортата беше връщането на Марко ван Бастен на терена. Докато беше в *Милан*, той беше принуден да прекрати кариерата си поради контузия и за известно време остана далеч от играта. Травмата в глезена му беше станала хронична, обостряше се при натоварване, а това не му даваше мира. Беше казал, че няма да участва в бенефиса, но ще дойде за първия съдийски сигнал и ще изпълни центъра. Бенефисът започна, Ван Бастен го нямаше никакъв, но изведнъж го видях до страничната линия, облечен в екип. Химията на съблекалнята го беше завладяла и той беше готов да се включи. Моментът беше много специален. Целият стадион „Амстердам арена“ се смълча, тъй като хората не бяха сигурни, че това е именно Марко ван Бастен, но когато се убедиха, че е така, човек след човек станаха на крака и 50 000 души го засипаха с невероятни овации.

По-късно същата вечер в хотел „Хилтън“ бяха положени основите на една друга идея. Бяха се събрали много играчи на *Аякс*, за да поговорят един с друг, а и с всички останали. Сред тях бяха Съорен Лерби и Симон Тахамата, двама бивши играчи на *Аякс*, които обаче изгледаха мача от пейката, тъй като бяха участвали в европейски финали, но с други отбори. Затова и не влязоха в игра. Това остави лошо впечатление, тъй като такива футболисти заслужаваха да са на почетната стълбица. Но няколко седмици по-късно решението ми беше сервирано на тепсия. Неведнъж бях споделял с моя тъст, че искам да основа собствена фондация, идеята се въртеше в главата ми, откакто във Вашингтон се бях докоснал до Специалните олимпийски игри.

Често ме молеха да участвам във всякакви благотворителни инициативи, но рядко ми казваха как е бил използван приносът ми или какво е постигнато с него.

През 1997 г. основах фондацията „Йохан Кройф“ и бях твърдо решен да започна да развивам дейност в Холандия, като използвам приходите от бенефиса. Първо установих контакти с швейцарската агенция за защита правата на децата „Тер дез’Ом“, за да мога „да науча занаята“, имах и частично финансиране от Холандската национална лотария. В една от първите ни брейнсторминг сесии някой предложи да организираме нещо, което би позволило на елитния футбол да направи жест към обществото. Да е като красив и специален завършек на двадесети век.

В „Де Телеграф“ щях да напиша кои според мен са играчите на века в Холандия, а читателите щяха да могат да си купят картички с автограф на всеки от избраните. Приходите от продажбите щяха да финансират младежки проект в Байлмер в Амстердам, а и да направим специален подарък на фен клуба на националния отбор.

Имаше обаче един проблем. Колкото и добре да се продаваха картичките, пак нямаше да успеят да покрият всички разходи. Трябваше да организираме някакво събитие. Спряхме се на демонстративен двубой, който да покаже най-доброто от холандската футбол-на школа - Мачът на века.

Проектът беше великолепен. На 21 декември 1999 г. най-добрите национални треньори и играчи в историята на Холандия се събраха заедно на „Амстердам арена“. Към тях се присъединиха и най-добрите чужденци, играли в Ередивизи. Треньор на единия отбор беше Ринус Михелс, който имаше състав от около четиридесет национали - от Денис Бергкамп до ветерана Фаас Вилкес. При чужденците картината беше същата. Водеше ги Бари Хюз, а Съорен Лерби и Симон Тахамата бяха в отбора му. Идеята беше на тях двамата, това беше достойно сбогуване с двадесети век. Нямаше значение дали на терена бяха Ове Киндвал, Ралф Едстрьом, всички играеха с клубните си екипи на *Фейенорд*, *ПСВ* и *Аякс*. Три отбора в един състав.

Вечерта завърши с подаръка от играчите за фен клуба на националния отбор - дванадесет статуи на най-добрите единадесет холандски футболисти за двадесети век и най-добрия национален треньор. Ринус Михелс, Едвин ван дер Сар, Рууд Крол, Рууд Гулит,

Франк Рийкард, Йохан Неескенс, Вим ван Ханегем, Абе Ленстра, Марко ван Бастен, Пит Кайзер, Фаас Вилкес и моя милост бяхме отлетели от бронз и всички все още стоим до входа на спортния център на КФСХ в Цайст. Приходите от Мача на века бяха около един милион гулдена, повече от достатъчно за строежа на мултифункционалния спортен комплекс в Байлмер. Останалите средства бяха за фондация „Йохан Кройф“. Но още по-

хубаво беше посланието, което предадохме с националните състезатели, като показахме, че в името на спорта могат да се направят толкова много неща.

Винаги се опитвахме да измислим начини да накараме нещата да се задвижат. Един от хубавите примери е с „Балът на Винтер“. Заедно с Яп де Грот и с комика Раул Хеерче разработихме план да организираме футболен мач в театър. Хрумна ни във вихъра на момента, като идеята беше, че изключителните футболисти са всъщност артисти и затова могат да играят и в театъра. Първо се посмяхме, но през юни 2003 г. се случи тъкмо това.

Мястото беше „Концертгебау“ в Амстердам, а събитието беше официалното прекратяване на кариерата на Арон Винтер, който дебютира в *Аякс* под мое ръководство. Старият му съотборник Франк Рийкард се беше притеснил как Арон ще се сбогува с футбола, а това е още едно доказателство, че футболистите никога не забравят един за друг. Почти всички играчи, с които Винтер беше излизал на терена с екипите на *Аякс*, *Лацио*, *Интер* (Милано) и националния отбор на Холандия, намериха време и уважиха прощалната му церемония. От Марко ван Бастен до Роналдо и от Пол Инс до Роберто ди Матео. Дойдоха, за да играят не на стадион, а в един от най-красивите театри на Холандия. Компанията за текстилни технологии „Роял ТенКате“ положи килим изкуствена трева с размери 25 x 25 метра в голямата зала на „Концертгебау“ и така можеше да се играе мач. Четиристотинте гости бяха настанени на мястото на оркестъра, а Холандската опера влезе в ролята на феновете и създаде подходяща атмосфера по време на мачовете, вдъхновени от кариерата на Арон.

Вечерта започна с мач между отбора на *Аякс* от 1987 г., който бях тренирал, и националния отбор на Холандия, който през 1988 г. спечели европейското първенство под ръководството на Ринус Михелс. След това играха *Лацио* и *Интер* (Милано), а програмата завърши с *Аякс* на Луис ван Гаал срещу „Черните папийонки“. „Черните папийонки“ бяха с черни фланелки и, разбира се, папийонки. Това беше още една оригинална идея - какъв по-подходящ екип за такива специални играчи като Роналдо, Кларънс Зеедорф и Патрик Клуиверт. Арон искаше да сложи край на кариерата си, като направи подарък на обществото и решихме да използваме „Балът на Винтер“ като начало на нов проект на фондацията - „Игрищата на Кройф“. Изкуствената трева в „Концертгебау“ беше идеална за първото „Игрище на Кройф“ в Лелистад, родния град на Арон.

„Балът на Винтер“ беше страхотна вечер. Всеки играч минаваше по червен килим, преди да излезе на терена, а съдията беше със смокинг. Целият свят щеше да говори за него. Имаше репортаж в CNN, а „Интернешънъл Хералд Трибюн“ го описа в голям репортаж. Но това не са само хубави спомени, защото някои от тези празнични вечери доведоха до наистина сериозни неща. Мачовете шестима срещу шестима посяха семената за програмата

„Игрищата на Кройф“, а демонстративните двубои на *Аякс* и *Мачът* на века направиха фондацията „Кройф“ известна, а първото „Игрище на Кройф“ беше изградено отчасти заради „Балът на Винтер“. Днес тези терени са по целия свят. Може и да не сте активен състезател, но ако се занимавате с нещо подобно, ще постигнете още нещо в живота си. Лесно е.

Опитът ми с директорите на футболните клубове далеч не е толкова забавен. Според мен аз винаги съм бил добронамерен, дори и когато те са ме освобождавали като треньор и са ме изхвърляли. Нека да го кажа така - има моменти, когато връзката ти с клуба е по-силна, но има и такива, когато нещата се влошават. Това зависи до голяма степен от членовете на борда на директорите. Винаги съм се разбирал добре с Михел Прааг в *Аякс* и с Жоан Лапорта в *Барселона*. През 1999 г. *Аякс* ме направи почетен член на клуба. Когато се случи нещо подобно, можеш да направиш две неща - да играеш ролята на почетен член, като само си носиш значката, или да се опиташ да използваш статута си, за да дадеш на клуба принадлежна стойност. Но когато забележиш, че разни хора в клуба имат различни разбирания за тази стойност, накрая се отказваш и се задоволяваш само да носиш значката.

По това време понесох два удара от борда на *Аякс*. Първият беше назначаването на Ко Адриансе, а вторият беше привличането на Луис ван Гаал като технически директор. И двата пъти се обръщаха към мен уж за съвет, но след това разбирах, че всичко е било решено предварително и са ме използвали само за шоуто.

Когато през 2000 г. ме помолиха да назова подходящ кандидат за мениджър, споменах Франк Рийкард. Франк беше свършил чудесна работа като треньор на националния отбор и малко не му достигна да спечели европейското първенство през същата година, на което бяхме домакини заедно с Белгия. Отпаднахме на полуфинал, като пропуснахме две дузпи срещу Италия в редовното време, а след продълженията изтървахме още три. Но отборът играеше фантастичен футбол и затова смятах, че Рийкард е правилен избор.

По-късно узнах, че няколко седмици преди разговора с мен е имало среща с Ко Адриансе и нещата са били уговорени. Нека кажа, че нямам нищо против Адриансе, но това е всичко. Когато възроптах, управата на клуба разпространи съобщение в медиите, че интересите на *Аякс* са над всичко. А кой точно определя интересите на *Аякс*? Ако се решават по същия едноличен начин, както беше отхвърлено и моето мнение, не бих казал, че съм възхитен. Три години по-късно се случи точно същото при назначаването на новия технически директор. Роналд Куман беше свършил отлична работа като треньор, но бордът ме попита какво мисля за поста на техническия директор и кой според мен е подходящ кандидат.

При обсъждането директорът Ари ван Ейден и председателят Йон Яке три пъти ме питаха дали съм срещу идеята постът да бъде поет от Луис ван Гаал, а аз три пъти отговорих, че не е важно дали съм за или против Ван Гаал, а от какъв технически директор се нуждае *Аякс* в момента. За мен Ван Гаал не беше подходящ. Опитах се да изясня позицията си с всякакви примери. Но, да, ако изборът е вече направен, има какви ли не начини да се престориш, че моето мнение е важно.

Ван Гаал беше назначен. Чашата преля, когато той сам заяви, че е бил избран за поста месеци преди да поискат съвета ми. Той дори сякаш се съгласяваше с част от примерите, които бях използвал като подкрепа на моята визия за клуба. Въпросът беше защо директорите трябваше да играят такива игрички? Защо търсеха съвета ми, защо трябваше да обсъждаме достойнствата на евентуалния технически директор, когато договорот вече е бил сключен?

Направо побеснях, когато научих, че изборът на Ван Гаал е бил обсъден на всички нива в клуба и едва тогава са поискали да чуят какво мисля. Всички, чието одобрение беше нужно, бяха предварително убедени, а аз бях въввлечен в битката едва след това. Борбата е била обречена от самото начало.

Най-лошото беше, че едно чисто техническо решение се вземаше от хора, които нямаха способностите да го направят, но действията привидно в името на интересите на *Аякс*. Заради тях аз и Луис ван Гаал трябваше да се помирим. Защо да го правя? Те не се бяха съобразили с мен и вършеха нещата на своя глава. Да оставим всичко друго настрана, но нямаше абсолютно никакъв повод да атакуват Куман, тъй като той се справяше брилянтно. Ръководството на клуба обаче си мислело, че Куман и помощниците му Руд Крол и Тони Бруинс Слот се изолират твърде много, а така бордът не знаел какво става в отбора. Съчувствах на треньорите, особено като се има предвид опитът ми с Нунес в *Барселона*. Още един президент, който искаше да наложи волята си в съблекалнята.

Директорите се надяваха, че с назначаването на Луис ван Гаал ще имат по-голям контрол върху Куман, под чието ръководство *Аякс* беше спечелил шампионата в първенството и Купата на Холандия през 2002 г., а през 2003 г. беше стигнал до четвъртфиналите в Шампионската лига през 2003 г. Случи се същото, каквото сполетя и мен през 1987 г., когато вдигнахме Купата на носителите на купи - нещо хубаво беше съсипано отгоре. Само за година директорите съсипаха всичко. Ван Гаал се разочарова и подаде оставка, същото направи и Куман. И двамата бяха жертва на игрите в кабинетите на директорите. И те бяха замислени от хора, които все още са свързани с *Аякс*. Ако питате мен, те не са *Аякс*. Аз обичам клуба, с който и в който израснах. Това е за мен *Аякс*. Щом вляза в кантината на стадиона, всички проблеми и разочарования изчезват. Щом съм там, вече знам, че ще е приятно. Това все

още означава много за мен. А другото директорите могат да запазят за себе си.

Същото се отнася и за *Барселона*. Директорите там са част от политическите игри в Каталуния. Никога не станах част от тях, но като футболист по времето на Франко се съобразявах, когато трябваше да говоря в полза на Барселона и срещу Мадрид. Такава гледна точка има значение. Проблемът ми беше, че участвах в неща, които не бяха за мен. Бях твърде млад, аполитичен, напълно необразован, наречете го както щете. Започнах да се ориентирам в ситуацията едва през 1974 г., и то благодарение на члена на борда Арманд Карабен, който беше изключително интелигентен и беше много добър в обясненията защо някои неща се случват и защо има различия в мненията. Всичко започна с каталунския език, който беше забранен от Мадрид, при това не само говоримият език, имаше вето и върху каталунските имена. Както вече споменах, сблъскахме се с това, когато бяхме решили да кръстим сина си Жорди. За нас това беше неприемливо. Подобни неща са напълно несъвместими с нашия начин на мислене.

Но и в *Барселона* не позволявах някой да ми се качва на главата. Бях момчето, което винаги съм бил - хлапето, израснало в Амстердам в годините след войната. Моето поколение беше повлияно от „Бийтълс“, а те бяха символ на различното и самостоятелното. Аз постигнах същото в спорта и футбола. Това обаче се сблъска със ситуацията в Каталуния. В района се сблъскваха множество различия, исках да ги разбера, размишлявах върху тях, но пак не ги разбирах.

Карабен беше първият, който ме зарече да не се отказвам. „Но това е смешно“ - отвърнах аз. „Вярно е - рече Карабен, - но тези хора са възпитани така.“ Минаха години и бившият министър на околната среда на Холандия Пиетер Винсемиус ми рече същото: „Ти не си съгласен и аз не съм съгласен. Но този човек е тук от двадесет години, така е израснал. Той прави това, което е възпитан да прави. Ние не мислим, че това е добре, и двамата сме на това мнение, но нещата са такива, не можеш да го обвиняваш. Всичко, което можеш да направиш, е да се опиташ да промениш нещата.“ Хора като Карабен и Винсемиус ме въведоха в нюансите на ситуацията и ми помогнаха да започна да разбирам подобни проблеми.

Така гледам и на днешното положение в Каталуния. Както и преди четиридесет години, дебатът отново е дали областта да се отдели от Испания или не. Мненията са петдесет на петдесет. С други думи, ако провинцията се отцепи, това ще доведе и до разделение между хората. Това ли искаш?

Естествено, като холандец аз съм свикнал да търся компромис между противоположните гледни точки. Да се говори и накрая да се намери общо решение. В Испания никога не действат така. Никой няма никакво намерение да смекчи тона. Абсолютно никой. Нито онези, които искат отделянето на

Каталуния, нито пък хората в Мадрид. Но ако нямаш пълно мнозинство, трябва да намериш начин да работиш с другите. Ако работите заедно, трябва да можеш да видиш и чуждите проблеми. Ето защо е много интересно да се четат политически статии - да видиш кой успява да постигне компромис и кой не.

Забелязвам и отношението на лидерите на определени политически партии, които си мислят: „Без мен не можете да формирате коалиция, за да управлявате страната, затова си искам моето парче от баницата“. Но е погрешно да искаш цялата баница за себе си. Не бива да си алчен. Вместо това трябва да отстъпиш малко и да се опиташ да помислиш за целия народ. Да се поставиш на мястото на хората. Струва ми се, че в този случай ще успееш да видиш, че различията между противопоставящите се страни съвсем не са толкова големи. Следя целия процес, но, разбира се, не мога да претендирам, че разбирам всичко.

Но има неща, които са направо смешни. Най-доброто образование за децата ви е да научат много езици, за да могат да общуват с всички и да помогнат на общото си развитие. Често се казва, че един час занимания са достатъчни. Защо да не са два или три часа? Невероятно ценно е да владеете чужд език, поне аз мисля така. Докато растях, все ми повтаряха: „Сине, тръгни, пътувай, научи езици, за да можеш да общуваш с всички. Защото, ако можеш да разговаряш с всички, ще успееш да създадеш и разбиране“.

Станах треньор на отбора на провинция Каталуня през ноември 2009 г. За мен това не беше политическо назначение, но в крайна сметка излезе точно такава. Всъщност беше комбинация от какви ли не неща. Първо, този пост не биваше да има официална функция. Ставаше дума за мач между отбор А и отбор Б, а аз водех единия. Но на практика се появиха и други фактори. Политиците започнаха да обръщат все по-голямо внимание на тима ни и ситуацията получи голям заряд. Мисля, че това въобще не биваше да се случва. По-добре е да се помисли много внимателно как да се работи с регионалните лиги. Разбира се, страхотно е да се подсили каталунската гордост, в това няма нищо лошо, но никога не бива да губиш спортния аспект от поглед. Стадионът ще бъде пълен с каталунци, но те няма да дойдат само заради знамето, ще дойдат и заради футбола.

Отборът на Каталуня ще бъде силен само ако в него има добри играчи. Ако ги загубите, ефектът ще намалее във всякакво отношение. Така че политиката има значение само ако нещата са добре в спортен план. Това се отнася и до много други работи. Да вземем като пример футболистите - те се потапят в сезона на клуба си, а най-важното за водещите фигури на терена не е политиката. Те може да мислят за политика, но по време на двубоя се стараят също и да не получат контузия. Политиката или каквото и да било друго около мача е едно, но единствените важни за футболистите въпроси

са: „Как да подхожда към играта, как да спечеля и как да се опазя от травми?“. Така мислех и аз като треньор. Около националната гордост се вдигна голям шум, но ако някой счупи крак или разтегне връзки или сухожилие, ще се озове изправени срещу голям проблем.

Каталунската кауза ми е много симпатична, но аз съм преди всичко холандец. И все още е така. Не мога да си държа устата затворена и правя каквото ми харесва, естествено, в рамките на обичайните ограничения. Не се спотайвам някъде отзад. Мога да мисля разумно и ясно, а когато нещо се случи, не говоря от каталунска или холандска позиция, а от моята собствена гледна точка. Свободата на мислене е рождено право на всеки холандски гражданин. Разбира се, много е важно да имаш свободно съзнание, за да можеш да мислиш каквото си поискаш. Да не се плашиш, че ако кажеш нещо, ще си имаш неприятности. Това ми е докарвало проблеми с много директори. Струваше ми работата в *Аякс* и в *Барселона*, но по-късно и двамата президенти трябваше да се изправят срещу собствените си недостатъци, а клубовете се озоваха в трудна ситуация.

В *Барселона* трябва да са много благодарни на Жоан Лапорта. Той стана президент през 2003 г. и беше съвсем откровен с мен за разлика от тогавашното ръководство на *Аякс*. Лапорта побърза да се обърне към мен и да ме попита кого би трябвало да назначи за треньор и технически директор. Постовете бяха заети от Франк Рийкард и Чики Бегиристайн и двамата поведоха клуба в правилната посока. Много бивши футболисти на клуба бяха привлечени като съветници. Нямаше комисии, които да дават мнение и да преразглеждат решенията, а това означаваше, че всичко работеше бързо и ефективно. Лапорта и аз не се месехме.

Днес *Барселона* бере плодовете на това отношение.

Глава 9

Аз съм дете на *Аякс*, но обикнах и *Барселона*. Ето защо през последните десет години съм ангажиран с реорганизацията на двата клуба. От *Барселона* ме помолиха, а с *Аякс* просто така се случи. В *Барселона* нещата се получиха за три години, в *Аякс* не станаха, тъй като хората там не подкрепяха реформата на 100 процента. Не може да постигнете промяна, без да сте отдадени напълно. Така стои и въпросът с финансите. Голямата разлика е, че *Аякс* е бизнес дружество, чиито акции се търгуват на борсата, а *Барселона* все още е клуб в частни ръце. В Амстердам се разправяте с директори и надзорници, а в Барселона с президент. Той работи много по-директно, тъй като няма акционери, пред които да отговаря. Системата в *Аякс* включва множество процедури, а това означава, че трябва да разполагате с повече време.

Забележително е, че промяната в *Барселона*, която в крайна сметка доведе до дрифт тийм 2, започна от играча, с когото се бях скарал. Франк Рийкард напусна *Аякс* през 1987 г., но след това двамата се сближихме. Според мен създаването на такива отношения изисква време. Накрая постигате някакво вътрешно спокойствие и можете да преминете в следващата фаза на живота си.

Нека кажем, че и двамата се поучихме от случилото се. Когато се скарахме, бяхме в началото на ново начинание - той като играч, а аз като треньор. После обаче се развихме по различен начин. Франк наистина израсна както като футболист, така и като треньор и беше страхотно, че имах възможността да посъветвам Жоан Лапорта да го вземе като мениджър в *Барселона*. Не само защото имам високо мнение за Франк, но и защото знам какво може да направи.

Нека бъда напълно ясен - на нивото на *Барселона* не можеш да проявяваш снизхождение. Просто не можеш. Нито към клуба, нито към човека, който върши работата, каквато и да е тя. Ето защо обмислих ситуацията в *Барселона* много внимателно. От какво се нуждаеше клубът и какво трябваше да направи новият треньор? Франк отговаряше на всички изисквания като имидж, като начин на говорене, а и беше играл на най-високо ниво. Това са футболните му качества. Но той притежава също харизма, а и помощникът му Хенк тен Кате беше способен. Хенк е треньор, който винаги следя с интерес, тъй като, където и да работи, все се случва нещо. Това ми харесва. С Франк бяха изградили хубав баланс.

Но голямото предимство на клуба беше, че Лапорта винаги тикаше футболистите напред и оставяше футболните решения на футболните хора.

Лапорта беше президент на *Барселона* от 2003 г. до 2010 г. и през целия период беше по-скоро изключение от общото правило. Той не беше човек, който казва: „Аз съм президентът и аз взимам решенията“. Беше пределно ясен в отношението си, затова мотото му беше: „Това е проблем, да седнем и да го решим“. Той мислеше точно като нас. Беше отличен управник и негова е честта за създаването на дрийм тийм 2 и за цялата поредица постижения.

Щом предложих Франк Рийкард и Чики Бегиристайн за треньор и технически директор, той се задейства веднага и нещата се уредиха много бързо. Така и трябва да бъде. Винаги се изненадвам как хората съдят треньорите и кои точно си го позволяват. Ето защо при такъв избор често се допускат невероятни грешки. Решенията се взимат от членове на борда или от директори, които нямат никаква представа какви трябва да са основните предпоставки за тях. Както споменах по-рано, те често се взимат не на базата на обективна преценка, а на срещи и лобиране в директорските кабинети.

Някой може да е фантастичен треньор на младежи, но да е ужасен като старши треньор. Друг пък може да има успехи във второкласен клуб, но да се провали на по-високо ниво. Или да стане обратното - мениджър, който има резултати в елита, да стъпи накриво в малък клуб. По същия начин от не всеки добър треньор може да излезе умел технически директор. Искам да кажа, че треньорската професия изисква задълбочено познание на човешката психика, за да успееш да сложиш точния човек на точното място. Ето защо винаги се озадачавам, като виждам какво е отношението на много от клубовете към подобни предизвикателства. Лошите избори може да имат големи последствия и често причиняват щети, които не могат да бъдат заличени с години.

Различните постове изискват различни качества. Треньорът на младежите трябва да умее да накара хората да работят. Но голямата опасност е, че може да залитне единствено в заличаване на старите лоши навици и да не шлифова новоразкрития талант. Ето един пример. Ако някое от момчетата се увлича с дрибъла, не бива да му забранявате да води топката, а да го изправите срещу едър, физически силен съперник. Като отнесе няколко по-твърди влизания, сам ще разбере, че трябва да подава повече. Разбира се, момчетата в пубертета имат нужда от различно отношение в сравнение с младежите на шестнадесет или седемнадесет години, които са пред прага на първия отбор. На тях няма как да им стовариш треньор на деца.

По същия начин не можеш да назначиш когото и да било за старши треньор. Той трябва да е подходящ за клуба. Понякога се налага да имаш различен тип треньор, ако отборът е в челото на таблицата, в средата или на дъното в класирането. Нито качествата на футболистите са едни и същи, нито целите и предизвикателствата. Техническият директор пък трябва да проследи

нишките на историята и традициите на клуба и да ги защитава, трябва да е връзката между заседателната зала на борда и терена. За която и да било организация е направо смъртоносно, ако техническият директор загърби тези нишки и започне да следва собствените си планове.

Ето защо винаги се дразня, когато видя назначение, което просто няма да сработи. Тогава хората, взели решението, оставят нещата, както са, за твърде дълго време, за да не изглеждат като идиоти. Обикновено решението се отхвърля твърде късно и клубът може само да разчисти останките.

В *Барселона* обаче не се случи така, макар и началото на Рийкард да беше трудно. Това не беше кой знае колко неочаквано и не ме изненада. Ако искаш да промениш нещо из основи, няма как да очакваш да се случи за две-три седмици. Естествено, поддържахме контакт през тази първа фаза, но това беше нормално, приятелите си помагат в трудни ситуации. Нека едно нещо бъде напълно ясно - аз никога не съм му се месил в техническата страна на нещата. Началото беше трудно, но с Франк нещата бяха в добри ръце. Той беше израснал с нашата система на игра в *Аякс*, а вече можеше да я обогати, тъй като имаше годините в *Милан*. Рийкард внесе огромен опит в клуба. За мен той е един от най-добрите универсални футболисти, които съм виждал. Беше сред най-коравите бранители, организираше полузащитата и имаше потенциал да бележи. Съчетаваше всички тези качества, но същевременно беше умен и с подходящия манталитет. Имаше навик да ми се обажда и да ме пита разни неща, но това само подчертава професионализма му.

Това беше типично за *Барселона* под управлението на Лапорта. Около и във клуба винаги се вихреха всякакви политически страсти и *Барселона* беше клокочещ вулкан. Жоан се справи страхотно с контролирането на политическите въпроси и предпази треньорите и футболистите от ефекта им, а така те можеха да се концентрират върху изграждането на отбора.

Само вижте резултатите. Само няколко месеца след като Рийкард започна да работи, публиката му повярва и успехите не закъсняха. Най-важното беше, че *Барселона* създаде основата на още един футболен модел. За такава задача човек трябва да е лоялен, а в клубове като *Аякс* и *Барселона* това е абсолютно задължително. Не само в лошите моменти, но и когато всичко върви по мед и масло.

Първият сезон на Рийкард беше през 2003-2004 г. Минаха едва няколко месеца и започнаха да се появяват слухове, че тежестта ми в клуба се усеща и дори влизам в съблекалнята, за да бомбардирам клуба със съвети. В интерес на истината, откакто Франк беше станал треньор, бях ходил на „Камп Ноу“ два пъти, никога не бях посещавал съблекалнята, а бях говорил с техническия директор точно веднъж. Дори и тогава не разговаряхме за играчите, така че не беше ставало и дума за трансферите. Въпреки това в медиите се появяваше какво ли не, при това не само във вестниците. Първо

пресата пише всякакви глупости, а след това те се обсъждат като реална информация по радиото и телевизията. Винаги се случваше едно и също. Нямаше значение, че отборът на Рийкард играеше все по-добре и по-добре.

Истината беше далеч по-безинтересна. Треньорът и президентът ми бяха добри приятели. Ако имаше някакви проблеми, понякога ми се обаждат, за да чуят какво мисля. Нищо повече. Но част от каталунската преса смяташе, че това не е редно. Че е много лошо за клуба. Че критиките ми нямат нищо общо с футбола, а целят единствено да добия влияние. Опитата се да ни настроят един срещу друг. Добре, това е част от клуба *Барселона*, номерът е всички да запазят присъствие на духа. В това отношение Лапорта винаги даваше добър пример и осигуряваше стабилност.

Останах поразен, че в първите месеци на Рийкард, когато опасността нещата да се объркат беше най-голяма, слабото звено беше сякаш бъдещият наследник на Лапорта. Лапорта беше привлякъл Сандро Росел като вицепрезидент, но двамата скоро кръстосаха шпаги, тъй като Росел искаше да освободи Рийкард след едва десетина кръга.

Росел беше част от групичка, която беше решила, че иска да поведе *Барселона* по нов път, но затова ѝ бяха нужни нов треньор и нов технически директор. Рийкард имаше затруднения, но изборът беше ясен и човек трябва да се придържа към него. Успехът не дойде веднага и Росел беше готов след едва няколко месеца да смени курса, да вземе съвсем различен тип треньор, а така да смени и стила на футбола. Но отборът започна да се представя добре и Росел остана изолиран. Рийкард никога не забрави какво беше отношението на Росел, когато имаше нужда от подкрепа. Росел беше препъникамък, но след две години хвърли кърпата и подаде оставка.

За пет години Франк, Тен Кате, а след това и Йохан Неескенс свършиха страхотна работа. Те не само спечелиха Шампионската лига през 2006 г., четиринадесет години след дрийм тийм, но и усъвършенстваха футбола. Това беше линията, по която Пеп Гуардиола, наследникът на Рийкард, щеше да продължи да се движи след 2008 г. През 2007 г. Пеп взе всички нужни треньорски дипломи и веднага беше назначен за наставник на Б отбора. *Барселона* отново доказваше, че привлекателният футбол може да носи и резултати. Подобни стилни успехи имат огромно влияние, тъй като милиони любители на футбола искат да се наслаждават не само на резултата, но и на играта. Искат да се радват на красотата, която нашият спорт предлага. Франк и Пеп я вкараха отново на стадиона и оставиха на *Барселона* най-прекрасното наследство, което човек би могъл да си представи.

През март 2010 г. се убедих в това със собствените си очи. От *Барселона* ми се обади напълно изненадващо и ми казаха, че съм избран единодушно за почетен президент. Когато ти се случи нещо подобно, започваш да се питаш защо. Явно беше свързано с начина, по който бях променил футбола в клуба,

а и в цяла Испания - като играч, но най-вече като треньор. Бях въвел тип футбол, който се беше възприел и от испанския национален отбор. Подобни комплименти не само звучат страхотно, те те карат и да се чувстваш горд. Но Лапорта също имаше пръст в това с начина си на управление. Ръководството винаги ме караше да усещам, че към идеите ми се подхожда сериозно, дори и да оставах без последствия. Това е много разумно. Последното нещо, което бих искал, е аз да определям посоката на нещата.

Ние просто се отнасяхме честно един към друг, като големи хора. Затова и по-късно винаги бях готов да помогна, когато се обръщаха към мен. Нямаше значение за какво ставаше дума - за отношението на някой нов треньор или за даване на безплатна реклама на УНИЦЕФ върху фланелките. Последното беше изключително спорно, но за мен беше великолепна инициатива. Излъчваше стил, тъкмо точното нещо за клуб като *Барселона*. Подобна философия се приложи и с назначението на двамата треньори - Франк и Пеп, с които бях работил като футболисти в *Аякс* и в *Барселона*. Когато Лапорта ме попита защо трябва да ги вземе, му казах, че знам какъв тип футбол подхожда на клуба, а и те ще осигурят имидж на спокойно и интелигентно водене на отбора.

Ясно е какво съм имал предвид. Гуардиола е не само мениджър, който умее да побеждава, важно е и колко стилно го прави. Той е страхотен пример за младите, също като Рийкард. Има невероятно положително присъствие, което винаги оставя отпечатък върху клубовете, които води.

Докато Лапорта беше президент, се чувствах в *Барселона* като у дома си. Двамата старши треньори, Рийкард и Гуардиола, бяха мои футболисти, както и техническият директор. Отношенията ми с президента бяха отлични още преди да го изберат на поста. Всички те са израснали в *Барселона*. Това се виждаше и в преговорите за договорите. Гуардиола прие сравнително ниска заплата и започна да изкарва малко повече, когато отборът започна да печели трофеи. Фактът, че той се съгласи на това, показва, че Пеп е първо човек на *Барселона*, а чак след това треньор. Между другото, бях научил същото с *Аякс*. В Амстердам израснах с принципа на ниска заплата и високи бонуси. Така клубът не харчи пари, които не е спечелил, а и ти си по-разумен в разходите си.

Беше чудесно, че тази система можеше да бъде приложена и в *Барселона*. Клубът създаваше свои собствени политики, но така имах усещането, че моето мнение се чува и зачита. Не бях директно ангажиран с клуба, но се чувствах отговорен за него. Това се виждаше и в отношението на Гуардиола. Клубът стоеше винаги на първо място, защото ако той е добре, значи и всичко останало ще бъде наред. Страхотно е да си почетен президент на такава организация.

Но нещата не продължиха така дълго време. Няколко месеца след като ме поканиха за почетен президент, мандатът на Жоан Лапорта изтече и членовете на клуба, така наречените "*сосиос*", избраха Сандро Росел за негов наследник. Политиката се върна в *Барселона*. Бях принуден да подам оставка като почетен президент през юли 2010 г., само няколко седмици след избирането на Росел. Когато прочетох във вестниците, че новият борд е включил моята позиция в дневния ред за първата си среща, веднага застанах нащрек. А когато чух, че новият президент е убедил клуба да се обърне към юрист, за да се разбере дали постът „почетен президент“ е създаден в съответствие с правилата на клуба, веднага си направих изводите и сам подадох оставка.

Новият президент се опита да си разчисти сметките с бившите членове на борда и политическите фойерверки отново загърмяха в *Барселона*. Дори човек с капацитета на Пеп Гуардиола не можеше да промени нещата и затова не се изненадах, че две години по-късно реши да напусне клуба, въпреки че продължаваше да жъне успехи. За щастие на *Барселона* политиката на Гуардиола е пуснала толкова дълбоки корени в клуба, че вероятно ще продължи да работи години наред. Системата му на игра се превърна във важна част от философията на клуба.

Тъкмо това планирах да направя аз, когато през 1988 г. започнах работа в *Барселона*. По онова време клубът беше голям, имаше много пари, но му липсваха трофеи и играеше безцветен футбол. Страхотно е да видя как всички зад мен си подават щафетата. Първо аз я подадох на Рийкард, Франк я протегна към Пеп, който продължи развитието по фантастичен свой собствен начин. Тази идеология превърна *Барселона* в институция. В клуб - символ на уникална футболна философия.

Глава 10

Разбира се, би било страхотно, ако *Аякс* беше израснал по начина на *Барселона*, тъй като имаше няколко години преднина във футболната философия благодарение на моите бивши треньори Яни ван дер Веен и Ринус Михелс, които въведоха в клуба перфектна комбинация от техническо развитие и професионализъм. Бях съветник на *Аякс* не само веднъж и нещата все се объркваха, но през 2008 г. се съгласих да реорганизирам тренировките на младежите. Мениджър на първия отбор стана Марко ван Бастен, но той не успя да развие вижданията си, както се бях надявал.

Най-големият му проблем беше, че за да осъществи плановете си, трябваше да започне да освобождава различни треньори. Хората смятаха, че отношенията ми с Ван Бастен са обтегнати заради различията ни в подхода към воденето на тима, но това не е вярно. Условиата с Марко бяха уточнени още през февруари, но той щеше да започне работа в клуба едва след края на европейското първенство същото лято. Аз обаче исках промените да бъдат направени до 1 април както по практически, така и по етични съображения, тъй като беше честно засегнатите треньори да знаят каква е ситуацията. Така щяха да имат предостатъчно време да се погрижат за намирането на нова работа, а *Аякс* щеше да привлече точните хора, за да продължи развитието на футболния си стил на игра. Ако това не беше направено до началото на април, правилата гласяха, че трябва да изкараш и следващия сезон без промяна в треньорския щаб, а това щеше да бъде загуба на ценно време. Марко сметна, че това е твърде прибързано и не беше съгласен с мен какъв е най-добрият подход при избора на екип. Не успях да го убедя и се оттеглих. Естествено, бях много разочарован, но щеше да е проява на много слаб дух, ако това беше сложило край на приятелството ни.

След това ангажиментите ми към *Аякс* намаляха. Горедолу на всеки два месеца се отбивах през „Спортпарк де Тукомст“, тренировъчния комплекс на *Аякс*, където беше и младежката академия. Обикновено гледах мачове на резервите или на юношите от А1, понякога водех и тренировки. Преди и след това минавах през стола, за да си говоря с играчите. Едно време казвахме „отивам отзад“, което значеше „Спортпарк Форланд“, района зад „Де Меер“, където тренираха резервите и младежите. Комплексът беше наистина малък - няколко игрища и кантина. Когато клубът напусна „Де Меер“ и се премести на „Амстердам арена“, смени и тренировъчния комплекс. Днес „отивам отзад“ се отнася за „Де Тукомст“, който пак се намира зад стадиона, макар и да е на няколко километра. Там винаги се срещах с хората, които според мен

наистина представляват клуба и които носят духа на *Аякс*, какъвто го помнех като играч и мениджър.

На масата, точно както и на „Форланд“ в миналото, винаги централната тема беше футболът и понякога се водеха ожесточени дебати как да се подобри ситуацията в *Аякс*. Горедолу по това време играчите и хората в клуба започнаха да подхвърлят, че нещата не вървят към хубаво и че все повече от „философията на *Аякс*“ се губи. Бяха минали повече от десет години от времето, когато бяхме един от най-добрите отбори в Европа, на стадиона пак се събираха около 50 000 души, но не можехме да разберем с каква лекота управата се беше дистанцирала от изконните ценности, върху които бе изграден клубът.

През 2008 г. започнах все повече и повече да се дразня от постоянните реплики на треньорския щаб на националния отбор на Холандия, че позиционната игра и техническите умения на тима са страхотни, а истината беше, че националите играеха много слабо и без никакво въображение. Понякога в очите ми избиваха сълзи, като гледах скучната игра на някои от футболистите, които се опитваха да контролират мача, но без дадат на зрителите каквото те искаха. Не ставаше дума само за играчите, треньорите бяха не по-малко виновни. Движението по терена беше затруднено, а всъщност всичко е много просто - когато владееш топката, се стремиш да разполагаш с много пространство, когато я загубиш, веднага скъсяваш дистанцията и пресиращ противника. Това е основен принцип, който можеш да усвоиш още като дете. Играчите могат да го усвоят още от много ранна възраст, но ако напълниш отбора с футболисти, които не са запознати с него, ще затънеш в големи проблеми. Щом тимът загуби топката, защитниците ще започнат да се връщат към собствената си врата, вместо да побързат да притиснат противника в неговата половина. Това може да доведе до неприятности за целия отбор. Ако бранителят се върне твърде бързо, полузащитата ще се обърка, а нападателите ще останат изолирани. Подобни погрешни преценки водят до загуба на баланс и целият отбор се разсипва. Виждах този порочен стил на игра не само в *Аякс*, но и в националния състав. Беше обезсърчително. Прекарахме много часове на „Де Текумст“, спорехме за проблемите, какви са най-добрите начини за разрешаването им и как да ограничим нанесените на любимата ни игра щети.

Доколкото виждах, проблемът се коренеше в тренировъчните методи в *Аякс*, тъй като, както беше и при Михелс, националният отбор черпеше вдъхновение как да тренира и как да играе от помощните терени на клуба. *Аякс* се придържаше към определено виждане, което беше грозно и остаряло, това се копираше от националния отбор, но не се обръщаше внимание на развитието на индивидуалния талант. Отделяше се твърде много време за тренировки в група, такава беше визията на *Аякс*, но се подценяваха

упражненията един на един, които усъвършенстваха определени умения. Освен това по улиците вече почти не се играеше футбол като в детските ми години, а това означаваше, че младите играчи работеха върху техниката си с около десет часа на седмица по-малко, което е огромна разлика, дори и сметнато само за няколко години. Като резултат импровизиращите играчи, онези, които носеха вътрешния огън на футбола, намаляха и това оказа крайно негативен ефект върху красотата на играта. Намаля радостта на феновете.

Футболистите страдаха и от липсата на индивидуални тренировки не само в *Аякс*, но и в други клубове, а това обяснява защо токова много холандски играчи се оказват в трудна ситуация веднага щом предварителният план за мача се наруши и трябва да реагират сами. Това се вижда не само в първите отбори, но и при младежите, макар че там нещата не са толкова явни, понеже играта е по-бавна. В елита обаче положението е съвсем различно. Щом противникът напипа слабо място, много играчи нямат никаква представа какво да правят и пропуските им проличават много бързо. Това е една от причините защо нито Холандия, нито *Аякс* са били на върха в европейския футбол от толкова много време. Ако си фен, стоиш и гледаш неразбиращо как професионалистите на терена губят ориентация между един ход и друг. Да играеш с отборен дух е едно, но ако не се концентрираш и върху силните индивидуални страни, феновете ще го забележат. Проблемът беше не просто липсата на концентрация върху основните умения, а и отричането му. Това забиваше клин между мен и клуба, от който бях част още от десетгодишен и който беше част от мен от още по-дълго време. Както сигурно можете да си представите, това ме нараняваше дълбоко.

Аякс започна да губи фокуса върху индивидуалните умения по-рано, бих казал някъде около 2000 г., но с годините ситуацията се влошаваше. През 2008 г. отборът вече не играеше добър футбол, нямаше единство между треньорите, а в един момент някакъв агент се сдоби с офис на „Де Тукомст“ и там убеждаваше момчета на по тринадесет, четиринадесет или петнадесет години да подписват договори с него. Но заложената бомба избухна през септември 2010 г.

Предишния сезон *Аякс* се класира за Шампионската лига като втори в Ередивизи и жребият го прати в една група с *Реал* (Мадрид). Като всички фенове и аз очаквах с нетърпение мачовете с испанците. *Реал* (Мадрид) срещу *Аякс* е класика, двубой с огромен исторически статут. Не само аз, целият свят очакваше с трепет гостуването ни на „Сантяго Бернабеу“, но онази вечер видях най-слабия *Аякс*, който някога бях гледал. Резултатът беше 2:0, но спокойно можеше да е дори 12:0. Нахвърлих се върху клуба в седмичната ми колонка в „Телеспорт“.

„Миналата седмица гледах как *Аякс* игра срещу по-слаб съперник (*Вилем II*) и срещу по-силен (*Реал* - Мадрид). Да не разтягаме излишни локуми - този *Аякс* е дори по-слаб от отбора преди идването на Ринус Михелс в клуба през 1965 г.

Преди две и половина години излезе докладът „Коронел“ (по името на автора му Ури Коронел, председател на борда на клуба - бел. прев.), като в него имаше всякакви заключения и предложения за бъдещето. Само погледнете какво се случи. Пълен провал. Провал по отношение на финансите, на тренировките, на скаутската мрежа, на управлението, но и на футбола. Показаното от *Аякс* срещу *Вилем II* и *Реал* няма нищо общо със стандартите, които клубът винаги е представлявал.

За мача *Реал* - *Аякс* се тръбеше, че това е уникален двубой между два исторически клуба. Два отбора, които са обогатили международния футбол с изявите си по терена. Вместо това *Аякс* нанесе най-големия позор в клубната история. След последния сигнал всички бяха доволни, че загубата е само с 0:2, но можеше да бъде 0:8 или 0:9. Изприказваха се какви ли не глупости за мач между момчета и мъже, но между двата състава нямаше никаква съществена възрастова разлика. Футболът на *Аякс* и отношението към срещата просто не бяха на висота.

Признавам честно, че изпитвам дълбока тъга, тъй като това вече не е *Аякс*. Този отбор не може да се подаде топката повече от три пъти, а в Мадрид отпрати само един изстрел към вратата. На терена бяха около шестима играчи от школата на клуба и почти всички до един бяха направо безнадеждни.

Това, че клубът е начело на класирането в Ередивизи, не е от голямо значение, тъй като на очите им нищо им няма. Междувременно изпълнителният директор Рик ван ден Боог обявява, че начинът на трениране е страхотен, клубът купува трима еднотипни нападатели, но няма крила. Две и половина години след доклада си председателят на борда Ури Коронел въвежда политики, които не водят до подобрене в нито един аспект. Стигам до заключението ми отпреди две и половина години - в *Аякс* трябва да играе голяма метла. Още тогава исках да наложа крайни промени в тренировките на младежите, но в крайна сметка хората, на които разчитах да ги въведат, не успяха да го направят. Последствията се виждат от всички.

Да не забравяме факта, че клубът беше превърнат в една голяма Пета колона. Работи сам срещу себе си. Започва се още със съвета на членовете, в който се очаква да има специалисти във всички области. Сега в него са предимно приятелчета и познати, които си покриват гърбовете. Този съвет на членовете определя и борда на директорите, има мнозинство в надзорния съвет, а това пък в крайна сметка разочарова директорите.

Така от съвета на членовете до самото управление на клуба се точи една тънка червена линия от хора, които се прикриват едни други, докато *Аякс* затъва все повече и повече. Всички крадат от клуба, затова в интерес на *Аякс* е всички да напуснат. Тогава клубът ще може да започне наново, точно както направихме през 1965 г. Тогава *Аякс* взе двете си най-добри решения - назначи Ринус Михелс за старши треньор и привлече Яни ван дер Веен още по-близо до тренировките и скаутите. Тези двама души не само са израснали с *Аякс*, но и знаят какво представлява клубът и какво е нужно *Аякс* отново да стане *Аякс*. Но днес от работата на живота им почти нищо не е останало. А това е много болезнено за заклет фен на *Аякс* като мен.“

Знаех, че надигам глас, вра си гагата и това няма да се размине без големи последствия. Всичко, което се случи впоследствие е отношенията ми е клуба, започна с реакцията спрямо мача е *Реал*, но не съжалявам, че изрекох тези думи. Беше крайно време някой да го каже и да се опита да оправи бъркотията в отбора. По-късно ме обвиняваха, че това е било опит за заграбване на властта, опит за преврат, но това са пълни глупости. Ситуацията нямаше нищо общо със завземането на властта, дължеше се на яростта ми, че клубът отхвърля наследството, което Михелс изгради след идването си в средата на шестдесетте години на миналия век. Загубата от *Реал* отприщи големи сили в мен, макар и да признавам, че бях твърде афектиран.

Не мога дори да изброя всички хора, които се свързаха с мен, след като бяха гледали мача. Всички се чувствахме еднакво. Обадиха ми се и много бивши играчи, затова реших да използвам колонката си и да свикам всички под знамената - да обединим силите си и да се опитаме да оправим този жалък хаос. Някои хора изтълкуваха това като опит да разкъсам *Аякс*, но те не можеха да разберат истинските ми намерения. Не исках да съсипвам клуба, а тъкмо обратното - да го вдигна на крака. Вече не познавах моя *Аякс* и започнах да действам не само на терена, но и извън него. Това не беше клуб, който те посрещаше с топлина, а се раздираше от противници и вътрешна опозиция.

Разбира се, нямаше нужда някой да ми казва, че решението на проблемите няма да е лесно, по-късно го разбрах сам. Е, в крайна сметка не беше кой знае колко трудно. Ако погледнете кой представляваше клуба, бързо щяхте да видите, че на онези хора им липсваха футболни познания. В надзорния съвет нямаше нито един бивш играч, нямаше и в борда на директорите, в съвета на членовете или в администрацията. Нито един! Затова не беше никак изненадващо, че отборът не показваше хубав футбол - администраторите нямаха никакво понятие за тактиката и техниката, на които беше изграден клубът. Ето защо призовах всички фенове на *Аякс* бързо да обединят силите си и да излъчат кандидати за следващите избори за съвета на членовете. На

14 декември 2010 г. щеше да има гласуване за осем от двадесет и четирите места, а номинациите на новите кандидати трябваше да се подадат до 30 ноември. Това беше шанс да направим първа важна крачка по демократичен начин и да вкараме в съвета заклетите поддръжници на клуба като Марк Овермарс, Чеу Ла Линг, Едо Опхоф, Петер Буве, Кейе Моленаар и други. Умишлено споменавам тези имена, за да покажа, че не всички футболисти са глупави, каквото и да твърдят някои хора.

Човек като Овермарс, който е играл за *Аякс*, *Арсенал* и *Барселона*, беше помогнал на *Гоу Ъхед Ийгълс*, който тогава се намираше в Еерсте дивиси, второто ниво на холандския футбол, да се превърне в един от трите професионални клуба, които по доклад на КФСХ се намираха в перфектно финансово здраве. В Словакия Линг беше реорганизирал напълно *АС Тренчин* по модела на „стария“ *Аякс*. Опхоф, Буве и Моленаар също бяха свършили чудесна работа, мога да посоча още много хора, но най-важното беше, че те имаха нужния опит на терена и извън него, за да помогнат *Аякс* да се върне там, където искаше да бъде, и да изведат клуба отново до върховете на европейския футбол.

Не исках просто да вкараме бивши играчи в управата на клуба, а да създадем по-добри взаимоотношения между тях и специалистите по финанси, маркетинг и PR. Това трябваше да бъде следващата стъпка, тъй като към онзи момент надзорниците и администраторите нямаха никакъв футболен опит на високо ниво, но въпреки това решаваха кой ще е най-добрият треньор или технически директор. В подобна ситуация директорите трябваше да могат да се обърнат към съвета на членовете за препоръка, но и там нямаше хора, които да разбират от футбол на високо ниво. Ето защо в съвета на членовете трябваше да попаднат повече футболни хора и да се изгради връзка с другите части на клуба. Щом се освободеше място в съвета на членовете, трябваше да видим дали не можем да вкараме бивш футболист със специфични познания. Ако не можехме, беше редно да потърсим съответния специалист. Не давах и пет пари, че хората са разтърсени от критиките ми. Като спортист на елитно ниво съм свикнал с критиката, тъй като целта ѝ е да станеш още по-добър. Нещата в спорта са такива, значи би трябвало да действат и спрямо клубовете.

По съвпадение „Лъки Аякс“, асоциацията на бившите играчи на клуба, имаше среща по времето, когато налагахме промените, и имах възможност да говоря пред всички. Най-хубавото беше, че всички - от най-известните бивши играчи до по-малко познатите - бяха готови да помогнат. Накрая седем от тях попаднаха в съвета на членовете. Това обаче беше само връхчето на айсберга, тъй като трябваше да оползотворим всички знания, с които клубът разполагаше, като имам предвид опита на четири поколения футболисти на тридесет, четиридесет, петдесет или шестдесет години. Всички искаха да

помогнат на *Аякс*. От тези бивши играчи можеше да бъде излъчена група, която да помага на администрацията и на директорите при взимането на решения. Но като за начало всичко в клуба и около него трябваше да бъде анализирано, за да се стигне до точните избори, защото, докато ние обсъждахме бъдещето, зад кулисите се случваха много неща, за да сме сигурни, че всички обръщат внимание на футбола. Първият отбор трябваше да продължи да играе.

Статията в моята колонка даде началото на обсъжданията как да променим администрацията на клуба, но това беше плод на съвместните усилия на всички бивши играчи, които се включиха. Разбира се, приемаха ме като лидер, като някой, който винаги се старая да сложи точния човек на точното място в клуба. През цялата си кариера съм изпълнявал такава роля. Аз бях човекът, който учеше, че ако някой не се чувства добре като дясно крило, може да се окаже отличен краен десен бранител. Не само аз имах полза от това, целият отбор печелеше и беше напълно естествено, че хората ме смятаха за лидер. Това означаваше, че бях силно ангажиран с оформянето на администрацията на *Аякс*. Когато успяхме да прокараме предложенията си за избор на нови хора в съвета на членовете, хората казаха, че съм спечелил, но аз не смятах така. Ставаше дума за *Аякс*, така че резултатът беше добър за клуба. Не беше спечелил Кройф, а *Аякс*. Новата ситуация в клуба трябваше да се разглежда по този начин, а не с фокус върху мен.

Първо, всички в клуба трябваше да се гордеят, че толкова много бивши играчи искат да допринесат за бъдещето на *Аякс*, защото тези хора внесоха много качество във всички аспекти на административния екип. Всички искаха да работят заедно, за да издигнат клуба си отново на нивото, на което трябваше да бъде, но не заради самите тях, а заради *Аякс*. Бордът на директорите трябваше да си даде сметка, че всеки, който се е оказал късметлия да му сервира на тепсия толкова футболен опит и знания, трябва да ги използва, иначе пилее таланта и опита на бившите играчи. Ние всъщност не бяхме спечелили, а само задълбочихме разликите между мен и ръководството на клуба. За жалост, често става така, че не всички приемат прогреса, и една от фракциите в клуба продължаваше да се противопоставя на новите методи, тъй като според мен тези хора поставяха на първо място личните си интереси и се опасяваха, че ролята им ще бъде изतिकана в миманса.

Ето че много скоро след изборите за членове на съвета в клуба беше направен опит за вътрешно разцепване на футболния блок. Сред футболистите има неписан кодекс на честта да не изоставяш колегите, с които си бил в една съблекалня, но при реформирането това създаде огромен емоционален проблем. В новата организация сякаш нямаше място за Дани Блинд, който игра за *Аякс* от 1986 г. до 1999 г. и знаеше абсолютно всичко за

клуба. Това беше трудно решение, което всички трябваше да премислят. Все едно треньор да каже на лоялен и ценен играч, че в отбора вече няма място за него. Като причината не е, че той не е добър човек или футболист, а защото искаш да промениш посоката си на развитие. Като треньор за мен това винаги са били най-трудните моменти и ми беше напълно ясно през каква ситуация трябваше да минем с клуба.

С очите си видях как след изборите почти всички трудно приемаха факта, че в новия подход на *Аякс* няма място за Блинд и ни казаха, че Дани ще бъде освободен. Побеснях. Аз лично бях взел Блинд като защитник, той беше страхотен лидер на отбор, много интелигентен човек. Опитахме се да обясним, че Дани е легенда на клуба, но директорите просто сметоха въпроса под килима.

Следващата ни задача беше да назначим друг борд. Трима от петимата членове бяха нови за *Аякс* и нямаха пряка връзка с клуба. Още веднъж трябваше да работим с борд, в който мнозинството хора не бяха от историята на *Аякс*. Администрацията беше допускала грешки, но въпреки това ми се струваше, че има готовност всеки да даде максимум от знанията и опита си. Една от идеите беше да навляза в техническите дела и да представя предложенията си на новите директори. Гледах на нещата предимно като футболист и започнах с окомплектуването на състава. Като треньор трябва да си избереш помощник, който е различен от теб, както и да назначаваш хора с по-големи познания в дадени области и да им възлагаш отговорности. Силната ми страна като играч и мениджър бяха техническите въпроси и ми изглеждаше логично да участвам в избора на човека, който ще ръководи техническата страна на клуба. Според мен такава трябва да бъде и отношението към борда. Не караш фитнес треньора да отговаря за скаутската мрежа, тогава защо трябва да оставяш някого да гласува по теми, от които нищо не разбира?

На 11 февруари 2011 г. се подчиних на интересите на клуба и заех мястото си сред надзорниците, като член на една от трите групи към борда. Представих плановете си за реформи в *Аякс* и изпълнителният директор подаде оставка на 30 март 2011 г. На 6 юни същата година бях назначен в борда на съветниците, за да приложи плана си за промени. Още от първия ден обаче ми се струваше, че нещо не е съвсем наред. Според правилата трябваше да си държа устата затворена пред външни хора. Ако виждах нещо нередно, не можех да оповестя нищо публично, без да бъда подкрепен от мнозинството, дори и въпросът да засягаше нещо от моето експертно поле и за което аз щях да нося отговорност, ако нещата не се получеха.

Дали беше в интерес на *Аякс* да се придържам към разпоредбите, или трябваше да се разприказвам? Колкото повече мислех за правилата на надзорния съвет, толкова повече се убеждавах, че трябва да създам свои

собствени норми. Същото е и със законите -те не са създадени да те защитават, а да се справят с нарушителите. Ако те пребият, да, някой ще бъде наказан, но синините си остават за теб. За мен всичко беше много просто - правилата и разпоредбите са едно, но интересите на клуба стоят над всичко.

За жалост, се озовах въввлечен в голяма политическа игра почти веднага след попадането ми в борда. За поста на нов изпълнителен директор имаше трима кандидати, които смятах, че трябва да обсъдим - Марко ван Бастен, Марк Овермарс и Чеу Ла Линг. Това бяха трима бивши играчи на клуба, трима бивши национали, бяха играли за големи клубове зад граница и всеки имаше специфични качества. Първият ми фаворит беше Марко, но той не беше заинтересован, тъй като беше напуснал като мениджър през 2009 г. и все още не искаше да се връща. По-късно временният борд ми каза, че Овермарс и Линг също не желаят да заемат поста. Това беше последното, което чух, докато по случайност не поговорих с Ла Линг и открих, че всъщност никой не го беше потърсил. От този момент отново застанах нащрек и подозренията ми скоро се потвърдиха. Линг сподели, че имал лошо предчувствие за развитието на ситуацията след първия му разговор с борда. Според него другите надзорници не искали директор, а борд, който да поеме както изпълнителните, така и надзорните функции. Това беше вариант, който дори не си бях представял, но според Чеу това беше английски модел на управление, при който надзорниците не само държат властта, но и получават заплати.

Оказа се, че той е прав, и нещата тръгнаха от зле към по-зле. Като член на надзорния съвет поставих няколко въпроса за преговорите с Линг, но така и не получих директен отговор. В същото време в медиите започнаха да излизат какви ли не истории за Ла Линг, изкарваха го по-черен от дявола. Чеу и аз имахме неприятното чувство, че в дъното на всичко това стои някой от надзорния съвет или тясно свързан с него човек. Който и да говореше пред пресата, не спираше да го прави и стана ясно, че тези хора са готови да преминат всякакви граници, само и само да постигнат целта си. Оказа се, че Стивен тен Хаге, който беше в надзорния съвет на *Аякс*, но и в управата на „Де Телеграф“, е настоял седмичната ми рубрика да бъде свалена, макар че беше напълно срещу правилата един от членовете на съвета да се меси в бизнес делата на друг. Атмосферата стана толкова отровна, че Линг реши да се оттегли. Ван Бастен пък явно беше променил мнението си и ми каза, че иска да поеме поста на изпълнителен директор. Бях много доволен, но нещата скоро щяха да се променят за пореден път.

Бях поел ангажимент да присъствам на годишния голф турнир в Сейнт Андрюс, затова представих Марко на Тен Хаге и му казах, че междувременно може да обсъди бъдещите планове с футболно грамотните хора. Но само след няколко дни разбрах, че той бил постигнал договорка с

надзорния съвет и щял да бъде представен като нов изпълнителен директор. Марко не беше разговарял с никого за футболните аспекти на нещата и аз се опитах да натисна спирачките. Дадох да се разбере, че подходът към техническите въпроси трябва да е съвместен, всеки да допринесе с нещо от познанията си. Такива неща трябва да се изчистват още в началото, а не впоследствие. Как така ще се договаряш с някого, който трябва да изпълнява предимно техническа функция, а няма да се срещнеш с хората, които ще прилагат плановете му?

Преди да потегля за Сейнт Андрюс, с треньорите се бяхме разбрали, че трябва да дават добър пример и не бива да има конфликт на интереси или нещо, което да прилича на такова. И в това отношение ситуацията в *Аякс* излезе напълно извън контрол. По случайност разбрах, че Ван Бастен участва в основаването на свързан с футбола бизнес. Марко беше кандидат за директор и се оказа, че е казал на Тен Хаге за другите си занимания, но на мен го е спестил. Смятам, че просто е подценил колко важно е това за мен. Той трябваше да си даде сметка, че отношенията ми с борда са на косъм от разпадане и в такава ситуация не бива да оставяш впечатление, че си на страната на администрацията, а не на нашата. Това беше от ключово значение и сериозността на положението стана ясна, когато седмица по-късно Марко се оттегли. Всичко започна със среща на членовете, на която Тен Хаге наговори ужасни неща за Линг.

После се прицели и в мен. През ноември 2011 г. в предаването „Студио футбол“ по холандската обществена телевизия бях обвинен в расизъм заради думи, които уж съм бил казал по адрес на колегата ми в надзорния съвет Едгар Давидс. Представете си да сте на почти шестдесет и пет години, да сте обиколили целия свят и да ви сервират нещо подобно. Нека обясня още веднъж. *Аякс* винаги е бил мултикултурен клуб, но се виждаше, че много талантиливи момчета от имигрантски произход отпадаха от школата още като младежи. Една от причините да вземем Давидс, който е роден в Суринам, беше да разберем защо става така. При една разгорещена дискусия го попитах каква е ролята му в борда. Като знаете що за човек съм, може да предположите, че не съм бил особено овладян в изказа си, но като играч и треньор винаги съм постъпвал така, защото това е начинът на работа в спорта на елитно ниво. Винаги казваш каквото мислиш, особено при разговор на четири очи, и вероятно съм бил доста директен. Каквото и да съм казал, е нямало нищо общо с цвета на кожата на Давидс, а е касало единствено неговата работа като надзорник. Но най-дразнецото беше, че председателят на надзорния съвет, с когото само преди няколко часа бяхме на заседание на съвета на членовете, се обади в ефир по време на телевизионното предаване, за да потвърди историята с расизма. Дори не ми го каза, въпреки че в съседно студио камерите бяха готови да запишат интервю с Едгар. Всичко това се

случваше почти четири месеца след спора ни с Давидс. Междувременно надзорният съвет беше провел множество срещи и въпросът не беше повдигнат на нито една от тях. Ако имаше някакво конкретно обвинение в дискриминационно отношение, който и да е достоен председател щеше да реши проблема още преди следващото заседание и нямаше да остави въпроса да отлежава четири месеца, преди да се върне към него.

Имаше и нещо друго. Когато ме поканиха в надзорния съвет, си дадох сметка, че в колонката ми във вестника вече не мога да пиша каквото ми хрумне за политиката на *Аякс* или за вътрешните дела на клуба. Беше странно, че тъкмо човекът, който ме беше предупредил за това, се обади в предаването, за да потвърди уж правотата на нещо, случило се вътре в надзорния съвет. Беше просто невероятно каква пропаст зее между някои хора и основните принципи на клуба. За мен най-лошото беше как гледат на футболистите, играли на най-високо ниво. Така се бяха отнесли към Дани Блинд, сигурно трябваше да го очаквам.

Годините на неправилно управление бяха нанесли огромни финансови загуби на *Аякс*. Бяха допуснати ужасно много грешки, но същите онези хора, на чиято съвест лежаха те, все още се опитваха да докопат каквото могат, като в същото време причиняваха сериозни неприятности на Линг и мен. Свикнал съм на подобно отношение, но това беше най-лошото, с което се бях срещал.

Няколко дни по-късно, в края на 2011 г., излезе новината, че Луис ван Гаал е назначен за изпълнителен директор. Не знаех нищо за това, въпреки че като член на надзорния съвет трябваше да бъда уведомен. Председателят ми каза, че не е успял да се свърже с мен, че не съм си вдигал телефона, но това беше пълно безумие. Бяха очернили Линг и мен, отношението към футболистите на срещите на борда беше пренебрежително, а това наред с цялата процедура по назначаването на Ван Гаал за мен беше ясен знак, че играчите, а и самият клуб са измамени. Смятам, че нарочно не потърсиха мнението ми. Сметнахме, че с назначаването на Ван Гаал бордът е постъпил незаконно, затова бившите футболисти в администрацията решиха да стартират правна процедура срещу четиримата надзорници, а не срещу *Аякс* като клуб. Искахме да дадем ясен знак, че правата на състезателите вече не могат да бъдат потъпквани, а подкрепата на младите фенове на *Аякс*, които искаха да се присъединят към нас, само ми даде нови сили в борбата срещу - според мен - несправедливото отношение на надзорниците спрямо клуба. Бях напълно убеден, че моето поколение трябва да отстъпи крачка и да бъдем съветници на новата амбициозна група бивши играчи, чиято мисия беше да върнат *Аякс* отново на европейския връх.

Решението да предприемем юридически мерки срещу Ван Гаал не беше лично срещу него, а срещу начина на управлението на клуба. С Ван Гаал

бяхме в шестдесетте си години, мъже, които искаха да предадат опита си на хората от новото поколение, но от тях зависеше дали ще го използват. Не биваше стари хора като Ван Гаал и мен да влизат в борда и да хващат юздите. Винаги съм бил пределно ясен, че това не е добре за никого и не биваше да се случва. Клубове из цяла Европа предаваха контрола в ръцете на млади бивши футболисти. Още от самото начало идеята ми беше *Аякс* да наложи тази тенденция в Холандия и исках да го превърна в първата спортна организация, управлявана от бивши състезатели - това беше част от плана „Кройф“, в който аз щях да седя отстрани като горд зрител. Всичките ни добри намерения обаче бяха недооценени. Фактът, че вярвахме в мисията ни, се виждаше и в колективното ни решение да се обърнем към юристи. Не само ние смятахме, че сме били невероятно изиграни, клубът и привържениците му бяха на същото мнение. Когато икони от ранга на Едвин ван дер Сар, Денис Бергкамп, Роналд де Бур, Брайън Рой, Вим Йонк, Марк Овермарс и много други се изправиха като един в защита на клуба, си помислих, че това е най-големият комплимент за *Аякс*.

Всички говореха как сме завели дело срещу надзорния съвет, но трябваше да изчакаме два месеца за решението на съдията. Междувременно обаче бордът се консултира с Ван Гаал и назначи Мартин Стуркенбом и Дани Блинд като директори. Плановете ни за техническото развитие бяха вече изложени и тези назначения щяха да доведат до страхотни проблеми, тъй като двамата просто не се вписваха в тях.

Първата ни стъпка, когато започнахме да налагаме новата структура, беше да премахнем поста „технически директор“, тъй като в *Аякс* той никога не е работел и никога няма да проработи. Затова решихме да го заменим с технически екип от двама бивши играчи и треньора. Дватама футболисти бяха Вим Йонк и Денис Бергкамп, които бяха играли в *Интер*, *Арсенал*, *Аякс* и *ПСВ*, така че знаеха какво е да си част от големи и признати клубове. Ако ставаше дума за първия отбор, във взимането на решението се включваше и Франк де Бур, който го водеше от декември 2010 г. Той беше прекратил кариерата си през 2006 г. и в продължение на четири сезона работеше с младежките състави. Така техническият екип носеше отговорност за всички футболни въпроси в клуба. На теория всичко беше идеално, но бордът ни подложи крак, а това още веднъж подчерта най-големия проблем на *Аякс* - липсата на доверие. Назначаването на Ван Гаал за изпълнителен директор влоши ситуацията в клуба повече от всякога. Нещата ставаха все по-налудничави с всеки ден и хората започнаха да говорят, че двамата с Ван Гаал трябва да седнем на масата, да поговорим добре и да си изгладим отношенията. Това обаче нямаше да промени последствията от действията на Стуркенбом и Блинд. Дватама се бяха разбързали веднага щом ги назначиха.

Стуркенбом не беше чел плана ни за техническия екип и реши да уволни колега, работещ под ръководството на Йонк, като освен това връчи на Йонк писмено предизвестие. Това дойде като гръм от ясно небе и ме накара да си мисля, че Стуркенбом е наченал някаква голяма чистка като част от напълно различна политика. Още по-притеснителна беше ролята на част от администрацията извън надзорния съвет. Феновете, треньорите и футболистите се бяха дистанцирали от надзорниците, но съветът се озова в позиция да заведе две дела срещу Линг и колектива на играчите, и двете за сметка на *Аякс*. При нормални обстоятелства, ако някой се беше опитал да очерни най-известния син на клуба, като го нарочи за расист, щяха да го изритат на секундата. Нищо подобно не се случи с тогавашния председател, който освен това наговори ужасни неща за Линг.

В същината на хаоса беше борбата за ценностите и стандартите на *Аякс*. За мен това бяха принципите, които *Аякс* трябваше да отстоява, но които бяха потъпкани от надзорния съвет. Беше ми чудно как някой можеше да пренебрегва правилата, без веднага да му посочат вратата, но бордът държеше клуба в мъртва хватка. В този момент истинският *Аякс* загуби цялата си сила.

Звучи невероятно, но е истина. Председателят на борда Хени Хенрикс например на няколко пъти се опита да ме накара да работя заедно с Ван Гаал. Той говори и с двама ни, но по-късно узнах, че всички в управата на клуба са го разубеждавали. Това никак не ме изненада. Аз, а и всички други заклетни поддръжници на *Аякс* не разбяхме защо Ван Гаал приема поста на изпълнителен директор. Нима не виждаше каква е обстановката в клуба, нима не осъзнаваше, че така поема огромен риск?

Някои хора смятат, че е искал да ми отмъсти. За какво? Според слуховете между нас имало скандал. По каква причина? Бил съм се ядосал, защото Ван Гаал си тръгнал от коледната вечеря в дома ми. Да, така беше, но само защото сестра му беше починала внезапно. Обикновено не обръщам внимание на такива истории, но този път под въпрос бяха моралните устои на семейството ми. Ако бях способен да се ядосам на нещо подобно, значи самата ми човешка същност беше поставена под съмнение. Това просто не беше истина.

Ето какво се случи. Когато през 1989 г. Ван Гаал беше помощ-ник-треньор в *Аякс*, а аз водех *Барселона*, той дойде при мен на обучение между Коледа и Нова година. Съпругата ми Дани не одобряваше идеята колега да остане сам в хотел точно по празниците и го покани при нас. Беше толкова сърдечно, че му казахме, че вратата ни е винаги отворена за него. Той дойде на другата вечер, но с Дани трябваше да излезем, бяхме поели ангажимент и го оставихме със сина ни Жорди и приятеля ми Ролф. Тримата са си изкарвали страхотно. Поръчали си пица, пийнали по нещо, говорили за футбол... На

третата вечер отново бяхме заедно, бяхме си сипали по питие, когато му се обади, че сестра му е зле. Той отпътува за Холандия на следващата сутрин. Срегнахме се скоро след това, Ван Гаал се държеше напълно приятелски. Той се разбираше много добре със съпругата ми, с която се бяха запознали в Англия по време на европейското първенство през 1996 г. Разправяше на всички, че тя е най-добрата домакиня на света, така че въобще не е вярно, че аз или някой друг от семейството ми се е обидил, че си е тръгнал, без да благодари.

Но за мен е странно, че той така и не обясни защо е допуснал да бъде използван от борда на *Аякс*. Два месеца след като пое поста, през януари 2012 г., съдът обяви, че назначаването на Ван Гаал, както и на Стуркенбум и Блинд, е незаконно. Това, за жалост, не реши проблема, тъй като надзорниците не обърнаха никакво внимание на решението. Така се стигна до абсурдната ситуация *Аякс*, който плати за адвокатите на надзорниците, да наеме други юристи, за да се отърве от тях. Клубът настоя да получи оставките на надзорниците, като искането беше подкрепено от 73 процента от акционерите, но те пак отказаха, като правеха всякакви опити да спънат процеса по привличане на нови членове. И всичко това, след като бяха назначили директор, който не изпълни договореното с техническия екип. Тези хора се опитваха да управляват подмолно до самия край, като си назначиха заместници, макар и да се виждаше от километри, че те нямат никакви качества да ръководят футболен клуб. Най-накрая се съгласиха съветът да бъде разпуснат човек по човек. Нямах им никакво доверие, затова заявих, че аз ще си тръгна последен, за да съм сигурен, че всичко ще стане според плана.

Най-после, през 2012 г., почти две години след като бях хвърлил бомбата след катастрофалния мач е *Реал* (Мадрид), новата глава в историята на клуба можеше да започне. Цялата суматоха около надзорния съвет показва ясно, че в *Аякс* проблемите не са само футболни. Футболните хора в клуба бяха мажоритарни акционери, но въпреки това нямаха дума в управлението, а директорите и надзорниците можеха да изключат всички от процеса по взимането на решения.

Най-важен за един клуб не е изпълнителният директор, а първият отбор. Ако той се представя добре, ще печели пари, тренировките се получават и всички са доволни. Всяка частица от клуба трябва да подкрепя първия отбор. Няма значение дали сте треньор или стюард, директор или работите по поддръжката на терена, надзорник или перачка - вие сте *Аякс*. Всеки трябва да работи така, че да е от полза на първия отбор. Така всички са незаменими, тъй като тяхната работа и техните резултати са един клуб, един *Аякс*. Ако нямате такава нагласа, въобще не се захващайте с футбол. Разбира се, в светлината на прожекторите попадат играчите, администрацията остава

извън кадър, но принципът засяга целия клуб и хората от съвета на членовете и борда на директорите също трябва да изпълняват задачите си с отборен дух. Тренировките на младежите трябва да се водят от хора, които най-вече разбират от футбол, но заедно с тях трябва да работят и специалисти в други области, като здраве, образование и социализиране.

Глава 11

В двете години, които пропиляхме да оправим хаоса в администрацията на клуба, Франк де Бур започна да постига резултати, като два пъти стана шампион на Холандия е първия отбор. Имаше успехи с младежкия отбор, започна фантастично като старши треньор, а съставът демонстрираше голям потенциал. Затова бордът на *Аякс* беше морално задължен да направи така, че Де Бур да не затъне в бюрокрация като предшествениците си, а да му се позволи да продължи работата си. Уроците от миналото бяха очевидни - организацията в клуба не беше добра и който и да беше треньор, все стигаше до задънена улица и се блъскаше сякаш в тухлена стена. Не искахме това да се случи и на Франк. Успехът на Де Бур и футболистите му трябваше да бъде началото на дълъг период, в който *Аякс* да се утвърди на най-високо ниво. Но истината беше, че отборът постигаше резултати в първенството, но качеството на футбола не беше постоянно и беше ясно, че ни предстои дълъг път, докато постигнем общата си цел. За жалост обаче успехите заглушават добронамерената критика.

Верен на думата си, аз бях последният надзорник, който подаде оставка от борда. Вече нямах официален пост в *Аякс*, но от това не загубих съня си. Напрежението от последните две години ме беше променило значително. Според Дани през последната година бях прекарал на телефона повече време, отколкото през предишните двадесет, да не забравяме и постоянните полети от Испания до Холандия и обратно, за които плащах от собствения си джоб. Но го правех с желание, тъй като бяха напълно убеден, че ако загубех битката, това щеше да бъде краят на *Аякс* като клуб на топ ниво.

През ноември 2012 г. като изпълнителен директор на *Аякс* беше назначен Михаел Кинсберген. Майка му беше приятелка на Дани и го познавах от момче, и бях доволен, че новият борд е избрал точно него, тъй като наистина беше най-добрият избор за поста. По време на управлението си той привлече като спонсор най-големия кабелен оператор в Холандия - *Ziggo*, за рекордна за страната сума. Беше и отличен ментор на Едвин ван дер Сар, който се върна в клуба след шест отлични години в Англия. Ван дер Сар стана търговски мениджър и свърши страхотна работа за *Аякс*. За мен беше наистина важно, че Михаел представяше Едвин като водеща фигура, а той самият оставаше на заден план. Приех това за знак, че интересите на клуба са по-важни от личното му его.

Аякс се листваше на Амстердамската фондова борса и заради нейните правила Михаел трябваше да се отклони от оригиналния ни план за технически екип от трима души, които да накарат отбора отново да заиграе

привлекателен футбол. Според разпоредбите на борсата този триумвират трябваше да включва и директор, затова Марк Овермарс беше добавен към екипа от Йонк, Бергкамп и Де Бур, влезе в борда и пое ролята на футболен директор.

Футболният директор е много по-различен от техническия директор. Овермарс щеше да отговаря официално за купуването и продаването на играчи, както и за скаутската мрежа, медицинския екип и всичко, което можеше да окаже пряко влияние върху „футбола“. Естествено, той трябваше да обсъжда всичко с Вим, Денис и Франк, като всеки от тях имаше своите вътрешни задачи. Но Овермарс поемаше цялостното ръководство, а това не влизаше в първо-началната ни идея. Беше уговорено, че тази структура на теория има йерархия, но на практика всички ще работят на равни начала. Бившите играчи Тео ван Дуйвенбоде, Дик Шунакер, както и ексмениджърът Тони Бруинс Слот бяха излъчени от надзорния съвет и борда на директорите като съветници и щяха да държат всичко под око. Председател на надзорния съвет стана бившият министър Ханс Вайерс (*на икономиката от 1994 г. до 1998 г., министър на финансите през 1996 г. - бел. прев.*), сред членовете беше бившият президент на авиопревозвача KLM Лео ван Вайк и това ме караше да се чувствам оптимист за новия ни старт в *Аякс*.

Но нещата не се развиха, както се надявах. Ролята ми на съветник беше незначителна в новата организационна структура, няхах влияние и не можех да допринеса с нищо. Така не можах да променя ситуацията, когато тя отново започна да се влошава. Някои хора се наместваха на стратегически постове, за да прокарат собствените си виждания. Аз мисля по следния начин - ти си на тази позиция, имаш определени качества, значи трябва да ги използваш, за да може всичко да е наред. Като ръководител винаги съм говорел открито какво мисля и съм казвал на екипа ми какво трябва да се случи, преди да решим какви са конкретните задачи на всеки. Сега обаче няхах тази възможност.

В *Барселона* за разлика от *Аякс* промяната започна пет години по-рано с Франк Рийкард и веднага се прояви по-голямо разбиране. Когато нещата вървяха добре, ми се обаждаха по-рядко, но появяха ли се проблеми, телефонът веднага звънваше. Така и трябва да бъде. Ако нещо трябва да се оправи, просто трябва да вдигнеш слушалката и да набереш номера. В *Аякс* обаче все се провеждаха срещи. Станах съветник, но след това не чух почти нищо от управата на клуба, макар и от разстояние да виждах, че се натрупват различия в мненията как трябва да бъде използвана ролята ми.

Разбира се, *Барселона* имаше Рийкард, а футболната му методология и управленският му опит бяха голямо предимство. После дойде Гуардиола, който пое първия отбор през 2008 г. Бях тренирал и двамата, а нито един от поколенията футболисти в ръководството на *Аякс* не беше играл при мен.

Дори и тактически те бяха обучени в страни, които не се славят с големи умения в това отношение — Ван дер Сар и Овермарс бяха продукти на английската школа. А англичаните никога не са били големи почитатели на тактиката, няма как да очакваш такива хора да изведат моите замисли на дъската по време на разбора преди мача. Иначе казано, всичко, което се случваше в *Аякс* във футболно отношение, почти винаги се разминаваше с моите виждания за играта.

Имаше и други неща, които не се вписваха с включеното в плана „Кройф“. Той представляваше нова техническа визия за клуба, свързана с моето име. Всъщност не можеше да се говори за план „Кройф“, тъй като моите разбирания бяха формирани от опита, добит от работата с експерти като Ринус Михелс и Яни ван дер Веен, както и от идеите, които бях развил като треньор. За да може *Аякс* да успее, първо трябваше да бъдат положени основите, които като цяло да изведат клуба в по-добра позиция да превключи на по-висока предавка след въвеждането на подобренията. Според мен обаче *Аякс* не успя да въведе основните принципи на футбола на елитно ниво, така че, какъвто и да е план, бил той „Кройф“ или някакъв друг, беше обречен още от самото начало.

Когато започнах да играя при Михелс, в подготовката за който и да било турнир не правехме допълнителни тренировки, а играехме мачове всеки ден. Идеята беше да можем да анализираме колкото се може повече ситуации, докато същевременно трупаме игрова практика и физическа подготовка. Като следваше тази ясна и проста процедура, *Аякс* успя да произведе десетки футболисти от световна класа, затова и аз следвах същите основни принципи. Също като Михелс, аз вярвах във философията на повечето мачове, а не на повечето упражнения. Целта ми беше усъвършенстване на качествата на футболистите. В *Барселона* например слагах вратаря Андони Субисарета като ляв полузащитник, за да може често да играе с топката с крака. По този начин исках да подобря връзката му с целия отбор. Но съвременният *Аякс* дори не си помисляше да направи нещо подобно.

Това бяха устоите, върху които *Аякс* беше изграден като голям европейски клуб, но ето че наследството от онези успехи беше загърбено. Това, между другото, не е нападка срещу Франк де Бур, който вече беше към края на договора си и се сблъскваше с какви ли не пречки.

През 2015 г. заявиха на Михаел Кинсберген, че не е успял да води клуба адекватно и не продължиха договора му. Това според мен не беше честно. Той не само беше сключил най-добрата сделка за спонсорство в историята на клуба, но и предефинира поста на Ван дер Сар, че той се превърна в същинско богатство. Кинсберген отнесе и несправедливи обвинения за напрежението в техническия екип между Йонк, от една страна, и Бергкамп и Овермарс, от друга. Не претендирам да съм специалист, но такива неща се

случват, а Кинсберген трябваше да се справи със ситуацията по възможно най-добрия начин. Според мен Тео ван Дуйвенбоде трябваше да изрази мнението си много по-категорично, тъй като беше член на надзорния съвет с огромен футболен опит. Вместо това бях принуден да моля борда да се обърне към прагматичния Чеу Ла Линг, за да направи задълбочен анализ на ситуацията в клуба и да се опита да разреши проблем, който явно беше пуснал дълбоки корени.

Не само аз бях загрижен. Някои хора настояваха аз отново да се ангажирам по-пряко с управлението на клуба, но това беше практически невъзможно, тъй като живея в чужбина и щеше да ми се наложи да отсъствам за три или четири дни през седмицата. Но аз никога не съм искал да ръководя *Аякс*. Принципът, към който винаги съм се придържал като част от администрацията на клуба, беше да създам няколко основни предпоставки, които да осигурят възможно най-добри условия за отговорните хора, а след това да оставя нещата в ръцете на по-младото поколение, което да оформи бъдещето на клуба на базата на споделени възгледи. Винаги съм подчертавал колко важно е това да бъде направено от друго поколение. Съзнавах, че дори аз няма да живея вечно, а вече имах и здравословни проблеми.

Според доклада на Линг, който се появи в края на 2015 г., бившите играчи в управата на *Аякс* имат отлични качества, но и някои недостатъци, на които обаче няма как да се реагира, тъй като хората нямат опит да открият проблема, какво остава да го решат. Най-доброто, което можеше да направят, беше да признаят, че понякога имат нужда от помощ. В миналото това нямаше да бъде постижимо, но въз основа на доклада на Линг бяха осигурени нови възможности за подкрепа.

Чеу беше написал отличен доклад, но бързо стана ясно, че някои от споменатите в него вярват, че всичко е наред, и Линг още веднъж беше залят от неприятни публикации и съмнения в неговия принос и характер. За жалост, този път нападките идваха от *Аякс*, а не от никакви отделни администратори. Най-дразнецното беше, че незаслужените критики спрямо Линг бяха използвани от някои хора като извинение да продължат да действат по стария начин. Надзорният съвет беше твърдо против един конкретен човек и не искаше да удължава договорите на другите. Чеу се подчини, тъй като искаше да започне разследването си на чисто, но успя да спаси постове на мнозина други. Затова и реакцията на някои от бившите играчи срещу него - както на четири очи, така и публично - беше особено неприятна.

Подобни неща ми отнемаха радостта да гледам и да подкрепям клуба. Не само защото футболът на отбора ставаше все по-малко и по-малко привлекателен, а това ме отегчаваше като зрител. Играчите губеха твърде много време да се връщат, вместо да пресират, когато топката беше у

противника, а когато я притежаваха, започваха пасове по ширината на терена. Подготовката на атаката беше толкова мудна, че накрая полузащитниците и нападателите се скупчваха на едно място.

Беше ясно, че нещо трябва да се направи, но преди да се пръсне цяло състояние за нови футболисти, беше нужно да се установи дали настоящият състав разкрива пълния си потенциал. Ето това беше работата на техническия екип, но все се говореше за подсилване на състава и връщането на старите пушки, без да е ясно дали клубът беше направил всичко по силите си да отстрани основния технически проблем, пред който беше изправен. Това означаваше не само въвеждане на по-добри методи в тренировките, но и изграждане на по-хубава скаутска мрежа и по-тясно сътрудническо със сродни клубове като *Аякс* (Кейптаун) и *АС Тренчин*.

Притеснително беше, че до края на 2015 г. само един от съставите на *Аякс* играеше футбол, сходен с моите виждания - А1 на Вим Йонк, първият младежки отбор. Беше ясно, че футболният проблем в *Аякс* е следствие от лоша техническа политика. Говорех с играчите за подаване, за контрол, за позиционна игра, за динамика, но това им беше твърде сложно и те не го възприемаха. Бях убеден, че защитната постановка и начинът, по който се изграждаше атаката и се вдигаше темпото, трябваше да се променят. Пасовете встрани и пресичащите се линии намаляваха пространството между играчите, това не беше нашият футбол. Трябваше възможно най-бързо да открием новия си почерк. Засега играехме скучно, не постигахме резултати и съсипвахме най-талантливите си състезатели. Зрителите не бяха доволни.

Искахме умел и забавен футбол, с какъвто *Аякс* винаги се асоциираше, но за да го постигнем, трябваше да променим тренировките. Всички трябваше да работим, да поддържаме спокойствието в клуба и да наблюдаваме внимателно кой как се развива, кои играчи можеха да продължат напред и кои трябваше да започнат да обръщат внимание на различни аспекти. Никой не биваше да забравя, че всичко, което прави, е в името на интересите на *Аякс*.

Междувременно обаче започнах да изпитвам все по-големи съмнения в намеренията на надзорника Лео ван Вайк. На 11 септември 2015 г., още преди докладът на Ла Линг да види бял свят, тримата с Чеу и с Ван Вайк седнахме и го прегледахме от кора до кора. Лео се съгласи възторжено с всяка една написана дума, но четири дни по-късно Ла Линг и аз бяхме като ударени от гръм, тъй като бордът предприе мерки малко или повече противоположни на обсъдените с Ван Вайк. Ван дер Сар например настояваше за връщането на Кинсберген, тъй като в момента беше толкова зает, че буквално нямаше личен живот. Вместо това на плещите на Едвин се стовари още повече работа, тъй като го повишиха от търговски в

маркетингов директор, а и трябваше да ръководи техническия екип. Овермарс междуременно вече не беше футболен директор, а отговорник за играчите и *единствената* му задача беше да купува футболисти, да ги продава и да съставя договори. Тази позиция изисква огромно внимание, тъй като, ако нещо не бъде обяснено добре, може да се получат големи неразбирателства. Попълненията от миналата година го показваха недвусмислено. Йонк познаваше момчетата си на пръсти, но думата му почти не се чуваше, когато някое от тях напускаше клуба с трансфер. Долф Коли пък беше назначен за изпълнителен директор. Той беше банкер, но през годините си като член на надзорния съвет беше оставял специалистите да си вършат работата. Отначало се надявах, че той ще съумее да закрепим нещата и ще оказва подкрепа на бившите футболисти. Но много скоро се случи тъкмо обратното.

В началото на ноември 2015 г. вече ми беше дошло до гуша. От години ми беше ясно, че същината на идеите ми за *Аякс* е пренебрегвана. Подозирах, че това е умишлено, а аз не обичам такива игрички. Накрая прагматикът в теб проговаря и стигаш до заключението, че няма никакъв смисъл да се опитваш да дадеш нещо, когато не получаваш нищо в замяна. На моите години медали и отличия не ми трябват. Беше невероятно тъжно, че на шестнадесет години бях на терена за началото на възхода на *Аякс*, а днес, когато съм на почти седемдесет, трябва да бъда свидетел на залеза на клуба. Никой не желае да слуша. По-точно казано, едва ли някой иска да слуша. Всеки си има собствени планове и разбирания. Ако проблемът засягаше само *Аякс*, би могло да се предположи, че вината е моя, но ако разгледате холандския футбол като цяло и се сетите, че националният отбор не успя да се класира за Евро 2016, сигурно ще започнете да се чудите на какво, по дяволите, се дължи това. Всички се бием в гърдите, но резултатите навеждат на едно-единствено заключение - пътят, по който поехме, доведе до залеза на Холандия като футболна сила, а това е много жалко.

Коли уволни Вим Йонк две седмици след като напуснах клуба в края на 2015 г. В рамките на шест месеца клубът загуби изпълнителния директор и отговорника за тренировките, а тъкмо тези хора бяха вдигнали финансите на клуба на крака. Когато Коли ми се представи, веднага си призна, че нищо не разбира от футбол. Чеу и аз го успокоихме, че ще му помагаме. Добре, но той така и не ми се обади. Вярно, срещна се около три пъти с Чеу, но от тези разговори не излезе нищо. Докладът на Линг показва съвсем ясно какви са проблемите, но той не предприе никакви мерки.

Коли идва от „ABN Amro“, тоест той е човек от банките. Може да не знае нищо за футбола, но би трябвало да разбира от числа. След идването на Йонк клубът беше спечелил приблизително 85 милиона евро от продажбата на играчи от нашата школа. Неговият младежки отбор изпреварваше

конкуренцията и нямаше загубена точка в Шампионската лига за юноши. Когато имаш явни доказателства, че финансовото оздравяване на *Аякс* се дължи най-вече на сътрудничеството между Йонк и Де Бур, защо изхвърляш половината от печелившата формула през вратата?

Смятахме Тео ван Дуйвенбоде, друг от членовете на надзорния съвет, за един от нас. Той беше бивш футболист и трябваше да бъде водеща фигура за другите като него, но се съгласяваше с почти всичко, казано от борда. Да вземем например скаутската мрежа, която търпеше критики, понеже скаутите и треньорите не работеха добре заедно и не ни препоръчваха добри футболисти. В борда беше Тони Бруинс Слот, най-добрият скаут, с когото бях работил единадесет години. Щом треньорите не се обръщаха към него за помощ, Ван Дуйвенбоде можеше поне да им каже, че той е там. Вероятно някой от треньорите се е чувствал твърде горд, за да поиска съвет от член на борда, но важното е, че ако използваш качествата на хората, стандартите ти ще се повишат и животът на всички се улеснява. Все още си спомням една дискусия с Ван Дуйвенбоде, след като надзорният съвет предложи да купим даден играч. Тео каза, че той струва ужасно много пари, е които не разполагаме. Две седмици по-късно футболистът все пак беше привлечен, а Ван Дуйвенбоде беше един от подписалите документите. Тогава се зачудих какво ли е правил през миналите две седмици? Дали се беше опитал да убеди хората или не? Ако смяташе, че един играч не си струва исканата за него сума, а друг мисли обратното, тогава отиваш при Бруинс Слот и го питаш: „Виж сега, трябва ли да плащаме толкова пари или не?“.

Ван Дуйвенбоде се замеси твърде много с управителния борд и затова нещата в техническия екип също тръгнаха зле, а Йонк беше освободен. Виня го за това. Като представител на футболистите трябваше много повече да защитава по-младите.

За жалост, никой не виждаше, че *Аякс* трябваше да се измъкне от неприятната ситуация да бъде ръководен от хора, които се бяха озовали във футбола, но всъщност не знаеха почти нищо за него. Те не виждаха, че точка номер едно в дневния ред трябваше винаги да бъде как *Аякс* отново да стане *Аякс*? Нещо трябваше да се направи, да изкупим всички акции или да напуснем борсата, но да се върнем към собствената си клубна култура. Бях се занимавал с два надзорни съвета и опитът ми беше предимно отрицателен. Най-вече смятах, че и двамата председатели са ме подвели.

Разбира се, всички допускаме грешки. Всички опитваме да захванем нещо ново и понякога нещата не се получават веднага. Важното е да се поучите от грешките и да си помагате един на друг, за да може всичко да бъде по-добре. В този случай обаче подобна съвместна работа беше изключена. Доказателството е точно пред вас и винаги съм смятал, че това е една от причините да ме оставят да си тръгна. Начинът, по който бордът се

занимаваше с делата си, излъчваше негативна енергия, която не беше подходяща за футбола. Членовете на клуба и феновете трябва да ходят на стадиона, за да се наслаждават на играта и да подкрепят отбора. Но в *Аякс* политиката преобладава, а това вреди на футбола и на клуба.

Дали съм разочарован от по-младите бивши играчи? Да, макар и да смятам, че това е свързано с начина, по който са тренирани. Това им е вменило определени футболни навици и виждания за играта. Ето защо е важно къде сте били състезатели и кой ви е бил треньор, тъй като обучението ви оформя наследството, което ще оставите зад себе си, и ви помага да направите разликата между посредственото и най-доброто. Вземете например *Байерн* (Мюнхен). Преди около петдесет години те все още играеха във втората дивизия, но днес поставят стандартите за най-добрия футбол. Клубът подбира директори и треньори, които налагат определени изисквания на терена, а публиката очаква от отбора да покаже бъдещето на играта. *Байерн* показва, че начинът да станеш по-добър не е чрез копиране, както се получава в Испания и в Италия, а първо да се вгледаш в себе си. Това означава да прецениш способностите си и да се заемеш с отстраняването на недостатъците. Не можеш да изискваш от германец да играе футбол като холандец. Или пък като италианец. Просто не можеш, затова няма смисъл да се опитваш. Философията ми винаги е била отначало да подредиш собствената си къщичка. Извиненията да не го направиш са предвидими и, естествено, често се въртят около парите, но в крайна сметка всичко се свежда до мач единадесет срещу единадесет. Дори и най-богатият клуб не може да излезе с дванадесет души. Винаги става дума за основни качества. Никой не може да ме убеди, че днес в Холандия тези качества липсват, било то в *Аякс* или в националния отбор. Не може да сме ги притежавали в продължение на четиридесет години, а изведнъж да ги загубим. Това е лудост, но е логично последствие, че в тренировките футболистите не учат това, което трябва да развиват.

За щастие, винаги има изключения като Вим Йонк, ето защо той ми е приятел. Когато никой в *Аякс* не можеше да постигне добро представяне, той правеше именно това с младежкия си отбор, като го караше да работи върху техниката. Успехите му бяха от явни по-явни, но никой не го попита как ги постига. Вместо да го оставят да наложи модел, Йонк беше прехвърлен в области, в които нямаше почти никакъв опит. Той ми разказа за безкрайните срещи, на които е трябвало да присъства с ясното съзнание, че няма да доведат до нищо. Беше напълно прав, тъй като футболът в *Аякс* не зависи от събирания и срещи, а от отбелязването на голове, от доминирането в мача и от преминаването в следващия кръг, без значение как го постигаш. Но в *Аякс* има твърде много хора, които уж мислят и взимат решения, а така всичко се

свежда до компромиси и оцеляване, а необходимите умения да доминираш и да печелиш двубои се губят.

Именно на това искам да наблегна. *Аякс* всъщност се състои от два клуба, слети в един - професионалисти и аматьори, а аматьорите, които уж не би трябвало да имат никаква власт, все пак могат да уволняват шефовете на професионалистите. Озоваваш се изправен пред огромно, но погрешно насочено влияние, което няма нищо общо с играта. Футболът е съвкупност от различни аспекти, всеки специалист има своите особености, така че е нормално да го оставите да ги проявява в рамките на определени граници. Никога не казвайте на един специалист какво да прави. Що се отнася до срещите - защо да ходите на тях, ако знаете предварително за какво ще говорите и ако другите трима души са срещу вас? Няма никакъв смисъл. Далеч по-добре е да се обсъждат качествата на един или друг играч, как да се усъвършенства талантът или да се преодоляват недостатъците. Вместо да се свикват срещи, трябва да създавате нещо положително както на индивидуално, така и на отборно ниво. Чак тогава има смисъл от приказки.

Холандия е малка страна, затова трябва да сте изобретателни и да си държите очите отворени за появата на нови таланти не само в близката ви среда, но и другаде, за да може да ги привлечете, преди някой друг мениджър или клуб да е подписал с тях. Има десетки детайли, върху които трябва да работите заедно. Понякога се получава, понякога - не, но първо е наложително да си осигурите позиция, от която да наблюдавате и да улавяте възможностите.

Тъкмо затова нещата за футбола, които споделям сега, са същите като преди двадесет години. Аз не си променям мнението, но има нещо друго, нещо ново, което тогава не знаех. Хората не бива да допринасят единствено с качествата си, но и да бъдат готови да споделят знанията си и да се учат от другите. Приложих същата философия към института „Кройф“. Там има студенти от цял свят, но когато учат, трябва да са едно цяло. Винаги трябва да създавате силен колектив, от това в крайна сметка печели спортът.

Такова беше отношението ми и когато след всички неразбории в *Аякс* най-после можехме да започнем да работим и да поемем към върха на европейския футбол. Това беше реалистичен курс. Смя да кажа, че разбирам от техника, тактика и представяне, тъй като постигнах резултати с *Аякс* през осемдесетте години на миналия век, а след това и с *Барселона*. Футболът беше привлекателен, съставът представляваше комбинация от местни таланти и няколко привлечени чуждестранни „звезди“ за вдигане на класата, а успехите идваха до две години.

Нека още веднъж погледнем към *Байерн* (Мюнхен). „Баварците“ успяха да направят онова, което никой не очакваше от тях - заличиха разликата между себе си и водещите клубове в Италия, Испания и Англия. При това *Байерн*

дори не е в столицата. Но за да имаш положително развитие, винаги ще бъдеш зависим от хората с познания. Всеки един, без значение какъв пост заема, трябва да предостави опита си на другите, а те трябва да му отвърнат със същото.

Вим Йонк е отличен пример. Той е открит към нови неща, стига да се вършат както трябва. Не можеш просто да му кажеш: „Не съм съгласен с теб, разкарай се“. Не можеш, защото той е най-добрият и трябва да го оставиш да работи. Да, ще допуска грешки, естествено, но тогава те трябва да му бъдат посочени, за да се убеди, че и други хора могат да допринесат е идеите си. Проблемите започват, когато някой е големи познания бъде изгонен от човек, който не знае почти нищо. Има толкова много изпълнителни директори, които си мислят, че трябва да контролират другите по пирамидата под тях, а всъщност е точно обратното. Ръководителите трябва да позволят да бъдат насочвани от хората е по-голям опит в дадена област. Раздутото им его ги кара да налагат правила, дори и когато не притежават нужните знания, за да го правят.

Можете да разпознаете такива хора на мига, ако им зададете някакъв въпрос, без значение от каква област. Има два варианта - да получите отговор от човек, който се опитва да се постави на ваше място, или от някой, който се опитва да ви убеди, че е прав и че единственото вярно решение е неговото. Когато питам нещо, искам да узная онова, което ми трябва, тъй като в крайна сметка информацията е по-важна от интелекта. Не ми е нужно безкрайно позоваване на източници, стига да получа точните отговори от точните хора, така ще съм стъпка пред някой, който вероятно разбира проблема по-добре от мен, но няма толкова информация. Ето защо като треньор винаги сформирах възможно най-голям екип, за да има отговорници за всички елементи от тренировката и подготовката. Не ставаше дума аз да съм шефът и да раздавам заповеди, а да съм сигурен, че хората, които бяха по-добри от мен в дадена област, могат да си вършат работата с лекота. Аз трябваше да създам ситуация, в която те да правят именно това, без да се налага аз да им нареждам. Специалистите, които привличах, не ми бяха помощници, а хора, отговорни за дадена област, точно както аз се занимавах с техниката и тактиката.

За жалост, директорите е подобно широко скроено съзнание са много малко. Често се забелязва стремеж към показност, към обиране на лаврите, докато други вършат истинската работа. През всичките ми години във футбола така и не успях да разбера това поведение. Винаги съм казвал, че трябва да оставиш експертите да си изпълнят задачите. Ако те боли зъб, отиваш на зъболекар, тъй като той знае как да го излекува. Ако изведнъж зрението ти се влоши, отиваш при специалист по очни болести. Същото трябва да е и във футбола. Ако се сблъскате е проблем А, трябва да намерите

човек в клуба, който разбира какво поражда проблем А. Ако нямате подобно отношение като шеф или мениджър, винаги ще имате доста работа.

Същото е и с медицинските въпроси. В *Аякс* имаше лекари, но им трябваше някой с добри контакти в медицинските среди. Някой, който знаеше как да се справи с конкретен проблем веднага, но не да се занимава лично с него, а да знае кой би могъл да го направи. Такъв човек би пратил футболиста за лечение, а след това ще следи целия процес. На него не му се налага да оперира. Той трябва да знае кой е най-добрият специалист за конкретния проблем и да уреди среща с футболиста, да е сигурен, че го праща на най-доброто място. Кой обаче от надзорния съвет, директорите, председателя или който и да било там следи дали лекарят прави точно това? Дали е добър в поддържането на здравето на футболистите? Това не зависи само от медицинския екип.

Опитахме се да дадем пример с Дейви Клаасен, една от новите звезди на *Аякс*. Той беше контузен и не можеше да играе известно време, но никой не знаеше какво точно му има. Тогава поканих един мой познат от *Барселона* да се опита да определи проблема. Той веднага се обади на всякакви специалисти, дори на офталмолози и зъболекари. Накрая намери човек, който рече: „Ей, това е в моята област, разбирам за какво става дума“. Ето че Клаасен можеше да се подложи на лечение и скоро след това отново беше в състава.

Ето как се правят нещата, но това е възможно единствено ако си готов да преглътнеш гордостта си, да признаеш, че има и по-добри от теб, но си записал номерата им в малкото си черно тефтерче.

Подобно отношение би било от полза на някой като Франк де Бур. Той не е получавал насоки, помощ или подкрепа и затова се беше вкопчил във визия, която беше чужда не само на мен, но и на много от феновете. Но ако си в организация, която не извлича най-доброто от хората, ще ти е трудно дори като треньор. Днес се позовавам на начина на игра на *Барселона* и *Байерн*, но почти не я виждам в *Аякс*. Това е иронично, тъй като тези два клуба са се вдъхновили от *Аякс*. Вижте какви успехи са постигнали. Но ако собственият ти клуб вече няма волята или визията да поддържа това вдъхновение, трябва да бъдеш честен и да не се ангажираш с него.

Стигам до заключението, че когато реших да прекъсна връзките си клуба, съм постъпил добре. Фактор беше и отношението на *Аякс* към Чеу Ла Линг и Вим Йонк, двама от хората, с които съм невероятно горд. Вим водеше тренировките и свърши невероятна работа, постиженията му бяха видими, но въпреки това го уволниха. Само него го беше грижа за същината на плана „Кройф“, искаше да говори единствено за футбол, но трябваше да напусне, тъй като не желаше да бъде част от администрацията. Линг се опита да помогне, като върне *Аякс* обратно във футболните релси и да намали ролята

на бизнеса. Не го разбраха, показателно е как хората приеха доклада му и се появиха всякакви инсинуации.

Накрая все ще дойде време, когато клубът ще осъзнае какво трябва да промени. Ако това бъде постигнато, има достатъчно хора, които ще се заемат със задачата - верни фенове и отдадени членове. Когато това стане, аз ще бъда там, тъй като винаги ще се отзова на *Аякс*. Ако здравето ми позволява, а някой проблем трябва да бъде решен, винаги ще изляза напред, но само ако всички застанат зад мен. Вече търся положителното - приемам, че всичко ще свърши добре, а революцията, която започнахме с Михелс преди толкова години, все ще донесе добро. Да, по пътя ще понесем удари, но те само ще ни накарат да се стегнем. Може да отнеме година, десет, кой би могъл да каже? Така или иначе това ще стане, когато започнат да слушат точните хора. Онези, които носят клуба в сърцето си и които осъзнават какво представлява *Аякс*. Ако това стане, нашата борба няма да е била напразно.

Глава 12

Във футбола съм правил почти всичко - като играч, треньор и мениджър. Единственото, което липсва във визитката ми, е да водя национален отбор. Това вероятно е единственият истински провал в кариерата ми. Навъртях години и останах наистина разочарован, когато Ринус Михелс беше предпочетен пред мен да води състава на Холандия на световното първенство през 1990 г. Оправих си отношенията с Михелс, но все още имам горчив вкус в устата, че не можах да постигна нещо наистина специално, особено като се има предвид, че моментът беше назрял. Националните състезатели бяха в разцвета на силите си, бяха спечелили европейския шампионат през 1988 г. и бяха готови за най-големия успех във футболната история на Холандия. Същото се отнасяше и за мен като треньор, а предвид постиженията ми на клубно ниво очаквах да бъда назначен. Знаеше се, че това е не само мое желание, но и на играчите, тъй като така щяхме да обединим силите си и най-после да станем световни шампиони, както трябваше да бъде през 1974 г. и 1978 г. Но не се получи, тъй като Михелс имаше други идеи и ме избута встрани въпреки желанието на изявени национали като Рууд Гулит, Марко ван Бастен, Франк Рийкард и Роналд Куман.

Той беше член на техническия съвет и се оказа, че не е искал да се меси в КФСХ, тъй като явно е дочул, че искам да отхвърля цялата организация. Пълни глупости. Исках, разбира се, да събера свой екип и да разчитам на свои хора, за да можем да насочим всички усилия към спечелването на световната титла и да си създадем най-добрите условия, но това не значеше да сваляме ръководството на КФСХ. В случай на провал щях да платя с главата си, така че просто исках да уточня условията за избор на екипа ми. Винаги съм го правил като мениджър. На ключовите позиции застават хора, които са свикнали да провеждат тренировки на най-високо ниво и да бъдат подлагани на напрежение всяка седмица, а не такива, на които това се случва веднъж на две години.

С Михелс поговорихме по-късно. Той дойде на предсезонния лагер на *Барселона* веднага след световното първенство и ми даде обяснение. Всичко мина в най-приятелски тон, но все още не мога да разбера причините за решението му. Може би всичко е завист, знае ли човек? Да, той е човек, обиколил цял свят, постигал е успехи във всяко начинание, а това няма как да не се отрази на егото му. Може би постоянните подмятания, че съм наистина добър и би могъл да работи с онзи тип Кройф, са го накарали да се наежи.

Започнах да си мисля, че не е чудно, че Михелс има проблеми със сърцето, тъй като той често се представяше за човек, какъвто не е. Познавам го. Той беше много строг, но също така можеше да те заведе на лекар или да ти направи масаж. Той се грижеше за играчите си. Ако бяхме на ресторант или на парти, той започваше да пее още докато се храним, а аз си мислех: „Как, по дяволите, може да го направи, при положение че преди малко почти не ни уби на тренировката. Душичките ни извади“.

Докато през 1979 г. бяхме заедно в *Лос Анджелис Ацтекс*, открих, че е суеверен. Веднъж спечелихме, а Михелс беше с много особени обувки - бели с черни горнища, като на голфър. Изглеждаха ужасно, но след това той ги носи на много мачове, тъй като смяташе, че му носят късмет. В Европа никога не би направил нещо подобно, тъй като там имаше изграден имидж и смятам, че искаше да го защитава. Понякога трябваше да се насилва, за да поддържа представата за себе си. В това отношение Михелс беше склонен да стига до крайности, а това не му улесняваше живота. Той провали световното първенство за едно страхотно поколение футболисти, а и за мен, но все още храня топли чувства към него. Той беше до мен, когато баща ми почина, когато ми беше трудно да намеря опора под краката си, и не мога да го забравя.

Често са ми се случвали такива неща - да бъда предаден от човек, с когото съм имал специална връзка. Така стана с Михелс, но и с Пит Кайзер, с Карлес Рексач, а след това и с Марко ван Бастен. Това вероятно е съвсем човешко, присъщо на великите. Ако двама такива се сблъскат, се поражда конкуренция, единият се мисли за нещо повече от другия и изслушването изчезва. Много съм мислил, опитвал съм се да се поставя на тяхно място, особено в случаите с Михелс, Кайзер и Рексач. Научил съм много от всеки от тях, но те не пожелаха да научат нещо от мен. Смятам, че това е много важно. Какво например стана с Пит Кайзер. Когато се запознахме, аз бях още младеж, няхах баща, а той беше три или четири години по-голям от мен. Взе ме под крилото си и ми казваше: „Отивай си у дома, приятел, отивай си и лягай да спиш, утре имаш мач“. След това може да е излизал по заведения, беше човек, който ме държеше под око. Бях на шестнадесет или седемнадесет години, понякога му отмъквах мотора или пък взимах нечий друг. Бях се научил на всякакви номера, а в такива случаи е добре някой да ти подръпва юздите. Това е важно, но идва момент, в който нещо се променя. Например онзи избор кой ще е капитан на *Аякс*, когато Пит сложи лентата вместо мен, а аз не го понесох и преминах в *Барселона*. По-късно той не се съгласи с начина, по който исках да реорганизирам *Аякс*. Но, както вече казах, това сигурно е човешко. Не изпитвам обида към него. Имам своето мнение по въпросите, но никога няма да забравя колко ми е помагал.

Проблемът с Карлес Рексач, който ми беше помощник-треньор до уволнението ми в *Барселона*, е по-скоро въпрос на манталитет. Михелс беше инат, аз сигурно също съм такъв, но Карлес не беше. Той никога не се обръщаше срещу течението, а когато аз го правех, ми казваше какво мисли. Когато обаче се наложеше, често пъти дори ме надминаваше. Отдавам това на каталунския му начин на мислене. Не знам дали се дължи на възпитанието му или на годините в училище, но Рексач почти никога не се вписваше в холандския модел на мислене или в моя начин на възприемане на нещата. Той ми казваше мнението си, но рядко започваше да действа сам. Не можеше да се държи по този начин, докато аз съм човек, който не си държи устата затворена, ако има някакъв проблем, като винаги съм казвал каквото мисля, но и съм давал възможно решение. С мен човек никога няма да се съмнява в гледната ми точка, докато Рексач все припяваше в хора на другите. Това беше ключовата разлика между нас двамата.

Марко ван Бастен беше изключително добър футболист и много интелигентен човек. Той не се нуждаеше от мен и нямаше желание да го уча. С Пеп Гуардиола например не беше така. Докато беше футболист в *Барселона*, в един момент ръководството искаше да се освободи от него, тъй като го смятаха за мудар дългуч, който не може да играе в защита, не е достатъчно мощен физически и е пълна трагедия във въздуха. Обвиняваха го, че не е добър, но аз смятах, че това са елементи, които може да усвои. Онези хора не виждаха, че Гуардиола притежава всички основни качества, необходими за играта на високо ниво - действаше бързо, имаше техника и усет. Много малко играчи ги имат, а при Пеп те бяха в изобилие. Затова и сега следя развитието на Серхио Бускетс с голям интерес. Все говорят за другите в *Барселона*, колко били добри. Ще ми се да ги видя какво ще правят, когато Бускетс напусне отбора. Мисля, че всички ще останат шокирани, като видят разликата. Смятам, че от Серхио също ще излезе добър треньор. Също като Гуардиола, той трябваше да работи много усилено, за да стигне до това ниво. И двамата трябваше доста да се постараят, за да вкусят успеха.

Гуардиола притежава не само чисто футболни качества. Той е много силна личност и е интелигентен. С него можеш да разговаряш по всякакви теми. Чете много, а когато пое *Байерн* (Мюнхен), научи немски за броени месеци. Хора като него никога не се смущават да задават въпроси и макар че Гуардиола не разчита на моите съвети, все се интересува какво мисля.

Спомням си как беше назначен за треньор на втория отбор на *Барселона*. Попита ме какво е мнението ми, а аз му казах, че според мен трябва да наложи едно правило. Трябваше да може да каже на президента: „Изчезвай от съблекалнята, тук решенията ги взимам аз“. Едва тогава щеше да е готов да поеме първия състав. Ако не наложеше волята си, щеше да бъде обречен да води дубъла. Исках да му втълпя, че той трябва да бъде шефът, да решава

какво ще се случва с всички произтичащи от това последствия. Никога, при никакви обстоятелства, не биваше да се оставя да бъде уволняван по нечия чужда инициатива. Човек трябва да може да каже: „Да, бях идиот, но нося отговорността за действията си“. Или: „Направих това добре, ще го направя така и другия път, без значение какво ми казват или правят“. Пеп се разви много в това отношение, той използва доста чужд опит, но го съчета със собствените си виждания.

Марко ван Бастен също е много интелигентен, но отношенията ми с него се развиха по друг начин. Разсъждавах доста и накрая забелязах една основна разлика между Пеп и Марко. Както вече казах, ако не бях аз, *Барселона* сигурно щеше да продаде Гуардиола. Историята на Ван Бастен е съвсем друга. Той беше футболист от световна класа дори и без мен, нямаше нужда да съм до него. Но той сигурно ме приемаше като човека, който в началото на кариерата му го пусна за *Аякс* срещу *Грьонинген*, докато глезенът му все още не беше в оптимално състояние. В този мач контузията му се влоши и години по-късно той трябваше да се откаже точно заради нея. Опитах се да се поставя на негово място и започнах да разбирам защо по-късно Марко не се вслушваше във всичките ми съвети. Това беше нещо като отмъщение за онзи миг, когато го бях убедил да играе в мача, който щеше да доведе до преждевременното прекратяване на кариерата му. Погледнато от този ъгъл, реакцията му е напълно обяснима. Ето защо смятам, че проблемите с Михелс, Кайзер, Рексач и Ван Бастен се дължат най-вече на това какви хора сме. Какви личности. Не съм обиден на никой от тях. С Михелс си оправихме отношенията, преди да почине през 2005 г., с Пит също се чуваме.

Все още мисля много по тези въпроси, а когато през октомври 2015 г. научих, че съм болен от рак на белите дробове, получих невероятна положителна енергия от реакцията на бившите ми съотборници и на играчите, които съм тренирал, дори и от онези, за които трудно може да се каже, че съм ги галил. Това показва уважение, може да сме имали противоречия, но всички бяха стигнали до извода, че помирението е единственият начин да вървим напред. Беше много хубаво да го науча след толкова години, защото се чудех как ще го приемат, дали въобще ще ми влязат в положението. Винаги съм можел да решавам ситуациите е финес, но понякога просто не се получаваше.

В елитния футбол всички ние бяхме под напрежение и понякога достигаме точката на пречупване. Но това оставаше само в съблекалнята, щом излезехме навън, всички спорове се прекратяваха. Поне за мен беше така. Хубаво е да видиш, че е възрастта играчите от онова време са станали по-мъдри, а това означава, че вместо противопоставяне има уважение. Понякога нещата отиват дори по-далеч и откривам, че ситуации, които аз почти не съм забелязал, за тях са били изключителни. Подобно развитие носи голямо

удовлетворение, без значение дали касае Роналд Куман или някой от младежите.

Разбира се, показателна в това отношение е репликата на Гуардиола за моя принос към *Барселона*: „Йохан построи катедралата, от нас зависи да я поддържаме“. Това не е просто чудесен избор на думи, но и много трогващ израз. Аз просто направих онова, което смятах, че е най-добро за всички - както в *Барселона*, така и в *Аякс*. За щастие, в *Барселона* то проработи, най-вече благодарение на хора като Франк Рийкард, Хенк тен Кате, Пеп Гуардиола и Чики Бегиристайн. Заради тях катедралата, както красиво я нарече Пеп, все още се извисява. Благодарен съм им. Това не е само футболят, който аз обичам, но и играта, която феновете харесват. Това е футбол, какъвто трябва да бъде.

Настроен съм оптимистично за бъдещето на футбола, макар и да смятам, че той ще премине през период на сериозен хаос. В момента парите водят парада, като това е най-видимо в Англия. Търговията е част от играта и това е хубаво, но всичко трябва да си има място. Проблемите идват не от търговията и футболистите, а предимно от директорите, които не искат да оставят спортната страна незасегната. Да вземем например развитието на английските таланти в школите, което дава отражение и върху националния отбор. Ако във Висшата лига играят твърде много чужденци, поемаш риск. Едно от решенията е броят им да се ограничи до максимум пет в групата за мача. Нека бъде пределно ясен, нямам абсолютно нищо против чуждестранните състезатели, дори бях един от пионерите, които започнаха да ги привличат в *Барселона*. С тях добавих към отбора нещо, което му липсваше, точно както стана с идването на Велибор Васович и на Хорст Бланкенбург в *Аякс*, докато бях там.

Веднъж посъветвах Холандския футболен съюз да препоръча на клубовете да сключат джентълменско споразумение помежду си, като всеки трябваше да обещае в стартовия му състав да има поне шестима души с холандски паспорти. Това щеше да принуди клубовете да обръщат повече внимание на юношеските си школи. Естествено, политиката на увеличаване на благосъстоянието е чудесна, но трябва да се грижиш и за себе си. Гледам на това напълно обективно, чисто в интерес на футбола, не влагам нито положителен, нито отрицателен смисъл. В този спорт нещата често са различни от останалите сфери на живота и ефектът също е особен. Нека за момент забравим по-голямата европейска картина и да решим като холандски колектив да убедим всички наши клубове да се съгласят на терена да има поне шестима футболисти с холандски паспорти, съответно до тях да са максимум петима чужденци. Пет пари не давам какво правят в Испания и в Англия, мисля, че първо трябва да се погрижим за себе си, както направиха американците. Там никой няма непропорционално голямо влияние върху

политиката на Мейджър лийг бейзбол, върху НБА или НФЛ. Организацията е такава, че решенията се взимат в името на спорта. Европа отдавна е изостанала в това отношение. Там собствениците много често не разполагат с пари, финансирането идва отвън, а това означава, че решенията, засягащи вътрешните първенства, често се взимат в заседателните зали на бордовете в Америка, Азия и Близкия изток. Това нарушава баланса и е много важно всяка страна да мисли на базата на собствената си ситуация. В противен случай положението съвсем ще излезе извън релси. Някога клубовете в Холандия, Белгия и Шотландия определяха тона в европейските турнири, но днес гласът им едва се чува. Нима интересите им към играта са толкова изостанали, или просто са загубили влияние, понеже нямат достатъчно пари? Въпросът е отворен, но много по-важно е да се запитаме какво можем да направим, за да открием отговора.

Футболът на най-високо ниво се свежда до техника, тактика, тренировки и финансиране. Така е било открай време. Обстоятелствата в даден клуб или страна могат да се променят, но основите остават. В Холандия футболът винаги се е опирал на техниката. Трябва винаги да се придържаш към нея, не можеш да играеш другояче, тъй като холандската публика няма да го приеме. В Каталуния е същото. Надявам се това да се запази, а съставите да се определят от мениджърите и треньорите. Иниеста и Шави например не са „двама бързи полузащитници“, а „двама футболисти“. Футболистът трябва да е с топка в краката и да тича възможно най-малко, тъй като колкото повече се уморява, толкова повече се влошава техниката му. Ето защо трябва да се справиш с проблема как да ограничиш негативния ефект на бягането върху даден играч. Какво ще избереш? По-добра физическа подготовка, по-добра техника или повече бързина? Отговорът е да определиш качествата, които ще се харесат на феновете, тъй като в крайна сметка играеш за тях. Не мога да отида като холандец в Англия или Италия и да играя футбол както ми е по вкуса. Не, играеш както иска публиката. Зрителите трябва да отидат на стадиона и да го напълнят. Това се вижда в *Барселона*, клубът избра път на развитие и се придържа към него почти тридесет години. Ако някой треньор иска да го промени, ще се сблъска с проблеми, тъй като феновете няма да го одобрят.

Корените на дрифт тийма на *Барса* от деветдесетте години на миналия век и отбора на Гуардиола са едни и същи, но разликата е в подвижността и пъргавината. Въпросът не е дали визията на клуба трябваше да се промени, а дали би могла да стане още по-добра. Постоянно трябва да се питаш - трябва ли това да се изпълнява още по-бързо? Ако е нещо важно като владението на топката, значи трябва да се концентрираш върху по-бързите подавания, без това да влияе на точността на пасовете. Ако пък не е важно, значи не бива да се тревожиш. Освен това трябва да умееш да прецениш

какво е бързо и какво - не. Най-трудното нещо в елитния футбол е да анализираш детайлите - способността да погледнеш на ситуацията така, че да не спечелиш победата с един ход, а с два или три хода предварително. Как се получава топката и как се отиграва? С едно докосване или с две? Добър ли е контролът на човека, към когото е насочено подаването? Изниква и въпросът със защитниците. Ако са в добър отбор и излизат срещу по-слаб съперник, те по принцип са склонни да са по-отпуснати. Но така пада общото темпо и топката се забавя или пасовете закъсняват. Трябва да умееш да забелязваш именно такива подробности. Това е проблемът на съвременния национален отбор на Холандия. Целият свят все още говори с възхищение за начина ни на игра, само че вече има много малко треньори, които могат да го предадат на футболистите си. Видях го още преди около петнадесет години. Започнаха да се използват различни постройки, а това се отразява и на използването на пространствата.

Когато ядеш, държиш нож и вилица. Било е така преди сто години, след още сто ще бъде същото. Някои неща просто не се променят, същото се отнася и за футбола. Не можеш да правиш подобрения, ако ти липсва основата, а в Холандия тя често не е на място. Храната е приготвена от най-добрите шеф-готвачи, но забравяме как се държат ножа и вилицата. Ролята на вратаря е много показателна. През 1992 г. беше въведено правилото вратарите да не хващат топката, когато е върната от съотборник, затова трябваше да подобрят техниката си с крака. Дотогава много вратари бяха изключително слаби в играта с крака, но днес 90 процента от тях имат по-добър дълъг пас от 90 процента от полевите футболисти. Това доказва, че уменията могат да се усвоят чрез тренировки. В наши дни вратарите работят еднакво добре с двата си крака. Как така, при положение че едва четвърт от всички полеви играчи имат това качество? Вратарите разбират, че умението да контролираш топката и с двата крака е важно, тренират го, а положените усилия им се отплащат. Защо другите футболисти не правят така?

Отборните тренировки са едно, но играчите трябва да разбират как да подобрят индивидуалните си умения, за да са от полза на целия тим. Ако сте мениджър, давате ли домашно на футболистите си? След тренировка привиквате ли двама-трима от тях настрана, за да им обясните разликата между пас по въздуха и по земя? По тревата топката се движи по-бавно, уж е по-лесно, но в действителност се овладява по-трудно и изисква също толкова голяма концентрация. Ето защо често се случва някой да посрещне зле бавния пас, просто не е концентриран. Ако трябва да направи по-сложно отиграване, той се стяга и грешките намаляват. Във всяка атака участват поне двама души, но се отделя прекалено голямо внимание как играят индивидуално. По-важно е как се справят заедно.

Физическото и психическото състояние на състезателите трябва да бъде подчинено на футбола. Естествено, и двата фактора трябва да бъдат взети под внимание, но единствено от футболна перспектива. Ако някой не е в добра форма, трябва да започнете от качеството на играта му, а не да се опитвате да му правите психоанализа. Ако човек играе добре, енергията е толкова положителна, че може да разреши физическите или психическите проблеми. Върнете се назад в миналото, когато сте били деца - отивате да ритате след цял ден на училище, но дали сте чувствали умора? Не, просто през нощта спите по-добре.

Външните фактори също могат да окажат влияние върху представянето на играча на терена. Журналистите все дебнат да напишат нещо във вестниците, но започнете ли да вярвате на публикациите, се излагате на опасност от заблуда. Единственото важно мнение е на мениджъра. Вестниците пишат какво ли не, за да се продават. Приятно е да прочетеш нещо хубаво за себе си, критиката се преглъща по-трудно, но често оценката на репортерите се разминава с тази на треньора. Никога не бива да ги бъркате. Акцентът в статиите за мачовете на *Барселона* почти винаги е върху Меси, Неймар и Суарес, но черната работа се върши от Иниеста и Бускетс. Всеки велик играч се обляга на раменете на съотборниците си.

Много често грешките в защита причиняват проблеми в нападение, тъй като успехът във футбола често зависи от уж дребни неща - дали някой е застанал правилно, или е на метър встрани. Ако топката се движи твърде бавно, съперникът ви има време да се приближи. Ако пасът е бърз, има вероятност той да закъснее, ето за такива детайли става дума. В елитния футбол те са безброй, но определят стила на игра. Не са много треньорите, които притежават качествата да научат играчите си да обръщат внимание на тези подробности, а в резултат състезателите се стресират и може дори да пропилят таланта си. Аз харесвам технични футболисти, които могат да мислят в интерес на отбора. Вече споменах Иниеста и Шави, които изцяло опровергават теорията, че на техните постове могат да бъдат само физически силни играчи, способни да тичат без спиране. Много треньори мислят точно така и насищат средата на терена с мускули вместо с техника. Същото се забелязва и в схемата 4-3-3. Тя е измислена за холандския футбол, но малко треньори могат да се справят с този атакуващ стил на игра, затова и все повече отбори се изтеглят дълбоко в защита, като разчитат на възможности за контраатака. Но всеки, който има смелостта да използва 4-3-3, в крайна сметка ще бъде възнаграден, стига да подбере точните футболисти.

Днес всичко се разглежда в контекста на решението. Всеки използва видеозаписи, анализи и какво ли още не, за да намери обяснение. Не, казвам аз, открийте решението сами! Да вземем например контраатака с двама нападатели срещу един бранител. Как да разиграят топката така, че някой да

не се озове в засада? Нека сами да разберат, качеството означава да виждаш онова, което вижда съотборникът ти. Същото е и с решенията. Ако сте мениджъри, не споделяйте наученото с футболистите малко по-малко, на час по лъжичка - напротив, оставете ги сами да се учат, сами да намират решения. Същото е и с треньорите. Още си спомням двубоите на *Барселона* срещу *Атлетико* (Мадрид). Атаката на *Атлетико* се водеше от Хосе Еулохио Гарате, той не беше нападател от световна класа, но каквото и да правехме, все си изработваше по поне три положения за гол. Главите ни пламнаха да разберем как да се справим с него. Опитвахме се да се поставим на неговото място, обсъждахме и някой спомена, че той много умело се освобождава от персоналния си пазач. Добре де, значи щеше да го прави само ако някой защитник беше залепен за него. „Знаете ли какво? - рекох аз. - Ами, няма да го пазим персонално.“ Другите казаха, че съм си загубил ума, но решението се оказа точно това. Типичният стил на Гарате беше да подмами бранителя към себе си и секунда по-късно да се отскубне от него. Начинът му на мислене беше малко по-напредничав от нашия. В следващия мач го оставихме сам и никой не се движеше до него. „Ами, ако така вкара два гола?“ - попита някой. „Значи сме нямали късмет“ - отвърнах аз.

След това вече нямахме проблеми с Гарате. Той просто не знаеше какво да прави без персонален пазач, загуби ефективността си, тъй като градеше играта си около защитника. Решихме проблема с нестандартно мислене. Отначало всички изпаднаха в паника, но трябва да опитваш и такива неща, за да стигнеш до корените на проблема. Футболът трябва да е в основата на всичко и по принцип съм против всичките нововъведения, за които се говори в наши дни, като например камери на голлинията. Футболът е единственият спорт, който се играе предимно с крака, затова и вероятността за грешка е по-голяма. Няма прекъсвания по желание, затова воденето на мача е по-трудно и възможността да се допусне грешка се увеличава.

Това се вижда и в правилата на играта, в тях има и субективен елемент, който позволява отсъждането на гол, без топката реално да е преминала голлинията и обратното. Затова след мача хората отиват на бар и започват да обсъждат спорните положения. Такива неща пораждаат спорове и създават атмосфера. Приказките на по-питие са част от играта. Ако се сложи камера на голлинията, всичко това ще изчезне. Най-хубавото в отсъждането на футбола е, че всеки може да каже каквото мисли. Дори и някой да греши, в позицията му все ще има нещо вярно. Разбира се, беше ужасно, че в мача между Англия и Германия на световното първенство през 2010 г. хубавият гол на Франк Лампард не беше зачетен. Но вместо да се говори за камери, може да се поспори дали реферът или страничният съдия са били достатъчно добри. Дали не трябва да се запитаме дали и те не биха могли да бъдат обучени по-добре?

Футболът се свежда до качества и грешки. По целия терен постоянно се допускат малки и големи грешки. Някой излиза сам срещу вратаря, но не бележи, някой друг пропуска дузпа - самата игра е такава. Спомням си един мач за Купата на Англия преди години, в който вратарят хвана три дузпи. Какво можете да направите в такъв случай? Да уволните мениджъра? Да освободите играчите, които са изтървали дузпите? Естествено, че не - такива неща се случват, тъй като всички разбират, че в мачовете има моментни шансове. Обикновено футболистите се възползват от тях, но понякога ги пропиляват. Но правилно ли е да покажем разбиране към играч, който е изтървал гол на празна врата, а да се нахвърляме върху съдията, ако не прецени правилно дадена ситуация? Или трябва да кажем: „Те са на терена, нека се оправят, довиждане и лека нощ“.

Разбира се, всеки трябва да отговаря на едни и същи основни критерии. Футболистите на игрището са тренирани до върхова форма, значи и съдиите трябва да са на същото физическо ниво. Но понеже футболът е игра на грешки, реферите също понякога ще ги допускат, точно както голмайсторите понякога пропиляват положения, а най-добрите вратари изпускат топката в мрежата си. Но това са грешки, за които милиони хора ще говорят дни наред, месеци, а понякога и години. Това е страхотното във футбола и трябва да го запазим. Ето защо е толкова важно играта да остане под контрола на футболистите, като се започне от терена и се стигне до борда на директорите. Може да ви се струва малко примитивно, но това е моето мнение и заради него често пъти съм имал противоречия с ръководителите. Те искат от кабинетите си да решават какво да се случва на терена, но според мен хората на игрището трябва да определят какво да правят директорите. Според мен управата трябва винаги да стои на второ място. Почти винаги съм оставал с впечатление, че директорите имат йерархично мислене, а както отбелязах и преди, такива хора често се чувстват по-високопоставени от другите и се стараят да ги убедят, че са прави. Ако се опитат да обърнат мисленето си, се сблъскват с неща, с които не са свикнали и ролите се сменят. Не директорите трябва да ви обясняват нещо, а вие да го обясните на тях. В този момент обикновено започват проблемите. Началниците си мислят, че говорите глупости, тъй като никога не са се учили по същия начин като вас.

Директорите не разбират, че базираният на футбола начин на мислене е есенцията на онова, което правим, и е причината хората да обичат играта. Това е основата на обучението на хората в клуба. В такава система онези по върховете на управлението предимно насочват процеси, задвижени от други. Решенията на бива да се взимат от един изпълнителен директор или от президент, а от човека, който отговаря за отбора - от мениджъра. Той ще прецени дали някой трябва да тича повече, да прави по-дълги спринтове или пък се представя зле и не знае какво прави на терена. Това не е работа на

директора. Той трябва да е способен да анализира какво е нужно на клуба като търговско дружество и да намери най-правилните ходове, за да го осигури. Това е неговата задача. От терена можеш да усетиш какво искат хората по трибуните. Желанието на клиента е закон. Не забравяйте, че футболът, дори и на най-високо ниво, е предимно за развлечение на публиката. Моята философия винаги е била такава и няма да се промени никога. Ако обърнете внимание колко празни места има понякога на стадионите в Италия и колко малко голове се бележат в срещите от английската Висша лига, сигурно ще се замислите дали тези две велики футболни нации са на прав път. И в двете страни търговската страна на спорта се е превърнала във водеща.

В бъдеще подобни проблеми вероятно ще се увеличават, особено откакто Китай започна да проявява интерес към топ футбол. За мен това е напълно естествено развитие, тъй като спортът се разпространи из целия свят. Ако искаш да си световна сила, трябва да имаш и световен спорт, без значение дали става дума за медали от олимпийски игри или от футболни първенства. Но винаги трябва да съществува известен баланс. Китайците може да си мислят, че ще купуват звезда след звезда и феновете ще пълнят стадионите, но откъде ще започнеш, ако основите не са добри? Трябва да умееш да виждаш цялата картина. Ето защо след с голям интерес развитието на футбола в Япония. Там има много паралели с Америка. Двадесет години след основаването на футболната лига МЛС в САЩ все още чакат да видят дали един играч може да направи разликата между отборите и съставите им накрая ще се наредят сред най-добрите в света. Все повече и повече добри играчи отиват в Америка, за да играят на ниво, което на моменти е по-високо дори и от Европа. Същото се отнася за Япония и Джей лигата.

Чудесно е, че през последните двадесет години всички континенти паднаха под магията на елитния футбол. Скорошното включване на Китай е последната фаза от едно приказно развитие, но най-важното е футболът да заема централно място като визия и изпълнение не само в страните, които от няколко години са луди по него, но и в държавите с установени традиции. Само така новациите ще могат да изградят собствена идентичност и няма да се превърнат в копия на вече съществуващото. Американският фен трябва да може да се разпознае в отбора си, също както и китайците след известно време. В *Барселона*, *Аякс* и холандския национален отбор се научих колко важно е хората да могат да се идентифицират с футбола. Да бъдат част от нещо специално, нещо, което им подхожда емоционално. Но този процес трябва да се ръководи от терена. Ако това се случи по добър и професионален начин, търговията и политиката на клубовете неизбежно ще го последват.

Глава 13

Вероятно е ясно, че аз съм най-вече любител на изключителния спорт. Често пъти съм критикувал холандския футбол, тъй като съм притеснен от отношението към играта и към някои от талантливите ни момчета. Затова сега ще се опитам да обясня по възможно най-прост начин как смятам, че трябва да се играе футбол така, че състезателите да изпитват удоволствие и да имат връзка с публиката. Това е същината на Тоталния футбол. Всички знаят, че обичам атакуващия стил на игра, но за да можеш да атакуваш, трябва да се защитава, като избутваш съперника далеч от вратата си. За да го постигнеш, трябва да окажеш натиск и да търсиш топката. Това може да бъде много лесно, стига да създадеш колкото се може повече линии. Тогава човекът е топката винаги ще има някой пред себе си и някой до себе си. Пространството между него и двамата му съотборници никога не бива да надхвърля десет метра. Ако разстоянието е твърде голямо, рискът от грешки се увеличава.

По принцип харесвам да използвам пет линии, включително вратаря: четиримата бранители, централен полузащитник, който се включва от задна позиция, двама други полузащитници, разположени по-широко по терена, един нападател, който излиза от средата на терена или стои дълбоко в полето на противника, и две крила. В атакуваща формация пространството за игра е от долната дъга на кръга в средата на терена до наказателното поле на съперника. Това е поле с дължина четиридесет и пет метра и ширина от шестдесет метра, като между линиите има около девет метра.

Защо тези разстояния са толкова важни? Защото всяка пролука може да бъде покривана по-лесно и по-ефективно, а и винаги ще има достатъчен брой играчи зад топката. Забележете как пресираща *Барселона*, когато загуби топката - няма двама играчи на повече от десет метра един от друг, като всички са в постоянно движение. Така опитите за отнемане на топката са бързи и целенасочени. Това разкрива грешка, допускана от много холандски клубове, тъй като в прекалено много случаи централният полузащитник трябва да излезе напред, вместо да се връща далеч назад. Така той застава твърде близо до централния нападател. В средата на терена зейва дупка, а ако някой от другите халфове се опита да я покрие, крилата или крайните защитници ще трябва да защитават пространство от около двадесет или тридесет метра вместо от десет. Между играчите няма връзка, а отборът губи контрола върху мача.

В атака играете с един нападател и двама души по крилата. Ако сте с пет линии, няма никакво значение дали нападателят стои дълбоко в полето на

противника или се включва от дълбочина. Смята се, че Марко ван Бастен и аз сме най-добрите футболисти в историята на Холандия, но аз атакувах от дълбочина, а Ван Бастен беше чист централен нападател.

Линиите трябва да бъдат достатъчно близо една до друга, за да може атакуващият човек с топката да опита някакъв ход, но да бъде подсигурен от шестима или седмина съотборници. Така най-после ще се отървем от фалшивото чувство за контрол над мача, от което често страдат холандските клубове.

Когато петте линии се използват правилно и всички правят онова, което трябва, по терена ще се образуват триъгълници, които са от съществено значение за тактиката. Един от футболистите подава топката, друг е готов да я получи, а трети се придвижва на свободно място, за да поеме следващия пас. Казано накратко, понякога хората усложняват футбола прекалено, а той е най-хубав, когато всичко е просто. Ефективното нападение се свежда до правилно прилагане на техниката, използването на пространствата, защита в предни позиции и пресиране за отнемане на топката.

Нека развием това още малко. Аз използвам петте линии като основа и начало. Важно е всеки да разбира, че изграждането на нападението започва от момента, в който вратарят хване топката. Той е първият атакуващ играч, а в такива ситуации защитниците реагират по-бързо от нападателите, като един от крайните бранители вече се изтегля напред, готов е да получи топката. Ако му я подадат, първият ход на целия отбор вече е подготвен. Тогава атакуващото крило трябва да тръгне напред, за да освободи място за крайния защитник. Така първата линия на отбраната на противника, тоест неговите нападатели, са вече надиграни и вие започвате атака. Съперникът ви трябва да измисли как да спре вашите крайни защитници, а номерът е да го предвидите.

Нека дам два прости примера как двете линии трябва да работят заедно. Първо, когато вашият нападател тръгне надясно, един от централните бранители на противника трябва да го последва, а другият да покрие празнината, която се оформя, тъй като вашият краен защитник се е включил и създава числено преимущество. При тази тактика лявото ви крило и нападателят вече играят един на един. Втората възможност е крайният ви бранител да даде дълъг двадесетметров пас към нападателя, който след това да върне топката към навлизащия десен полузащитник. Ако той е преценил включването си правилно, ще има позиционно предимство и така в цялата дясна половина на терена се създават ситуации един на един.

Идеята на тази тактика е да изненада съперника и да създаде чувство за несигурност. Ако например левият краен бранител е подал към някой от полузащитниците, а той е удължил топката към лявото крило, пред вратата може да се случи всичко. Когато той центрира, нападателят ще тръгне

отдясно към близката греда и ще освободи зад гърба си място за дясното крило. Йохан Неескенс отбеляза много голове от такива разигравания. При такъв ход три четвърти от отбора са зад топката и всички са с лице към вратата на противника. Така противникът е лишен от възможност за ефективна контраатака, а вие сте в изгодна позиция да овладеете отскочила топка или да се защитавате, като веднага приложите преса.

Когато левият краен бранител е с топката, е важно вратарят и другите защитници да организират отбора. Атака се подготвя, а защитата и халфовете са готови да реагират, ако ви отнемат топката. Следващата фаза е вашият нападател да притесни другия вратар, когато той трябва да отиграва. Това повишава темпото и вратарят трябва да вземе бързо решение. Ако вашите защитници и халфове са на правилните позиции, съперникът е подложен на още по-голямо напрежение. В този миг вашият нападател е първият бранител, както секунди по-рано вратарят ви е бил първият атакуващ футболист. Това показва, че винаги трябва да мислите поне един ход напред както като отбор, така и като индивидуални състезатели. Този тип футбол може да бъде трениран относително лесно и затова оставам изненадан, когато виждам, че холандският национален отбор не може да изгражда подобни атаки. Футболистите не подават топката напред, а настрани, но това не разрешава проблема, а само го измества на друго място на терена.

Пространствата са друг ключов фактор, особено когато трябва сами да си освободите място. В този случай е много важна подготовката или изпълнението на статично положение. Често пъти имате един замисъл, но трябва да започнете тъкмо с обратното. Ако например крилото иска да получи топката на крак, трябва да се затича напред, да спре и да се върне, за да я получи, също както понякога трябва да върнете пас назад, за да се стигне до дълго подаване напред. Или пък както при ъглов удар някой тръгва към флагчето в ъгъла, за да изтегли хора от наказателното поле.

Играчите на всички позиции, особено тези в предни, трябва да се справят с всякакви такива ситуации, а те засягат не само конкретната комбинация, а и как другите от отбора разчитат положението. Започването на атака в движение никога не бива да е самостоятелно действие - красотата на футбола е в това, че всяко придвижване по терена, на която и да било позиция, е свързано е това какво правят другите на игрището. Нека разгледаме например крилото. За да получи топката на крак, той трябва да си създаде ситуация, в която да има пространство да тръгне напред. Ако обаче в това време нападателят застане в мислената линия на движението му, крилото няма да може да осъществи намерението си. Ето защо в такива ситуации се дразня, когато хората обвиняват крилото, докато грешникът е всъщност нападателят. Не мога да изброя колко пъти съм се срещал с репортери, които се концентрират върху представянето на един човек, без да си дават

сметката, че играта му е опорочена от действията на другите. Съотборниците не са успели да се възползват от уменията му. Това се отнася особено за крилата, тъй като при тях моментът между тръгването на спринт и развитието на атаката е от ключово значение. Това е много сериозен проблем, когато някой от отборите остане с десет души. Другият тим уж има предимство, но днес все по-често става така, че не се възползва от него и затъва в проблеми, тъй като изведнъж не знае какво да прави със свободните пространства, когато съперникът му се върне назад. Често се стига просто до безцелно разиграване в отбрана вместо оказване на натиск.

Единственият начин да се избегне това е да се играе един на един по целия терен. Първото ви предимство е, че темпото се повишава, тъй като противникът е притиснат и когато загуби топката, вие имате числено и позиционно предимство. В този момент целият отбор трябва да знае къде е „дупката“, къде е празното място и да създаде колкото се може повече възможности пред свободния играч. Той трябва да направи решителния ход. Когато играете така, съперникът не може да си позволи да допуска грешки. Вие обаче не сте обременен с това, тъй като имате един човек повече между защитата и халфовата линия. Той трябва да стои точно там, за да има по-голям шанс да пресече пас и да поддържа натиска. Това няма да ви гарантира победата, но ще си осигурите пет или шест положения за гол.

Също така е важно да видите как можете да накарате съотборник да заиграе добре, а някой от противниците ви да има проблеми. Можете например да подавате топката на силния крак на своя човек. Уж е лесно, дори незначително, но в един добър отбор рядко ще видите човек с ляв крак да поема топката с десния. По същия начин, ако знаете, че футболистът, когото пазите, предпочита да минава от едната страна, застанете така, че да го принудите да мине от другата и да води топката с по-слабия си крак. Елементарно, нали? Да, но днес, за съжаление, виждате играчи на най-високо ниво, че дори и треньори, които дори не се сещат за тези подробности. Всеки говори за стил на игра и тактика, но в повечето случаи ги прилагат погрешно. Вижете примерно схемите. За мен не е важно дали нареждаш отбора в 4-3-3, в 4-4-2 или в 5-3-2, а как адаптираш стила на игра, така че да получиш предимство над съперника и да превърнеш силата му в слабост.

Изкуството да накараш противника да заиграе зле зависи предимно от хората, които си пуснал на терена. Английските отбори се защитават предимно един на един, централните им защитници са силни във въздуха, така че срещу тях бих пуснал блуждаещ нападател, който играе на къси пасове. Крилата обаче трябва да играят в дълбочина, тъй като англичаните не са навикнали с такава схема. Трябва да ги притискаш в предни позиции, така ги лишаваш от възможността да разиграват любимите им бавни топки. В такива случаи лъсва и още нещо, а именно че разликата между добрата и

лошата техника е подвижността. Окажи бърз натиск и по-пъргавите играчи ще имат предимство, тъй като във Висшата лига навиците са различни - там, когато противникът владее топката, другият състав не го пресираща в предни позиции, а се връща назад.

Това ме връща към качествата на *Барселона*. Противникът се плаши не само от качествата на някой като Меси, а и как играе отборът, когато не притежава топката. Щом *Барса* я загуби, всички се настървяват да си я върнат. Играят толкова близо до чуждото наказателно поле, че формацията им остава стегната и отнемат ли топката, веднага са готови да създадат заплаха.

Този тип изнесена игра някога беше запазена марка за холандския футбол. За жалост, ние изневерихме на този стил, а това е срамно, особено защото *Барселона* и *Байерн* (Мюнхен) все ни показват колко добре работи схемата. Осъществяването не е трудно. В общи линии всичко се свежда до това да си върнеш притежанието на топката, когато го загубиш. Тук техниката не е от значение, а футболист като Меси няма да ти помогне. Всичко се свежда до отношението, наложено на играчите, още когато са били младежи, а в *Барселона* това е тясно свързано с школата. Беше такава, когато бях треньор там, такава е и сега. Вижте например колко мъдро е да поставиш Роналд Куман и Пеп Гуардиола, двама играчи с вкус към атаката и добри реализаторски възможности, в центъра на отбраната. Нито един от двамата не беше истински защитник, но нещата се получиха, тъй като отбраната е въпрос на заставане, пъргавина и способност за атака. Ако отборът ви притежава тези три елемента, въобще няма да му се наложи да се защитава.

Във футбола винаги трябва да търсиш фини трикове, които да извадят съперника извън релси. Ако мислите нестандартно, ще изтикате противника извън комфортната му зона и ще играете красив футбол. Както видяхме, един добър пример е да вдигнете темпото, когато загубите топката, особено ако изповядвате атакуваща философия, а в защита сте по-слаби. Ако отборът ви е такъв, накарайте нападателите да пресират дълбоко в половината на съперника, така ще поставят на изпитание пъргавината на защитниците и ще увеличат вероятността те да сбъркат паса. Така атакуващите ви футболисти се превръщат в първите бранители, а защитата в такава ситуация означава да скъсите дистанцията между отделните играчи до едва четири-пет метра. Има редица други примери как да ограничите проблемите, но не със сложни тактически маневри, а просто като мислите логично.

През последните няколко години ми прави впечатление, че футболистите в атакуващите отбори често играят зле с глава. Когато аз играех, крайният ни десен полузащитник Сяк Сварт отбеляза необичайно много голове за крило, тъй като можеше да отиграва топката с глава над дясното си рамо. Това е необходимо умение, когато лявото крило центрира, а нападателят тръгва към близката греда, а дясното крило застава до далечната. При такива положения

нападателите често изпускат лесни голове, тъй като се стремят да отиграят откъм удобната си страна, вместо да насочат удара другаде, както прави дясното крило, когато обръща топката е глава над дясното си рамо. Същото важи и за защитниците, които пък понякога си вкарват автоголове.

Като футболист винаги трябва да търсите неща, които да навредят на съперника ви, но той се старае да направи същото. Щом осъзнаете, че противникът се опитва да се възползва от слабото ви място, трябва да можете да му отвърнете. Както в ситуациите, които описах по-горе, примерите отново касаят ограничаването на проблемите. В Холандия обърнахме гръб и на този начин на мислене и вече изоставаме от Европа. Усложняваме и усложняваме схемите по терена, а губим поглед върху основите. Най-важното за един футболист е да знае как да предприема простички действия. Имам предвид да подава, да поема топката, да я контролира на гърди, да използва по-слабия си крак и да играе с глава. Накратко, това са основните техники, умения, на които всеки може да се научи.

Точното подаване е въпрос на повторения. Пас след пас, отново и отново. Може да е отегчително, но усъвършенстваш най-ключовия елемент от играта. Същото се отнася и за овладяването на топката, досадно е за упражняване, но прогресът идва бързо. След това трябва да съчетаете основните техники с позиционната игра. Ето защо организирахме турнирите шестима срещу шестима на игрищата „Кройф“, чиито размери са четиридесет и два на двадесет и осем метра. В известен смисъл за мен няма никакво значение дали ще се играе четирима на четирима, седем на седем или петнадесет на петнадесет. Щом това кара хората, особено децата, да играят футбол, значи е хубаво. Но щом искаме наистина „да развием“ нечий талант, то тогава мачовете трябва да са шестима срещу шестима, тъй като така момчетата и момичетата ще усвоят основните правила на „истинския“ футбол, без дори да ги разбират.

Първо, отборите се състоят от вратар и петима полеви играчи. Така имате три линии, но те са толкова компактни, че трябва да подавате съвсем точно, за да може съотборникът ви да предприеме нещо. Няма *либеро*, тъй като всички са принудени да играят един на един както в атака, така и в защита. При това положение всеки играч ще се научи автоматично да държи противника си под око и да покрива другите в тима си. Ето че той вече се учи на позиционна игра, без дори да му го казвате. Това се отнася и за вратаря, той трябва не само да блокира ударите, но понякога и да се включва напред. Тези улични турнири са перфектни за деца на дванадесет години или по-малки, а след тази възраст винаги можете да ги използвате в упражненията на тренировка. Казано по-просто, така сте принудени да играете на ограничено пространство един на един и използвате основните техники. Забравете за лесното разиграване на топката в защита. Самото подаване на

топката на съседния играч ви учи да избягвате грешките, които много холандски футболисти допускат днес.

Опитвам се най-вече да обясня колко важно е младите таланти да работят върху основните правила още от малки. Колкото по-скоро ги овладеят, толкова повече ще научат по-късно, а и честно казано, няма особен смисъл да продължавате напред, ако не сте наясно с базата. Едва тогава може да се говори за съставянето на идеалния отбор от играчи, които са не само необичайно талантливи, но и които са овладели основите на футбола.

Обикновено дори не се опитвам да изброявам състезателите в идеалния ми отбор, тъй като в повечето случаи трудно може да се говори за разлика в класите. Почти всички бивши и настоящи футболисти на най-високо ниво отговарят на изискванията за влизане в идеален отбор. Всички те, без изключение, са надарени, а това означава, че няма да имат проблеми да достигнат съвършенство и на друг пост. Според мен Марко ван Бастен можеше да бъде играч от световна класа и като краен десен бранител. Но тъй като често ме питат, ето какво мисля.

Вече сигурно е ясно какви футболисти търся - такива с изключителна техника, с виждане върху играта и обикновено крайно специализирани в нещо. Това последно качество е щрихът, който придава невероятната класа на най-добрите играчи. Трябва да използваш този талант, не бива да го подчиняваш на колектива. Аз бих направил точно обратното. Колективът има интерес един толкова талантлив играч да бъде използван максимално ефективно, а номерът е да извлечете максимума от него, като в същото време формирате добър отбор. Ако това се получи, съставът ви ще се отскубне от сивата посредственост, тъй като разполага с добавена стойност. За идеалния отбор се старая да намеря и формула, която позволява таланта да се използва максимално във всеки случай. Качествата на един играч трябва да допълват тези на друг. Затова зад крила като Пит Кайзер (вляво) и бразилеца Гаринча (вдясно) слагам полузащитниците Боби Чарлтън (вляво) и Алфредо ди Стефано (вдясно). Това са топ футболисти, които са брилянтни не само като тактика и техника, но и които отлично си подхождат физически. Това ги поставя в отлична позиция да вършат малко допълнителна работа за стилни крила като Кайзер и Гаринча, а не обратното. Крайните бранители като Рууд Крол (вляво) и Карлос Алберто (вдясно) допринасят с виждането си, техниката и скоростта си и подкрепят Чарлтън и Ди Стефано, като не позволяват двамата халфове да бъдат надбягани.

Докато съставях този фантастичен състав, си мислех и за фигури като Франц Бекенбауер, Пеп Гуардиола, Диего Марадона и Пеле. Конкретно Пеле и Марадона си пасват отлично, тъй като огромното чувство за отговорност на бразилеца се свързва отлично с индивидуализма на Марадона. Сигурен съм, че по време на мача Пеле ще наблюдава Диего за насоки, тъй като

футболистите усещат перфектно тези неща, а Марадона ще направи така, че Пеле да бъде оценен напълно. В идеалния ми състав вратар ще бъде легендарният Лев Яшин, тъй като на терена има толкова впечатляваща колекция таланти, че е нужна бащинска фигура, която да накара всички останали да стъпят на земята.

Във всички дискусии за футбола умишлено избягвам израза „здраво бягане“, нито пък говоря за издръжливостта на играчите, тъй като през последните няколко години това напълно излезе от контрол. Наложил се процес, в който състезателите трябва повече да тичат, да отделят по-малко време за футбол, докато за мен номерът е пространствата по терена да се използват така, че работата да се върши не от краката, а от топката. Това ни води до естественото преминаване от индивидуалния анализ на всеки играч към представянето на отбора. Всеки футболист има техника, визия и най-вече талант, но единадесетте на терена трябва да използват пространствата, за да работят добре като едно цяло. Другото необходимо нещо е виждане - способността да прецениш кой къде трябва да застане, и то така, че отборът да не се разпокъса. Винаги се дразня, когато виждам раздалечени линии, тъй като така част от отбора трябва да покрива огромни разстояния. Решението, разбира се, е футболистите да са близо един до друг. Само тогава може да създадете ситуация, в която работата ще се върши от топката. Така успехът започва автоматично да зависи от техниката. Тя е необходима за правилното използване на топката и на пространствата и поне на теория е най-лесното нещо на света. Виждането държи линиите близо една до друга, техниката оставя тежката работа на топката, а накрая е нужен и талант. Нещата не се свеждат до тичане, а до това да си държиш очите отворени и да играеш. Ако усвоите това, сте усвоили есенцията на Тоталния футбол.

Глава 14

Хората често ми казваха, че съм глупав, тъй като така и не завърших образованието си, но животът ме научи на много повече, отколкото бих прочел в която и да било книга. Житейският опит е знание. Фондацията „Кройф“ е едно от нещата, които се развиха от всичко, което съм видял и направил, както и от хората, с които съм се срещал. Фондацията работи с училища, спортни федерации, правителства, бизнеси и други партньори, а, казано просто, нейната цел е да даде възможност на всички млади хора шанс да се занимават със спорт и да тренират всеки ден, без значение какви са произходът или възможностите им.

Аз съм много горд с успеха ѝ и дори си мисля, че съм получил повече, отколкото съм дал. Често пъти приемат хората в инвалидни колички за непълноценни. Не е изненадващо, че те гледат по различен начин - той или тя просто се справят със ситуацията. Фондацията е помогнала на много хора и благодарение на тях никога не съм смятал, че съм твърде стар или че има нещо, което не бих могъл да направя. Страхотно е да виждам каква енергия освободи проектът у колеги, доброволци, посланици и дори в цели семейства - всички те посветиха усилията си нещо да се случи. Ролята ми се свежда основно да присъствам на събития, да получавам букети и похвали, тъй като основната част от работата вече не е в моите ръце, а така и трябва да бъде.

Идеята се зароди от поканата на Юнис Кенеди Шрайвър да стана посланик на Специалните олимпийски игри в Америка, докато живеех там. Организацията ѝ имаше клон в Барселона, в нея участваше съпругата на президента на Каталуния, така че поддържах връзка и когато бях в Испания. В онзи момент не можех да направя кой знае какво, тъй като работата ми като треньор на *Барселона* не ми оставяше много свободно време, но това се промени, когато вече не се занимавах ежедневно с футбол. Все по-често започнаха да се обръщат към мен за различни благотворителни инициативи. Понякога всичко минаваше добре, понякога - не, но горчивият опит ме поучи и можех да разговарям с хората с какво съм се сблъскал. Осъзнах, че каквото и да правиш, на каквото и да е ниво, понякога ти е нужна помощ. Така се зароди идеята да постигна нещо с моя собствена организация, базирана на личния ми опит. Тъстът ми узна, че имам интереси в тази област, и нареди пъзела.

През 1997 г. Кор Костер ме свърза с агенцията за защита правата на децата „Тер дез’Ом“. Хората от нея ми помогнаха да основа фондацията „Йохан Кройф“, макар и по-късно да решихме да опростим нещата и името стана само фондация „Кройф“. Когато моментът наля и трябваше да назначим

професионален директор, на сцената се появи Карол Тейт. Тя беше капитан на националния отбор на Холандия по хокей на трева, свърза се с нас, понеже беше прочела някъде за новите ми амбиции и беше изключително силно заинтригувана. След това, както и в много други случаи в живота ми, оставих нещата да следват естествения си ход. Винаги съм бил любопитен и предпочитам всичко просто да се случва. „Тер дез’Ом“ основа организацията ми, а Холандската национална лотария ни удари много щедро финансово рамо. Така успяхме да отворим собствен офис на Олимпийския стадион, а след това и в Барселона. Преди да се усетя, вече се занимавах с нещо ново, което ме обогати по много начини. Както вече споменах, духовното богатство на хората в неравностойно положение винаги ме е привличало. Често пъти те трябва да направят крачка назад, преди да се захванат с нещо. Спортът и игрите могат да повишат духа им и да ги успокоят, преди да започнат да водят другите си битки.

В първите дни след основаването на фондацията отидох до Индия и видяното там ми направи огромно впечатление. Милиони деца живееха буквално на улицата, направо не вярвах на очите си. „Какво ще правим тук?“, помислих си тогава. Явно трябваше да направим нещо, но първата ми реакция беше, че това е гигантски проблем, който е буквално неразрешим. Такъв начин на мислене не помага, той те връща в началото и бързо се научаваш, че трябва да поставиш лични граници, като се запиташ кой си, какво можеш да направиш и как точно да го постигнеш.

В това предизвикателство се озовах заобиколен от хора, които не ме приемаха като знаменитост, а искаха да видят качествата ми и какво щях да направя, за да променя нещата. Те задвижваха процесите, аз се опитвах да помогна и това разкриваше недостатъците ми. Но ситуацията ме караше да се чувствам свободен, трябваше да се доказвам пред група непознати и за пръв път от много време насам хората не се обръщаха към мен като към лидер само заради репутацията ми. След около шест месеца осъзнах, че структурата на фондацията трябва да се подобри, но всъщност няхах думата какво трябва да се направи, тъй като имах противоречия със собствената ми организация. Всички бяхме съгласни, че трябва да имаме по-голям контрол върху проекта и да бъдем по-самостоятелни, за да не се налага да сключваме толкова много външни договори. Така се появи идеята за института „Кройф“ и за училищата. Занимавахме се с хора с увреждания, с млади членовете на обществото в неравностойно положение, а нашите средства за работа бяха спортът и игрите. Тук практическият опит е много по-важен от академичните познания. Оказа се, че нямаме уменията и решихме да ги усвоим. При това положение започваш да търсиш модел, на който да базираш идеята си. Погледнах се в огледалото и реших, че моделът ще бъде аз. Познавам всичко,

с което съм се занимавал, при това не от скамейката в училище или университета, а от личния ми опит.

После се огледах дали в различните форми на бизнес обучение има такава, която ми подхожда. Нямах и скоро ми стана ясно, че повечето университетски курсове се преподават сякаш гледате терена от висотата на заседателната зала на борда на директорите, а тъкмо това не исках да правя. Исках уроци, които да ми покажат как да достигна до младите хора, които гледат прозорците на заседателната зала от терена. Те трябваше да овладеят уменията как да постигнат успехи и там, но във футбола визията трябва да се гради на игрището, а не някъде из офисите. Затова решихме да основем института „Кройф“, за да учим състезателите и хората от спорта и бизнеса на спортен мениджмънт. Началото беше поставено в Амстердам през 1999 г., а днес имаме кампуси в Барселона, Мексико, Швеция и Перу, а онлайн курсовете ни стават достъпни във все повече страни по целия свят.

„Тер дез'Ом“ ми помогна да основа фондацията „Кройф“, но институтът „Кройф“ беше създаден изцяло по моите собствени идеи благодарение на зет ми Тод Бийн. Тод заслужава много похвали, тъй като в началото имахме големи спорове за всичко и с всички. Водехме битки с всякакви образователни власти и министерства. Трябваше да разтърсим основите и на академичното обучение. Състезателите нямаше как да дойдат в училището, а това означаваше, че ние трябваше да отидем при тях. Това решаваше големия проблем, пред който бяха изправени спортистите, искащи да получат образование. Да вземем например зимните олимпийски игри, които се проведоха в Сочи през януари 2014 г. Изпитите в института се провеждат по принцип през ноември, но ние обърнахме схемата така, че спортистите да могат първо да участват в Сочи, а да се явят на изпити през февруари. Казах на студентите: „След олимпийските игри ще ви прекараме през мелницата, но първо отидете и спечелете медалите“. Това показва, че в института „Кройф“ спортните постижения имат предимство пред графициите, тъй като философията ни е, че така можем да извлечем максимум от спортистите. Така те знаят, че след състезанията трябва да се посветят изцяло на ученето. Доказателството, че сме на прав път, са успехите ни - институтът „Кройф“ може да се похвали както с много медали, така и с отлични резултати от изпитите.

Същото се вижда и в треньорските ни специализации. Един от най-важните аспекти на програмата е, че треньорите първо трябва да опознаят себе си. Въпросът не е само какво ще им кажат лекторите по отделните предмети, а какво студентите могат да направят и на какво са способни. Няма как да анализираш някой друг, ако първо не се анализираш сам, иначе винаги ще прилагаш собствените си стандарти спрямо другите, а трябва да умееш да гледаш през техните очи. Трябва да достигнеш етапа, в който, за да оцениш

някой друг, трябва да забравиш себе си, вместо да го съдиш на базата на собствения си опит. Това не помага на студентите, тъй като са ваши познания, а не техни. Спортистът е водещ, но проблемите започват, когато преподавателите гледат от напълно различен ъгъл.

Нашата работа като треньори е да приспособим процеса на тренировки в полза на състезателите, а това често е противоречиво. Това не е критика към цялата треньорска професия, но често пъти хората в нея страдат, че трябва да следват план, спуснат им отгоре. От друга страна, за нас преобръщането на процеса е приключение. Когато съставяме програмата си, питаме спортистите какво искат да научат, кой аспект да засегнем. Поразително е, че мнозина от преподавателите ни се чувстват страхотно с този маниер на работа. Много важно беше да съставим магистърските и треньорските си курсове именно така, но днес трябва да променим целия учебен подход в цялата система. И успяваме - малко по малко хората в спорта започват да мислят от терена нагоре към заседателната зала на директорите, а не по обратния начин. Убеден съм, че колкото повече неща се правят в тази насока, толкова по-добре ще бъде ръководен спортът и толкова по-добри резултати ще постигаме.

Институтът „Кройф“ продължава да се разраства, но също толкова важни са онлайн курсовете му, които се разпространяват по целия свят и достигат до хиляди студенти и асоциации във водещи университети, както и до много клубове и федерации. В Холандия те не спират да набират популярност - първо бяха курсовете с диплома на университетите „Кройф“, последваха колежаите „Кройф“, които пък дават професионално образование. Като погледна назад, изпитвам удоволствие, че тези училища се появиха заради проблемите във фондацията и решението ни сами да обучаваме хората си. Ето защо ми е приятно, че дъщеря ми Сусила е в управителния съвет на фондацията „Кройф“ от години, тя мисли като мен и има същото усещане за нещата. Това ме кара да се чувствам спокоен за бъдещето, тъй като всичко това вече е моето занимание и то ще продължи да съществува дълго след като мен вече ме няма.

Днес в Холандия фондацията се ръководи от Нилс Майер, бивш национален състезател по баскетбол. Открихме го в университета „Кройф“ и той се обучи много бързо, като наследи Карол Тейт. Тя се разви толкова много, че прецених, че вече може да поеме цялото управление, като това е пореден пример как решаваме проблемите си със собствени кадри. Карол организира всички дейности под егидата на майчината организация „Светът на Йохан Кройф“, която обединява не само фондацията и училищата, но и „Кройф класик“, „Кройф футбол“ и „Кройф библиотека“. Нещо, което започна преди почти двадесет години като страничен проект за деца с увреждания, днес се разрасна до организация с невероятен брой дейности.

Игрищата „Кройф“ са друга идея, която се разви от общия ни опит. Започна с мачове шестима срещу шестима, после дойде бенефисът на Арон Винтер и неговият бал с мач на изкуствен терен в „Концертгебау“, който след това дарихме на Лелистад, родния град на Винтер. Жестът породил невероятна реакция и осъзнахме, че старите игрища, които някога се откриваха в толкова много квартали и райони, вече са погълнати от развиващата се градска среда. Решихме да направим нещо. Онова, което през 2003 г. започна в една от най-хубавите концертни зали в Холандия, през 2016 г. вече се беше превърнало в 208 минитерена из целия свят. Неочакван бонус се оказа фактът, че много от игрищата са спонсорирани от футболисти. Затова мисля, че е много специално, че носителят на годишната награда „Йохан Кройф“ за най-добър футболист на годината в Холандия може сам да избере къде да бъде изграден следващият терен и той да носи неговото име. Така се опитвам да накарам най-талантливите футболисти, които са ролеви модели дори и още съвсем млади, да имат усещането за различна отговорност.

По-късно се натъкнахме на проблеми с намирането на подходящи места за изграждането на игрищата „Кройф“, особено в Холандия. Страната е малка и неоползотворените терени не са много. Накрая ни хрумна, че децата всеки ден ходят на едно и също място - на училище. Отидохме в някои училища, които смятахме, че биха могли да се възползват, и видяхме, че най-пренебрегваното място от учениците е спортното игрище. Разговаряхме с децата и с ръководствата и се опитахме да открием начин да направим спортните площадки по-привлекателни. Така стартирахме „Игрище 14“, като идеята беше близо до училищата да има място, където децата да могат да отидат да спортуват винаги когато поискат. Днес едва успяваме да отговорим на всички молби, тъй като броят на училищата, които искат да се включат, расте, но един ден ще се справим и с това. Нещата просто ще се случат.

Някои училища развиха идеята допълнително, като използваха проекта като трамплин да организират всякакви състезания и турнири срещу други училища. Да накараш децата да бъдат по-активни физически не само намалява риска от затлъстяване и диабет, но и решава проблема с грижите за тях, когато и двамата родители работят. Майката или таткото могат да оставят учениците преди началото на часовете, а децата да се занимават със спорт за тридесет минути. Всички печелят. Това е още един пример как логичното мислене може да даде просто и трайно решение на проблеми, съществуващи от много време. Нещата в спорта са същите. Често съм казвал, че най-сложно е да играеш прости чък футбол, но ако имаш основните качества - базовите умения, в крайна сметка винаги ще успееш да се представиш по-добре. Ето защо светът на спорта е най-красивият. Единственият проблем е, че в наши дни футболът е в ръцете на хора, които никога не са го играли, а проблемите са се задълбочили дотолкова, че едва

ли не го чакаме да рухне, да изпадне в колапс и да не можем да започнем наново.

Опитът, натрупан в спорта, ми дава огромен обем знания, които трябва да бъдат споделяни, а всичко научно беше налято във фондацията „Кройф“, така че другите да могат да се възползват от нея. В Америка е съвсем нормално децата да имат достъп до спортни съоръжения. В Европа обаче не е така, ако тук децата искат да тренират, трябва да минат през клуб. Ето защо питая страхотно уважение към Гус Хидинк, който успя да сплете всички нишки и да предаде нашата учебна програма в съкратен курс за бивши национали в КФСХ, докато беше треньор на Холандия. Вместо да кара хората да учат четири години, той назначи Франк Рийкард и Роналд Куман за свои помощници и ги накара да минат обучението. Двамата получиха дипломите си след световното първенство през 1998 г., когато националният отбор стигна до полуфиналите. Този подход заобиколи целия трудоемък административен процес и позволи на тези брилянтни играчи да продължат да правят онова, в което са най-добри, а именно да учат другите как да играят футбол. По-късно Филип Коку и Франк де Бур също се възползваха от програмата. Хора като Гус са от ключово значение, ако искаме да променим класическия начин на мислене в спорта. Те никога не губят играта на терена от поглед, дори и да са в заседателната зала.

Тази философия не се отнася само за футбола. По време на олимпийските игри през 2012 г. се възхищавах на Себастиан Коу. Беше удивително да видя как някой учи хората от пистата за лека атлетика да гледат нагоре към прозорците на директорските кабинети. Коу осъзнава прекрасно какво е овладял, какви са способностите му, но също така разбира какво трябва да подобри. В Лондон той постигна нещо невероятно и за мен беше огромна чест, че ме покани на параолимпийските игри. Това беше незабравим опит и използвахме тренировъчните курсове, за да могат спортистите с увреждания във фондацията „Кройф“ да добият някакъв опит за игрите в Рио през 2016 г. В спорта често се оплакваме от криза, но в Лондон видях състезатели, които въпреки всичките си проблеми се раздадоха изцяло, а в същото време се стараеха да станат още по-добри. Тези параолимпийци са моите ролеви модели. Те показаха как могат да се хванат ръка за ръка и да подобрят положението. Човек нищо не може да направи сам, трябва да сме заедно и точно такава връзка искам да виждам между дейностите, с които се занимавам, точно както се случи с терените „Кройф“ и проекта „Игрище 14“. Правителствата също трябва да помогнат, като акцентират повече върху часовете по спорт и във физкултурния салон. Бих отишъл дори крачка напред - спортът трябва да е задължителен. Ползата от това ще бъде за всички, тъй като държавата ще спести цяло състояние, ако хората водят по-здравословен начин на живот. Диабетът заплашва да се превърне в епидемия, тъй като

младите хора се движат много по-малко. Децата не само седят зад чиновете в училище и зад бюрата у дома си, докато си пишат домашните, днес те седят още часове наред пред компютъра и телевизора, вместо да бягат навън. Всички трябва да дадем своята лепта и да им даваме насока, но не само като казваме, че това, което правят, им вреди, но и като им предлагаме решения.

Сигурно съм идеалист. Все гледам позитивно, без значение дали става дума за футбол, за основаване на училища или за каквото и да било. Няма невъзможни неща. Научих това в часовете по религиозно образование в училище. Аз съм вярващ човек, но не изповядвам конкретна религия. За мен вярата е свързана по-скоро с начина на мислене и на поведение, а не с придържането към някакви религиозни подробности или норми. Това е въпрос на философия. В християнството има десет Божии заповеди, които определят нормите на поведение, а аз имам мои четиринадесет правила, които бих определил като основни истини. Как да се отнасяш с хората, какво можеш да направиш, за да им помогнеш? Хубаво е наистина да имаш някаква система, която да определя моралните граници, но без да се изпада в крайности. Можеш да се влияеш от хора, които са успели да постигнат някакъв резултат, но е добре да се замислиш и как сам би могъл да осъществиш целите си, как да подобриш вече направеното и какво да добавиш.

Веднъж четох статия за построяването на египетските пирамиди. Оказва се, че някои от числовите им характеристики съвпадат напълно с естествени явления - положението на Луната в определен момент и т.н. Това те кара да се замислиш как е възможно тези древни хора да са създали нещо толкова сложно от научна гледна точка? Сигурно са притежавали нещо, което ние нямаме, въпреки че все се смятаме за много по-развити от тях. Вижте например Рембранд и Ван Гог - кой би могъл да се сравнява днес с тях? Затова смятам, че всичко е възможно. Щом хората са успели да постигнат такива неща преди почти пет хиляди години, защо да не можем да го направим и днес? Това се отнася както за футбола, така и за терените „Кройф“ и за училищните игрища.

Моите четиринадесет правила се отнасят за всеки терен и всяка спортна площадка в училище. Те учат младите хора, че спортът и игрите могат да бъдат пренесени във всекидневния живот. За тях не е нужна висша математика, а работа с колега. Можеш да си сипеш чаша вино и да се замислиш - все още не съм свършил, имам и друго за правене. Чувствам се фантастично, когато работя така със спорта.

Четиринадесетте правила на Йохан Кройф

1. Отборен играч - „*За да постигнете нещо, трябва да работите заедно*“.
2. Отговорност - „*Грижи се за нещата, сякаш са твои собствени*“.
3. Уважение - „*Уважавайте се един друг*“.
4. Интеграция - „*Включвай други в своите дейности*“.
5. Инициатива - „*Имай смелост да опиташ нещо ново*“.
6. Трениране - „*В отбора винаги си помагайте един на друг*“.
7. Личност - „*Бъди себе си*“.
8. Обществен ангажимент - „*Взаимодействието е ключово - както в спорта, така и в живота*“.
9. Техника - „*Познавай основите*“.
10. Тактика - „*Знай какво да правиш*“.
11. Развитие - „*Спортът прави тялото и душата по-силни*“.
12. Учене - „*Всеки ден се опитвай да научиш нещо ново*“.
13. Играйте заедно - „*Ключова част от всяка игра*“.
14. Креативност - „*Вкарай красота в спорта*“.

Конфликтите ми с *Аякс* и *Барселона* ме научиха, че животът понякога минава през странни и неочаквани обрати. Приемам го, какъвто е, а семейството ми играе основна роля в него. Местехме се често, но въпреки това останахме сплотени, а това ми даваше опора дори и в най-тежките моменти. Благодарен съм за постоянната подкрепа най-вече от съпругата ми Дани, а и в Холандия, Испания и Америка винаги съм имал ясен поглед към нещата, с които съм се занимавал. Дани, трите деца, трите кучета и котката. Където и да живеехме, винаги бяхме заедно, а това ми даваше усещането, че съм у дома. Няма смисъл да ме питате какво би станало, ако не бях напуснал *Аякс* през 1987 г. Когато погледна родените в Испания мои внуци и като виждам колко щастливи са децата ми в Барселона, съм напълно убеден, че така е трябвало да стане.

Но Холандия ми липсва. Гордея се със страната си, с всичките ѝ предимства и недостатъци. Може да е малка, но се пука по шевовете от качество. Никъде другаде в света няма толкова много хора от различни раси и етноси на квадратен метър. Дори Ню Йорк е бил наш, но сме го продали. От друга страна, ние невинаги сме най-милите хора и аз съм продукт на това. Ако ви трябва някой да мрънка за нещо, аз съм вашият човек! Но холандците са най-вече уникален народ и го повтарям постоянно на децата и внуците ми.

Животът ми беше такъв, че Шантал, Сусила и Жорди нямаха нормално детство. Славата ми оказа влияние и върху семейството ми. Когато играех

добре, бях божество както за публиката по трибуните, така и за децата на площадката в училище, но ако се представех зле, децата ми страдаха. Винаги съм се стараел да не се променям като баща, без значение как съм играл. Все съм бил същият татко. Ето защо съм толкова благодарен на Дани, която също е израснала в доста спартанска и строга среда. Тя направи така, че децата ни да бъдат възпитани добре и да усвоят истинските ценности. На Коледа се грижехме децата ни да занесат подаръци на техни връстници в по-лошо материално състояние. Всяка година първо оставяха своите подаръци под елхата, а след това отиваха да раздадат и други в различни домове. Дани поде тази инициатива, а и много други и това помогна на децата да останат здраво стъпили на земята. Научихме сина и дъщерите ни винаги да следват собствените си емоции, тъй като е важно да имаш свое мнение, особено когато трябва да вземеш добре обмислено решение. Да, понякога губиш, понякога печелиш. Понякога те замерят с камъни, друг път с цветя, но трябва да се научиш да се справяш и с двете.

Синът ми Жорди приключи футболната си кариера и вече е в следващата фаза на живота си. Вълнувам се, тъй като той е човек със собствено мнение и не се бои да допуска грешки. Открити сме един към друг, обсъждаме всичко, но важните решения са негови. При мен балансът, от който имах нужда, дойде от Дани и винаги ще ѝ бъде благодарен. Тя компенсира всичко, което не мога да съзря, но е важно в дадената ситуация и в непосредствения ми кръг. Когато се прибера у дома, ме очаква уют, а във вазата има цвете. Дори и да не съм го купил аз, е много приятно да го видя и да го помириша, когато отворя вратата. За мен това е от изключително значение – баланс, който никога не се накланя на едната или на другата страна.

Никога не сме се опитвали да налагаме на децата ни с какъв спорт да се занимават. Един играе футбол, друг язди коне. Шантал, най-голямата ни дъщеря, вероятно е с най-разностранны дарби, но според мен не е толкова спортна натура, колкото сестра си и брат си. Тя беше най-добрата, когато трябваше да бяга, да плува или с каквото беше решила да се занимава, но не искаше и да чуе за тренировки. Сусила пък е много по-дисциплинирана и постигна големи резултати в конния спорт, по-точно в прескачането на препятствия. Успяваше да преодолее метър и четиридесет и пет сантиметра, а това е наистина много. Започна да язди, когато се върнахме в Амстердам от Америка, а когато се преместихме в Барселона, се разви още повече и можеше да попадне в олимпийския отбор на Испания. Тренира дори с Майкъл Уитакър, един от най-добрите специалисти по конен спорт във Великобритания, с него продължават да се чуват и до днес. Оставаше ѝ още съвсем малка крачка, когато започнаха проблемите с мускулите, придържащи капачките на коленете. Беше много тъжно и дразнещо, но

Сушила все още е луда по конете. Синът на Шантал има същите интереси и вече скача метър и четиридесет сантиметра.

Във футбола шафетата беше поета от Жорди, поне в известен смисъл. Не знам дали той ще предаде палката на някой от внуците ми, но те имат нужния характер и са отлични в техническо отношение. Кой знае? Пред тях все още има дълъг път, много дълъг.

Децата ми станаха силни личности. Работят здраво, владеят чужди езици, Шантал примерно знае седем, и сами изградиха живота си. Имаме много силна семейна връзка, но всеки има собствено пространство. Всички пътуваме по цял свят, занимаваме се със своите неща, но постоянно поддържаме връзка. Постоянно. Имам осем внуци, шест момчета и две осиновени момичета. Благословен съм, че мога да опозная всички, това е невероятно изживяване, все едно отново съм баща. За мен те са като мои деца, нищо че ни дели едно поколение. Когато ги погледна, виждам как новият живот продължава напред, а това ме кара да се чувствам много щастлив, знам, че всичко си е струвало. Ако ме попитате кои са най-хубавите неща, които са ми се случвали, ще ви кажа, че това са съпругата ми, децата и внуците. С тях се чувствам богат, много богат.

Живях пълноценно и не се притеснявам от погледи назад. Годишите бяха толкова напрегнати, че са били сякаш стотици. Живях като себе си, още като момче приемах както добрите, така и лошите моменти. Научих се, че несполуките винаги се дължат на твоите собствени недостатъци. Неуспехът е по-скоро знак, че трябва да промениш нещо. Ако се научиш да мислиш така, винаги ще откриваш нещо положително, а това те обогатява като човек. Научаваш се да се разочароваш, но не и да се натъжаваш. За щастие, аз преодолях всичките стъпки накриво, но това не стана по случайност. Аз съм нападател, не се боя от никого и съм свикнал да създавам ситуации. Ето защо никога не съм се срамувал. Нито когато загубих милиони в свинефермата, нито пък някой друг път. Просто бързо осъзнавах колко глупав съм бил. Така де, откъде накъде някой, който е толкова добър във футбола и знае толкова много за него, изведнъж да стане експерт по прасетата? Ако имаш смелост да се погледнеш в огледалото, значи няма място за срам, стига да извлечеш уроците от ситуацията и да използваш грешките, за да продължиш по пътя си. После идва ред на отмъщението, а мен, слава Богу, винаги ме е бивало в това.

Имах късмет с хората, които съм срещал. Звучи невероятно, но животът ми беше толкова щур, че за мен нямаше затворена врата. Един от първите, с които пътищата ни се кръстосаха, беше Фриц Филипс, председателят на компанията за електроника, носеща неговото име. Друг, на когото мога да звънна по всяко време, е Антон Дресман, както и на Хорст Даслер от „Адидас“. Срещнахме се, поговорихме, а той ми обясни неща, от които няхах

никаква представа. Друг такъв е бившият министър Пиетер Винсемиус. Винаги съм се разбирал с него, тъй като той не разговаря с мен от висотата на позицията, а на базата на знанията си. Леен Холандер, един от основателите на фондацията, е същият, както и Хуан Антонио Самаранч, бившият председател на Международния олимпийски комитет, който живее в Барселона. Тези хора могат да импровизират, а най-важното от всичко е, че нямат его. Те са най-добрите специалисти в своите области.

Това е голямата разлика с уж важните хора, с които съм се срещал. Винаги съм оставал поразен колко огромно е егото им. Ето какво отделя хората, които не залагат на фразата и казват каквото им е на сърцето, и онези, които смятат, че трябва да се придържат към очаквания модел. Често съм го изпитвал на гърба си. Никой във футбола не знае повече за тактика, техника и развитие на младежи от мен, защо тогава ги обсъждаме? Това е напълно безсмислено, ако не слушате, ще сгрешите, затова ме чувайте, възползвайте се. Какво его трябва да имате, за да не го осъзнаете? Аз имах късмета да слушам точните хора, които накрая ме насочиха по правилния път.

Никога не съм предавал хората, които са били близо до мен. Всички, които ме познават, знаят, че за мен приятелството е нещо много важно. Познавам най-добрия ми приятел Ролф Гротенбург, откакто бях на пет години, като дупе и гащи сме. Когато бяхме деца, всички знаеха, че където е единият, там е и другият, но той беше по-мълчалив. И двамата знаем какво сме един за друг. В живота ми е имало много хора, но съм доволен, че все още умея да разговарям с младите. Явно съм успял да остана в крак с времето и съм сигурен, че това се дължи на новите технологии, от които съм успял да се възползвам.

Нищо в живота не е окончателно, ето защо е важно да не спиращ да мислиш в развитие, да продължаваш напред. Това, естествено, не означава, че всички идеи са хубави, но от твоите може да покълне семето, което да накара други хора да ги развият и да ги усъвършенстват. Ако обаче решиш да спреш, от това няма да излезе нищо. Абсолютно нищо. Защо да мислиш като хората по върховете, това няма да доведе до развитие. Нищо не е било създадено от един човек, дори електрическата крушка. Томас Едисон просто е ръководил екип от много талантиливи и способни хора. Това е като изчисленията, в които отделните числа водят до общ сбор. Всичко започва стъпка по стъпка, не става изведнъж.

Тоталният футбол е точно същият. Първо имаме играчи, всеки от тях е със специфични качества, но те са събрани, за да формират едно цяло. Номерът е да се долови потенциалната хармония и да се използва.

Днес това е един от най-големите недостатъци на хората на важни позиции във футбола или някъде другаде. Те не съзират нужното, тъй като са вгълбени в себе си. Ако работите с такива хора, властта ви ще бъде

ограничена, дори и формално да сте над тях. Знам за какво говоря, тъй като имах късмета да израсна във времето на нововъведенията. „Бийтълс“, дълги коси, бунт срещу конформизма, хипи движението - изборът е ваш. През последните петдесет години се случиха невероятни неща, но всички те се коренят в онези дни, в музиката, но и в спорта. Само помислете какво постигнаха „Бийтълс“ не само в музиката, но и като обществено влияние. Нима това е постигнато с академично обучение? Не, не е.

Днес ситуацията отново се променя. Креативността търпи удари, тъй като машините вече все повече мислят вместо нас. Ето например футбола. Мнозина от футболистите на най-високо ниво имат хиляди последователи в социалните медии. Това е много хубаво, специално е. Ако някой има толкова много последователи, то е, защото хората се интересуват от него и сигурно искат да го следват като пример, да се поучат. В същото време човекът с последователите също трябва да следва някого, но кого? Или пък тези хора просто се оставят да бъдат следвани, точно както се получава при някои „кухи“ знаменитости без никакви качества? В крайна сметка популярността се превръща в още едно ограничение на постиженията в живота. Ето защо хора като Кор Костер, Хорст Даслер, Пиетер Винсемиус и другите са толкова важни за мен. Те не просто ми помагаша да избягвам грешките, но и ме караха да мисля различно, а това означаваше, че можех да развивам футболната си кариера така, че да ми носи същото удоволствие като играч и треньор.

Веднъж ме попитаха какво бих искал да мислят хората за мен след сто години. Имам късмет, че това няма да ме занимава още кой знае колко, защото дните ми са преброени. Но ако трябва да отговоря, бих казал нещо от рода на: „Като отговорен спортист“. Ако трябва да ме оценяват само като футболист, то тогава целият ми живот трябва да бъде сведен в период около петнадесет-двадесет години, а, честно казано, смятам, че това е доста ограничаващо. Господ ми е дал талант за футболист, с нищо не съм го спечелил. Просто трябваше да поиграя футбол, а исках точно това. Другите казваха, че отиват на работа, а аз отивах да играя. В това отношение съм късметлия и затова другото, което съм постигнал, за мен има по-голяма тежест. Невинаги съм бил разбираан - било то като футболист, като треньор или с каквото и друго да съм се занимавал. Е, Рембранд и Ван Гог също са били неразбрани. Човек научава едно - ако си гений, все ще си в устата на хората.

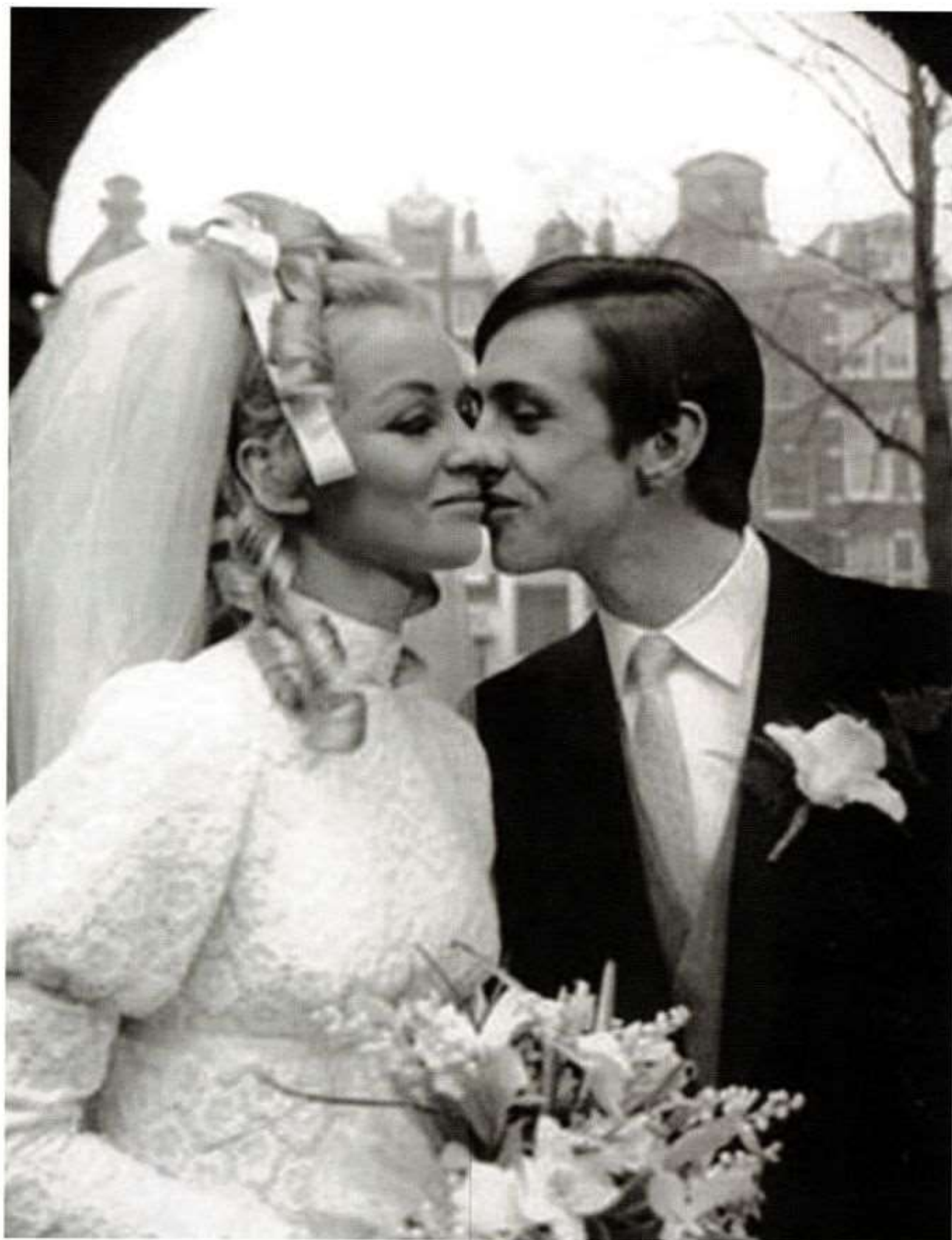
СНИМКИ

Младежният отбор на *Аякс* около 1960 г. Кройф е в предната редица, вторият отлясно.

Изгонването в мача между националните отбори на Холандия и Унгария през 1967 г. Реферът не обръща внимание на факта, че противникът започва да рита Кройф още от първата минута.

Сватбата с Дани през 1968 г. Семейството винаги е било най-важното нещо в живота му.

С Дани и родителите ѝ през 1968 г. Кор Костер е финансов наставник на Кройф през цялата му кариера.

В игра за *Аякс* през 1970 г. Тоталният футбол все още не е властелин на терена.

През 1973 г. *Аякс* побеждава *Ювентус* с 1:0 и печели Купата на европейските шампиони за трети пореден път. Холандският футбол се превръща в образец.

През 1973 г. Кройф подписва с *Барселона* срещу рекордна трансферна сума. Когато преминава в новия си клуб, той е малко над зоната на изпадащите, но в края на сезона *Барселона* печели Ла Лига за пръв път от четиринадесет години, а Кройф е избран за „Футболист на годината“ в Европа.

В *Барселона* Кройф отново се събира с Ринус Михелс, бившия му треньор в *Аякс* и един от създателите на Тоталния футбол. Кройф играе за *Барселона* от 1973 г. до 1978 г.

Победата с 2:0 срещу Бразилия в полуфинала на световното първенство през 1974 г. обобщава философията на Тоталния футбол.

Гордостта и падението – на финала на световното първенство през 1974 г. холандците правят шестнадесет паса след първия съдийски сигнал и повеждат с 1:0. Федерална република Германия обръща мача до 2:1 и става световен шампион.

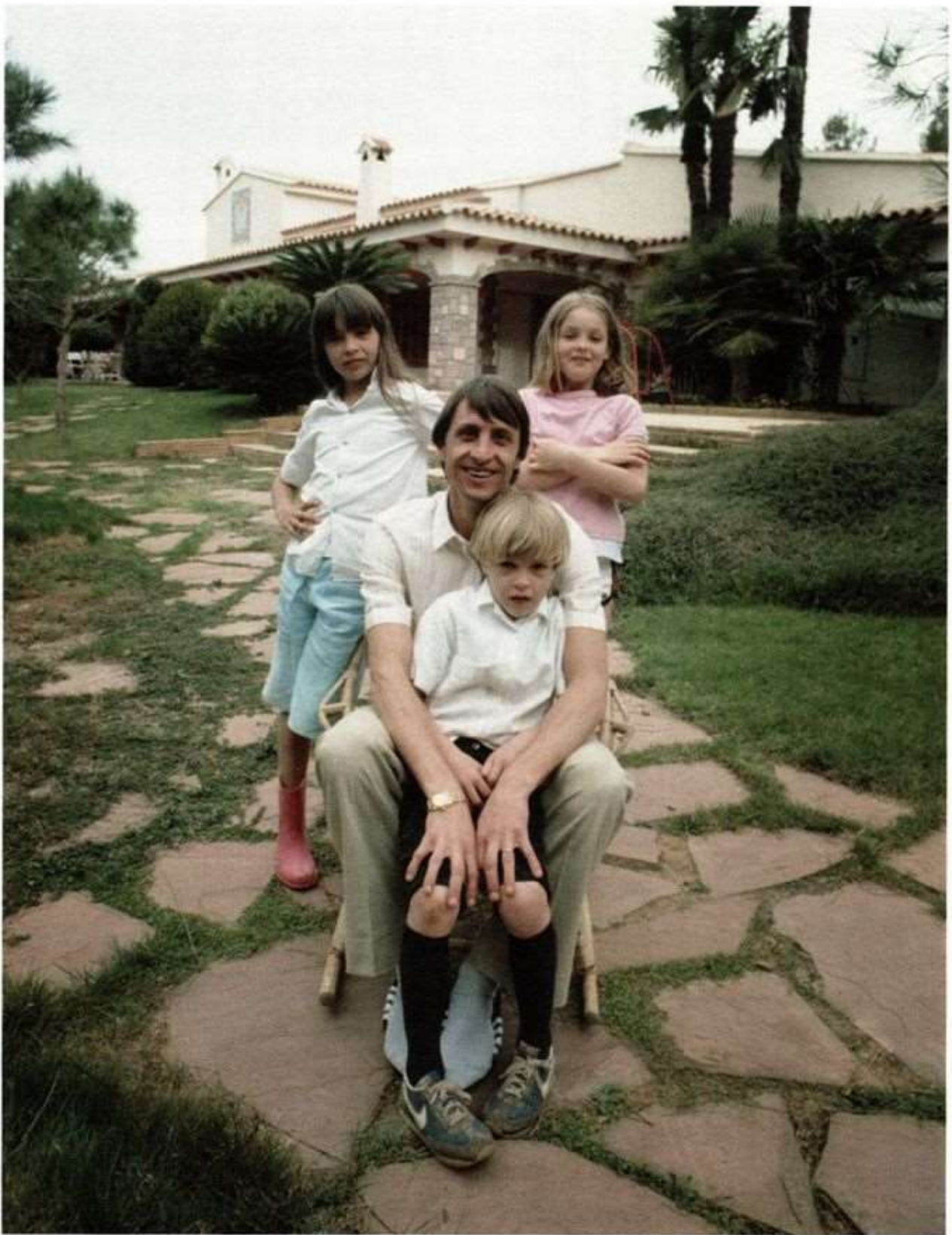
През ноември 1978 г. Кройф се сбогува с европейския футбол и с *Аякс* и на тридесет и две годишна възраст започва нов живот в Америка. Избран е за „Футболист на годината“ в Европа три пъти, повече от всеки друг преди Лионел Меси.

През 1978 г. Кройф прави ужасяваща инвестиция в свиневъдна ферма и остава почти без пукната пара. Кройф отива в САЩ, рестартира кариерата си с *Лос Анджелис Ацтекс*. На снимката е с Пеле, а зад него е Франц Бекенбауер.

От *Лос Анджелис Ацтекс* Кройф преминава във *Вашингтон Дипломатс* и там за пръв път му хрумва идеята да основе фондацията „Кройф“. Тук тренира с малко момче във футболната клиника на клуба.

С децата си – Сусила, Жорди и Шантал, в Испания през 1981 г.

През 1985 г. Кройф се връща в *Аякс* като треньор. „Понякога просто сядах на топка до страничната линия и наблюдавах. Намериха се хора, които твърдяха, че съм мързелив. Може би, но ако седея на едно място, пак ще видя повече, отколкото ако се разхождам напред-назад. Като гледам от едно място, мога да анализирам някого по-добре, а и виждам детайлите по-ясно. Често това са детайли, които 99 процента от хората не познават или не разбират.“

През 1987 г. Кройф последва ментора си Ринус Михелс и печели първия си международен трофей като мениджър на *Аякс* – Купата на носителите на купи, след победа с 1:0 над *Локомотив* (Лайпциг) от Източна Германия.

Кройф със сина си Жорди през 1988 г., минути след като е подал оставка като треньор на *Аякс*. Престоят му в клуба налага футболната философия, която и до днес се отъждествява с неговото име.

През 1988 г. Кройф (на снимката е с президента Нунес) става треньор на *Барселона*. Между 1991 г. и 1994 г. Дрийм тиймът на Кройф, в който играят българинът Христо Стоичков и младият Пеп Гуардиола, печели Ла Лига четири пъти, Купата на носителите на купи през 1989 г. и Купата на европейските шампиони през 1992 г.

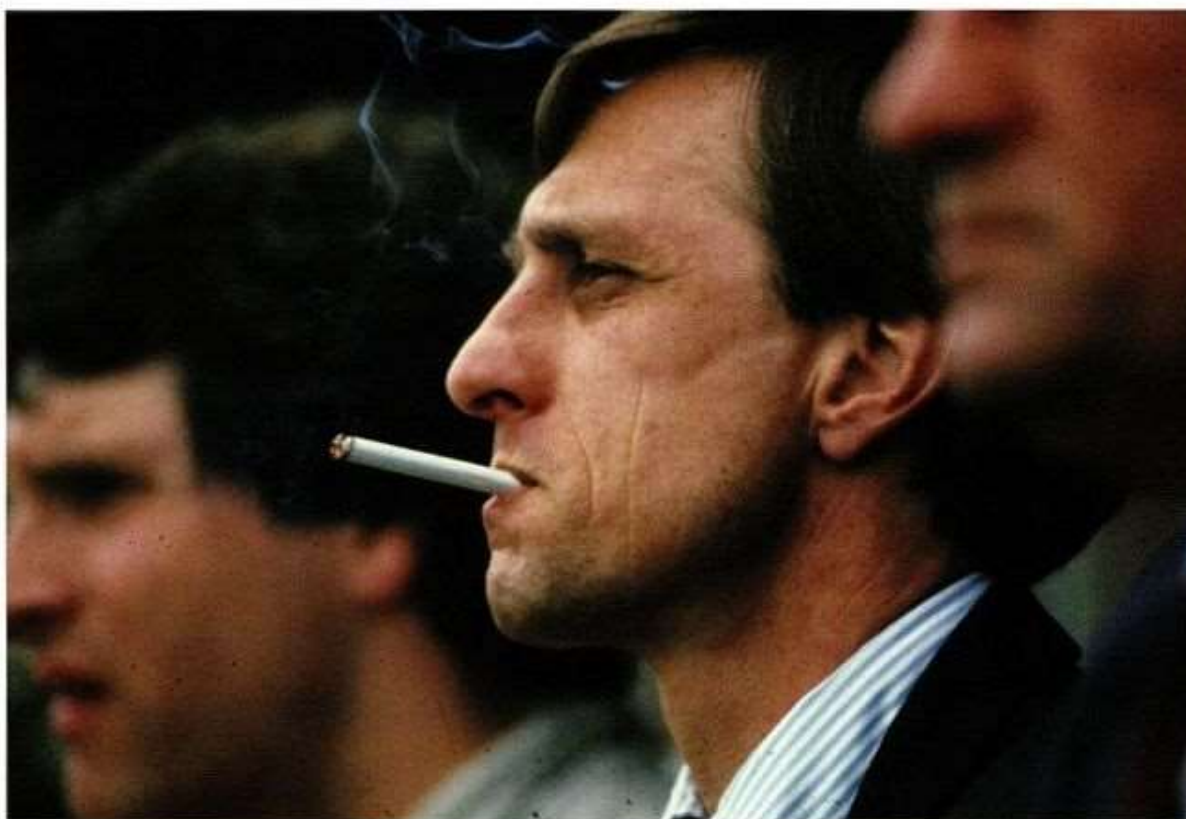

Кройф се поздравява с Роналд Куман за спечелването на Ла Лига през май 1993 г.

Младият Жорди Кройф играе под ръководството на баща си в *Барселона*, преди Кройф да бъде уволнен през 1996 г., а Жорди да премине в *Манчестър Юнайтед*, където негов треньор е сър Алекс Фъргюсън.

През 1991 г. Кройф претърпява операция на сърцето и се отказва от пушенето, като заменя цигарите с близалки. По-късно той казва: „Футболът ми даде всичко в живота, а пушенето за малко не ми го отне“.

На снимката Кройф е с Лео Беехакер и с младия Луис ван Гаал (седналия на преден план). Участието на Кройф в управлението на *Аякс* след отказването му от треньорската професия дава постоянна храна на вестниците.

Фондацията „Кройф“ е основана с цел да даде на деца с увреждания и в неравностойно положение шанс да се занимават със спорт. Тя е движещата сила в живота на Кройф след отказването му от футбола.

Денис Бергкамп, Йохан Кройф и Вим Йонк, все бивши състезатели на *Аякс*, на стадион „Амстердам арена“ на 30 март 2011 г. Бордът на директорите на *Аякс* подава оставки след специална среща на съвета на членовете заради конфликт с Кройф.

Йохан Кройф умира през март 2016 г. след кратка битка с рак на белите дробове. Приятелският мач между Холандия и Франция, който се играе няколко дни по-късно, е прекъснат в 14-ата минута в знак на почит.

Послеслов

Из церемонията в памет на Йохан Кройф на „Камп Ноу“

Баща ми почина в четвъртък, 24 март 2016 г., заобиколен от семейството си. Той искаше всичко да мине в съвсем тесен кръг, затова на кремацията присъстваха само най-близките. Йохан настоя всичко да е скромно и най-вече да бъде лично, само в семейството.

Но семейството ни разбира, че Йохан не принадлежи само на нас, той принадлежи на всички. Много сме благодарни на футболен клуб *Барселона*, че беше до нас и предложи да проведем тази възпоменателна церемония тук, на стадиона. Това означава, че днес можем пред вас да благодарим на лекаря, на болницата, на всички хора, които се грижиха за баща ми толкова добре през последните месеци от живота му.

Сега разбираме колко правилно сме постъпили, като споделяме загубата на Йохан с всички. Любовта и уважението, което ни показвате, са наистина специални. Благодарни сме за енергията, която давате на семейството ни.

Ние сме горди и щастливи, че всички се съгласиха да уважат личното ни пространство и скръбта ни. Разбираме, че това понякога може да е трудно, особено когато баща ти е толкова известен. Затова бихме искали още веднъж да благодарим на *Барселона*. Всичко това беше организирано чрез непрекъснати консултации със семейството, а желанията ни бяха винаги взимани предвид. Особено хубаво е, че последният подпис, който Йохан сложи през живота си, беше под споразумението за сътрудничество между клуба и фондацията му.

Не мога да опиша колко горд беше баща ми с това. Той обичаше *Аякс*, *Барселона* и холандския национален отбор, но фондацията беше любимото му дете, в което през последните години влагаше цялата си енергия и внимание. Ето защо ние като семейство ще направим всичко, за да почетем неговите ценности и желания и да продължим да ги отстояваме всеки ден.

Йохан принадлежеше на всички и беше източник на вдъхновение за мнозина. Така и трябва да бъде запомнен.

Жорди Кройф
вторник, 29 март 2016 г.

Йохан Кройф, Ян де Грот

МОЯТ НАЧИН АВТОБИОГРАФИЯТА

Холандска Първо издание

Отговорен редактор: *Христо Блажев*

Редактор: *Милена Братованова*

Коректор: *Стойчо Иванов*

Предпечатна подготовка: *Петър Дамянов*

Формат 70/100/16

Сиела Норма АД, www.ciela.bg

Печат: Абагар АД

<http://4eti.me>

ISBN:087-123-1234-1-12